1 Vitetum (?) sp̄e Anime.
2 Consolatorium timorate cōscie(n)c(ie)
3 Liber meditationum B.ti Bern(ardi)
4 Reformatio virium Anime.
5 Alphabetum diuinj amoris.
6 Expositio sup Apocalipsim.

Vita... Apostolorum (?) ... Tractatus (?)

Arcomandarij (?) ... a Marco Zadarboro (?)

F ccc. p
D P–A M
·M·M·M

Q
405,19

No. G. 402.22
The Public Library of the City of Boston.

Conſolatorium timorate conſcientie venerabilis fratris Johannis Nyder ſacre theologie pfeſſoris eximij de ordine predicatorum.

Ex quo ſi quiſqz recipere velit quod ſuũ eſt nihil aut modicū auctori remanebit

Prologus.

APud diſciplinas reperimus philoſophicas diuerſis moribus corporum medicos tradidiſſe antidota varia diuerſis ſub tractatibus. Cuȝ aūt rōnalis aīa incorporabiliter nobilior ſit corpe plus longe aiaruȝ medicis. de his opus eſt tractatus formare. quib9 egrotanti ſuccurrat aīe. Et quāq̄ȝ in hūanam aiam cadere poſſint infirmitatū ſpūalium pene infinita accidētia. tn̄ ꝓ pn̄ti vni morbo q̄ eſt erronea ɔſcia principalr ſuccurrere ꝓpono per hūc tractatū qui cenſeri pōt ɔſolatoriuȝ timorate ɔſciētie. quē reuera ſolū ex famaſoꝝ doctoruȝ tā theologie pagine q̄ȝ iuris canonici cōportaui ſententijs. Quia igit in huius vite exilio nihil eſt bona ɔſcientia iocūdius de qua eterna ait ſapientia. Secura mens quaſi iuge conuiuiū. Et aplus Gloria noſtra hec eſt teſtimoniū conſcie noſtre. Et ita e diuerſo in hac lachrymarū valle nihil penalius ⁊ miſerabilius mala conſciētia. de qua Eſa. dicit. Uermis eorum non morietur et ignis eorum nō extinguetur. Ideo vt cōſcientia ſine errore ad felicitatis eterne cum bona ſpe ire queat terminum. Iuxta tres famoſas acceptiōes conſcientie tractatum preſentem in tres partes diuido. Prima pars in octo capitula erit de conſcientia ꝑut ſpem denotat. Secunda in decem capitulis erit de conſcientia prout habentem rectificat. Tercia in trigintavnum capitulis erit de conſcientia prout in aliquo trepidat.

¶ Prime partis capitula.

Primuȝ q̄ conſcientia primo modo capitur ꝑ ſpe. Et ponunt. vij. fructus bone ɔſcie. Secundū q̄ mala conſciētia eā habēti. vij. mala ingerit. Terciū eſt q̄ ſeptem reperiuntur differentes conſcientie. Quartum eſt q̄ cōſcia bona ad ſimilitudinē domus materialis ē regēda.

Quintū ꝙ conſcientia bona non debet ſemper ſufficere ei habēti. ſed multū eſt etiā laborandū ꝓ bona fama. Sextum an q̄s ſcire poſſit ſe hr̄e bonā ↄſciam ꝛ de ſeptez gradib⁹ conſcie. Septimum ꝑ que ſigna q̄s cognoſcere poſſit ſe habere bonam ↄſciam. Octauum de trib⁹ ſignis optimis bone conſcientie.

¶ Secunde partis capitula.

¶ Primū quid ſit conſcia. put dicit crudelitatē fixam. et q̄uo originat̄ per ſillogiſmū practicū. Quid ſit ſinderesis rō ſupior ꝛ inferior ꝛ eoꝝ differētia a conſcientia. Secundum q̄d ſit recta cōſciētia ꝛ erronea ꝛ q̄uo error conſcie oritur. Tercium cur conſcientia ligat ſicut lex. Quartum ꝙ ↄſcia non in om̄i caſu ligat q̄n autez liget vel nō oſtenditur diuerſis modis ignorādi. Quintum applicat diuerſos modos ignorādi ad propoſitū ſeu q̄ſitum. ſcz q̄n ↄſcia liget et q̄n non. Sextum mouet plura dubia de ligamētis ↄſcie ꝛ ſoluit. Septimū aſſignat q̄nq̄ꝫ cauſas erronee ↄſcie. Octauū dat remedia ne q̄s ignorantia dānetur. ꝛ ſunt quattuor. ſcz ꝑ que q̄s facit qđ in ſe eſt. Nonū oñdit tres differētias eſſe hoīm habentium malam ↄſcientiaz ꝛ quomō poſſunt facere qđ in ſe eſt. Decimuz probat pluribus ratōnibus quomodo facienti quod in ſe omnino datur gratia.

¶ Tercie partis capitula

Primuz quid ſit ſcrupuloſa conſcia. ſcrupulus. ſciētia. fides. dubiū. ambiguitas. ꝛ ſilia diffiniunt̄. daturq̄ꝫ differētia ſcrupuloſarū ↄſciarū. Secūdum q̄ꝫ periculoſa ſit ſcrupuloſe ↄſcie tēptatio ꝛ q̄uo differt ab alijs tēptationib⁹ cū differentijs oñditur. Terciū q̄uo ſcrupuloſa ↄſcientia plura bona pōt ↄferre. Quartū cauſe quinq̄ꝫ ponunt̄ ſcrupuloſe conſcie ꝛ due declarant̄. Quintū reſidue tres cauſe ſcrupuloſe ↄſcie declarantur. Sextum

docet meditari morbũ ſcrupuloſe conſciẽ ꝛ cauſas mor
bi aſſignat aliquas. ꝛ de hoc pͥma regula ponitur ꝛ do-
ctrina. Septimũ ꝙ in exercitiis corpalibꝫ. vt ĩ ieiunijs.
abſtinẽtiã ꝛ ſil'ibus nõ ſemꝑ oportet morrẽ timere. ſed
acriter debet corpus caſtigare. Octauo declarant ſecũ
da ꝛ tercia doctrine medico morali neceſſarie. ꝛ mlͭtipli
citer oñditur ꝙ in deũ ſine inordiato amore ſperare de-
bemus. Nono explanat quarta doctrina. ꝛ quantũ ob
ſint ſingularitas ꝛ impſuabilitas. ac inobediẽtia. Deci
mo vltima doctrina exponitur. ꝛ annumerant ſepteꝫ rẽ
gule quas obſuare debẽt qui volũt ſcrupuloſas ꝯſciẽ-
tias deponere rõnabiliter. quaꝝ tres declarant. Vn-
decimo deducit quarta regula. et pꝛobat auctoꝛitatibꝫ
antiquoꝝ. ꝙ doctoꝛibus ꝯtraria ſentiẽtibus licet bonã
cõſcientia vnã tenere viaꝫ. Duodecimo pbatur idẽ au-
ctoꝛitatibꝫ magis modernoꝝ doctoꝛũ. Decimotercio
oñditur ideꝫ rõnibus. Decimoquarto ꝑ quinqꝫ cõclu-
ſiones ꝛ ꝑ alia manifeſtat que certitudo ſufficit in mo-
rali materiã. vt ſe periculo quis non ꝯmittat. Decimo
quinto qͣbus vijs ad taleꝫ certitudinẽ veniri poſſit oſtẽ
ditur. Decimoſexto ſoluit argumenta terrẽtia timidas
ꝯſcias ꝛ declarat qũo ſpes cũ humilitate haberi debe-
at tã quo ad ꝯſciam de p̃teritis q̃ꝫ de futuris. Decimo
ſeptimo qͣrtaꝫ regulã declarat ſcꝫ vt quis credat ſapiẽ-
tibus et expertis. ac obedire debeat ſuperioꝛibꝰ in dubijs
Decimooctauo deducit ſextaꝫ regulã ꝛ docet animoſe
pugnare ꝯtra ſcrupulos ꝛ qͥd ſint liberũ arbitriũ. volũ
tas. ratio ꝛ ſimilia diffiniunt. Decimonono idem ſcꝫ q̃
modo ſcrupuli ſunt abijciendi latius docet. Vicesimo
Septima regula declarat valens ad depoſitionẽ ſcru-
puloꝝ ꝑ epikeyam cuiꝰ proprietates ponunt ꝛ octuplex
doctrina ſm eaꝫ datur. quaꝝ tres declarant. Viceſimo

Ideo canticoꝝ.iiij. Anime ſancte ſponſus dicit. Quã pulchra es amica mea. ꝙ̃ pulchra eſt oculi tui colũbaꝝ. glo.i. quoad exteriorẽ ↄuerſationẽ. abſqꝫ eo.glo.i. intẽtione qua ſola pulchra es ꝑ quẽ alia ſunt ↄmẽdabilia. qđ intrinſecus latet. q2 ſoli deo patet. ¶ Quarto eſt retractoriuꝫ a peccatis. quẽ em̃ ↄſcia mordet ⁊ ſtimulat. ꝙ aliqđ ſit illicitũ. iã pro tãto a pctõ tali retrahitur in q̊ labi poſſet. ꝓpter qđ veritas Luce.xij. ait. Ille ſeruꝰ qui cognouit volũtatẽ dñi ſui ⁊ nõ p̲pauit ſe ſcꝫ ad aduẽtum dñi ſui munde ⁊ nõ fecerit ſm̃ volũtatẽ eius plagꝭ vapulabit mltis. Sequiturqꝫ. Qui aũt nõ cognouit nec fecit digna plagis vapulabit paucis. Et ſi qs non fecit ſm̃ intellectũ quẽ hꝫ vl' habere dꝫ de aliquo morali agibili. dicetur illi illud Iaco.iiij. Scienti bonũ ⁊ nõ faciẽti pctm̃ eſt illi. Et.ij. Pet.ij. Melius erat illi viaꝫ veritatis nõ agnoſcere ꝙ̃ poſt agnitã retroire ab eo qđ traditum eſt illis a ſctõ mandato. Hanc ob cauſam altior fuit caſus luciferi. q2 ſicut alijs ꝑeminebat ſcia ita ceteris peior fuit in ruina. Nec tñ ꝓpter ea vt dicit glo. beati Auguſtini ſup̲ ꝑmiſſa ꝟba euãgelica. fugienduꝫ eſt ad latebras ignorãtie. q2 ignorãtia eoꝝ que quis ſcire debet et poteſt. neminẽ excuſat ſed accuſat potius. ⁊ ſepe delictũ auget ſm̃ illud ꝑme Coꝝ.ij. Ignorans ignorabitur. Iõ Ambro. ſup̲ Ro.xv. dic. Grauiſſime peccas ſi ignoras. hoc eſt ꝑiculoſiſſimũ. q2 nõ reddit ad pniaꝫ qui ignorauit. Bñ ergo dr̃ ꝓuerb.xij. Eſt qui ꝓmittit ⁊ quaſi gladio pungit̃ conſcie. q2 ſcꝫ ↄſcia ꝓmittit bñfacienti premiũ vite eterne. ⁊ ↄſcia bona negligẽti minuat̃ penã mortis ꝑpetue. ¶ Quĩto eſt theſaurus honeſtatis. de quo Ecci.xiij. Bona eſt ſubſtantia cui nõ eſt peccatũ in ↄſcia. qđ tam de ſubſtãtia rerũ terrenarũ ꝙ̃ ſpiritualiũ intelligi põt. Illius em̃ diuitie ſtꝫ bona ſubſtan

tia queq; de male acquiſitis ac retentis non mordere debet ꝯſciētia. ſic etiā hoīs illius diuitie ſpirituales. puta ſcientia ꝛ ꝟtutes ſunt bona ſubſtantia que de mortali nō mordet ꝯſcia. nā interiora bona virtutum proprie ſunt ꝛ vere diuitie. De quib⁹ Chriſo. ſup Math. Reddite que ſunt ceſaris ceſari. ꝛ q̄ ſunt dei deo. Numiſma indqt. Ceſaris aūt eſt nūmiſma d i hō eſt in ſolidis Ceſar videt. In hoībus aūt deus agnoſcitur. Et iō diuitiās vr̄as ceſari date. deo aūt ꝯſcie veſtre ſolaꝫ innocentiam reſeruare. Idē aſtruit Caſſiodorus. iiij. lib. epl̄aꝝ. Quid acq̄rit ait putat vbi bona conſcia ꝑditur aut in qua ꝑte poſſit hō ꝓficere ſi innocentiam ꝓbatus fuerit amiſiſſe. ¶ Sexto eſt teſtimoniū bonitatis in cuius ſignū apl̄us. ij. Corin. ꝑmo. poſtq̄ȝ ait gl̄ia nr̄a hec eſt teſtimoniū ꝯſcie noſtre. imediate ſubdit qḋ in ſimplicitāte ꝛ ſinceritate dei ꝛ nō in ſapīa carnali. ſed in gratia dei cōuerſati ſum⁹ in hoc mūdo. Propterea btūs Grego. omel. ix. ſup Ezech. dt in eo qḋ dr̄ ſemꝑ tacite recurrere debemus ad mentē ꝛ interiorē teſtem ꝛ iudicē requirere quid em̄ ꝓdeſt ſi om̄es laudāt ꝛ ꝯſcia accuſat aut qḋ poterit obeſſe aut abeſſe ſi oēs derogent ꝛ ſola ꝯſciētia defendat. Bona aūt ait Bern̄. ſup Canti. conſolatio cū blaſphemamur a malis bn̄facientes ſi recte diligāt nos oīno ſufficit aduerſus nos loquentiū iniqua. lopinio bonorū cū teſtimonio conſcie. ¶ Septimo eſt conuiuiuȝ delectabilitat eo ꝙ ſecura mens quaſi iuge conuiuiuȝ. Prouer. xv. Unde caſſi. li. ij. epi. Arborēȝ quā florere vides q̄ȝ ſumma conſpicis viriditate letari ſubterraneo ſucco fecunditatis aīatur reddens in ſuꝑficie qḋ ꝯtinetur in radice hoīm quoq; vultus magna hylaritate decorat ſi viſcerib⁹ ſanis grauamē nullius ſenſiat leſionis. Ex quib⁹ ptꝫ qūo bone ꝯſcie poſſeſſio ſit iocū

riſſime rei adeptio. Hanc tamen conſcientiã ſe habere ſperantes memores ſint iugiter verbi beati Iſidori libro tercio de ſummo bono dicentis. Semper cõſcientia ſerui dei hũilis eſſe dꝫ ⁊ triſtꝭ. vt per humilitatẽ nõ ſuperbiat et ꝑ vtilem merorẽ cor ad laſciuiã nõ diſſoluat.

¶ Capitulum ſecundũ ꝙ mala ꝯſcientia eã habẽti ſeptẽ mala ingerit.

Contraria vero mala ꝯſciẽtia fructus ſeptẽ amariſſimos ſolet gignere. Nam bellum inteſtinũ generat. ꝓximũ faciliter enecat. mũda ſibi immũda factitat. viam difficilem predicat. ad errorẽ mẽtis adiuuat. ad gehẽnã edificat. ⁊ iugẽ triſticiã ꝯtinuat. Primo inq̃ꝫtũ bellũ inteſtinũ generat. Ita vt cogitatio cogitationi recalcitret. qđ Apoſ. ro. ij. innuit di. Teſtimoniũ reddente illꝭ. ſ. philoſophis malis ꝯſcia ipſoꝝ et int̃ ſe inuicẽ cogitantiũ accuſantiũ. aut etꝭ dẽfendẽtiũ ĩ die q̃ iudicabit deus occulta hominũ. quod videlꝫ fiet in die iudicij et fit hodie cũ quis aut diuina inſpiratione ad intra cõpungitur. aut qñ facinora ſua ſacramentaliter ꝯfiteri tenetur. De talibꝫ modis inteſtino bello vulneratę ꝯſciẽtię Seneca li. iiij. de ꝟtutibus dicit. Timidũ non facit animũ niſi reprehenſibilis vite conſcia. Secundo facilit̃ ꝓximũ enecat q̇ malã ꝯſciã gestat. quia cũ quis ab intra actuatus mala ꝯſciẽtia ad extra mala opari incipit. ꝓximo cauſa ruine exiſtit. Iuxta illud. i. Cor. viij. Si q̇s viderit eũ q̇ habet conſcientiã in idolo recũbentem. nonne conſciẽtia eius cũ ſit infirma edificabit̃ ad mãducandũ idolatica. et peribit infirmus in tua cõſciẽtia frater ꝓpt̃ quẽ xp̃s mortuus eſt ſic aũt peccãtes in fratres ⁊ ꝑcutientes ꝯſcientiã ipſorum infirmã in xp̃m peccatꝭ. Tercio mũda imũda ſibi factitat. Nã thi. i. Oĩa munda mũdis inq̇natꝭ ãt ⁊ infidelibꝫ nihil mundũ ẽ. ſꝫ inq̇

nate sũt eorum mens et conscia. confitentur verbis se nosse deũ. factis autem negant. Ubi glosa. nihil eis mundũ est. quia nõ digni donis dei. sed et mens id est intellectus et conscia eorum inquinate sunt. et nõ ex cibo inquinatio eorum. sed ex malo intellectu et conscia peccatorum. Et vere mens et conscia eorum inquinate sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deũ. factis autem negant. Quarto mala cõscientia viã difficilem practicat cũ iniustis qui dicũt Sapie. vij. Ambulamus vias difficiles. viam autem dñi ignorauimus Quod contra suadet suis apostolis. heb. x. Accedamus ad summum sacerdotem magnũ xpm cum vero corde in plenitudine fidei aspersi contra consciam malã. Nã malã hñs consciam nunquam in via morũ securus est. an sic subitanee mortes labatur indubitate ad infernaliũ baratrũ. an sibi melius consulens diuina misericordia excitatus ad penitentie lamenta recurrit. Idcirco Seneca libro de moribus ait. Mala conscia sepe tuta est. secura nunquam. Itaque nihil ei comiseris nisi quod amico comittere possis. plerique famã. conscientiã autem pauci verentur. Quinto ad errorem mentis adiuuat. ita vt nõnunquam ad heresim inducat. dicente apostolo prime ad thi. iiij. Spũs manifeste dicit quod in nouissimis temporibus discedent quidã a fide. attendentes spiritibus errorum et doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentiũ mendaciũ. et cauteriatã hñtes suã consciam. Glo. id est corruptã praua cogitatione. et adustã igne male cõcupiscentie. Sexto ad gehẽnã edificat tũc vicz qñ quis sententiat. et qñ pro certitudine iudicat aliquod esse pctm. quia Ro. xiiij. dicitur. Qui discreuit si mãducauerit dãnatus est. quia nõ ex fide Glo. Si mãducauerit cũ illa consciẽtia dãnatus est quia qui iudicat nõ edendũ et edit dãnatus est. Unde sequitur. Ipse enim reũ se fecit qñ illud quod inutile sibi asserit facit. Ideo damnatus est. quia nõ mãducat ex fide. id est secundum conscientiam contra fidem vtique edit. qui edendum non credit. Unde sequitur. Omne autem quod non

eſt ex fide peccatū eſt. ¶ Septimo triſticiā ↄtinuat in magnū grauamē aīe ꝛ ſpūs. vñ Sap. xvij. Semꝑ pſu mit ſeua ↄturbata ↄſcia. glo. que nō hꝫ tranquillitatis ſecuritatē. Cuius rōnem aſſignat Seneca de moꝛibus Nullum inquit ↄſciuꝫ pctōꝛuꝫ tuoꝛū magis timueris ꝙ teipſuꝫ. Alienū eñ potes effugere. te aūt nunꝙ. Ne quitia eñ ipa eſt pena ſua. Silem tradit ſniam btūs Auguſti. li. de ↄfeſ. vbi dicit. Juſſiſti dñe ꝛ ita factū eſt vt pena ſit ſibi oīs animus inoꝛdinatus. Et Iſid. li. ij. ſoli loquioꝛū. Nulla pena grauioꝛ ꝙ mala cōſcientia. Mens eñ male conſcia ꝓpꝛijs ſtimulis agitaꝛ.

¶ Capitulum tercium ꝙ ſeptē reperiun tur differentes conſcientie.

Est aūt conſcīa bona ſimiliter ꝛ mala multiplex qꝛ quedā eſt. ꝛ dꝛ cauteriata. alia nimis lata alia nimis arta et puſillanimis. alia trāquilla ſed nō bona. alia ↄturbata nō bona. alia ↄturbata ſed bona ꝛ alia trāquilla ꝛ bona. Prima q̄ dꝛ cauteriata. i. coꝛru ꝑta ꝓpe eſt ꝑfidoꝛū hereticoꝛū pꝛecipue de quibꝫ pꝛo phetat apl's. ꝑme ad Thimo. iiij. dicēs. In nouiſſimis tꝑibus diſcedēt quidē a fide attendētes ſpiritibꝫ erroꝛꝫ et doctrinis demonioꝛū in hypocriſi loqntiū mendati um ꝛ cauteriatā hñtes conſciam. Et qꝛ articuli fidei ſtꝫ velut ꝑncipia in religione xpiana Idcirco tales conſci entie cauteriate ſunt periculoſiſſime. Si enim paruus erroꝛ in pꝛincipio magnus eſt in fine. certum eſt ꝙ ma gnus erroꝛ in pꝛincipio maximus eſt in fine. Tales ſtꝫ etiā phariſei ꝛ hypocrite decimātes mentē ꝛ rutā. ꝛ om ne olus. grauioꝛa legis ꝑtermittētes quibꝫ veritas cō minata eſt. Math. xiij. Talem hmōi conſciam habent qui de magnis peccatis potentibus ꝛ diuitibus modi cam conſciam in ꝑdicatione. ↄfeſſione vel in ꝑuato ſerꝛ

mone faciunt. ſed paupib⁹ et deſpectis hoībus in puo exceſſu graues ↄſcie ſcruplos formāt. Siles ſtꝫ hi vulpine aſtutie de q̄ fabuloſe fert q cū vulpes leonis cuiuſdā culpas in eius pñtia audiſſet. pctā grauia excuſauit et alienauit p ſingula. puta rapinā p defectū ꝓpriarum carniū. gulā p robur leonini corpis furorē p dñm potētie ſup cūcta animātia ꝛ ita de aliis. Cū aūt acceſſiſſet ſimplex aſinus ↄfitēs vulpi. q poſt graue abſtinētiā a cibis et delectabilib⁹ ꝛ poſt labores grādes qbus ſub frumētoꝝ ſaccis portādis laborauerat de calcio ſui paſtoris ꝛ exactoris ſtramē pminēs fame mot⁹ comediſſet. cepit vulpes h̄ factū ducere ad picula maxia. ſ. q exactor cui tale damnū intulerat paup fuit ꝛ nudus. et q pedibus frigefactis caput ꝛ totū corp⁹ ledi poterat ꝛ tādez ſeq interitus ꝛ homicidiuꝫ ꝛ ſic male tractatus fuit aſinus. Hac de cā taliū ↄſciam vulpinā denoīat Ber. li. de cōſideratōe. vbi dt vulpina ↄſcia eſt tepida ↄuerſatio. ficta cōfeſſio obediētia ſine deuotione. oratio ſine intētione. lectio ſine edificatione. ſmo ſine circūſpectiōe porto coronā ꝛ veſtē rotundā. reglam ieiunioꝝ ſeruo ſtatutis horis pſallo. ſed cor meū longe eſt a deo. exteriorē ſupficiez intuēs ſalua mihi oīa arbitror. tot⁹ pergens in ea q̄ foris ſunt oblitus interiorū meoꝝ ſicut aq effuſus ſum. ¶ Secūda ↄſcia eſt lata nimis eoꝝ q nō ponderant pctā niſi magna. nō curātes de venialibus aut paruis. ↄtra q̄s dr Eccia ſ. xix. Qui ſpernit modica paulatim decidet ꝛc. Nulla eīn domus repētine ruit ſz ſtillicidiis neglectis ſucceſſiue putreſcūt dam⁹ ſuſtētacula. ꝛ ſic tandē ei⁹ ſeqtur ruina. Tales aſſilant piſcatorib⁹ q ſp lata cupiūt hr̄e retia nūq̄ ſtricta. ꝛ iō nūq̄ minores valēt capere piſciculos q ſepe delectabiliores ſūt magnis piſcib⁹. nunq̄ tales ad pfectōnis apicem vite

poſſunt puenire cõtemplatiue que eſt delectabiliſſima Unde delectacões venialiũ peccatorũ pſalmi.rennuẽs ait Rennuit conſolari anima mea.memor fui dei mei ⁊ delectatus ſuz ⁊ exercitatus ſuz et defecit ſpũs me⁹. Et alibi. Silui a bonis ⁊ dolor meus renouatus eſt.ſz ſeq̃tur. Cõcaluit cor meũ in ira mea.et in meditacõne mea exardeſcet ignis. Taliũ etiã late ↄſcie hoim conſcientia vulpo lupina dr. Nã ferť parabolice lupũ p⁹ multas rapinas per ruſticũ captũ q̃ cũ libertati dari deberet.et allegaret ꝙ nec feno nec frumento aut fructib⁹ veſci poſſet velut alie beſtie reſtitutus ē priſtine libertati. Pacto tamẽ tali per iuramentũ firmato ꝙ vltra valorẽ ſex nũmorũ carnibus deinceps nunq̃z raperet. Igiť emiſſus eſt liber. In eadem aũt die vaccaz ⁊ vitulũ eius eſuriẽs reperit. Cũqꝫ fames ad vtrũqꝫ accipiendũ tẽptaret eũ et ediuerſo cãſciẽtia periurij moderet conſcientia dilata recepit dicens. Nimis artaz ↄſciam habere poſſes que vituperari ſolet a prudentibus. Naz vacca valet nummos quatuor et vitulus duos.ergo cũ bona conſcia cõcluſit.occide vtrũqꝫ ⁊ mãduca. Sic ſunt pleriqꝫ q̃ ſp p latam ↄſcientiam querunt excuſationez in peccatis de magnis parua iudicantes aut nulla. A quo vicio orat propheta erui.cũ dicit. Non declines cor meũ in verba malicie ad excuſandas excuſationes in peccatis. Cũ hoibus operantib⁹ iniq̃tatẽ et nõ cõmunicabo cũ electis eorum. Corripiet me iuſtus in miſericordia.⁊ increpabit me.oleum aũt peccatoris.id eſt hominis late cõſcientie nõ impinguet caput meũ. Tercia conſciẽtia ex puſillanimis ⁊ arta nimis.eorũ q̃ pene de ſingulis ſibi dubijs formãt ſcrupulos.etiã in his q̃ de ſe ſunt licita Pro q̃z ↄſolacõe in tercia parte infra latius tractabiť. De taliũ cetu fuerũt iſraelite plurimi pſecutõnis tẽpore.fugiẽtes

ad antra deſerti. qđ cuꝫ gentiles die ſabbati ꝓuocarent ad bella bellare nolebāt ꝯſciam nimis artē habētes ne frangerēt preceptū de ſanctificatiōe ſabbati. Dixerūtq; moriamur in ſimplicitate nr̄a qđ et fecerūt. vt hꝫ ꝑmo Machab. ij. Quarta ꝯſcia eſt tranquilla ſed nō bona eoꝝ qui peccant ſub ſpe venie tandē ꝯſeq̄nde vl' dicūt in corpe ſuo qꝛ deus nō req̄ret iſta qualeꝫ ꝯſciam nonnunq̄ hn̄t iuuenes etate vel moribus. quos Salomō ꝑmonet dicēs. Fili mi ſi te lactauerūt pctōres ne acquieſcas eis. ꝓuerbio. i. Aſſimilātur tales tranquillam cōſcientiam ſibi formātes maniacis et freneticis. quorū infirmitas ē iō maxima ſeu pericl'oſiſſima qꝛ medicine remedia nec admittūt nec agnoſcunt. Q̄obrem beatus Ambroſius ait. Grauiſſime peccas ſi ignoras. grauiſſime. i. periculoſiſſime quia remediū nō admittūt q̄ ignorant. Talem etiaꝫ conſciam habent hi qui vel ex craſſa ignorantia. vel ex affectata nolunt ſcire vt bene agant. ⁊ ideo iniquitatem ſepe meditantur in cubili ſue conſcientie. quā tamē iniquitateꝫ ꝓpter ignorantiam nequeunt agnoſcere. Quinta conſcientia eſt perturbata et nō bona. nōnunq̄ deſperationi ꝓxima aut vicina. qualeꝫ habent hi qui crebro in eadem peccata labuntur. ⁊ quāq̄ peniteant. tamen ꝓpter relapſus frequentia prope quendam deſperationis impulſum gemunt. ⁊ turbantur q̄les vocat philoſophus. vij. ethicoꝝ. incōtinētes ſimiles infirmis. qui in eiſdem febribus recidiuant. quos chriſtus anime medicus conſolatur cū petro quereti quotiens in me peccabit ſupple de die. frater meus et dimittam ei vſq; ſepties. Reſpōdit nō dico tibi vſq; ſepties ſed vſq; ſeptuageſies ſepties. id eſt ꝑm omnes catholicos doctores totiēs quotiens penitebit. Matthe. xviij. Sexta conſcientia eſt bona. ſed non tranquilla imo in-

ſirma. corū q̄ conuerſi ad dn̄m recogitant in amaritu⸗dine aīe ſue annos ſuos. qui grauit̄ adhuc ſentiūt aliā legē in mēbris ſuis repugnantē legi mētis a deo influxe tales ſepe ob ſincerā reuerentiā ne deū offendāt i quis vbi nullū extat peccatū. ſibi turbatā faciūt ꝯſcientiam. moti nonnūq̄ȝ ad hoc tēptatōne demonis. vt in perple xitatis ruāt viciūm Aliqn̄ etiā ad h̄ mouent̄ doctrinis inſipientiū hominū. De q̄bus apl's. i. Cor. viij. di ꝑcu tientes eorū infirmā conſcientiā in xp̄m peccatis quos tamen idē apl's ſpecificat dicēs ibidē Jo. Omne q̄d ī macellū venit manducate nihil interrogantes ꝑpter cō⸗ſcientiā. p quorū cura btūs Ber. ſup cant. inq̄t. Quid efficatius ad curandū cōſcientie vulnera necnō ad pur gadū aciem mentis q̄ȝ chriſti vulnerū ſedula meditatō Et iterū Turbabor ſed non ꝯturbabor q2 vulnera dn̄i recordabor. ¶ Septima ꝯſcia tranquilla ꝛ bona eſt taliū de q̄bus dicit apl's Qui xp̄i ſt̄ carnē ſuā crucifixe rūt cū vicijs ꝛ ꝯcupiſcentijs quā Hugo libro p2io ſuo de aīa ſic deſcribit. Trāquilla ꝯſcia eſt q̄ oībꝫ eſt dulc̄. nulli grauis. vtens amico ad grām. ꝛ inimico ad patiē tiam. cūctꝫ ad beniuolentiā q̄bus pōt ad beneficentiā. cui dn̄s nec ſua peccata imputat q2 n̄ fecit nec aliena q̄a nō approbauit nec negligentiā. q2 nō tacuit. nec ſupbiā q2 in vanitate nō ꝑmāſit. Et iterū ſm̄ Bern̄. Conſcia bona titulus eſt religionis. tēplum ſalomonis. ager be nedictionis. ortus deliciaꝝ. aureū reclinatoriū. gaudiū angelorū. archa federis. theſaurus regis. Aula dei. ha⸗bitaculū ſpiritusſancti. liber ſignatus ꝛ clauſus ꝛ in die iudicij aperiendus. De domo talis conſciē ſcribit̄ Sa pien̄. viij. Intrans in domū meā conquieſcā. nō illa em̄ nō habet amaritudinē conuerſatio illius. nec tediuȝ cō⸗uictus illius. ſꝫ leticiā ꝛ gaudiū ſēꝑ ꝑt̄ fructus eius.

¶ Capitulum.iiij.quod conſcientia bona ad ſimilitudinē domus materialis eſt regēda.

Quia vero eterna ſapientia bonā tranquillā conſcientiaȝ domui aſſimilare dignata eſt in qua cātus leticie ⁊ fructuū habet copio. Idcirco cū omni qua poſſum⁹ diligētia aduertēda ſūt quinque que exigunt ad domū ꝯſcie.ſcȝ vt bñ fundet.debite ornet.fortit tueatur.prudēter negat.⁊ ſepe tergat. Primo bñ fundet: videlicet ſuper ſolidū fundamentū xpi,⁊ ſacre ſcripture ſicut ſaluator dicit Math.vij. Omis qui audit vba hec et facit ea aſſimilatur viro ſapiēti qui edificauit domū ſuam ſupra petrā. Sūme autē caueri debet ne domus conſcientie ſit lata nimis. aut ſtricte edificata. qꝛ facit cōtra ꝯſcientiaȝ edificat ad gehennaȝ.vt dt glo.Ro.ix. Sed heu iſtā domū edificant quidā ſup aquaa voluptatis. Alij quidē ſup arenā cupiditatis.alij ſuper ventū ſupbie. Ideo veritas Math.vij.ſubiungit. Omis qui audit verba hec.⁊ nō facit ea.ſilis erit viro ſtulto qui edificauit domū ſuā ſuper arenā.⁊ deſcēdit pluuia ⁊ venerūt flumina ⁊ flauerunt vēti ⁊ irruerūt in domū illam.⁊ cecidit ⁊ fuit ruina eius magna.vbi Auguſti. Cōſiderādum eſt.qꝛ cum dixit.qui audit vba.in hoc ſatis ſignificat iſtū ſermonē dñi in monte oibus preceptis quibus xpiana vita format eſſe perfectū.vt merito qui ſm eam viuere voluerit.comparet edificanti ſupra petraȝ.⁊ glo. ibideȝ. Cecidit inquā.qꝛ omis ꝯſcia que ſpe fixa in deum nō permanebit in temptationib⁹.non valet ſubſiſtere.⁊ tanto amplius agitat.quāto plus in his que mūdi ſunt a ſuperioribus diſiungitur. Et vere omes mali vel fictione boni.ingruente qualibet temptatione peiores fiunt. Eſt igitur primuȝ fundamentū fides firma ſuper xpm fundata.de qua Math.xvi. Super hanc pe

tram ſcʒ chriſtum filiũ dei viui edificabo eccleſiam meã ait chriſtus. Et apl's. i. Cor. iij. Fũdamentũ aliud nemo põt ponere pter illud qȯ poſitum eſt qȯ eſt xp̃s iheſus. pfectio ꝟo huius fundamẽti ẽ charitas. ſine q̃ fides vitã nõ hʒ. Ideo ad eph. iiij. vtrũqꝫ fundamentũ cõplectens ſic orat. Flecto genua mea ad patrem dñi nr̃i ieſu xp̃i ex q̊ oĩs paťnitas in celo ⁊ in terra noiaẗ vt det vob̃ ẜm diuitias gl'ie ſue corroborari p ſpm̃ eius in interiori hoĩe hitare xp̃m p fidẽ in cordib⁊ vr̃is in charitate radicati ⁊ fundati. vt poſſitis cõprehẽdere cũ oĩbus ſctis. q̃ ſit latitudo. longitudo. ſublimitas ⁊ pfundũ. Secũdo opꝫ vt domus debite orneẗ imaginib⁊ ꝟtutũ ⁊ exẽplorũ bonoꝝ q̃a nõ ſufficit adulto hr̃e fidẽ ⁊ charitatẽ niſi exeat i opus. Fides em̃ ſine opib⁊ mortua ẽ. Iaco. i. Et ẜm bt̃i Greg. ſniaʒ Charitas ſi opari rẽnuit. charitas ñ eſt. Et apl's Gal. v. dicit. In xp̃o ieſu nec circũciſio nec prepuciũ aliq̃d valet ſed fides q̃ p dilectionẽ opaẗ. vbi glo. fides nõ vtiqꝫ ocioſa. qꝛ fides ſine opib⁊ nõ ſaluat ſꝫ q̃ opaẗ p dilectionẽ dei ⁊ pximi. In cui⁹ rei typũ dñs Exo. xxvj. iuſſit vt cortina interior nobiliſſima q̃ tabnaculũ tegebat ex decez pticularib⁊ cortinis ꝯnexa poliretẗ varie. Nã ibi ſic deus ait moyſi. Inſpice ⁊ fac ẜm exemplar. qȯ tibi in monte mõſtratũ eſt. Tabernaculũ ita fiat decez cortinas de biſſo retorta ⁊ iacincto ⁊ purpura. coccoqꝫ bis tincto varietates ope plumario facies. vbi glo. In his q̃tuor cortinaꝝ colorib⁊ q̃tuor iuſtificatões exprimunẗ. In biſſo retorta caro caſtigata renitẽs. In iacincto mẽs ſupna cupiẽs. In purpura caro paſſiõib⁊ ſubiacẽs. In cocco bis tincto mẽs int' paſſiões dĩ ⁊ pximi dilectõe pfulgẽs. Verũ vt ad taliũ ꝟtutũ exercitia puenia m⁹ facilius expedit vt crebro ſctõꝝ patꝝ vitã velut imagies ipinguam⁹ intriſec⁹. Si ei vt rfert btũs Aug.

libro ↄtra iulianum quidā rex turpis ſpecie cubiculum ſuū fecit depingi pulchris imaginibus vt earū aſpectu vxor ſua pulchrū pareret filiū. Cur xpianus domū ſue ↄſcie quā deus inhabitat memoria bonoꝝ exēploꝝ nō depingeret. vt vxor ſenſualitas ꝓles ꝟtutū gignerete
Tercio opꝫ vt dom⁹ ↄſcie tueaꝛ fortiter qđ fieri dꝫ cōuerſatiōe honeſta ꝛ angelica cuſtodia. Nā ſicut tectū domus eſt cuſtodia. ita exterior bona ↄuerſatio tutamētum eſt bone ↄſcie. quatenus bona fama primo. ꝛ bona ↄſcia ſibi ꝓſit. Juxta illud Math. v. Sic luceat lux vr̄a corā hoibus vt videāt opa vr̄a bona. ꝛ glorificent pr̄em veſtrū q in celis eſt. Jdcirco xp̄s Matth. x. di. q in aure auditis p̄dicate ſup tecta. i. ꝑ bonā ↄuerſatiōeꝫ Ad tutelā ꝛ ampliorē cuſtodiā etiā miſicordiſſima bonitas dei angelicā adhibuit cuſtodiā. Juxta illud Lu. v. Cū fortis armatus cuſtodit atriū ſuū in pace ſtꝫ omnia q poſſidet et vt angelus bonus fortior diabolo vincat ſupueniēs ꝛ auferat vniuerſa arma in qb ↄfidit dyabolus ꝛ eius ſpolia diſtribuet. Jō glo. ibidē Diſtribuit inqt ſpolia exibēs fideles cuſtodias āgeloꝝ ad hoīm ſalutē. Quarto opꝫ vt domus ↄſcie prudenꝛ id ē diſcrete regaꝛ. Q̄uis em̄ deus hoī āminiculeꝛ. vt tactū eſt āgelica cuſtodia. Tn̄ ds̄ facit hoīm rectū. et reliqt eū in manu ↄſilū. i. in ſuo libero arbitrio. q mediante bonū vult ḡtia aſſiſtēte ꝛ malū grā dei dimiſſa. Uult igitur deus q nos rōne capaces fecit. vt diſcretiōe regamur q eadē eſt prudentie. Jn hac em̄ ꝟtute iuxta philoſophuꝫ. vi. ethi. Om̄es morales ↄnectunꝛ ꝟtutes. Hāc xp̄s ſuos dilectos docuit diſcipl'os. quib dixit. Ecce ego mit. ꝛc̄ Eſtote ḡ prudētes ſic ſ̄pētes caput vicꝫ bone ↄſcie diſcrete regēdo. Hec ē ꝟtus ꝛ ver⁹ auriga ꝟtutū quā btūs Antho. ꝑtulit ſolitudini opib miſcdis. vita monaſtice.

rigori abſtinentie. et priuationi facultatū oīm vt tradit Caſſianus collatione. ij. abbatis moyſi. que ꝑtus vtidē deducit breuiori via monachū ſine deceptionis dyabo-lice fallatia vehit ad pfectōis apicē. ſꝫ vt ibidē dr. nō niſi hūilitate tali conqritur qua qs ſeniorū vel plator̄ ſcita cuſtodire nitit. Quinto opꝫ vt ſepe tergat domus conſcientia p ſcobam ɔtritionis ꝛ ɔfeſſionis. qñ in eam cadūt pulueres venialiū. aut venena peccator̄ mortalium. nec aliud remediū querere oportet ꝙ̄ illud. Unde Auguſ. ſuper Job. Seruus peccati quo fugit. ſecum ſi trahit quocūqꝫ fugerit. nō fugit ſeipam mala ɔſcientia. non eſt quo eat. ſequitur ſe imo non recedit a ſe peccatū enī qđ facit intus eſt. Uis audire conſiliū ſi vis ad deū fugere. ad ipm fuge ɔfitendo ꝛ nō latendo.

¶ Capitulū qntuꝫ ꝙ ɔſcientia bona nō ſp ſufficere dꝫ eā hñti. ſꝫ laborare dꝫ qs vt etiā bonā famā habeat.

Oriuntur hic queſtiones quedā. Prima an tal' bona conſcientia ſufficere poteſt eam hñti ſi ꝙ ñ curare debeat de repellenda ꝓpria infamia. Cauſa dubij eſt diuerſitas. vt videt ſctōr̄ doctorū q in multis auctoritatibꝫ dicere vident ꝙ non ſit curanduꝫ de fama dūmodo pctm̄ nō ſit in ɔſcia. Nā dicit beatꝰ Aug. ad clerū ydoneū. Quid obeſt hoī ꝙ ex illa tabula vult eū delere hūana ignorantia. ſi de libro viuentiū nō deleat eū iniqua conſcientia. vt etiā allegatū eſt ſupra pmo capitulo. Idē ad Secundinū manicheū. Quicquid libet ſola me in oculis dei ɔſcientia non accuſat. Et Grego. cōſtantino epiſcopo mediolanēſi. In cunctis que in hac vita aduerſa proueniūt. ſola eſt ſicut noſtis oipotentis di diſtrictio penſanda atqꝫ ad cor propriū ſp ɔcurrēdum vt nullius ibi lingua replicet vbi conſciētia nō accuſat. quem enī conſciētia defendit. liber eſt inter accuſa

ciones. et liber ſine accuſatione eſſe nō poteſt ſi ſola q̄ in terius adijcit conſcientia accuſet. Et iterū Grego. inter ꝟba laudantiū ſiue vituperantium ad mētem ſp recurrendū eſt. et ſi in ea non inuenit̄ bonū qđ de nobis dicit̄ magnam triſticiam generare debet. Rurſus ſi in ea non inuenitur malū qđ de nob̄ homines loquunt̄. in magnaꝫ debemus leticiam ꝓſilire Quid em̄ ſi nos homines nō laudāt. et conſciētia nos liberos demonſtrat. habeamꝰ Paulum dicentem. Gloria noſtra hec eſt teſtimonium ꝯſcientie noſtre. Job quoqꝫ dicit Ecce in celo teſtis meus Si ergo eſt nobis teſtis in celo teſtis in corde dimittamus ſtultos foris loqui quicq̄d voluerint. Et his videtur non eſſe curandū de infamia vbi alicui conſtat đ conſciētia bona. Ex aduerſo eſt beatus Auguſtinus in ſermone de cōmuni vita clericoꝝ dicit. Nolo vt aliquis de nob̄ inueniat male viuendi occaſionem. Prouideamus em̄ bona vt ait ap̄ls nō ſolū coram deo ſed etiā corā hoībus. propter nos ꝯſcientia noſtra nob̄ neceſſaria eſt. propter vos fama noſtra non pollui. ſed pollere dꝫ in nobis. Due res ſunt ꝯſcientia ⁊ fama Cōſcientia neceſſaria eſt tibi. fama ꝓximo tuo. q̄ fidēs ꝯſciētie ſue negligit famā ſuā crudelis eſt. Et iterū alibi Auguſ. Nō ſunt audiendi viri ſiue femine. que qn̄ rep̄hendunt̄ in aliqua negligentia. per quā fit vt in malā veniāt ſuſpitionem vn̄ ſuā vitā longe abeſſe ſciunt. dicūt corā deo ſufficere ſibi ꝯſciam eſtimationē hoīm nō ſoluꝫ imprudēter. verūetiam crudeliter contēnentes cū occidāt aīaſ alioꝝ ſiue blaſphemantiū viā dei. q̄bꝫ ꝓm ſuaꝫ ſuſpitionē q̄ſi turpis q̄ caſta eſt deſpicit̄ vita ſctoꝝ. Vel etiā cū excuſatione ſimulata tantiū nō qđ vidēt. ſed qđ putāt. Roborat dicta p̄fata textus ſacre pagine q̄ dicit Vnicuiqꝫ mādauit deus de ꝓximo ſuo vt ſcꝫ ei ꝓſit ꝟbo ⁊ exēplo

Auctoritatũ taliũ veritatẽ ⁊ q̃stionis nodũ ſoluit ſctũs thomas ꝑ diſtinctões quolibeto.ix.q.xiij. Utrũq; inquit ſcꝫ ↄtẽptus fame ⁊ appetitus põt eſſe laudabile et viciosum. Fama em̃ nõ neceſſaria eſt homini ꝓpter ſeipſum. ſed propter primũ edificandũ. Appetere igitur famam propter ꝓximũ charitatis eſt. Appetere ṽo ꝓpter ſeip̃m ad inanam glozia pertinet. Et econtrario contẽptus ratione ſuij pſius. humilitatis eſt. ratione vero ꝓximi. ignauie eſt ⁊ crudelitatis. Illi ergo q̃bus incũbit ex officio vel ex ſtatu ꝑfectionis aliozuꝫ ſaluti ꝓuidere peccant. niſi infamiã ꝓpriã iuxta poſſe repellant. Alij ṽo q̃bus magis cuſtodia ſue ſalutis iminet poſſunt ſue hũilitati ꝓuidẽtes. famã vel infamiã ↄtẽnere. Sed cũ infamia duplicit̃ repellat̃. ſ. occaſionem ſubtrahendo. et linguas detrahentiũ cõpeſcendo. ꝑmo mõ tenent̃ oĩs infamiã vitare. alias ſine ſcandalo actiuo tranſire nõ poſſent. qđ ſemꝑ eſt peccatũ. Sed ſecũdo mõ nõ tenent̃ niſi q̃ntuꝫ dꝫ aliquis ſaluti ꝓximi ꝓuidere. Et hoc eſt qđ Greg omel̃. ſuꝑ ezech. dicit Linguas detrahentiũ ſicut nõ debemus noſtro ſtudio excitare ne ipſi peccent. ita ꝑ ſuaꝫ malitiã excitatas debem⁹ equanimiter tolerare. vt nobis in meritũ creſcat. Aliq̃n etꝫ cõpeſcere nedũ de nobis mala diſſeminant eozũ qui nos ad bona audire poterãt. corda innocentiũ cozrũpant. Et infra. Hi etem̃ q̃rũ vita in exemplũ imitationis eſt poſita dñt ſi pñt detrahentiũ ṽba cõpeſcere. ne eoꝝ ꝑ̃dicationẽ nõ audiant q̃ audire poterãt. ſibi in ꝑuis mozibꝫ q̃ remanẽtes bñ viuere ↄtẽnant. Et his pꝫ ſolutio obiecta. Et pꝫ q̃ ↄtẽnere infamiã aliq̃n ẽ hũilitatꝫ actus. Vñ in vitaſpatrũ legit̃ õ mlt̃ ſctis pribꝫ q̃ ꝓpriã ifamiã ſuſtinebãt ñ repellẽtes eã Sic ſcã marina ṽgo ſub virili hitu mõachi do fuiſſe falſe accuſat̃ a Pandocij filia ꝑ militẽ impꝰ gnata.

quā infamiā ſuſtinuit Marina q̄nquēnio pniaꝫ agēs añ fores monaſterij ſui. qđ poſt tp̄s viliſſimis in mona ſterio mācipata fuitq̄s ſtatī ꝺo ſpm̄ reddidit. lotioneq; ſui corpis ⁊ obſeſſione ꝺemōis rea pꝺēte facinus pꝛiuū ꝟginis innocētiā purgata ē. vt in vitaſpatrū legit̃. Sic etiā ad tp̄s btā ꝟgo Eugenia Philippi rectoꝛis alexādrie nobiliſſimi romāi filia fecit. q̄ cū pꝛotho ⁊ iacīnto ꝺegēs ſe Eugeniū vocās ī mōachali habitu mōaſterio latitās tandē in abbatem electa a Melantina femina in alexā dria ꝺitiſſiā accuſata ē ꝙ cū ea ſtupꝛū voluiſſet cōmitte re. ſꝫ cū res publico iudicio ignis purgari ꝺeberet ⁊ incē dio. beata ꝟgo ne religiōis ſtatus eiꝰ infamia ꝺecreſce ret. tandē pr̄i iudici frib⁹ ⁊ ꝯgnatis pn̄tib⁹ ſe pꝺidit ꝙ eēt īnocēs ꝑiter ⁊ feīa. ſicq; pr̄eꝫ ꝯſanguineos. ac pene totā alexādriā fidei xp̄iane ꝯiūxit vt ꝺocēt eiuſdē ꝟgis geſta.

¶ Capl'm. vi. an ſcire q̄s poſſit ſe hr̄e bonā conſcientiā ⁊ ſeptem gradus eius

Altera pinde ex ſup̄dictis naſcit̃ q̄ſtio. vtrū q̄s ſci re poſſit an bonā habeat ꝯſciam. Rn̄det̃ ꝙ hec eadē q̄ſtio cū alia qua q̄rit̃ vtrū q̄s ſcire poſſit ſe hr̄e charitatem. Igr̄ vtendo Alexādri ꝺe hallis in ſum ma ſua ꝺiſtinctōib⁹. Notandū ꝙ ſeptē ſūt ꝺr̄ntie hoīm. Quidā ſe putāt hr̄e charitatē ⁊ ꝯſciaꝫ bonā. ſed neutꝝ hn̄t. Alij ſciūt ꝙ nō hn̄t talia. Alij ꝺubitāt. Alij opinā tur ꝙ charitatē habent ⁊ bonā ꝯſcientiā. Alij expiunt̃. ſꝫ nō hn̄t ꝺe hꝫ ſcientiā. Alij hꝫ ſciūt p reuelationē tm̄ Alij vero per caſum. Primi ſunt infideles plurimi ⁊ here tici. immo etiam quidā chꝛiſtiani tepidi q̄ non luſtran tes ſuam ꝯſcientia ex craſſa ignoꝛantia pctā q̄daꝫ moꝛ talia cōia nō hn̄tes p moꝛtalib⁹ in pctis grauib⁹ ꝑſeue rāt ⁊ euchariſtie ſacramēto indigne ꝑticipāt. qđ ne fiat ꝺicit Apl's pꝛime ad Coꝛin. xi. Pꝛobet autem ſeipſum

homo. ꝛ ſic de alijs In eadeꝫ cecitate infidelitatꝭ fuit aliqñ ideꝫ apl'us. ꝙ iam captus a romana milicia Hieroſolimis iudeos quoꝝ petitiõe captus ẽ. ſic alloquitur. Ego eñ ꝯſcia bona cõuerſatus, ſum añ deũ vſqꝫ in hodiernũ dieꝫ ꝙ tñ perſeq̄batur prius eccl'iam dei. Secũdi ſunt qui ſciunt ſe habere nõ bonaꝫ ꝯſciam vt hi ꝙ ſciunt ſe eſſe in ꝓpoſito peccandi mortal'r. aut in pctis tales manent in impenitẽtia. Ad tales etiã loquit̃ Eccia ſti. vij. Scit conſcia tua qꝛ tu crebro maledixiſti alijs. Tercij ſunt qui dubitant ſe hr̃e ꝯſciam bonã. videlicet hi qui hñt rõnes eque fortes ad hoc ꝙ ſint in gratia ſicut ad oppoſituꝫ ſicuti qñ vidẽt ſe eſſe tepidos in amando deũ ꝛ nõ hñt affectũ orandi. videntqꝫ ex oppoſito ꝙ nullaꝫ hñt voluntatẽ peccandi mortal'r. eſt eñ dubitatio intellectus ꝛ inter vtrãqꝫ partẽ cõtradictionis quedam vacillatio. tales dicere pñt cũ apl'o. Nihil mihi cõſcius ſum. ſed in hoc nõ iuſtificatus ſum. qui aũt me iudicat dñs eſt. ꝓme Coꝝ. iiij. Quarti opiõant̃ bonã cõſcientiã ſe habere ꝛ ſe eſſe in gratia in qua etiaꝫ ꝓbabiliter ſtꝫ ſicut illi qui hñt rõnes ad hoc ꝛ ad ſuũ oppoſituꝫ Fortiores tñ hñt ad hoc q̄ꝫ ad ſuũ oppoſitũ. ſicut qñ in vna pte vident ſe feruentes in amore dei ꝛ lugentes ꝓ pctis. ꝛ ex oppoſito ſentiunt rebellionem carnis ad ſpm̃ et fragilitateꝫ. Eſt eñ opinio acceptio vnius ptis contradictionis cũ formidine alterius partis. Talis btũs Job fuiſſe videt̃ qui ait Job. ix. Verebar oĩa opa mea ſciens qꝛ nõ parceres delinquẽti. vbi glo. bona quideꝫ erant opa. ſed adhuc timẽda his ꝙ volũt vere deo placere. qꝛ duo in bonis cauenda ſtꝫ deſidia ꝛ fraus. Deſidiã facit minor amor dei fraudẽ ꝓprius amor ſui dum ꝓ bene actis tacita vel aliqua humani cordis grã vl' fauoris auara vel cuꝫ quelibet res alia exterior deſiderat̃.

Sed btūs qui excutit manus ſuas ab omī mūere cor⸗
dis manus ⁊ oris. Circa hoc timor habēdus eſt. quia
innuit ꝙ nō parceret. Vñ ſequit̄. Scies ꝙ nō parceres
delinq̄nti. Quinti experiunt̄ ſe habere grām et bonam
conſciam ſicut illi qui ſentiunt dulcedinē diuine bonita
tis in oratione ⁊ guſtāt q̄ꝫ ſuauis eſt dñs. Propter qđ
ꝓpheta notāter ait Guſtate ⁊ videte qm̄ ſuauis ē dñs
btūs vir q̇ ſperat in eo. ſpe videlꝫ tali q̄ eſt bona ꝯſcia.
Guſtate inq̇t ⁊ videte. qꝛ duplex ē in aīa ſcia ſcꝫ cogni⸗
tiua ſeu ſpeculatiua ⁊ expimētalis. De ſpeculatiua ſta⸗
tim infra dicetur Expimētalis ſiue affectiua ſcia cauſat̄
ex re q̄ eſt. ⁊ ſentit̄ in affectu. Res eīm gratie pōt ſentiri
ſeu expiri. Nā res gratie facit ſe notā in affectu. ſicꝫ dul⸗
cedo in guſtu. ſed hec cognitio ꝑ expientiā nō eſt ꝑ me⸗
dium infallibile ſicut ſcientia ſpeculatiua ſed per medi
um fallibile. Vñ hec cognitio eſt ꝑ ſigna. Propter qđ
etiā recte ait Ipocras in p̄mo amphor. Ars lōga vita
breuis. iudiciū difficile. tēpus acutū. expimentū fallax.
Qđ aūt de bona ꝯſcia ſeu gratia vel charitate q̄at ha⸗
beri expimētalis ſcia. ꝓbatur auctoritate xp̄i aplica ⁊ rōe
ne. Nā Apo. ij. di. Quis hꝫ aurē audiēdi audiat quid
ſpūs dicat eccleſijs. vincēti dabo māna abſconditum ⁊
dabo illi calculū candidū ⁊ in calculo. id eſt in carbūcu
lo nomē nouū ſcriptū qđ nemo ſit niſi qui accipit. Mā
na abſconditū eſt xp̄s in domo habitās ꝯſcie Calcl'us
cādidus ē charitatꝫ habit⁹ que charitas ardet lucet et
inūdat ſibi ⁊ ꝓxio. Nomē aūt nouū huic charitati inſi⸗
tum ē q̇ filij dei ꝑ adoptionē efficimur. Annuit ideꝫ ex⸗
pſſius apl's. ij. Cor. vlt. Si eſtis in fide xp̄i ipi vos ꝓ
bate. an nō cognoſcitis voſmetipos qꝛ xp̄s ieſus eſt in
vobis niſi forte reprobi eſtis. ſpero autē ꝙ cognoſcitꝭ qꝛ
nos nō ſum⁹ reprobi. Accedit ad idē ratio. Guſtus eīm

bñ diſpoſitus nõ poteſt ſentire dulcedinẽ ſibi ꝯiunctãꝫ in corporalibus. ergo pariformiter in ſpiritualibus ani ma bñ diſpoſita nõ põt non ſentire diuinã dulcedinem ſibi ꝯiunctã. Senſus em̃ diuie dulcedinis eſt ꝑ grãm. de qua ꝓpheta miraẜ dicẽs. q̃ꝫ magna multitudo dul cedinis tue dñe q̃ꝫ abſcõ. ti. te ꝑfeciſti eis q̇ ſpe. in te. Sexti ſtꝫ q̇ ſciũt. ſꝫ ſolũ ꝑ reuelatõꝫ ñ ꝑ ſpecl'atiuã ſciaꝫ ſe hr̃e bonã ꝯſciaꝫ. De qb̾. i. Joh. iiij. Jn h̄ ſcimus q̇a in do manemus. ꝛ ip̃e in nobis. qꝛ de ſpũſctõ ſuo dedit nobis. Et apl's ad Ro. viij. Certus ſuꝫ neqꝫ mors. ne qꝫ vita. neqꝫ angeli. neqꝫ principat⁹. neqꝫ virtutes. neqꝫ inſtãtia. neqꝫ futura. neqꝫ fortitudo. neqꝫ altitudo. ne qꝫ ꝓfundũ. neqꝫ creatura alia poterit nos ſepare a cha ritate dei q̃ eſt in xp̃o ihu ꝛc̃. Scire tñ nõ poſſum⁹ ẜm cõem legeꝫ an in dei charitate ſumus ſcia ſpeculatiua. qꝛ hec ſcia eſt ꝑ cãm rei. vel ꝑ rõneꝫ. vel ꝑ effectũ. Sed cã gratie nõ cadit ſub cognitiõe nr̃a ſimpl'r. nec eius ef fectus vt videbiẜ ꝑtim viſum eſt Siliter gratia ẜm ra tionẽ gratie dicit ꝯparationẽ ad acceptationẽ dei. Unde ponit ip̃am acceptationẽ in deo Hoc aũt'mõ nõ poteſt cognoſci a nob̃. ꝛ iõ nõ cognoſciẜ ſcia ſpeculatiua certi tudinaliter. põt tñ ſcire ab aliquo ſcia affectiua. qꝛ hec ẽ ꝑ experientiã rei in effectu. Uñ hec ſcia de re eſt per reꝫ. et nõ ẜm rõneꝫ. vel cõparationẽ quã hꝫ ad aliud vt oſten ſum eſt. Septimi igitur ſtꝫ qui ſciũt ꝑ cãm rei. vel rõ nem rei. vt hi q̇ eſſentiã dei clare in hac vita viderũt. vt in veteri teſtamẽto moyſes. Jn nouo apl's. Quid inq̇t Greg. iiij. dyalogo. eſt ꝙ nõ videãt q̇ videntẽ oĩa vidẽt.

Capl'm ſeptimũ per que ſigna quis cognoſcere poſſit ſe habere bonã ꝯſciaꝫ.

Dictuꝫ eſt ꝙ quis experiri põt ꝑ ſigna an habeat gratiam vel bonã ꝯſciam. Modo videnduꝫ eſt

que ſunt iſta ſigna. Ubi ſciendum q doctores ſancti alia et alia ponunt ſigna. Nā Chriſ. ponit qnqȝ. Sanctus tho. iiij. Et Alex. et Chriſ. ſup math. omel. iij. ponit. v. vel. iiij. que habes pte. ij. ca. viij. Sctūs tho. iiij. diſt. xix. ponit. iiij. ſub his ṽbis. Qḋ inqt aliqs oīno a pctis ſit imunis p certitudinē ſciri nō pōt. p̄. Cor. iiij. Nihil mihi cōſcius ſuȝ ſed in h̄ nō iuſtificatus ſum. poteſt tñ de hoc haberi aliq̄ cōiectura p̄cipue p. iiij ſigna. ſicut Bern. dt. Primo qñ qs deuote ṽba dei audit. qꝛ qui ex deo eſt. ṽba dei audit. Joh. viij. Secūdo qñ qs ſe promptū ad bñ opandū inuenit. qꝛ pbatio dilectōis exhibitio eſt opis. vt dt be. greg. Tercio cuȝ qs a pctis abſtinēdi in futuro ppoſitū aſſumpſit. Quarto cū de p̄teritis dolet qꝛ in his vera pnia ſm grego. ꝯſiſtit. Unñ ſi aliqs p hmōi ſigna facta diligenti diſcuſſione ſue conſcie q̄uis ferte nō ſufficiēti etiā ad ſanctiſſimuȝ corpus xp̄i ſumendum accedat deuote aliq̄ pctō mortali in ip̄o manēte qd ei9 cognitiōeȝ preffugiat nō peccat imo magis ex vi ſacramēti peccati remiſſioneȝ ꝯſequit. vñ Auguſti. in quodā ſmone q qñ corpus xp̄i mādūcatur viuificat mortuos. Alexan. de hall. in ſumma ponit tria exp̄imēta gratie quib9 vt dici pōt qs expiri ſe hr̄e grām q̄ habem9 in pſalmo Cuȝ inuocarē. vbi fit queſtio. multi dicunt. qs oñdit nobis bona ꝛc. i. hoies q̄runt a fidelibus. Unñ certi ſint q ſint accepti deo. Et pp̄ha rñdendo colligit tria ex quib9 colligit experimentuȝ p qḋ ſciūt q ſint accepti deo. et qḋ hn̄t grām. Primū eſt cū dt. ſignatū eſt ſup nos lumē vultus ꝛc. Scdm. dediſti leticiā in corde meo. Terciū. in pace in idip̄m ꝛc. Hec ſunt tria ex quib9 colligit expimentū grē lumē leticia et pax. lumē apḋ vim rōnabilē. pax apḋ iraſcibilē. leticia apḋ ꝯcupiſcibileȝ. Qñ eñ iſta tria ſunt in anima ſancta ſns

iſtas tres vires ⁊ vere certū expimentuꝫ eſt ꝙ aïa habe
beat gratiam. Rn̄dico vere. quia ꝑ hoc differt aïa ſancta
ab aïa heretica. qꝛ aïa ſancta habet iſta vere qn̄ hꝫ gra
tiā. ſꝫ aïa heretica nō. Unde nunꝙ̄ hꝫ lumē verū in ra-
tionali nec pacem veram in iraſcibili nec verā leticiam
in concupiſcibili ſicut hꝫ aïa chriſtiana ꝑfecta que hꝫ lu
men ꝟitatis radiantis ſuper vim rationalem in q̄ mira
biliter delectat̃ ratio. Anima vero pagani vel heretici et
cuiuſlibet infidelis non habet lumē niſi ſophiſticū ſicut
eſt lumē in ſomniādo. Similiter non hꝫ verā leticiā in
corde. qꝛ ſicut dicit̃ ꝓme ethi. iiij. Omnes hn̄t cauteriatā
ꝯſcientiā. Similiter nec verā pacē hn̄t in iraſcibili. qꝛ ſi
cut di. yſa. lviij. Impius nō eſt pax. Unde ſicut in pa-
ralitico videmus ꝙ in ipo eſt infirmitas. non tn̄ ſenſus
doloris licet in ipſo ſit materia doloris. In ſano aūt nō
eſt materia doloris nec ſenſus doloꝝ. In egro āt n̄ pali
tico eſt materia doloris et ſenſus doloris. Sic infidelis
hꝫ materiā doloris. nō tamē ſentit dolorē. Un̄ eſt velut
paliticus. In anima vero fideli ſana. id eſt ſancta ⁊ ꝑ-
fecta non eſt materia doloris nec ſenſus doloꝝ. In aïa
ꝟo fideli egra. ſ. ꝑ peccatū ē materia doloꝝ ⁊ ſenſus do
loris. ſicut dicit Auguſtinus. Melior eſt natura q̄ ē cū
ſenſu doloris. ꝙ̄ que eſt ſine ſenſu doloꝝ. ⁊ h̄ ſupple qn̄
hꝫ materiā doloris. Et ꝓpter hoc ſi pax ſit in infideli vł
in heretico. hoc nō eſt niſi ſicut quies in palitico q̄ nō eſt
ibi vera. ſed dolor ibi eſt licet nō ſentiat̃. Ex qͥbꝰ etiaꝫ pa
tet quorūdaꝫ obiectio inefficax q̄ dicūt ꝙ in pagano ⁊ ī
fideli ſepe eſt iocūditas ꝯſciētie bonū deſideriū ⁊ feruor
ad bona oꝑa. que videntur eſſe ſigna gratie. Reſpōdet̃
eiſdem ꝙ tantū differt iocūditas aïe infidelis a iocundi
tate anime fidelis. ꝙ̄tum diſtat iocūditas fantaſtici vł
ſomniantis a iocūditate vigilātis. Unde in ipſis non ē

vera iocūditas.q̄ eſt ad experimentū ad h̄ q̄ aliq̄s ſciat ſe habere gratiam.

¶ Capl'm.viij.de trib9 ſignis optimis bone ꝯſciētie.

Nunc preterea ſm oīs doctores cōſolatoria bone ꝯſciētie ſūt tria Primū ꝯtritio vera pro pctis Secundū ꝯfeſſio ſacramētalis. Et terciū cōmunio eucharistie effectualis Primū eſt bonū. ſecundū melius. tercium ſi bene fit eſt optimū. Primuꝫ declarat et practicare docet. Joh. de cābaco. li. de culpa ꝛ grā. q. ix dicens generalis contritio maxime qn̄ ꝓ loco ꝛ tpe implicat peccatū ſpecialiter occurrēs ſufficit ad hoc q̄ q̄s ſit in grā dei. Verbi gratia qn̄ peccato ſpeciali occurrēte ꝟificat̄ hec vel ſimilis mentalis oratio. O deus de h̄ pctō ꝛ de oī peccato q̄ vnq̄ꝫ contra te cōmiſi doleo inq̄ꝫ tū eſt ꝯtra te. imo ꝓbat ibi latiſſime hāc ꝯcluſionē. Videlicet q̄ extra caſus in q̄b9 pctōri incūbit ſingula pctā mortalia ꝯfiteri nunq̄ꝫ neceſſaria eſt actualis attritio d̄ ſingulis. vel etiā rememoratio ſingulorū. Ad idē videt̄ eſſe ſanctus Tho. q. v. in de verita. ſic dicēs. Ad iuſtificationē peccatoris non requirit̄ q̄ in ipſo iuſtificationis momēto aliq̄s de pctis ſingulis cogitet ſed ſufficit q̄ cogitet de hoc q̄ ꝑ culpā ſuā eſt auerſus a deo. Recogitatio aūt ſingulorꝫ peccatorꝫ debet vel precedere vel ſaltē ſequi iuſtificationē. Hec Tho. Ad idem eſt cācellari9 pariſienſis in ſuo triptito ſic. d. Sciēs miſericordiſſimus pr̄ ꝛ ꝯgnoſcēs nr̄aꝫ fragilitatē ꝑmaximā. ꝛ ad malū ꝓnitatē. multiplicib9 vijs mortali vita durāte patiſſimus ē nob̄ delicta remittere ꝛ grām ꝯferre. ſi dūtaxat veraciter ꝛ ex corde ſibi tres ſubſcriptas veritates porrigamus. Prima ꝟitas. Dn̄e ſi ſic vel ſic cōtra bonitatē tuam peccaui mihi diſplicet. ratione ei9 cuius pn̄iaꝫ ago. q̄ te offendi q̄ totus es venerādus ꝛ colēdus. quod ꝯ

mandatū tuū trāſgreſſus ſuz. Secūda veritas eſt. Domine bonū habeo ꝓpoſitū ꝛ deſideriū tuo iuuamine mediāte in futurū p̄cauendi ne incidā in peccatū ꝛ occaſiones iuxta poſſibilitatē viriū euitandi. Tercia veritas. Dn̄e bonā habeo voluntatē pctōꝝ meoꝝ confeſſionē integre faciendi p loco ꝛ tpe. ſm tuū ꝛ ſancte matris eccleſie mādatū ꝛ preceptū. Has veritates q̄ſq̄s qualicū ꝗ loco ꝛ tpe ſinceriter nō ficte aut mēdaciter ex corde pnūciauerit. ſecurus exiſtat in ſalutis ꝛ gratie ſtatu ſe cōſiſtere ꝛ vitā eternā mereri. q̄zuis oīa crimia cōmiſiſſet. Si etiā talis abſꝗ vlla ꝯfeſſiōe ꝯtinuo diſcederet in abſentia ſacerdotis dormiēdo. aut alio quocūꝗ modo morte ſubita p̄uentus idē finaliter ſaluaret acerbiſſima purgatorij pena mediāte Ex q̄ notandū ꝛ ſalubre ꝯſiliū elicit vt chriſtianus ſingulis dieb bis vel ſemel. ſero aut mane aut ſaltē feſtiuis dieb redeat ad cor ſuū ꝯſciam examinās. an tres premiſſas veritates proferre valeat cū cordis ſinceritate ſicꝗ intra ſtatū ſalutis ſe eſſe cōfidat. hec de cancellario. Nec mirꝝ ſi ad penitentiā de peccatis deus gratiā infundit dimittēdo peccatū cū ipſa ꝓpheta dicat. Dixi confitebor aduerſum me ꝛc. Cū etiam leproſi decē euntes vt oſtēderēt ſe ſacerdotib mūdati ſūt an̄q̄ ſe actu ſacerdotib p̄ſentarēt. Vn̄ etiā magiſter ſententiarū ezech. xxviij. Sic allegat ad ꝓpoſitū. Quacūꝗ hora peccator conuerſus ingemuerit ſaluus erit. Nō dicit ore cōfeſſus fuerit ſed conuerſus ingemuerit. Huic ꝯſonat dictū alb. iij. iiij. ſcripti di. xvi. exponētes illō verbū Auguſtini in littera. Paueat etiam penitens ne prius ad domini corpus accedat. q̄ꝫ conformatus ſit bona ꝯſcia. Vult inꝗ dicere ꝙ oīs bona ꝯſcia adulti hoīs hn̄s gratiā eſt ꝯformata. q2 actus ꝯtritōis deteſtās pctm̄ ē actus meritorius. Silr actus fidei in deū ꝛ hmōi. Et illꝰ

actib9 mouet̃ qñ iuſtificat̃. ꝛ ſic ſtatim poſt pmū momē tū ꝯtritiōis ꝯformatus eſt bona ꝯſcia p opus interius meritoriū lꝫ non exterius. Secundū ꝯſolatoriū ꝯſcie ꝛ efficatius ē cōfeſſio ſacramētalis. Nā ſm ſanctū Tho. ꝛ Sco. ſup. iiij. confeſſio inter alios effectus hunc hꝫ ꝙ ſi dolor ꝯtritionis penitentie nō fuiſſet ſufficiens. tūc cō feſſio ꝛ abſolutio ſacramētalis penitētia ſupueniēs ei9 ſuppleret defectū qꝛ cū ipa attritōe de ſe inſufficiēte. ſuffi cienter deleret oēꝫ mortalē culpā. dūmodo ipe penitēs tūc nō ponat obicē gratie per cōmiſſionē actual' pecca ti mortalis. Vñ qñ Dauid corā nathan cōfitebat̃ pec catū ſuū dicēs. peccaui. ſtatim ꝓpheta ex parte dei dixit. trāſtulit deus peccatū tuū. ꝛc. ij. Reg. xij. Quorum ra tio eſt quia peccator ad hoc vt recuperet gratiam et ſibi dimittantur peccata non requirit̃ ſm predicta niſi ꝙ cū aliquali deteſtatōne etiam ſi illa de ſe inſufficiens ſit nō ponat obicem gratie pro tūc. De hoc aūt poteſt homo cuꝫ confitetur probabiliter valde ſecurus eſſe. qꝛ poteſt valde probabiliter ſcire. ſ. tempore confeſſionis ꝛ abſo lutionis ſe non peccare mortaliter ꝛ ſe deteſtari ſua pec cata. immo. Sco. ſup. iiij. dicit Via iſta qua homo cō fitetur ſacramentaliter eſt magis in poteſtate hominis ꝛ certior ad grāꝫ primā recuperandā. quia ibi nō opor tet niſi non ponere obicem ad grām. qđ multominus ē ꝙ̄ habere aliquā actionem que per moduꝫ meriti de cō gruo ſufficiat ad iuſtificationeꝫ impij ſicut fieri oportet in contritōe. Unde dicit beatus Auguſtinus. et allega tur a magiſtro in. iij. d. xvi. vt pauloante dictum eſt. pa ueat. ſ. penitens ne prius ad dominicū corpus accedat ꝙ̄ ꝯformatus ſit bona ꝯſcia. ſup q̄ v̄bo dicit itereꝫ Al bertus. Nō hñs grām vel p̄ſumēs ex ꝓbabili ſigno ſe habere gratiam poteſt accedere ad corpus xpi. Signū

prout a natura ineſt. Sindereſis vero dicit̃ ſm ꝙ incli-
nat ad operatiua. ⁊ queadmodũ intellectus ꝓncipiorũ
eſt quo ad ſpeculatiua. Ita ſindereſis ad operatiua in-
clinat principia. Exemplũ de ſpeculatiuis. vt omne to-
tum eſt maius ſua parte. quodlibet ē vel nõ eſt De ope-
ratiuis aũt vt nullũ malũ eſt faciendũ. bonũ eſt ꝓſequē
dũ. Quod tibi non vis fieri ratõnabiliter ⁊ ex debito al-
teri ne feceris. quod tibi vis fieri rationabiliter ⁊ ex de-
bito alteri fac ⁊ ſimilia. Hec preterea ſindereſis in nll'a
rõnali creatura vel intellectuali creatura extinguit̃ tota
liter immo nec in dãnatis. De q̃ yſa. vltimo. Vermis
eoꝝ nõ morietur. Quis em̃ in dãnatis ipa ſindereſis quo
ad diſplicentiam mali culpe abſolute ꝯſiderate. ⁊ q̊ ad
cõplacentiã boni ſit extincta. tñ ſm ꝙ culpa compatur
ad penam ſic in eis extincta nõ eſt. qꝛ hñt diſplicentiaꝫ
mali in collatõne ad penã. Et ſic patꝫ q̇d ſit ſindereſis.
Ratio ꝟo ſupior vt tradit beatus Auguſt. li. ij. de tri.
eſt actus rõnalis potẽtie q̃ ſumit ꝯſiliũ ex rationibꝫ eter
nis ⁊ diuinis ⁊ partim eſt ſpeculatiua ⁊ partim practi-
ca. Speculatiua dicit hoc eſt credendũ qꝛ deus reuela
lauit. Practica vero dicit hoc eſt faciendũ. qꝛ deus p̄ce-
pit. aut cauenduꝫ. qꝛ eius offenſionē parit. ⁊ eiuſmodi.
Propter quod btũs Auguſt. vbi ſupra ca. xviij. ⁊. iij. di
cit ꝙ rõ ſupior ſupius ꝯſpiciendis intēdit. et ſupius con
ſulendis. Primũ q̊ ad ſpeculatiuã. Secundũ q̊ ad pra
cticã. Ratio ãt inferior eſt actus potẽtie rõnalis. q̃ ſu
mit ꝯſiliũ ex rõnibꝫ rerũ tpaliuꝫ. vt h̄ eſt dimittendũ qꝛ
eſt ſupfluũ. vel diminutũ. vel faciendũ. qꝛ vtile vl' hone
ſtũ. ⁊ ſic de alijs conditõnibꝫ q̃s moral' phus ptractat.
Vñ ratio ſupior ſapientie deputat̃. ſic inefrior ſcie. Et
tñ ſupior rõ ⁊ inferior nõ ſtꝫ due potentie. ſꝫ rõnis duo
officia. Porro ꝯſcia put ſcđo mõ ſumit̃ ē aſſenſus con

cluſionis elicite in ſyllogiſmo practico vel ſpeculatiuo in q̃ ſindereſis maiorē rō minorē. ꝛ conſcīa format cōclusionē. Pro cuius latiori intellectu notandū eſt ꝙ rō in eligendis ꝛ fugiēdis q̄buſdaʒ ſyllogiſmis vtitur. In ſyllogiſmo aūt eſt triplex ↄſideratio ſm tres ꝓpoſitiōes ex quaruʒ duabꝰ tercia cōcludit. Ita ↄtingit in ꝓpoſito Nā ratō in opaodis ex naturalibꝰ principijs ex lege nature ſeu ſindereſi aſſumit circa ꝑticularia iudiciuʒ. puta nullū malū culpe eſt faciendū ꝛ ſimilia. tunc lex nature ſeu ſindereſis in ſillogiſmo ↄſcientie maiorē miniſtrat. ſʒ minorē addit rō naturał inferior vel ſuperior. ſ. h̄ ē malū culpe. ſʒ ↄſideratio ↄcluſiōis elicite eſt ↄſideratio cōſciētie. Vn̄ ↄſcia indifferent̄ de p̄nti p̄terito vel futuro facto remurmurat. Ex q̄bꝰ pateʒ q̄d ſit conſcīa in ꝓpoſito. Et de tali conſcīa plurimi loquūtur moderni doctores. p̄ſertim circa. ij. d. xxviij. et alibi ſpeculatiue de eadem determinantes materia.

Cap. iij. q̄d ſit rectā ↄſcia ꝛ erronea. ꝛ q̄uo orit̄ eiꝰ error.

Est āt hec conſcīa duplex. ſ. recta ꝛ erronea. Recta eſt aſſenſus concluſionis debite illate ex premiſſis verꝭ i ſyllogyſmo p̄ſtim practico. vbi maior ꝓcedit ex ſindereſi vel ex ratione vel fide cognitꝭ ꝛ in minore p rōem ſupiorē vel inferiorē vere ꝛ debit ſubſumit̄ vt oē dei preceptū eſt faciendū. h̄ eſt huiuſmodi. videlicet diligere deū ſup oīa. ergo deus eſt ſup oīa diligēdus. Conſcīa aūt erronea. vt dicit btūs Augu. ꝛ habetur diſt. xxxviij. vbi ſupra. tunc i aliquē cadit. quando in agendo intellectus aliquid pro vero approbat quod falſum eſt. aut econtrario pro falſo approbat quod verꝫ eſt Et fit quādoq̄ in ſyllogiſmo conſciētie in minore falſe vł male ſubſumit̄. quia tūc erronee et falſe concludit̄. Cauſa aūt q̄re conſcīa errare pōt eſt iſta. qꝛ ↄſcia ↄformat̄ ex

aſſumptione alicuius pticularis ppoſitiōis ſub vniuerſalibus reglis opandoꝝ. Propoſitio aūt q̄ aſſumit ſeu ſubſumit nō eſt per ſe nota vt ſt vniuerſalia principia agendoꝝ. ſed innoteſcit per fidē vel inquiſitionē rōnis. Et ideo circa eā ꝛ circa ↄſciam ex eius aſſumptōne formatā cōtingit error. vel qꝛ fidei nō aſſentit non em̄ oīm eſt fides. ij. Theſſa. iij. Uel qꝛ ratio ↄferens ꝛ inqrens decipit. qn̄qꝫ quidē ex in cōſideratōne eoꝝ q̄ inquirēda ſt et cōſideranda. qn̄qꝫ vero ex paſſione abducente iudiciū rōnis. qn̄qꝫ etiaꝫ ex habitu malo vel erroneo. Exempli gracia. lex tradit vniuerſale principiū circa quod non cōtingit errare. ſ. ꝙ illicitū nō eſt faciendū. Hereticus aūt aſſumit ꝙ iuramentū eſt illicitū ex eo ꝙ ſcriptuꝫ eſt Math. v. Ego aūt dico vobis nō iurare oīno. Ex quo ſequit ↄſcia erronea. ſ. ꝙ nullo mō ē iurādū. decipitur aūt ↄſcia qꝛ nō ↄfert illud dictū ſcripture ad alia in quibꝫ cōcedit iuramentū tanq̄ꝫ licitū. Patet ergo ꝙ cōſcientia errare pōt. Et per idē ptꝫ ꝙ ſindereſ errare nō poteſt. Reſpicit em̄ ſindereſ vniuerſalia principia agēdoꝝ. circa q̄ nō cōtingit mente errare. ſicut nec circa prima pricipia in ſpeculabilibꝫ. Et ſicut pma principia in ſpeculabilibꝫ nō pn̄t eſſe falſa eo qđ immediate illuſtrātur lumīe intellectus agētis. ſic ꝛ pria principia in operabilibus circa q̄ eſt ſindereſis erronea eſſe non pn̄t qa etiā immediate ſequunt lumen intellectus agentis. de quo pſ. Multi dicūt quis oñdit nobis bona. Et rn̄detur Signatū eſt ſup nos lu. vultu. do. de. le. in cor. me.

Notanduꝫ tn̄ ꝙ ꝓprie loq̄ndo nō oīs error circa iudicium agendoꝝ eſt error conſcie. Errant em̄ oīs qui operantur maluꝫ. ſed in ſolis ex habitu peccantibꝫ eſt error conſcie. In peccantibus vero ex paſſione eſt ratio aliqualr recta. Un̄ ignorantia electōis q̄ eſt in eis, de q̄

poſtea patebit nõ eſt error ↄſcientie. qꝛ ↄſcientia ſolum dicit illud iudiciũ quo intellectus iudicat aliq̇d eſſe bonũ vel malũ q̃tuꝫ ad deũ ꝛ bonos mores. Vñ incontinẽs qñ ſcit fornicatiõeꝫ eſſe malã. ꝛ nihilominꝰ paſſione ductus eligit eã tanq̃ꝫ bonã. ↄſcia ſua nõ errat. imo ſciẽter facit ↄtra ↄſcientiã rectã. Ex quibꝫ iterũ patet ꝙ triplex põt eſſe error circa ſyll'm practicuꝫ. Unus eſt error electionis in eo q̇ peccat ex paſſione obũbrante iudiciuꝫ rõnis. Alius eſt error credulitatis ſeu ſententie. qñ quis aſſertiue inheret ↄcluſioni q̃ ſcientia ꝓprie dicit ↄſcia. Alius eſt error dubietatis ſeu dubitatõis quãdo neutram partẽ tenet cũ certitudine. ſed de vtraq̃ꝫ dubitat de qua dicet infra late pte. iij. ca. i. ꝛ ſeq̃ntibꝫ.

¶ Capl'm. iij. cur ↄſcia ligat ſicut lex.

Nunc videndũ eſt q̃uo cõſcia ſe hñteꝫ ligat Naꝫ ꝑm oĩm catholicoꝝ doctorũ ſententiã capiendo ↄſciaꝫ ꝓprie ꝓ credulitate ſcꝫ firma qua quis ſe credit ſub pctõ ad aliquid teneri conſcia ſic ligat. qꝛ ea nõ depoſita ꝛ ſtante hõ peccat. ſi ↄtra eã faciat. ſiue conſciẽtia ſit recta. ſiue erronea. vt ptꝫ auctoritatibꝫ ꝛ rõne. Vñ aplus ad Ro. ix. dĩt. Omne qd nõ ex fide pctm̃ eſt. Orige. Ubi vult aplus vt nihil dicã. nihil cogitẽ. nihil agam niſi ꝑm ↄſciam. Et glo. ſuper p̃dicto textu dĩc Omne etiã ſi bonũ ſit i ſe quod nõ ẽ ex fide. id ẽ qd ſit cõtra fidem. i. ↄtra conſciaꝫ vt credamus malũ eſſe peccatum eſt. Et iterũ glo. ibidẽ Omne qd fit ↄtra ↄſciaꝫ edificat ad gehennã. Inſuꝑ ſuꝑ illo Eccl. vij. Scit tua cõſciẽtia qꝛ tu crebro maledixiſti. Alius glo. Qua iudice nemo nocẽs abſoluit. Ptꝫ etiã rõne. nã ↄſcia aut eſt recta. ꝛ tunc ligat aliqua lege naturali. diuina. aut poſitiua. aut conſcia eſt erronea. ꝛ tũc ligat etiã vel ꝑ iure p̃cepti. vel iuſſu dei. licꝫ per accidẽs. qꝛ conſcia nõ dictat

aliquid faciendū ea ratione q̄ ſibi videat̄. ſed hac ratōe
quia ſibi a deo iuſſum eſt. vel preceptū. Et ita ratio pro
tunc dictat ſe teneri ad aliq̄d. Et quia h̄ dictamie ſtāte
volūtas nō ꝯformat ſe rationi. iō actus volūtatis inor
dinatus eſt. Vn̄ qn̄ conſciētia hoīs errat dictando eſſe
licitum ꝛ eſſe faciendū ſub debito quod eſt de ſe peccatū
ꝛ quod ſcire tenet̄. ꝛ qd̄ ſcire pōt. peccat faciendo ſm̄ di
ctamē ꝯſcientie. quia ex ignorātia īputabili peccat ꝑpe
trando actū illicitū. Et etiā tūc peccat nō faciendo ſtā
te erronea ꝯſcientia. q2 facit cōtra conſciam. ideo cōſciē
tia dr̄ habentē ligare. ligari eī dicit̄ moraliter q̄ ſic diſpo
ſitus eſt circa aliqd̄ agibile q̄ in neutrā partē poteſt lici
te declinare ad modū illius q̄ ligat̄ corꝑaliter. q̄ nunq̄
pōt ꝓcedere interim q̄ ligatus eſt. Nec tn̄ aliq̄s ſic con
ſcientia ligatus. eſt ſimpliciter ꝑplexus quia pōt ꝛ deb3
conſciam erroneā deponere. lic3 ſit ꝑplexus ſm̄ q̄d. id ē
interim q̄ retinet illā conſciam erroneā quā poſtq̄ de
poſuit n̄ peccat. Exemplū de eo cui dictat conſcia q̄ nūq̄
q̄ ſit iurandū. adueniēte precepto ſuperiorū. in q̄ de di
cenda veritate iurare debet. ſi iurat peccat. q2 facit ꝯtra
conſciam. ſi non iurat peccat contra obedientia3. Circa
premiſſa occurrūt plura dubia. Primū dubiū eſt de
modo ligamēti conſcientie. ꝛ vtrū erronea conſcia liget
ad errorē deponendū. Rn̄detur q̄ ꝯſcia erronea duo ī
cludit. errorem ſcilicet et conſcientiam. Ratione primi
ligat ad deponendum eam vinculo diuini precepti Ad
Ephe. iiij. expreſſi vbi ſic dicit apoſtolus. Deponentes
vos ſm̄ priſtinā conuerſationem veterem hominē qui
corrumpitur ſm̄ deſideria erroris. Ratione vero ſecun
di ligat vinculo conſcientie ad faciendum quod debet.
Nec tamen eſt ſimpliciter perplexus. quia poteſt ꝛ debet
deponere illam. Et ille ſimpliciter nō ligatur. et per priū

tus ꝛ magis ad deponendũ q̃ȝ ad faciendũȝ tenetur. Et ſi de illa per ſe neſciat iudicare debet peritiores conſule⸗re vel vbi deeſt humanum conſilium. debet ſe per orati onem ad deum conuertere. Dubitatur ſecundo. vtrũ conſciẽtia erronea aliq̃n excuſet. Rñdetur ꝙ lex iniqua ſuum conditorem non excuſat ſed potius condẽnat. ſm illud Iſa. x. Ve qui conditis leges iniquas. Conſcien⸗tia autem erronea eſt lex iniqua. ab eo tamen condita q̇ eam ſibi formauit. ideo ſimpliciter non excuſat. ſed ma⸗gis peccatum facit ꝛ aggrauat. Ad cuius euidentiã no tandum ꝙ tripliciter errat conſcientia. Primo indifferẽ tia iudicat eſſe precepta. vel prohibita. Secundo econ⸗trario precepta vel prohibita iudicans indifferentia. Tercio iudicãs precepta eſſe prohibiteõs vel ecõtrario In primo caſu non excuſat ſed illaqueat ꝛ condemnat. In. ij. et. iij. caſu nota ꝙ conſcia erronea duo includit. ſ. conſcientiam putatiuam ꝛ errorem. ex primo excuſatur peccatum pro tanto quia minus contempnit. Exem⸗plugratia quando fornicari non credit eſſe peccatum. ꝛ ideo fornicatur ſed pro tanto aggrauat qꝛ libidinoſus ꝛ ſecurius peccat Vñ Hiere. iiij. Sapiẽtes ſũt vt faciãt mala bñ aũt facere neſcierũt. Deu. ij. ãt diſtinguit. Cũ eñ oĩs errans ſit ignorãs. vt di. bea. Augu. in enchiri⸗dion. ca. xvij. Ideo q̇t modis ↄtingit aliquem ignorare tot modis contingit etiã errare. de q̇bꝫ dicet diſtinctius ſequenti ca. Dubitat tercio vtrũ erronea ↄſcia plus li⸗get q̃ȝ preceptum prelati in indifferentibꝫ q̇ precipe pot Sunt autem indifferentia vt leuare feſtucam ꝛ ſimilia. Rñdetur. Obediens prelato contra conſcientiã aut ea ptiuat conſcie iudiciũ affectu vel effectu vt ſubdens pre cepto prelati. aut facit ↄtra conſciam ꝛ affectum volun tatis. obediens prelato timore animi vel amore mordi

nato. In pmo casu faciēs ꝯ ꝯſcientiā nō peccat. ſꝫ mere
tur licꝫ nō poſſit deponere ꝯſcientiā ſicut nō pōt rñdere
rōnibꝰ ꝯtra fidem. voluntatē tñ captiuās illi obediēdo
mereř. ſecūde Coꝝ. x. In captiuitatē redigētes oēm in⸗
tellectū in obſequiū xpī In ſecūdo caſu peccat. ſꝫ minus
q̄ſi faceret ꝯtra prelati preceptū. Primo agēs ꝯtra pre
lati preceptū magꝭ ꝯtēneret deū. qꝛ contēnens prelatū.
Nō aūt ꝯtēnens conſcientiam erroneā ꝯtēnit deū Vñ
Bernar. in de pcepto ꝛ diſpen. Si tāto opere cauenda
ſunt ſcandala peruuloꝝ. quanto amplius prelatoꝝ q̄s
ſibi deus coequare quodammodo in vtroq̄ꝫ dignatur.
dū ſibimet imputat ꝛ illoꝝ reuerentiā et cōtemptū con⸗
teſtans eis qui vos audit me audit. ꝛ qui vos ſpnit me
ſpernit. Secūdo qꝛ talis plures immo totuꝫ collegium
magꝭ offendit ꝛ ſcandalizat. q̄ſi ꝯ ꝯſciam faciat. Ter
cio qꝛ ſe magis ad malū diſponit ſcꝫ ad inobedientiā ꝛ
ad rebellionē. atq̄ꝫ ad ſequēdū ꝓprium ſenſum ꝛ ad per
uertēdum veritatis iudiciū. de q̄ yſa. quinto dꝛ. Ve q̄
ſapiētes eſtis in oculis veſtris.

¶ Capitulū quartū q̄ conſcientia non in oī caſu ligat.
qñ āt liget aut nō oñdiř ex modis ignorādi diuerſis.

Queritur etiā hic an ꝯſciētia erronea ſemper ſic li
get q̄ in nullā partē poſſit homo licite declinare
Rñdeř ſm ſanctū Tho. i. q. xix. articulo. vi. q̄ ñ
huius ratio eſt. q̄a error ꝯſcientie aliqñ nō eſt iputabilꝭ
conſcientiato ſicut ꝛ ignorantia aliqua puta inuincibilꝭ
vel ignorantia facti probabilis q̄ excuſat totaliter a pec
cato ſic ꝛ error. Nā error ex ignorantia ſolet procedere.
Ad faciendū aūt qñ error conſcientie liget ꝛ qñ nō ꝛ qñ
excuſet a pctō. Oportet preſcire qñ ignorantia excuſet a
pctō ꝛ qñ nō. Cuius rō eſt. qꝛ ignorantia facit inuolūta
riū in toto vel in pte. ꝛ ꝑ ꝯñs excuſat in toto vꝫ in parte

cum nihil ſit peccatū niſi q̄ʒ voluntariū ſm beatū Aug. ⁊ par ratio eſt de errore. Conſiderandū igit̄ ꝙ q̄ꝛtū in ꝓ poſito ſufficit. Quintuplex eſt ignorātia. ſ. circūſtans vl̄ cōcomitās. Inuincibil̄ iuris ſeu vniuerſalis. facti ſeu p̄ticularis ⁊ electionis. Ignorātia cōcomitās actum ſeu circūſtans eſt qn̄ ignorantia eſt de eo qd̄ agit̄. ⁊ tn̄ ſi ſciret̄ nihilominus ageret̄. ⁊ tūc nō excuſat peccatū nec aggrauat. nec diminuit. q̄ʒ nō inducit ad volendū. Exemplū de eo q̄ vellet occidere hoſtē ſed ignorās occidit euʒ putās occidere ſeruū. ſignū huius ignorātie eſt cū q̄s n̄ penitet q̄ actū peccati fecit. Ignorātia inuincibil̄ eſt q̄ n̄ eſt in poteſtate alicuius. Vel ſit ex ignorātia ſeu neſcientia alicuius circūſtantie abſq̄ʒ omni negligentia imputabili precedente. vl̄ vt alij dicūt. ⁊ in idē redit. Eſt eoꝝ que nec tenemur nec poſſumus ſcire. Vn̄ ignorātia q̄ ē inuincibil̄ ſm ſe ⁊ ſuā cauſaʒ excuſat ex toto q̄ accuſat oī̄no inuoluntariū. Dicit̄ aūt notanter ⁊ ſm ſe ⁊ ſm ſuam cauſam. propter ebrium et ebrietate peccantem cuius ignorantia eſt inuincibil̄ ſm ſe quia tūc nō pōt iudicare q̄d agendū vel quid nō agendum. Non tn̄ eſt inuincibilis ſm ſuā cauſam. quia potuit ſe nō inebriare. ⁊ ſic n̄ ignoraret vnde non eſt oīno excuſatus. Hec ignorātia inuincibilis ſm alb. in ſumma eſt multiplex quia q̄daʒ ex natura eſt inuincibilis ſicut in morientib' ⁊ in melancolicis et hec ex toto excuſat. Alia eſt inuincibilis ex accidente. vt in ebrio vel q̄ comederūt iuſq̄amū vel cicutaʒ. q̄ ad inſaniā ducūt. vel ex infirmitate aliqua. In q̄bus ſi quis dedit cauſam faciendo rē illicitā nō excuſat̄ ex toto. Si vero rei licite dedit operam excuſatur in toto. q̄ʒ tūc nō ē culpa ſed pena. De hac ignorātia dicit ꝯcordā̄do cū p̄miſſis vlri. ſup. ij. di. xxij. ⁊ cōcorditer in ſumma ſua li. vi. Ignorātia inq̄t iuris vniuerſal̄ ē vt ſi aliq̄s neſ

ſciret futurū eſſe pctm̄ vel aliqd hm̄oi. Hec ergo ſi om̄ino inuincibilis. ⁊ inuolūtaria q̄ ſcire q̄s nō pōt vt patet in pueris ⁊ ſtultis a natiuitate. tunc excuſat ex toto. Siliter ſi q̄s de aliquo agēdo dubio magis peritos cōſulit de q̄ nullaꝫ habet auctoritatē expiſſam vtrū ita ſit vel nō. dūmodo formet ſibi bonā ꝯſciam poſtq̄ꝫ mag' peritos ꝯſuluerit. etiā ſi res aliter ſe hꝫ q̄ ip̄e ſentit. excuſatur em̄ q̄ fecit qd potuit. deus autē nihil impoſſibile requirit ab hoīe Si aūt homo inciderit in hanc ignorantiam inuincibilē. hoc erit aut ꝑ opus licitū vt ſi per vigilias ⁊ abſtinētias hm̄oi aliquis inſanus factus eſt. et tūc excuſat ex toto. etiā ſi exceſſus furoris pctm̄ veniale fuerit. Aut incidit culpa ſuo mortali. ⁊ tunc dicūt q̄daꝫ q̄ pctm̄ ſequēs excuſatur ex toto ſi nulluꝫ hꝫ vſuꝫ rationis. ⁊ hoc eſt ꝓbabili⁹ ⁊ verius. Hec vlricus. conſentit cū hoc Ray. in ſum. ⁊ Auguſt. ⁊ Ambro. xv. q. i. aliq̄s et ca. illa cauēda. Vñ pe. de pal. ſuper. iiij. di. xxij. cōcordans cū predictis dicit cū Durādo Ignorātia que eſt cauſa actus aut eſt eoꝝ q̄ nec tenemur nec poſſum⁹ ſcire que dr̄ inuincibilis. aut eoꝝ q̄ tenemur ⁊ poſſumus ſcire q̄ dicit̄ vincibilis. Pria excuſat ſi ſit inuincibilis ſm̄ ſe ⁊ ſm̄ cām. qd additur ꝓpter ebriū. vt ſupra dictuꝫ eſt qui nō in toto excuſat̄. ¶ Ignorātia aūt vincibilis aut eſt in vniuerſali. ⁊ dicit̄ ignorātia iuris. aut in particulari. et dr̄ ignorātia facti. Prima aut eſt directe affectata. vt homo liberius peccet. ⁊ hec nō excuſat ſed aggrauat Aut nō eſt directa affectata. ſed ꝓuenit ex quadā negligentia. ⁊ hec licet nō excuſet ex toto ſeq̄ns pctm̄. tn̄ ip̄m alleuiat. ¶ Ignorantia aūt particularis ſeu facti excuſat vel nō excuſat vt infra dicet̄. Dicit ergo pet̄. de pal. ſuper verba Durādi ſic Declaratio quā facit de ignorantia cauſali vincibili bona videtur. Eſt autē addend'

dum ad id quod dixerunt ignorantiã vincibilem eius. ad qđ homo ſcire tenetur ꝛ põt. q̃a ſi nõ poſſet vel non teneat. excuſatur. vt miles. mulier. minor. ꝛ ſic de alijs. tenentur ſcire iura hoim poſitiua nec pari rõne qui vacant theologie ſacre ex ordinatiõe ꝯfirmata per papã. etiã decretiſte decretales ꝛ hmõi. ſed q̃cunqꝫ eſt doli capax tenet ſcire ius naturale ꝛ diuinũ q̃ ad cõia. Hec pe. Eſt igit ignorãtia iuris eoꝝ q̃ quis ſcire tenet. vt qꝛ fornicatio eſt pctm̃ mortale ſi q̃ neſciret ꝛ ſilia. Dr̃ ergo ſm pet. Ignorãtia vniuerſalis. ſm iuriſtas vero ignorantia iuris. ꝛ in idẽ redit. qꝛ ius hic vocãtur regle vniuerſales regẽtes vitã hũanã. Et hec ignorãtia iuris variatur in diuerſ. dũ vnus ſcire tenet. ad qđ alius ſcire nõ obligat. de q̃ dicet largius pte. iij. ca. xxiij. ꝛ. xxiiij. Hec ignorãtia iuris aũt directe affectata vt hõ liberius peccet. Et hec nõ excuſat ſꝫ aggũat. Aut nõ eſt directe affectata. ſed ꝓuenit ex quadã negligentia. et hec licet nõ excuſet ex toto. tñ̃ excuſat a tanto. ꝛ alleuiat pctm̃. Exemplũ pmi de eo cui dictat ꝯſcia qꝛ debet accedere ad ñ ſuã q̃a noluit intelligere vt bñ ageret ne haberet ꝯſciã retrahentẽ. ꝛ ꝓpterea iniquitatẽ meditatus eſt in cubili ſuo. ſ. ꝯſcie. ꝛ aſtitit vie non bone. Tales ſtꝫ de quibꝫ Job. xxi. dr̃. Recede a nob. ſciam viaꝝ tuaꝝ nolumus. et talis peccat grauius. Exemplũ ſcđo de eo q̃ neglexit ſolũ diſcere dei p̃cepta qñ diſcere potuit. q̃ ad alienã nõ accederet. ſi id ſciret ꝯtra dei p̃ceptũ eſſe. talis peccat. ſꝫ minus q̃ꝫ prior. Ignorãtia facti. vt loquũtur iuriſte vel ꝑticularis. vt loqtur phus. ꝛ etiã in idẽ redit. qꝛ factũ aliqđ vocat ꝑticulare determinatũ ꝑ circũſtantiã. quã ꝯtingit etiam ſapientẽ aliquãdo ignorare ꝛ eſt particulariũ circumſtantiarum in actu. ꝛ in tali aut adhibetur

debita diligentia. ꝛ datur opa rei licite. ꝛ hoc modo ex⸗cuſat ſicut fuit de Jacobo cognoſcẽdo lyam quaʒ credidit eſſe ſuã .ſ. rachaelez. Aut nõ eſt adhibita debita diligẽtia vel daꝛ opa rei illicite. ꝛ hec non oĩno excuſat. põt tñ plus vel minus laleuiare ſi nõ fuerit directa affectata. Uñ ſi qs apaʒ rei licite dediſſet moderate. ignorantia ſequẽs culpã nõ haberet. ꝛ ſic poſſet pctm̃ ↄñs ex toto excuſare. vt ptʒ in his qui ꝑ exercitiũ ſpũaliũ operuʒ in amẽtiaʒ ꝓtunꝛ. vt ſctũs Tho. dt. Ignorãtia vero electiõis mala eſt q̃ ꝓuenit vel ex paſſione vel ex habitu in quibꝫ aliqs actu nõ ↄſiderat. qḋ tñ cõſiderare põt ꝛ dʒ. et hec ignorantia qḋdãmõ affectu pcti ↄſequiꝛ vt qñ ex cõcupiſcẽtia pcti quã volũtas non reprimit abſorbetur iudiciuʒ rõnis in particulari opabili. ſm qḋ dꝛ. vi. ethi. ꝙ delectatio corrũpit exiſtimationẽ prudẽtie. ſm quam ignorantiã oĩs malus diciꝛ ignorãs. hec ignorãtia non excuſat pctm̃ nec minuit qꝛ nõ eſt cauſa peccati ſed cõſequitur oĩne peccatũ. De ignorãtia etiã habes plura ꝑte. iij. ca. xv. ↄcluſione. ij. Ex ꝑtactis oĩbus iaʒ liquet ꝙ tres ſolũ ignorãtie videlʒ inuincibilis iuris ꝛ facti peccatũ excuſant. augẽt vel diminuũt. oĩm ꝙ predictoruʒ vna rõ talis eſt Sicut ſe hʒ ignorãtia ad cauſandũ vel nõ cauſandũ. minuandũ vel augenduʒ volũtariũ ſic ſe habet ad excuſanduʒ. Nã eoipſo aliqd imputaꝛ ad meritum vel culpã.. qꝛ eſt volũtariuʒ. ꝛ q̃tum eſt volũtarium tm̃ eſt imputandũ.. Sʒ ignorãtia ſe hʒ ad cauſandum volũtariũ vel inuolũtariũ ꝛ augendũ ipm ſe minuendum modo q̊ dictũ eſt. vt patuit per mẽbra ſingula. ergo ꝛc. Sed diceret quis forte. In multis ignorãtijs inſcius iam laboro. quid igitur faciam vt eas euadam. vel vt deus mibi nõ imputet ad peccatuʒ. nam delicta quis intelligit. Ideo cuʒ pſal. clamare habeo. ab occul⸗

tis meis munda me dñe ꝛ ab alienis parce ſeruo tuo. Rñdit petrus de thar. ꝙ ꝑ verã ꝯtritionẽ delet ignorãtia in ꝙ̃tum eſt pctm̃ quo ad reatũ. manet tñ ignorãtia actu cuius ratio eſt. quia quãdo deſinit eſſe voluntarium deſinit eſſe peccatũ. nõ tñ deſinit eẽ ſimpliciter. De hoc tamẽ aliquid lucidius infra videbitur.

¶ Capitulum quintum applicat diuerſos modos ignorandi ad queſtionem precedentem.

Per premiſſa rñdetur directe ad queſitũ pricipale vbi queritur vtrũ ꝯſcia erronea ſemꝑ ſic liget ſe hñtem ꝙ in nullã partẽ poſſit hõ licite declinare. Rñdetur diſtiguẽdo de errore ꝯſcie ſicut et ð ignorãtia. qꝛ aũt eſt error imputabilis cuius ipe errans eſt cã vel occaſio aut nõ eſt imputabilis ſicut eſt error ignorãtie vel circumſtãtie particularis qualis fuit in Jacob reſpectu lye. ꝛ ita de ſimilibꝫ erroribus nõ imputabilibꝫ. In talibus itaqꝫ ꝯſcia talis nõ ligat mõ in titulo queſtionis ꝑtacto. Nã per talẽ conſciam hõ non eſt ligatus ſimpliciter. ſed ſoluꝫ ſꝫm quid. poteſt eñ ſꝫm vnã partẽ licite procedere. Si aũt error ſit imputabilis. tunc ꝑ talem conſciam homo ligatus eſt ſimpliciter ſtante tali cõſcientia. qꝛ nec ſꝫm ipam poteſt hõ licite facere nec cõtra ipaꝫ. Cuius ratio eſt. qꝛ vna ſola conditio mala reddit actum ſimpliciter illicituꝫ. ſed in omni actu qꝛ eſt ſꝫm talem conſciam vel ꝯtra ipam eſt aliqua conditio mala. Patet hoc de primo actu qui eſt ſꝫm eam. Actus eñ ꝙ̇ eſt ſꝫm ꝯſciam erroneaꝫ vel eſt malus ſꝫm ſe. vt cũ aliqs credit eſſe furandum vt detur pauperibus. vel eſt malus. qꝛ ꝓhibitus vel rõne ꝑcepti ſupuenientis. vt cũ precipit alicui iurare qui tñ nõ iurat eo ꝙ credit iuramentũ illicitũ eſſe. Et ita in omi actu ꝙ̇ ſꝫm ꝯſciam erroneã eſt. aliqua eſt conditio mala. vel de ſe. vel ex prohibitione

Hoc autem non eſt intelligendum de conſcientia errā/te circa indifferentia vel ea que ſūt ſuperrogatiōis vt cū aliq̄s ſe credit teneri ad leuandū feſtucam quo ad pri/mū. Uel ad viuendū caſte quo ad ſecundū. cū tn̄ ad neutrū teneat̄. In talibus enī actus qui eſt ſm̄ ꝯſciam erroneā. nō eſt malus ſm̄ ſe nec etiā prohibitus. ido ſe quēs ꝯſciam talē erroneā nō peccat. Generaliter autē faciens ꝯtra conſciam peccat qn̄ ꝯſcia dictat aliq̄d tan q̄ debitū. vt ꝓbatū eſt ſupra. iij. ca. Sed qn̄ dictat ſibi ſolū vt licitū. vt ꝙ fornicatio ſit licita. tunc faciēs contra eā nō peccat. Sed cū dictat aliq̄d vt debitū tūc peccat. nā ꝯſcia erronea in materia imputabili determinata ꝑ ꝓhibitionē vel preceptū ligat ſemꝑ qđ tn̄ intelligendū eſt qn̄ dictat precipiendo vel ꝓhibendo. nō aūt ꝯſulēdo aut ꝑmittendo vt ſi ꝑ hereſim de errore charitatis ꝛ li/bertate ſpūs dictet ꝯſcia non eſſe negandū illi q̄ ꝑ chari tatē petit vſum corꝑis. tunc ſic ligat ꝯſcia ꝙ quicq̄d fa/ciat peccat. Un̄ etiā leuās feſtucā credēs cōtra p̄ceptū dei agere peccat grauiter ꝯtēpnēdo. Uult enī agere cō/tra p̄ceptū diuinū ſub quo ꝯſcia cōprehendit aliquid vt incluſū. Et lȝ illud vere nō ſit incluſū ſub precepto tamē iſte vere q̄ ad mentē eſt ꝯtēptor p̄cepti qui credit oppoſitum eius qđ vult facere eſſe p̄ceptum. imo dicit̄ ſanctus Tho. diſtin. xxxix. in ſecundo ſcripto. Si rō di/ctat aliquid directe cadere ſub precepto tūc peccat mor taliter omittendo illud quod conſcientia dictat. etiam ſi ſit veniale de ſe vel indifferens.

¶ Capl'm ſextum mouet plura dubia de ligamentis conſcientie et ſoluit.

Circa prefatā materiā erronee ꝯſcie ſunt adhuc tria dubia ſoluēda. Primū quis plus peccet. an ille q̄ facit ꝯtra ꝯſciā erroneā. an ille q̄ ſequit̄

tur ipam. Rñdet durãdus. di. xxxix. vbi ſup. Dicendū
inq̄t q̄ h̄ nō põt vno ſmõe determiari. Sꝫ ꝯſiderandū
q̄lit̃ eſt illicitū illō qō ꝯſcia erronea dictat eſſe faciendū.
q2 qñq3 eſt illicitū vt pctm̄ veniale ſic̄ qñ ꝯſcia dictat eē
mentiendū ꝑpter vitã innocentiã ſaluandã. qñ vero vt
mortale ſic̄ qñ q̄s credit eſſe furanduꝫ eſſe mal' diuitib͛
vt detur bonis pauperib͛. Ex pte eti ꝯſcie ꝯſideran-
dū eſt q̄d ipa dictat faciendū. q2 qñq3 dictat aliq̄d facie͂
dū tanq̄3 ex p̄cepto. puta q̄ nō mentiens ꝑpter vitã alte-
rius ſaluandã reus eſt homicidij. qñq3 ṽo dictat aliq̄d
eſſe faciendū. vt opus miſcdie ſolū. puta q̄ furtū cõmit
tens bñ faciat. vt det pauperib͛. z ſic ſit miſericors In p̄
mo caſu ſeq̄ns ꝯſciam erroneã peccat ſolū venialiter. ſꝫ
faciens ꝯ̄ ipam peccat mortaliter. In ſecūdo aūt ecõtra
rio. Si aūt ſit aliq̄d ex p̄cepto faciendū vel omittenduꝫ
z ꝯſcia dictet oppoſitū tanq̄3 cadens ſub precepto. tunc
cõparandū eſt preceptū precepto. et ſm hoc videnduꝫ.
Verbi grã. Si mulier errante ꝯſcia. credat q̄ licitū ſit
mechari. vt ſaluet ſui viri vitam. alioquin rea eſt homici
dij. plus peccat exponendo ſe vel virū morti. q̄3 mechã-
do quia maius eſt nō occides. Simili modo eſt in om
nib͛ alijs iudicandū Cū em̄ vtrobiq3 eſt preceptū tunc
cõparanda ſunt illa ad inuicem vt ſm illa iudicet̃ de pre
ponderando. Si em̄ mulier credat ſe teneri ex precepto
Non occides ad mechanduꝫ pro vita viri aliter putãs
ſe fore reã homicidij. plus peccat ñ mechãdo q̄3 mechã-
do. Ecõtra ſi putat ſe occidendã ne violet̃. plus peccat
ſeipam occidēdo ſm ꝯſcientiam q̄3 mechando ꝯtra eaꝫ
Dubitatur ſecundo an dictamē ꝯſcientie plus obliget
q̄3 preceptum prelati. Reſpondet Tho. in. ij. q̄ ſic. quia
conſcia nō obligat virtute propria. ſed virtute precepti
diuini. Conſcia em̄ non dictat aliquid faciendum haſ

ratione. q2 ſibi videatur. ſed hac ratione. q2 a deo preceptũ eſt. vñ per accidens ex virtute diuini precepti obligat inquantum dictat hoc vt preceptũ a deo. Et ideo dictamen ↄſcie plus obligat ꝙ̃ preceptũ prelati ſicut preceptũ diuinũ in cuius ꝟtute ligat ſicut pʒ in exemplo. Si p̃ceptũ regis ñ pueniret ad populũ niſi mediãte aliq̃ p̃ncipe. ſi p̃nceps diceret. h̃ eſt preceptũ a rege q̃muis nõ eēt verũ. dictũ ſuum obligaret vt p̃ceptũ reg. ita ꝙ ↄtẽptores penã incurrerẽt. Dubitaẽ tercio q̃t modis poſſet q̃s pplexus eſſe in ↄſcientia. Rñdeẽ in genere h̃ ſcit. ſed in ſpecie q̃ſi infinitis modis fit. Vñ ſm Antiſiodoreñ. in ſumma ſua. triplex eſt pplexitas. ſcʒ pplexitas intelligentie ſacre ſcripture. Perplexitas intellectiua faciendorũ. ⁊ eſt pplexitas ineuitabilitatis peccãdi. Prima ⁊ ſecũda reperiunẽ in ſanctis ad q̃ꝺ ſignificandũ apud Iſa. poniẽ quinto loco onus egypti. Poſtq̃ʒ eñ homo excutit a ſe onus babilonis id eſt amorẽ huius mũdi. a quo p̃mũ exonerare ſe hʒ. Scꝺo loco ſe excutit ab' onere philiſtijm. id eſt demonũ temptatõnibꝫ Et poſt hoc excutit ſe tercio loco ab onere Moab. id eſt ab onere ſecularis ſcientie. vt dicere poſſit cum apoſtolus. Non ꝙ ſufficiẽtes ſimus aliquid cogitare a nobis quaſi ex nobis. ſed ois ſufficientia noſtra a ꝺo eſt. Et poſt hec onus carnalis dilectionis ſiue prudentiã carnis que diciẽ onus damaſcia ſe excutit. Itẽ vltimo reſtat onus egypti q̃ꝺ quilibet ſanctus hẽ põt. Hee ſunt tenebre ignorantie q̃bꝫ premuntur ſancti. ſed nõ opprimunẽ. Et ita patʒ ꝙ ſancti hñt pplexitatẽ primã ⁊ ſecundã. Pria aũt pplexitas ſoluitur p distinctionẽ multiplicitatis. ſiue amphibologie ⁊ equiuocationis. vel p distinctionẽ temporũ. vel q̃ꝺ ſimpliciter diciẽ ſm q̃d intelligi debeat. Secũda pplexitas ſoluiẽ vno modo ſcʒ p ſpm̃ ſanctũ. Vnꝺ .i. Iohã.

ſcdo. Vos vnctionē habetis a ſancto. glo. ſpiritu ꝛ no ſcitis oīa. ſcꝫ ad ſalutē neceſſaria Et iterū ibidē. Hoc ſcribo vobis de his qui ſeducūt vos. ꝛ vos vnctionem quā accepiſtis a deo manet in vobis. ꝛ nō neceſſe habe tis vt aliqs doceat vos ſed ſicut vnctio eius docet vos de oībus. ꝛ verū eſt. ꝛ nō eſt mendaciū. vbi ſm glo. vn ctio eſt charitas. ſanctus q hāc dat eſt ſpūſctūs. Et fiet ſic. vt docēte vos interius ſpūſctō. nō indigeatus extrin ſecus hoīm inſtitutis doceri. Et iterū ibidez dicit glo. Nemo docēti homī tribuat ꝙ ex ore docentis intelligit qa niſi intus ſit qui doceat lingua doctoris exterius in vanū laborat. Nec tamē doctor taceat ſed qđ pōt agat Idez ex intentione tradit Grego. in omel. ꝛ Auguſti li bro de magiſtro docet qđ qa nihil intelligit nec etiaꝫ in tellectus agētis lumine illuſtretur. q intellectus imedia te a deo illuminat. Idcirco vnus ē magiſter noſter xp̄s eterna ſapīa. Et notandū ꝙ in ptāte nr̄a eſt hr̄e vnctio nē prefatā. Vñ nico. de ly. ſup p̄fato textu. ſ. maneat in vobis. Dicit in ptāte hoīs eſt grām baptiſmi obſuare De q premiſit. vnctionē habetis a ſctō. ſ. ſpū ꝛ noſcitis oīa. ſ. ad ſalutē neceſſaria. Si eīn natura nō deficit in neceſſariis. multo minus auctor nature. Vñ ſi hereti cus veniat ad corrūpendū fidē in ſimplici fideli q ſe cō uertit ad deū orandū. p vnctiōe ei nō deficiet qn eū diri gat p ſe. vel p aliū ſm ea q ptinēt ad ſalutē ſm ſuū ſta tum. Illud aūt hr̄e dicimur qđ eſt in nr̄a ptāte habēdi qđ aūt dicit nō neceſſe habetis vt aliqs doceat vos. ſcꝫ hō nō eſt intelligendū ꝙ ſimplices fideles ɔtēpnere de beant doctrinā ſupiorꝫ vel etiā eā negligere cū eā poſ ſint habere. Sed qđ fieret ſi humana doctrina deficerꝫ tunc eīn deus ſuppleret. Vñ freqnter repiunt aliq ſim plices nutriti in cāpis clarius. vidētes in his que ſunt

ad ſalutē neceſſaria. q̄ꜫ illi q̄ quaſi quotidie audiunt ſer
mones in ciuitatibꝫ magnis. Concludit aūt ⁊ verū eſt.
et nō eſt mendacium. qꝛ ab eo q̄ eſt regula veritatis nō
poteſt procedere niſi verū. Hec Nycol. Tercia ꝑple
xitas ſoluit̄ ꝑ diſpoſitionē erronee conſcie ꝺ qua videbi
tur parte tercia per totū. Jō nullus pōt eſſe. ij. modo vl̄
tercio mō ꝑplexus adeo ꝙ ſit ſimpliciter perplexus. al's
talis nō libere nec voluntarie peccaret qđ nunq̄ꜫ fit. q̄a
omē peccatū ſm Augu. eſt adeo voluntariū ꝙ niſi aliq̄
liter ſit voluntariū nō eſt peccatū. Si aūt alicui appare-
at ꝙ peccet ſiue faciat ſiue dimittat. apparentia eſt non
veritas. qꝛ ſi ſciam haberet ⁊ non ignorantiā videret vi
am ſine peccato faciendi vel dimittendi. vt paꝫ in exē-
plo ſequenti. Poteſt tn̄ aliq̄s eſſe ꝑplexus ſm quid. ſcꝫ
ſm erroneā ꝯſciam. qua depoſita erit liberatus. Exem-
plū de eo cui dictat ꝯſcia ꝙ fornicari debeat. alias reus
erit mortis ꝓprie perſone. errat talis ꝯſcientiatus. et in-
terim ꝙ talē hꝫ ꝯſciam eſt ꝑplexus ſm q̄d. quia ſiue for
nicet̄ ſiue nō. peccat. quia ſi facit cōmittit peccatū forni-
catōis. ſi nō facit cōmittit ex intentione ſeu ꝯſcia peccm̄ p
prij homicidi. et ſic ſm q̄d nō eſt ꝑplexus. Jgr̄ deponat
ꝯſciam ⁊ tunc fornicādo non peccat Jſte tn̄ cui appaꝫ
ꝙ ꝯſciam non poſſit deponere. ⁊ ſm quid perplexus eſt
inter duo vicia. illud plus eligat viciū vel potius min⁹
timeat incurrere. qđ in ſe minus pcm̄ extat. ſicut in exē
plo de eo patet qui in turri captiuus eſt. et ſine corporꝫ
periculo euadere nullo modo poteſt. eligit locū vbi cadē
do deorſum minus ledat. De h̄ ē etiā regula vniuerſal'
theologorū hec. Jn nll'o caſu eſt aliq̄s ꝑplexus int̄ duo
pctā q̄n ei pateat exitus abſq̄ꜫ nouo pctō. naꜫ ſi iurauit
q̄ſptā ſe occiſurū petrū innocentē et nō occidat eū. ipe nō
peccauit nouit̄. ſꜫ iā peccauit iurādo. Si āt ꝯſcia dictat

ſibi erronea q̄ petrus innocēs ē ſtatim occidendus. ab
eo dimittat hāc ꝯſciām ꝛ liberat⁹ eſt. Si āt poſtremo in
cidāt duo p̄cepta icōpoſſibilia ex culpa ſua tūc agat illō
qḋ ḋ ſe ē magꝭ obligatoriū ꝛ a nouo pctō imūis exiſtet.

Capitulum ſeptimū tractatus ſecundi
aſſignat q̄nq3 cauſas erronee conſcie.

Viſo qḋ ſit erronea ꝯſcientia qui vulnus magnū
eſt ſanie nūc vt medela adhiberi poſſit radicitus
videndū eſt de cauſis erronee conſcie. Ubi ſcien
dū q̄ ex q̄nq3 orit̄ ſcȝ ex diſcēdi negligētia. ex q̄rendi ere
beſcētia. ex ſupbie ptinatia. ex affectu maliuolētia. et ex
aliorū viciorū grauiū fetulentia. Primo inq̄ȝ orit̄ ex di
ſcendi negligētia. Un̄ Iſa. iij. Propterea captiuus du
ctus ē ppl's meus. q2 n̄ habuit ſciam. tenet̄ em̄ q̄lib3 xpi
anus ſcire aut adiſcere ea q̄ ſtꝭ credenda vt ſymbolū a
poſtoloꝝ. ꝛ q̄ ſtꝭ appetenda ꝛ ſperāda vt orōem dn̄icaȝ
In q̄ ꝯtinet̄ qcq̄d eſt ordinate petendum ꝛ ſperandū. et
ea q̄ ſunt facienda ꝛ dimittenda p dilectionē dei ꝛ pro
ximi. contenta in decē preceptis q̄ ſunt regule oīm. dicen
te veritate Matth. xix. Si vis ad vitam ingredi. ſerua
mandata. Ea q̄ ſtꝭ eccl'ie cōiter vulgata p̄cepta. vt de p̄
cipuis feſtiuitatib9 de neceſſitate ꝯfitendi ꝛ eucharistiaȝ
ſumendi. atq3 de q̄buſdam alijs ſacramētis eccleſie ve
nerabiliter precipiēdis tenent̄ ſcire oēs hoīes. Tenen
tur inſup ſcire ſinguli hoīes. vt dicit ſctūs Thomas. i.
ij. q. lxx. ea q̄ ad eorū ſtatum ſunt pertinentia vel officiū
vt religioſus ea q̄ ad ſuam religionem pertinent. epiſco
pus. iudex. ſcabinus. conſiliarius. artifex. ꝛ ſic de alijs.
que ad eorum officiuȝ pertinēt. Similit̄ tenent̄ ſcire ea
ſine q̄ꝝ ſcientia nō poteſt aliquis debitū actuȝ exercere.
Et ſicut turpe eſt mechanico primo velle artem diſcere
q̄n̄ dȝ eaȝ exercere. ſic turpius eſt cuilibet in officio licito

exiſtenti. ſi neſcit ea q̄ ſtꝫ officij ſui exercere vt iunctꝫ matrimonio electꝫ ad officia ꝛ ſimilibꝫ. Nā q̇ ignoꝛat ignorabitur. i. Coꝝ. xiiij. Et fatuis ꝟginibꝫ dicit̄ Math. xv Amē dico vob neſcio vos. ꝛ clauſa eſt ianua. Secūdo oꝛit̄ erronea conſcia ex querendi erubeſcētia. puta cū q̇s habere pōt q̇s in dubijs conſolat vel in arduis ꝛ erubeſcit querere. tales em̄ verā pꝛudentiā q̄ idē eſt cū diſcretione ꝛ ab erronea conſcia ſola ſcit liberare nunq̄ꝫ attingent. immo demonis tēptationibꝫ interim ſuccūbent vt diffuſe ꝓbat Caſſianus colla. ij. Moyſi exemplis ꝑmi abbatis Serapionis qui iuuenis exiſtens ſeruiēdo abbati theone ꝑ demōis temptationē tādiu in furti panis conſcientia duriſſima detentus eſt. quouſqꝫ peccatū coram ſenibꝫ agnouit. Deinde exemplis ſcripture idē pꝫ Pꝛimo de Samuele iuuene a deo electo. ꝑmi Reg. iij. Quā deus pꝫ ſuo colloquio voluit illuſtrare niſi ſemel et iterū ab hely ſenioꝛe ſacerdote doceret̄. Sic vas electionis iam conuerſuꝫ deus ꝑ ſemetipſuꝫ ſtatim inſtruere noluit. ſed ait ei act̄. ix. Surge ꝛ ingredere ciuitatē ꝛ ibi dicet̄ tibi q̇d te opoꝛteat facere. Sic etiam idē Paulus pꝛopter hoc ſolū aſcendit hieroſolimā vt euangeliū quod ꝑ miracula plura gentibꝫ pꝛedicauerat pꝛiuata ac domeſtica examinatōe conferret et cū apoſtolis. Cōtuli inq̇t ad Gala. ij. cū illis euangeliū qđ pꝛedico int̄ gentes ne foꝛte in vacuū currerē aut cucurriſſem. Jđ cōcludit Caſſ. ex ꝟbis Moyſi abbatis. Quis igit̄ tam pꝛeſumptoꝛ ꝛ cecus eſt q̇ ſe audeat ſuo iudicio ꝛ diſcretōni cōmittere cū vas electionis indignū coapoſtoloꝝ ſuoꝝ collatione teſtetur Vnđ manifeſtiſſime cōpꝛobat̄ nec a dn̄o viā quidē ꝑfectōis quempiam ꝓmereri q̇ hn̄s vn̄ valeat erudiri doctrinā ſenioꝝ vel inſtituta ꝯtempſerit, paruipendens illud eloquium qđ opoꝛtet dilgētiſſime

cuſtodiri. Interroga patrē tuū ⁊ annunciabit tibi ſeni
ores tuos. ⁊ dicent tibi. Deut. xxxij. Et iterū dicit Caſſ.
ibidem. Non valebit ignorantiā eius callidus hoſtis il
ludere. q̇ vniuerſas cogitationes in corde naſcentes per
niciosa verecundia neſcit obtegere. ſed eas maturo exa
mine ſeniorū vel reprobat vel admittit. Tercio orit̄ cō
ſcientia erronea ex ſupba ptinacia. vt quando q̇s non
humiliat intellectū ſuum vt ſcilicet melioribꝫ ⁊ ſapienti
oribꝫ ſe velit credere. Contra qđ apoſtolus. ij. Corin. x.
Captiuantes omnē intellectū in obſequiū chriſti. hoc
eſt dicere vt exponit Ulri. de argen. in compendio tho.
q̇ quilibet in credendis plus debet conſentire fidei q̄ ſi
bi. ⁊ in agendis plus debet alijs credere fidei q̄ ſibi. vt
patebit parte tercia. capitulo. xvi. Ideo Caſſianus vbi
ſupra dicit. Uera diſcretio non niſi vera humilitate acq̇
ritur. Cuius humilitatis non ficte hec erit pma proba
tio ſi vniuerſa non ſolum que agenda ſunt. ſed etiam q̄
cogitantur ſeniorū reſeruentur examini. vt nihil ſuo q̇s
iudicio credens illorum per omnia diffinitionibꝫ acqui
eſcat. et quid bonū vel malum debeat iudicare eorū tra
ditione cognoſcat. Que inſtitutio nō ſolū p verā diſcre
tionis viā iuuenē tramite recto docebit incedere. verū
etiam a cūctis fraudibꝫ inimici ⁊ inſidijs ſeruabit illeſū
Nullatenus eni decipi poterit. q̇ſquis nō ſuo iudicio. ſꝫ
malorum viuit exemplo. Quarto orit̄ ex affectus ma
liuolentia cū ſcilicet q̇s aliquā paſſionē ſequit̄. q̇a talis
impedit animū. ne poſſit cernere verum. quod nō ſolū
verum eſt de ira. ſed de omni alia paſſione. puta odio. ti
more. delectatione. triſticia. ſpe vel deſperatōe. ira. fuga
⁊ pſecutione. dolore ⁊ gaudio. quando tales paſſiones
non refrenantur ratione quas philoſophus. ij. ethic̄. po
nit. vnde beatus Auguſt. in. ix. de ci. d. dicit q̇ paſſiones

aīe q̄dam vocāt morbos vel ꝑturbatōes aīe. et de duo bus malis iudicib⁹ ꝛ ſacerdotib⁹ dicit̄ Dan̄.xiij. Auerte rūt ſenſuꝫ ſuuꝫ.glo.a recto ſcꝫ auerterūt oculos ſuos ne viderēt celū.glo.id eſt celeſtia nō cogitarēt. Et ſequitur Neqꝫ recordarent̄ iudiciorum iuſtoꝝ. Glo.ſiue dei.ſiue honeſtatis.ſiue nature q̄ oib⁹ ad bonū inſita ſunt. Cau ſa ſubinfertur de paſſione. Erāt em̄ ambo vulnerati a more eius ſcꝫ Suſanne. Et poſtea ait vni eoꝝ ip̄m cō demnādo Daniel. Species decepit te.et ↄcupiſcētia ꝑ uertit cor tuuꝫ. Quinto orit̄ ex vicioꝝ alioꝝ grauiū fe culentia. Nā habitus ꝛ diſpoſitiones viciorū intellectū cecant ſic vt lumē vere intelligentie vix habere poſſit. et ſi habet habitus viciorū adeo debilitāt voluntatē hoīs ꝛ affectū vt ſibi mūdus ſapiat.nō celeſtia.terrena ꝛ nō diuina. Unde de malis in inferno poſitis dicit̄ tarde ꝺ̄ vita p̄nti penitentib⁹.ſapien.v. Errauimus a via veri tatis ꝛ iuſticie lumē nō luxit nob̄ ꝛ ſol intelligentie nō ē ortus nob̄.laſſati ſumus in via iniq̄tatis et ꝑditionis. ꝛ ambulauim⁹ vias difficiles.viā aūt dn̄i ignorauim⁹ Idcirco etiaꝫ Thobie.ij. Uicia ſm̄ gloſam ſignificant̄ ꝑ ſtercora calida hyrūdinis q̄ cecauerūt Thobiam Ni do inq̄t glo.hyrūdinis ſuppoſitus dormit q̄ leuitati la ſciuie ac ſupbie ſe incautus ſubijcit.

Caplm̄.viij.dat remedia ne quis in ignorantia dānet̄. Et ſunt quatuor ꝑ q̄ q̄s facit q̄d in ſe eſt.

DE medicamine preterea erronee ↄſcie neceſſariū eſt videre. Hꝫ aūt ignorātia vincibil̄ iuris ꝛ facti q̄ eſt origo erronee ↄſcie.duo in ſe mala. Unum eſt reatus ſeu culpa.aliud eſt defect⁹.ſciētie debite ineſſe qua ſcia ignorās caret. Primū tollit̄ ꝑ verā ↄtritionem Secundū tollit̄ aut nō iputat̄ ꝑ diligentiā debitā faciē do q̄d in ſe eſt. Exigūtur aūt ad diligentiā debitā ↄtra

ignorantiã talē ad faciendũ qđ in ſe q̃tuor aut q̃nq3 ƀm Chriſo. vic3 inq̄ſitio diligēs ſcripturarũ. req̄ſitio hũilis in ſcripturis ſacris litteratoꝝ. opatio bonorũ p cautelã grauiũ viciorũ. ⁊ inuocatio p orōes dei ⁊ ſanctoꝝ. Qui tũ pōt addi qđ eſt cauſa p̄cedentiũ. videl3 ardēs deſideriũ ꝓprie beatitudis. ⁊ fuga dãnatōis ppetue. Vñ Criſo. ſup Math. omel'. xxix. iſta tangens dicit. Si velles ſcripturarũ ingredi veritatē. nũc peteres orōnibꝫ. nũc q̄reres in ſcripturis. nũc pulſares bonis operibꝫ. nunc interrogares ſacerdotes. nũc iſtos. nunc illos. ſed iſta nō fiũt. qꝛ ꝟbo dei ñ credit. nec ꝓmiſſio btitudis deſiderat nec ꝯdēnatōis iudiciũ formidat. Eadē q̄tuor tãgit ⁊ đclarat bonauē. ſup. iij. i mat'ia đ fide. Primũ inq̄t ē diligēs inq̄ſitio ſcripturaru3 ſalutariũ ſc3 hoi. q̄ d3 fieri p attentam verbi dei auditionē. Unde pſal. Tempus faciendi dñe diſſipa. le. Ideo dile. man. tu. ſup au. et tho. propterea. ⁊c̄. Deb3 em̄ fieri per librorum ſacre ſcripture ſi quis nouerit legem attentam inſpectionē. qꝛ pſal. Tunc non confundar cũ perſpexero ⁊c̄. Unde beatus vir predicatur per pſalmiſtã qui in lege eius meditatur die. ⁊c̄. q̄ erit ſicut lignũ qđ fructum dabit in tempe ſuo et etiã fit p cordialem auditoris de ſcriptura ſacra meditationē. Talibꝫ em̄ inſiſtendũ eſt p̄ſertim diebus feſtiuis per que ſabbatum multũ ſanctificatur. Secundũ eſt requiſitio humilis in ſcripturis ſacris litteratorũ qđ fieri ſolet per conuerſationem cum bonis hominibus. Unde in Pſal. dicitur. Cum ſanctis ſanctus eris. ⁊c̄. per crebram collocutionem moraliu3 bonorum. quia ſicut ƀm apoſtolum prime ad Corinth. quito. Corrumpunt bonos mores colloq̄a praua. ita ediuerſo ƀm pſalmiſt. declaratio ſermo. tu illumi. ⁊c̄. ⁊ per humilem queſtionem ſapientiorum. Exemplo ihẽſu qui duodennis

in medio doctoꝝ interrogabat, ꝛ audiebat illos. ꝛ ſub⸗
ditus erat illis ſcȝ parētib Luce. ij. Que q̄ꝫtum valeāt
dictū eſt p̄te iſta. cap̄. vij. Terciū eſt opatio bonoꝝ ꝑ
cautelā grauiū vitioꝝ. vt ſcȝ homo ſibi caueat a graui⸗
bus pc̄tis. ꝛ ſi in aliq̄d ceciderit nō diu ī eo permaneat.
q2 ſm' btm̄ Grego. deus ſepe ꝑ noua pc̄tā punit p̄ora.
et ꝓpter vitia grauia ſinit pc̄tōreꝫ in ignorantiā ruere. ꝛ
in pc̄tā alia Vn̄ pſal'. Appone iniquitatē ſuꝑ iniquita⸗
eoꝝ ꝛc̄. Et ſic ſm glo. Aug. ſuꝑ cecidit ignis ꝛ nō vide
runt ſoleꝫ. Sic etiaꝫ ſm apl'm Ro. p̄. ꝓpter pc̄tā phari
ſeoꝝ tradidit eos de⁹ in paſſiones ignominie. et obſcu
ratuꝫ eſt inſipiens cor eoꝝ. Quīnimo ſm btm̄. Grego.
ſuꝑ Ezech. Contēnenti q̄ nō vult penitere. ponit deus
offendiculuꝫ vt grauius impinguat. Quartū eſt in⸗
uocatio per orōnes dei ꝛ ſanctoꝝ quatinus deus velit
hoīem illumiare vt neceſſaria ad ſalutē intelligat. ꝛ vt
ignorantia ſua nō permaneat. exēplo pſal'. qui ait De⸗
licta q̄s intelligit. ꝛ ſtatim orare incipit ꝓ intellectu eo⸗
rum dicēs Ab occl'tis meis mūda me dn̄e ꝛ ab alienis
p̄ce ſuo tuo. Vn̄ glo. ſuper math. viij. Chriſtus modo
rogatus mō vltro curat. oñdens ſe ꝯtra vicioꝝ paſſio⸗
nes ſemꝑ annuere fideliū precib ꝛ ea nōnunq̄ꝫ que ipi
nō intelligūt vel intelligēda dare. vel pie petentib. etiā
nō intellecta dimittere. Quicunq̄ꝫ igitur in p̄dictis quat
uor diligentiā fecerit. videt̄ ſm Chriſ. ꝛ Bonauētu. fa
cere q̄d in ſe eſt ꝛ pc̄tōꝝ remiſſionē cōſequi pōt etiaꝫ oc⸗
cultoꝝ q̄ꝫuis etiā per multa alia pc̄tā dimittant̄. Vnd̄
Orige. ſuper le. ij. dicit. Aliquid melius fere agebatur
cum antiq̄s quib diuerſis ſacrificijs venia preſtabat̄
apud nos vna tm̄ venia pc̄tōꝝ ꝑ baptiſmi lauacꝝ nul
la pōt p eccāti miſcd̄iaꝫ. Decet em̄ diſtrictiores diſcipli⸗
ne eſſe xp̄ianū pro quo xp̄s mortuus eſt. boues. hyrcis

oues iugulabantur ꝛ aues ꝛ ſimilia oleo conſpergeban
tur ꝑ re dei filius iugulatus eſt. Et iterū ſi te peccare de
lectat nō tū deſperes. Audiſti quāta in lege ſacrificia ꝑ
pctis. Audite q̄nte ſunt remiſſiones in euāgelijs. Pria
eſt in baptiſmo. ſecūda in martyrio. tercio ꝑ elemoſynā
Vñ date q̄ habetis ꝛ oīa mūda ſtꝫ vob. lu. xv. Quar
ta qꝛ fratribꝰ remittimus. Math. vi. Si remiſeritꝫ fra
tribus ex corde. ꝛ vobis remittet pater pctā vr̄a. Quin
ta q̄a ꝯuertimus pctōꝛeꝫ ab erroꝛe vie ſue. ſcḋm illud Ja
co. iiij. Qui ꝯuertit fecerit pctōꝛem ab erroꝛe vie ſue ꝛc.
Sexta per abūdantiam charitatis. Vñ Luce. vij. Di
mittunť ei pctā multa. qꝛ dilexit multū. Et alibi. ꝓ. Pe.
quarto. Charitas operit multitudineꝫ pctōꝝ. Septia
per pniam duram ꝛ laborioſam. cuꝫ peccatoꝛ lauat la
chꝛymis lectū ſuuꝫ et fiunt ei panes lachꝛyme die ac no
cte. nec erubeſcit ſacerdoti dn̄i pctm̄ ſuuꝫ ꝯfiteri ꝛ medi
cinam querere. ſcḋm illum q̇ ait. Dixi confitebo ꝛ aduer
ſum me iuſti. me. dn̄o. ꝛ tu remiſiſti impietať. ꝛc. Hinc
Jaco. vlť. Si quis infirmať vocet preſbyteros eccl'ie.
Tu ergo cū veniſti ad grām baptiſmi vitulū obtuliſti
quia in moꝛte xp̄i baptiſaris. Ro. vi. Cuꝫ ad martyri
um duceris obtuliſti qꝛ auctoꝛē peccati dyaboluꝫ iugu
laſti. Cum elemoſynā feceris et erga indigentes miſeri
coꝛdie affectū impēderis ſacꝝ altare hedis pinguibus
honoꝛaſti. Si fratri tuo ex coꝛde dimiſeris ꝛ iracūdie
timoꝛem depoſueris mitem ꝛ ſimplicē animū habuerꝫ
arietem vel agnuꝫ ſacrificaſti. Si diuinis lectionibus
inſtructus meditando vt colūba ꝛ in lege dn̄i vigilādo
conuerteris peccatoꝛē ab erroꝛe vie ſue ꝛ ad ſimplicita
tem colūbe reuocaueris ꝛ ſanctis adiungendo ſocieta
tem turtura feceris imitari per turturum aut duos pul
los columbarum obtuliſti. Si autem pꝛoximuꝫ tuum

non tantū ſicut teipſum dilexeris. ſed ſicut chriſtus qui ait Maiorem charitatē nemo hꝫ vt aīam ſuam ponat qs ꝑ amicis ſuis. panes azimos. ſimila ſiccos. charitatis oleo ſubactos ſine fermēto malicie ⁊ nequicie. ſꝫ in azimis ſinceritatis ⁊ veritatis deo obtuliſſe cognoſce. Sꝫ ſi in amaritudīe fletus fuer̄ſ ſi carnē tuā maceraueris. ⁊ multa abſtinētia arefecer̄ſ. vt dicas ſicut ī frixorio cōfrixa ſꝫ oſſa mea in ſacrificio. Silicē a ſartagine vl̄ a craticl̄a obtuliſti. Hoc mō verꝰ ⁊ ꝑfectius ſacrificia offeres q̄ iā ꝑm legē nō pōt offerre iſrl̄. Hec Orige.

¶ Capitulū nonū oñdit tres differētias eē hoīm malā ꝯſciam habentiū ⁊ quō facere pñt qđ in ſe eſt.

Verū quia ꝑfecta pūcta Chriſ. bñ videre pōt qs quid facere debeat q̄ꝫtum in ſe eſt catholicus in ꝯſcia erronea manēs. Hic mō opus eſt videre etiā quid neceſſariū ſit facere vnicuiqꝫ ſiue ſit fidelis. ſiue infidelis vt erroneā exeat ꝯſciam. ꝑ facere qđ in ſe ē. Eſt igiꝰ generalis theologie regula. vt inq̇t Cancel. tractatu de regulis moralib. ꝙ culpabilis ignorātia iuris diuini nō cadit in facientē illud qđ in ſe eſt. qm̄ ſpūſſanctus talē hoīem de neceſſariis ad ſalutem q̄ vires ſuas excedūt docere imediate patus ē. Vt igiꝰ ſciatur q̇d ſcit facere qđ in ſe eſt. q̄ꝫ q̄ꝫ idē oñſum ſit ſupra ca. iij. et. iiij. Hic tñ aduertendū eſt ꝙ tria ſꝫ gña hoim. Quidā ſꝫ hñtes vſum rōnis. ſed nondū fideles. Alij ſꝫ qui ſunt aut fuerunt fideles in pctō mortali exiſtentes tūc vt heretici. Alij ſꝫ fideles iā penitētes. ⁊ tñ ſuā erroneā conſcientiā nō agnoſcētes. ⁊ oēs iſti pñt ab erronea ꝯſcientia liberari. dūmodo faciāt qđ in ſe eſt. Primo igitur vt alexan. de hall̄. dicit in ſumma. tria dñt facere. videlꝫ deū qui nos genuit agnoſcere. qđ nihil boni a ſe habēt ſed a deo principaliter credere. ⁊ a deo ſibi bona dari. eſ

mala amoueri petere. Quod ſic declarat. Nã in quoli‑
bet hoie eſt recta ratio. et hec certitudo boni eſt notio in
dita a creatore qua q̄libet aïa põt cognoſcere ſuũ pnci‑
piuʒ. ſ. deuʒ. de q̄ noticia in pſ. dr. Scitote qm̄ ipſe eſt
deus. ipe fecit nos ⁊c̄. Per hoc em̄ ꝙ quilibet hõ natu‑
raliter ſcit ſe ſemꝑ nõ fuiſſe. ſed ſe factũ eſſe. ita ſcit ſe ha
bere pncipiuʒ. ⁊ ſcit ꝙ ab illo principio hʒ q̇cq̇d habet.
et totũ bonũ qđ hʒ ⁊ nõ a ſe. ⁊ ſcit ꝙ ab illo debet petere
bonũ. ⁊ ꝙ ꝑ illuʒ dñt repleri oẽs defectus ſui. Si g̊ ſm
noticiã operetur hõ ſuo arbitrio currẽdo ad illũ quem
ſcit ſuũ principiũ eſſe. ecce primũ ẽ quẽ ſcit eſſe orãduʒ
ſibi. vt ſcʒ ſuppleat defectus ſuos ⁊ bona tribuat. ecce ſe
cũdo. et petit ab eo lumen cognitiõis fidei ⁊ boni. vt de
tur ei. ecce tercio. Si em̄ illa nõ facit q̇s tũc. ſiuxta illud
p̄ Cor. xiiij. Ignorãs ignorabit. Si aũt facit. facit qđ
in ſe eſt. et hoc verũ eſt generaliter de quolibet homine.

De ſecũdis aũt qui ſt̄ fideles. ſed in pctõ mortali ta‑
les preter p̄miſſa etiã tria dñt bñ facere. ſ. auertere vo‑
lũtatẽ a pctõ. iuſticiã dei ponderare quã infligit ꝓ pctõ
et miſcõiaʒ dei quã impẽdit penitẽtib⁹. In talibus em̄
de ſecũdo genere plus eſt vel facilius accipere lumẽ ve
ritatis. qr tales hñt fidẽ informẽ. ſ. ſine charitate. Fides
aũt radiat ad duo. ſ. ad diuinã iuſticiã damnãteʒ repro
bos. ⁊ ad diuinã miſicordiã ſaluãteʒ electos. Hec em̄
bñ cognoſcit ꝑ fidẽ. Si g̊ auertat ſuũ arbitriuʒ ab actu
peccati. ⁊ dirigat ex lumine fidei in iuſticiã damnantem
reprobos. ⁊ in diuinaʒ miſericordiã ſaluantẽ iuſtos. ex
p̄mo cauſabit̃ timor in eo. ⁊ ex ſcđo ſpes. ⁊ h̄ eſt facere
qđ in ſe eſt. Cui ꝯcordat ſctũs Tho. in. iiij. di. xvij. de
iuſtificatiõe impij. q. ij. di. In ipſa volũtate ẽ appropin
quare deo per affectũ deſideriũ. ⁊ ordinari ad gratiam
per remotionẽ impedimẽti. quod quidẽ impedimentũ

eſt peccatū. ꝛ ideo per diſplicentiā peccati ꝛ affectuȝ ad deū ſe aliquis ad grām ꝑparat. Et qn̄ hec duo q̄s effi⸗ caciter facit. dicit̄ facere qd̓ in ſe eſt ꝛ per hoc grām reci pit. De p̄mo iſtoꝝ dicit̄ Jaco. iiij. Appropinquare deo. ꝛ appropinquabit vobis. De ſecūdo apo. iij. Ecce ſto ad hoſtiū ꝛ pulſo. ſi q̄s audierit vocē meaȝ. ꝛ aperuerit ianuā ad illū introibo. et cenabo cū illo. ꝛ ille mecū. hec Tho. De tercijs vero qui laborāt in errore vident̄ face re qd̓ in ſe eſt. vt illuminent̄ ſi ſeruent ea que ponunt̄ ſu pra. ca. iij. ꝛ parte. ij. ca. xxiiij. Sȝ fortaſſis quereret hō timorate conſcientie. Cuȝ oēs ſacre pagine doctores di⸗ cant ꝙ homini faciēti qd̓ in ſe eſt. etiā ſi eſt infidelis. aut credens peccator. dat̄ lumē gratie. nunq̄d deus tali dat gratiam infallibiliter ꝛ neceſſario. Rn̄det ibidem ꝙ ſic. Nam q̄uis deus cogi nō poſſit. tn̄ ita imutabiliter ſe habeat diuina bonitas ad donū gratie omni volenti re cipere faciendo. ſcilicȝ quod in ſe eſt qd̓ deus dat ei gra tiam. ꝛ eam neceſſario. i. imutabiliter ſicut ſol imutabili ter dat lumē ſuum omni volēti ſuſcipere. ſ. diſpoſitio ad hoc. et habenti in recta diſpoſitione ad ſolem. Ex q̄ pȝ laus voluntatis diuine ꝙ nō pōt ſe negare volenti gra tiā ſuam recipere faciendo quod in ſe eſt Propter quod etiā Augu. dicit. Sicut vituperiū humane voluntatꝰ ē ꝙ non vult recip̄e. ita laus diuine rationis eſt ꝙ non po teſt ſeip̄am negare. Cauendū tn̄. vt dicit Bernar. li. de gratia. ꝛ li. ar. Ne ea que inter nos accidere ſentimus. aut volūtati anime tribuas q̄ infirma eſt. aut diuine ne⸗ ceſſitati. ſic ſcȝ ꝙ deus cogatur. quia non coacte ſed libe re dat ex ſua bonitate. Et aīaduertenda eſt iterū diuina bonitas nā ſi per impoſſibile deus nō daret facienti qd̓ in ſe eſt gratiā nō faceret tali iniuriam. ſicut nec luto fie⸗ ret iniuria. ſi de eo faceret figulus vas in contumeliam.

non in honorē. qꝛ faceret ſm exigentiā ꝛ naturā ſue materie. teſte Hier. xviij. Ecce ſicut lutū in manu figuli. ſic vos in manu mea. Et Jſa. lxvij. Et nunc do. pater noſter es tu. nos vero lutū. et tu factoꝛ noſter. ꝛ opera ma manuū tuarū omnes nos. Unde nos ſumus materia ipſius. ſed ſic eſt ꝙ tota maſſa generis humani coꝛrupta eſt per oꝛiginale peccatū ꝛ ꝓpter hoc ſi dn̄s faceret ex homine vas in contumeliā et nō in ſuū honoꝛē imprimendo formā nobilē que eſt gratia faceret ſm exigentiā materie. quia oꝛdinata eſt maſſa generꝭ humani per peccatum in contumeliā ꝛ propter hoc ſi ita faceret. nō facerꝫ iniuriā. ſicut videt̄ facere in pueris ab oꝛiginali peccato per ſacramentum non purgatis. Quod ergo deus homini facienti quod in ſe eſt imprimat formā nobilē que eſt gratia. hoc eſt ſola libertate ſua. ꝛ nō ex aliq̄ qḋ debeat hoi facieti qḋ in ſe eſt. qꝛ homo faciēs qḋ in ſe eſt adhuc eſt indignus ad ſumptionē gratie. imo nullus peccatoꝛ poteſt ſe ſufficienter diſponere ad gratiā niſi deꝰ ipm diſponat. Tum quia vt dictū eſt qui eſt in peccato moꝛtali indignus eſt ſuſcipe gratiā. Tū qꝛ tale peccatū remouet lumen diuine gratie ſicut feneſtra clauſa ne illuminet̄ domus. ſed ſi facit homo quod in ſe eſt conſeq̄tur diſpoſitionē diuini adiutoꝛij. Unde in pꝛioꝛi exemplo feneſtra debet cōparari actui voluntatis. cuius eſt ꝯſentire vel diſſentire. ꝛ tenebꝛa cōparat̄ peccato. Unde ſicut in poteſtata hominis non eſt ꝙ remouet tn̄bꝛā a domo niſi aperiat pꝛohibēs lucē ſcꝫ feneſtrā. ꝛ lux illa remoueat tenebꝛaꝫ. Jta in ptāte hois non eſt vt remoueat peccatū a ſeipo. ſed ſi remoueat actuꝫ ſuum volūtariū ſcꝫ diſſenſum ad bonū ꝛ conſenſum ad malū tunc remouet quod eſt ꝓhibens gratiaꝫ ſicut feneſtra pꝛohibet lucē ꝛ tūc intrat grā in xp̄ianū. ꝛ ita diuīo adiutoꝛis

remouetur ab eo tenebra. remouet igitur liberū arbitriū diſſenſum ad bonū vt cōſentiat parate gratie. ꝛ hoc eſt quod dicit beatus Bern. Gratie ſolum cooperari dici tur liberum arbitrium dum conſentit.

¶ Capitulū. x. probatur multis rōnibus ꝙ fa- cienti quod in ſe eſt datur oīno gratia.

QUod aūt ōs facienti qđ in ſe eſt infallibiliter dat grām. ptꝫ mltis rōnib. Primo eīn dicit apl's ij. thi. ij. Deus ſemetipm negare nō pōt. Super quo btūs Auguſti. Cuꝫ ſit iuſtus nō pōt negare ſuam iuſticiā. ergo cū ſit bon ꝛ miſicors nō pōt negare ſuā bonitatē ꝛ miſericordiā. qꝛ pronior eſt ad largiendū de miſicordia ꝛ pietate ꝙ ad puniendū. de iuſticia. Sicut ergo nō pōt ſuā iuſticiā negare facientib maluꝫ. multo magis nō pōt ſuā miſcōiaꝫ ꝛ bonitateꝫ ab his negare qui requirūt eam. Sed ꝗ facit qđ in ſe eſt reqrit bonita tem eius ꝛ miſcōiaꝫ. ergo deus nō poteſt ei negare ꝗ fa cit qđ in ſe eſt ſuā bonitateꝫ ꝛ miam. dat ergo ei. hoc eſt infundit grām. Cum apl'o ꝯcordat ſcriptura Eccl. vi. di. Cogitatū habe in pceptis dei ꝛ in mādatis illi ma xime aſſiduus eſto. ꝛ ipſe dabit tibi cor bonū ꝛ ꝯcupiſcē cia ſapīe dabitur tibi. Secūdo ſic. Nā dicit Auguſti. ſup. p. Ro. v. Juſtificati ex fide pacē habeamus. deus recipit ꝯfugientes ad ſe. aliter in eo eſſet iniqtas. ſꝫ im- poſſibile eſt ꝙ in eo ſit iniqtas. igit impoſſibile eſt ꝙ nō ſuſcipiat ꝯfugiētes ad ſe. ſed faciens qđ in ſe eſt ꝯfugit ad ipm. ergo neceſſe eſt ꝙ ipm recipiat. ſed ipm recipe- re fit p ſuſceptiōeꝫ grē. iō vt pus. Tercio Apo. tercio Chriſtus dt. Si qs apparuerit mihi introbo ꝛ cenabo cū illo. hoc ē delectabor. Et. Eſa. p. dn̄s ait. Conuerti- mini ad me ꝛ ego ꝯuertar ad vos. Ex qbus ſic arguit. Impoſſibile ē ſummā veritatē mētiri. ſꝫ neceſſe hꝫ verū

dicere ꝛ implere. ſꝫ dr̄ ꝯuertimini ad ipm ꝙ ꝯuertat ſe ꝛ ꝙ ad ipm agientē intrabit. Cū ḡ faciēs qḋ in ſe ē ꝯuertat̃ ad veritatē primā. ꝛ ei aperiat vt intret. neceſſario ſe quiſ ꝙ talez ad grām recipiat. Quarto querit Anſel. in li. de caſu diaboli q̄re lucifer nō habuit pſeuerantiam q2 aut hoc fuit. q2 deus nō dedit. aut q2 ipſe nō accepit Sed determinat iſtā queſtionē dicēs ꝙ hoc nō fuit. q2 deus nō dedit. ſed q2 ille nō accepit cū deꝰ ſp paratus ē dare. ipe ꝯo nō erat ꝑatus accipe. Cuꝫ igit̃ faciēs qḋ in ſe eſt ꝑatus ſit accipe grāꝫ dei. igit̃ ei dat̃. Quinto nō minus deus diligit xp̄ianos vel aliq̄s pctōꝛes in nouo teſtamēto q̄ꝫ dilexit in veteri teſtamēto. imo plus videtur diligere in nouo teſtamn̄to. q2 xp̄s freq̄nter ait. Non veni vocare iuſtos. ſed pctōꝛes ad pn̄iam Matth. ix. Marce. ij. Lu. xv. tres ꝑabolas ponit. ſ. de oue ꝛ dragma ꝑditis diligētiſſime q̄ſitis. ꝛ de filio ꝓdigo. ſed i veteri teſtamēto miſ'icoꝛdiſſime vocauit pctōꝛes. Eſa. xlix di. Dixit ſyon dereliq̄t me dn̄s ꝛ dn̄s oblitus ē mei nū q̄d obliuiſci pōt mulier infantē ſuū vt nō miſereat̃ filio vteri ſui. Et ſi illa oblita fuerit ego nunq̄ꝫ tn̄ obliuiſcar tui. ecce in manib2 meis deſcripſi te. Hāc etiaꝫ dei indicibilem bonitatē ad hūanuz genus oñdit btūs Dyo. in ep'la ad demophilū qui intitulat̃ de ꝓpria opatione et bonitate dei. in qua redarguit demophilū qui penitentē a venia excluſet. Probat em̄ ꝛ cōmendat ibi btūs Dyoniſius manſuetudinē ꝛ miam deo ſumme placere Et h̄ oñdit tripliciter. Primo exēplo patrū veteris teſta. Scdo exemplo angeloꝛum. Tercio exemplo xp̄i. Primo exēplo patrū vete. teſta. ſ. de moyſe qui fuit mitiſſimus ſuper omnes homies qui habitabāt in t̃ra. Numeri. xij. Ideo etiā ei deus ſicut amicus amico locutus eſt ſe ei oſtendens Secūdo de dauid. ꝙ dr̄ in ꝑ ſal.

Memento dñe dauid et omnis manſuetudinis eius. Ideo xp̄s de eius ꝓgenie natus eſt. Pariformiter Jacob q̄ ſe manſuete ad ꝑſecutorē eſau habuit ⁊ iuſtificatus eſt. Joſeph ſimiliter nō ſe vindicās de iniuria ꝯtra frēs ſuos. Gen̄. vltimo. dn̄s egypti factus eſt. Et abel qui ambulauit cū homicida fratre ſine ſuſpitione imo ⁊ ipſa lex rigoris vete. teſt. mādauit prouidere iumentis inimici. Exo. xxiij. Si occurrerꝭ boui inimici tui. aut aſino erranti reduces eū. Deinde recolligit Dyon̄. vniuerſaliter ꝙ omnis ſcriptura ſacra laudat bonos q̄ nō pre intendunt alijs facere mala neqꝫ ꝑ malitiā aliorū tranſmutanꝰ a propria bonitate. Vn̄ dt glo. Math. v. Mitis eſt quē nec rancor nec ira afficit. ſed oīa equanimiter ſuſtinet ⁊ ad ſimilitudinē dei malis ⁊ inimicis. tales bn̄ faciūt ⁊ extendūt in eos etiā ſuā bonitatē. Secundo probat exemplo angelorū q̄ amāt hoies et miſerenꝰ gentibꝫ. ſicut patꝫ Dan̄. x. ꝙ angelus egreſſus eſt in exiliū populi hebreorū depcans deū ꝑ hominibꝫ. ſicut ptꝫ azacha. i. de angelo q̄ clamauit ad dn̄m ⁊ dixit. vſque q̄ dn̄e nō edificabunꝰ ciuitates iude. Increpans multitudines populi male operantis. ſicut in principio Judicū Quādo apparuit angelus ⁊ reprehendit filios iſrl̄. Triſtantur a malꝭ hoim. Vn̄ Iſa. xxxiij. Angeli pacis amare flebunt ⁊ gaudent in ſalutatiōe hoim. Luce. v. Gaudiū eſt angelis dei ſuꝑ vno peccatore peni. agen. Ter probat exēplo xp̄i q̄ ex ineffabili bonitate ſua oīa adeſſe produxit. et oīa in eſſe conſeruat. oīa que vult aſſimilare ſibi cōmunicans eis ꝓpria ſua ſm̄ eoꝝ capacitatem recedētes ab ipo amat. ⁊ certat reuocare ad ſe. exemplificās de filio prodigo miſericorditer ſuſcepto. Hec omia Dyo. ponit in ſententia. Et ſimilia prabat Damaſ. li. iiij. ca. v. dicēs. Bonus et oibus. et ſuꝑbonus deus ro

tus ſuperueniens bonis ꝓpter abūdantes eius diuitias bonitatis non ſuſtinuit ſolū eſſe eius bonū ſuꝑꝑius ſm naturā a nullo.ſ.participatā. Huius gratia fuit q̄dem primū intellectuales ⁊ celeſtes ꝟtutes. Deinde ſenſibilē ⁊ viſibilem mundū. Deinde ex ſenſibili ⁊ intelligibili ſcʒ hoiem. vt oia q̄dem q̄ ab ipo facta ſunt cōmunicent eius bonitatē. tradit nob ꝓpriā ymaginē ⁊ ſenſum ꝓprium. aſſumpſit ipe pauperē ⁊ imbecillem natura noſtrā vt et nos purget ⁊ incorruptibiles faciat. et participes rurſus conſtituat eius diuinitatis.

¶ Tercius tractatus.

¶ Capitulū primū q̄d ſit ſcrupuloſa ↄſcīa ſcrupulus. ſciētia. fides. dubium. et ambiguitas ⁊ ſimilia. Et q̄uo differūt a ↄſcia ⁊ inter ſe.

Oſtēſo de ↄſcieneia dictū eſt q̄ rectitudinem hʒ vt videt̄ hīc in iudicādo nūc de tercio principali agendū. vicʒ de ſcrupuloſa ↄſcia q̄ ſuſpitionē vel dubiū hʒ. ac timorē ſeu vacillationē de re agibili vel credibili. Quia vero talꝭ ſcrupulus naturā morbi ſpūalis hʒ. Idcirco videnduʒ erit de eius natura. de nocumēto ⁊ ꝓfectu. de eius cauſa medico ⁊ medicia curatiua. Eſt āt ſcrupulus q̄dā vacillatō ↄſurgēs cū formidie ex aliq̄b; cōiecturꝭ debilib; ⁊ incertis. Nā ſi ex vehemētib; argumētis ⁊ ꝓbabiliorib; tā ꝓ hac parte q̄ꝫ ꝑ altera dubitatio ↄſurget. iā nō ſcrupulꝰ ſolū vel leuis trepidatio dici opteret. ſʒ moralꝭ de tranſgreſſione certitudo vel ſaltē opinio. Et idē videt̄ eē ſcrupulus qđ apđ alios dr puſillanimitas q̄ ē tedioſa rerū aduerſaꝝ iners ⁊ incōſiderata fracti animi deiectio. Eſt etꝭ timor fuga ꝑ q̄ā āguſtia mētꝭ fluctuāti ex ↄ̄trioꝝ ex peccatōe generat̄. Idcirco ſm dn̄m Albtū in de q̄ttuor

coequeuis aſſignat̃ dĩn̄tia inter ſciam fidē ſeu credulitā
tē. opinionē ſeu dubitationē. ſeu ambiguitatē ꝛ ſcrupu-
lũ. Nam ſcia ꝓprie eſt eorũ q̄ cognoſcunt̃ ꝑ cām ꝛ ex ṗn
cipiis q̄ impoſſibile ē aliter ſe hr̄e. Fides ſeu credulitas
ē ꝑfecta ꝑſuaſio vnius ꝑtis ꝑ multa ꝓbabilia vel ꝑ au
ctoritatē dicentis. Opinio eſt acceptio vnius partꝫ cuꝫ
formidine alterius. ita tñ ꝙ ad illā quā formidat nō ha
bet̃ rō expꝛſſa. formidat̃ tñ ꝓpter rationē alterius ꝑtꝫ. vñ
Bernar. libro q̄nto ad Eugeniũ de conſideratione dt.
Opinio eſt q̄ſi ꝓ vero hr̄e aliq̄d qḋ falſum eſſe neſcias.
Dubitatio eſt interminatus motus rōnis ſuꝑ vtrāqꜫ ꝑ
tem ꝯtradictiōis ꝑ equalia media. Scrupulus aũt eſt
vt dictũ eſt ꝛ videt̃ idē eſſe cũ ſuſpitione ex leuibꝫ ſaltꝫ
ꝓcedente. Similiter idē videt̃ aliq̄n eſſe ꝙ timor ꝛ pu-
ſillanimitas Et ſic ſunt q̄nqꜫ ꝗdus int̃ ꝑ̄ſata q̄ ad certi
tudinē. naꝫ vltimũ vicꝫ ſuſpitio nimiũ hꝫ certitudis de
ſe. dubiũ fluctuat. opinio ad vnā ꝑtem plus ſe q̄ꝫ ad ali
am determinat. Fides ad vnā ꝑtem ſimplicit̃ ſe firmat
Scia cām videt. Vñ etiā ſctũs Ubo. ꝛ Pe. d̄ pal. ſuꝑ
iiij. di. xxxviij. Differentia eſt inter ſciam. conſciaꝫ ſeu cre
dulitatē ꝛ ſcrupulũ ꝯſcie. qꝛ ſcientia eſt q̄ hꝫ euidentiaꝫ
ſine formidine de oppoſito. et nō eſt niſi veroꝝ. Conſcia
eſt ſumma credulitas de aliq̊ ꝙ ſit veꝝ et eſt aliq̄n vero
rũ aliq̄n falſoꝝ. et ea ſtante ligat ad non faciendũ ꝯ eaꝫ
Nec refert vtrũ q̄s ad talē crudelitatē firmā inducit̃ ar-
gumēto leui vel ꝓbabili. quia etꝫ hereticus q̄ leui argu
mēto deuiat a fide ligat̃ ꝯſciētia erronea. lꝫ tũc q̄ñ ex ar-
gumēto leui orit̃ debeat crudelitatē abiicere vel contem
nere aut vincere vt docebitur infra capitulo. xvi. ꝛ. xvij.
Scrupulus vero conſcientie. eſt qui iā in principio hu
ius capituli diffinitus eſt. Sũt preterea ſcrupuloꝝ cō-
ſcientie q̄dā qui inſurgũt añ factũ. aliꝫ poſt factum ſolũ

inquietant animũ. ante factuꝫ inſurgit ſcrupulus diuerſis agibilibus vł credibilibus. puta de licite eucharistie ſacramento ſumendo. de debitũ in matrimonio reddẽdo quando dubitatˀ de impedimento legittimo. De cõtractibus rerũ tpalium practicando. de clericꝫ concubinarijs vitandis. ꝛ ſic ꝺ alijs infinitis Pari modo ex varijs factis de p̄terito inſurgunt diuerſi ſcrupuli. Notandũ etiaꝫ ꝙ ſcrupulus predictus a ꝗbuſdam vocatˀ erronea ↄſcientia. ab alijs puſillanimitas. ab alijs timor cõſcientie. que oĩa pro eodẽ reperiuntˀ vel ſibi proxima ſꝫ. Eſt tamẽ erronea conſcia duplex. Prio eorũ qui nimis latã hñt conſcientiam. dicẽtes illud qꝺ malũ eſt eſſe bonũ ꝛ bonũ viceuerſa malũ. de ꝗbus yſa. v. ait. Ve qui dicitis malũ bonũ. ꝛ bonũ malũ. ponẽtes tenebras lucem ꝛ lucẽ tenebras. ponẽtes amarũ dulce ꝛ dulce amarũ. Tales ſunt ſimiles illi ꝗ tranſire volẽs lignũ trãſuerſaliter ſup ripaꝫ poſitũ. vt latius iter appareat. berillos oculis ſuperponit. ſicꝫ latitudinẽ fictã pede calcare volens in aquã cadit. Alia proinde conſcientia erronea eſt eorũ ꝗ nimis artam ſibi formãt conſcientiã. aut ſcrupulos nimios. ſicut machabei putãtes ſe tranſgredi precepũ de ſanctificatione ſabbati cõmittendo bellum in neceſſitate in die ſabbati ꝛ mortui ſunt mille homĩes a gẽtibus occiſi. i. machab. ij. Tales ſunt frequẽter illi qui ꝺ nouo ſunt conuerſi ad deũ de peccatis ſimiles illis qui per pontem ſatis latum hñt ire. Jugum eñ dñi ſuaue ẽ ꝛ onus eius leue. Math. xi. ꝛ pſal. Pax multa diligẽtibus legem tuam dñe. ꝛ latum mandatuꝫ tuum nimis. huem tamen põtem mãdatoꝝ dei magus aliꝗs ſtrictũ ad puitatem ſilitudinis fili aut calami apparere facit. ꝗlis magus ẽ diabolus ꝗ h̄ moralˀr ꝗbuſdã ſolet facere. p̄ſertim qñ, viã moꝝ g purius mediũ reſpiciũt. ſ. ſtãtibꝰ

eis in tali propoſito ⁊ puritate ꝙ nec pro toto mundo nec pro vita ſua deum vellent offendere.

¶ Caplm.vi.ꝙ periculoſa ſit ſcrupuloſe ꝯſcie temptatio ⁊ quo differt ab alijs tēptationibꝫ nouē modis.

Porro hec paſſio ſeu tēptatio ſcrupuloſe timorate ſeu arte ꝯſcie que ab alijs dicit̄ puſillanimitas differt in nouē ab alijs paſſionibꝫ ⁊ tēptationibꝫ ſeu defectibus aīe. propter q̄ etiā plurimū eſt dura temptatio. ⁊ mala plura qn̄qꝫ ex ea ꝓueniūt. Prio qꝛ q̄daꝫ ſunt paſſiones forinſece ſeu extrinſece in mēbris exteriorībus. q̄daꝫ vero intrinſece ⁊ in interioribꝫ ⁊ talis eſt puſillanimitas ſeu ſcrupuloſa ꝯſcia. Vnd̄ Deut.iij. Foris vaſtabit eos gladius intus pauor. Secundo quia quedā ſunt quas non incurrit ꝗs niſi ex paucis cauſis. Hec ꝟo cauſant̄ ex multis. ẜm illud Job.xiiij. Timebas nocte ⁊ die. ⁊ vndiqꝫ terrebant te formidines. Tercia qꝛ q̄daꝫ ſunt ſine magno periculo. hec vero valde periculoſa eſt. qꝛ eſt via ad deſperatiōeꝫ. dicēte btō Ber. Reprobis tribulatio parit puſillanimitatem. puſillanimitas ꝯturbationē. ꝯturbatio deſperationē. deſperatio vero interemit. Experimur eñ in talibus accidere erroneis. qđ euenit ei qui ꝓ modicū lutū cauet tranſire. ⁊ exinde in maius lutū incidit. ſic qui vult nimis vitare qđ puſillanimitas reputat malū. aliqñ cadit in maius debitū. ⁊ ita ei arctat̄ via paradiſi. ſic ꝙ ꝑ lutuꝫ vadit in infernū. Quarto ꝙ quedā ſunt interpollate. hec ꝟo quaſi cōtinua Juxta illud Deut.xxviij. Timebis nocte ⁊ die et nō credes vite tue mane dices. ꝗs mihi det veſperaꝫ ⁊ veſpere. quis mihi det mane ꝑpter cordis tui formidinē. Quinto qꝛ q̄daꝫ ſūt facile ſanabiles. ab iſta ꝟo cū violentia aliquē ſanari oꝑtet ꝑpter qđ pš. tanqꝫ in ſignū ſpecialiſſime gratitudinis ait Qui ſaluuꝫ me fecit a

puſillanimitate ſpūs ⁊ tempeſtate. Sexto qꝛ quedam vicia deprehenduntᷓ manifeſte eſſe vicia. ſed hec paſſio freq̄nter vocatur ꝓtus ab habēte eaꝫ eo ꝙ ſcriptura dicit. Beatus vir q̇ ſemꝑ eſt pauidus. Et nō cogitat hoc q̄d alia ſcriptura dicit Ecci. vij. Noli eſſe puſillanimis in aīo ⁊c̄. Vn̄ q̄nto falſe putatᷓ virtuoſioꝛ. tāto eſt periculoſioꝛ. Septimo qꝛ q̄daꝫ paſſiones alijs nō obſunt. ſed iſta alioꝝ mltos nimis puſillanimes ⁊ timidos reddit. Quo circa ſub typo. Deutᷓ. ij. debellare volētibus dicitur. Quis eſt homo formidoloſus ⁊ corde pauidus reuertatur in domū ſuā ne pauere faciat corda fratruꝫ ſuoꝝ. Octauo demones quoſdā paſſionatos plerunqꝫ nō multū infeſtant. ſed per iſtā magis infeſtant. ſicut niſus ⁊ canis magis infeſtant beſtiolas timidas. vt lepores ⁊ ceruos. Sic etiā timiditas ſumme dat audaciā hoſti inſeq̄nti. Vn̄ Sen̄. epl'a. lxxij. Quēadmoduꝫ pniciosioꝛ eſt hoſtis fugiētibꝫ. ſic om̄e fortuitū incōmoduꝫ magꝭ inſtat timēti ex aduerſo. Jō dicit apl's ediuerſo. vi. ad ephe. Confortamini in dn̄o ⁊ in potētia virtutꝭ eius. ⁊ poſt vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. Jnnuēs ꝑ hoc ꝙ cordis ꝯfortatio multū valet ꝯtra demonū impugnationē. candē ſcām btūs Auguſt. in regula ſua de platus dicit. Jn oībus ſeipm̄ bonoꝝ operum prebeat exēpluꝫ. corripiat inq̄etos conſoletur puſillanimes. ſuſcipiat infirmos patiēs ſit ad oēs. Nono paſſiones q̄daꝫ ad oꝑatiōeꝫ multū iuuant. vt ſpes ⁊ amoꝛ ſed timoꝛ ſaltē inoꝛdiatus et magnus qui ē apud ſcrupuloſos multū impedit oꝑationē. vt probat doc. ſctūs ꝑ. iij. q. xliij. Tuꝫ qꝛ rōneꝫ ꝑturbat ne poſſit cernere verū. ſicut ⁊ ira. tum qꝛ pigritiā inducit. tum etiā qꝛ caſuꝫ corporis facit ⁊ ab oꝑe aliquo cepto ſtatī deficere. ſicꝫ ſi q̇s incedat ſuꝑ trabē in alto poſitā propter timorē defa

oli cadit. non autem caderet ſi incederet ſup candē trā bem in imo poſitā propter defectum timoris.

¶ Cap. iij. q̄ṅo ſcrupuloſa ꝯſcia bona ꝓfert plurima.

Verum licet ex p̄miſſis appareat ꝙ ex ſcrupuloſa ꝯſcia plura mala ꝓñt euenire. tñ qꝛ tali annexus eſt timor de peccādo ꝛ ne offendat deꝰ. Jdcirco etiā multa bona ex eaꝫ hñti pñt euenire. nā valet ne q̄s recidiuet in pctā. valet ad refrenationē proprij corpis. ad deteſtationē mundani honoris. ad cognitionē ſue fragi litatis. ꝛ ad augmentū gracie ꝛ ꝟtutis. Primo inquā valet ne q̄s recidiuet in pctā. Vñ hugo de ſctō victore. li. iij. de aīa dt. Si amor dei te tenere nō pōt ſalteꝫ terre at ꝛ teneat te timor iudicij metus gehenne. laqueꝰ mor tis. dolor inferni.. ignis vrens. vermis rodens. ſulfur fe tens. flāma tartari ꝛ oīa mala. Jdeo pſal. dicit. Serui te dño in timore. ꝛ exultate ei cū tremore. Vñ Caſſiod. Breuis ꝛ plena cōmotio qua dño amabili de timore ſeruitur. Nā ſicut remiſſa ſecuritas culpas admittit. ita timor deſiderabilis delicta ſemꝑ excludit. Jdeo etiam Job. ix. ait Verebar oīa opera mea ſciēs qꝛ non parcis delinquenti. Et eccleſia orat Nō intres in iudiciū ſer. t. qꝛ nō iuſti. in cō. ꝛc̄. Et p̄s. Delicta q̄s intel. ꝛc̄. Si ini q̄tates obſua. ꝛc̄. Secūdo valet timor ꝯſcie ad refre nationē proprij corporis. quē petebat dauid di. Confi ge ti. t. car. m. a. in. n. t. ꝛc̄. Superq̄ glo. Jta imple me ti more et perfice hunc timoreꝫ quē habeo. vt ſufficiat cru cifigendis carnibus. id eſt vt velim ꝛ valeā patibulum crucis tue imitari. carnes meas pro tuo nomine marty rij clauis figendas tradendo. Cōfige inquit carnes me as. id eſt cōprime carnalia deſideria. et carnales concu piſcentias. Jdeo autem ait carnes quia inde ſciebat p̄ uaricationē prouenire. Et nota ꝙ ait confige q̄ſi diceret.

nõ ſolũ religa vt latronẽ vel furẽ.ſed cõfige.qui em̃ dili
git teſtimonia configit carnes. Jõ dicit timore tuo.q͛a
timor legis hoc nõ valet efficere. Jã em̃ a iudicijs tuis
timui.hec glo. Tercio valet ad deteſtationẽ mũdani
honoris. Stricta eniʒ ↄſcia multis euenit ex amore et
timore dei quẽ offendere ſciẽter etiã ꝓ toto mũdo nollẽt
Quãobrem Bern̄.in q̊dã ſermõe ait. Cui xp̄s incipit
dulceſcere neceſſe eſt amareſcere mundũ Et Grego.in
moralibꝫ.Sancti viri qꝛ nihil huius mundi appetunt.
multis ꝓculdubio tumultibꝫ in corde premunt̄ Sic et̄
ſcriptura dicit eccl̄.x. Gloria diuitũ honoratũ ꝛ paupe
rũ timor dei eſt. Quarto valet ad cognitionẽ ꝓprie fra
gilitatis Experiunt̄ em̃ tales ſcrupuloſi ꝙ ſibijpſis nõ
poſſunt ſufficere ad lumẽ veritatis clare intuendũ licet
in alijs difficultatibꝫ interdũ ſunt ſubtiliſſimi. Noui er
go quendã magne ſanctitatis ꝛ litterature viꝝ optime
meõrie.ꝛ in ſcholaſticis argumẽtis valde clarũ.q̇ tñ tã
in horis dicendisq̨ʒ in alijs ſcrupuloſiſſimus fuit adeo
vt qñ ꝙ anteq̨ʒ ſalutationem angelicã ſemel finiret.etiã
alijs ab hominibus ſequeſtratus illud quinquageſies
reinciperet ſemper timendo an v̄ba integre aut diſtin
cte dixiſſet.licet ſatis voce alta oraret. Hic reuera ꝓprie
fragilitatis euidens habuit experimentũ.q̇ optime me
morie exiſtens anteq̨ʒ tam breuem orõnem finiuiſſʒ.to
tiens ambigere cepit. Jdeo beatus Bernar.ſuꝑ canti
ca ſ̄mone.ix.ait Noueris te vt deum timeas noueris ip
ſum.vt ipſum diligas. Jn vno initiaris ad ſapientiam
in alio cõſummaris.i.qꝛ initiũ ſapiẽtie timor dñi.ꝛ ple
nitudo legis eſt charitas. Et queadmoduʒ ad noticiaʒ
tui venit in te timor dei.atq̨ ex dei noticia incidit amor.
Sic ecõtrario de ignorãtia tui ſuꝑbia.ꝛ de dei ignorã
tia venit deſꝑatio. Alludunt prefate vtilitati etiã dicta

philoſophica dicēte Macrobio in de ſomno ſcipionis. De celo deſcendit. vt ait quidem Gnothoſiolos id ē ſcito teipſum. Nam ⁊ et delphici hec vox fuit oraculi ꝯſulenti cuidā ad beatitudinē quō ꝑueniret. Si te inquit agnoueris. ſed ⁊ in ipſius fronte templi hec ſcripta ſententia eſt. homini aūt vna eſt cognitio ſui. ſi originis ſue exordia pma reſpexerit nec ſe extra queſierit. Sic eni aīa virtutes ipas ꝯſcia nobilitatis induit qbus poſt corpꝰ eiecta vnde deſcenderat reportatur. Quinto valet ad radicationē ⁊ ꝯſummationē gratie ⁊ ꝟtutis. Nā pſal. ait Initiū ſapientie timor dñi. Qđ declarat Caſſianus de inſtitutis patrū ſic dicēs. Principiū nr̄e ſalutis ⁊ ſapiētie ſm ſcripturas timor dñi eſt De timore dñi naſcit cōpunctio ſalutaris. De timore cordis ꝓcedit abrenūciatio. i. nuditas ⁊ ꝯtēptio oīm facultatū. De nuditate humilitas procreatur. De humilitate mortificatio voluptatū generatur De voluptatū mortificatione extirpant atq marceſceſcunt oīa vicia. De viciorū cōpulſiōe virtutes fructificāt atq ſuccreſcūt. De virtutū pullulatione puritas cordis acquirit. Per cordis puritatē apoſtolice charitatis perfectio poſſidet. Uetus eſt ſcti Anthonij ſnīa. Ratio dicti in pſal. Initiū ſapie timor dñi eſt. qr timor ꝯſcie qn̄ eſt moderatꝰ cōſiliatiuus eſt. vt deducit ſctūs Tho. i. ij. q. xliij. Et mente etiā philoſophi. qa vt idē tradit phus in. iij. eth. Cōſiliamur de magnis in qbꝰ q̄ſi nobiſipis diſcredimus. Ea āt q̄ timorē incutiūt nō ſunt ſimpliciter magna. ſ3 hn̄t q̄ndā magnitudinē tum ex eo qa apprehendunt vt q̄ difficulter repelli pn̄t tum etiam qr apprehēdunt vt de ꝓpe exiſtentia. Un̄ homines in timoribꝰ maxie q̄runt ꝯſiliari. Uerunt qn̄ timor vel q̄cunq paſſio eſt fortis ⁊ magna vult quidem hō ꝯſiliari ſ3 adeo ꝑturbat in ſuis cogitationibꝰ q ꝯſilium

adinuenire nō poteſt. Unde Jul. de tuſ. q̄ſtio. Timor eſt excutiēs cogitata ⁊ mentē a ſuo loco remouet. Si aūt ſit puus timor q̄ ſollicitudinē ꝯſiliādi iudicat. nec multū ratiouē ꝑturbat. tūc poteſt etiā conferre ad facultatē bn̄ ꝯſiliandi rōne ſollitudīs ꝯſequētis. Jō ꝓma pe. iij. iubꝫ ſubditꝭ dicēs. Cū oī modeſtia ⁊ timore conſcientiam bonam habentes.

¶ Cap. iiij. in q̄ſq̄nqꝫ cauſe ponunꝛ ſcrupuloſe conſcientie. et duo declaranꝛ.

Uiſis natura timorate ꝯſciētie ac eius tā bonis q̄ꝫ malis effectibꝫ. videndū eſt de eius cauſis q̄ pn̄t eſſe q̄nqꝫ. ſ. cōplexio ad timorē ydonea. egritudo maniaca ⁊ melancolica. regimīs corꝑalis negligentia. temptatio diabolica. et ſocietatis timidoruꝫ aſſiſtentia. Quāq̄ꝫ vt ſup̄ p̄cedēti ꝑte. ij. ca. vij. patuit ſint alie cauſe poſite q̄daꝫ. Prio igiꝛ aliq̄n̄ ſcrupuloſe ꝯſcie cauſa eſt ꝯplexio ad timorē ydonea Expimur ei freq̄nter frigide cōplexiōīs hoīes. vtputa feīnas vetulas. ⁊ melācolicos plurimū eſſe timoratos. ſicut econtrario videmꝰ iuuenes ⁊ ſanguineos. ac viros eē magne ſpei. Cuius rōnē reddit ſctūs Tho. vbi ſup̄. q2 ꝑm Damaſce. iij. Timor naturaliter cor confringit. ſicut ⁊ frigida cōfringūt ⁊ congelationē faciūt. ad quē motū contractiōīs imaginatio moueꝛ ad timoris diſpoſitionē. ita vt cōcipiat q̄s aliq̄ꝺ eſſe futurū malū ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns fugienduꝫ. Econtrario aūt ſpes mouet cor ad dilationē ⁊ q2 iuuenes propter caliditatem nature h̄nt multos ſpiritus. iō in eis cor ampliaꝛ. de amplitudīe āt cordis eſt ꝙ aliq̄s ad ardua tendat. ⁊ iō iuuenes ſtꝭ animoſi ⁊ bone ſpei. Et q2 in feminis p̄ſertim, melancolicꝭ ⁊ ſiīlibꝫ ad timorē ſeq̄tur cordis ꝯſtrictio. ꝯſeq̄nter tremere incipiūt. ⁊ patiunꝛ plus mēbra cordi colligata. ita vt titubatio fiat in voce pro-

pter vocalē arteriā ꝛ tremoꝛ in labijs ꝛ in alijs mēbꝛis in cui⁹ ſignū dꝛ Mar.v.de ſanata fluxu ſanguinis p ſe cretū tactū fimbꝛie xpi Mulier timēs ꝛ tremēs ſciēs qđ factū eē de ſe veit ꝛ pcidit an̄ eū. Pꝛefatoꝝ erꝫ radicē tā git Alber.vt habes infra.ca.viij. Secunda cā ē aliqn̄ egritudo maniaca ꝛ melācolica.qꝛ quēadmodū cōplexi onis defectus timoꝛē augere pōt ſcrupuloſe ꝯſcie.ſic pa riformiter infirmitas aliq̄ capitꝫ p̄ſertim mania ꝛ melā colia.p quas qn̄qꝫ ledit̄ imaginatio.qn̄qꝫ ratio ꝛ qn̄qꝫ mēoꝛia.vt tradunt.Galli.ꝛ Auic. Eſt ei vt inquit ma nia infectio anterioꝛis celle capitꝫ cū diminutōne imagi natōis. Sꝫ melācolia ē infectio medie celle cū diminu tōe rōnis. Differūtqꝫ iſti moꝛbi ſolū in poſitōe. Vterqꝫ ei fit ex colera nigra Freneſis aūt fit in rētib⁹ q̄ ſtꝫ in me dio ventriculo cerebꝛi.ꝛ in cella rōnis. Et vt videatur q̄ mō tales infirmitates aliqn̄ imaginatōem turbant. ali qn̄ etiā memoꝛiā.et qn̄qꝫ rōnis iudiciū. Jdcirco diſtin guens Galli.inter maniam ꝛ melancoliā.refert de q̄dā melācolico.q̄ cū deberet cuſtodire vaſa vitrea dn̄i ſui vi dit amicū tranſeuntē.ꝛ dixit ei vis vas vitrea.q̄ reſpon dit volo.piecit ille vitrea vaſa in terrā ꝛ fracta ſunt.in q̄ nō fuit imaginatio leſa qꝛ cognouit amicū.ratō ꝟo fuit leſa.qꝛ neſciuit vaſa fragilia. Refert iterū de alio mania co q̄ cū fugeret patrē ꝛ pater eū ſecutus eēt ꝯuerſus ad patrē pcuſſit eū. Cui pr̄. Fili q̄re ꝟberas patrē. Et ille ploꝛās cecidit ad pedes pr̄is.ꝛ veniā petijt. in iſto fuit leſa imaginatio qꝛ nō ꝯgnouit prēꝫ ſuū.rō ꝟo nō fuit le ſa qꝛ ſciuit q̄a nō licuit ꝟberare prēm Et qꝛ in maniacꝫ vt idē ſubdit ꝛ melācolicꝫ fit imutatio ſenſus.iō mania coꝝ q̄dā plāgūt.alij ſaltāt.alij ſtultiſſiā q̄ſi veriſſiā opi nant̄. Vn̄ timēt ſe tāgi ne rūpant̄ credūt ſe non h̄re ca put.ranas in vētre poꝛtare demōes videre aut h̄re Me

lācolicoꝝ. āt q̄dā pigritiā h̄ntes ⁊ ꝯguedinē amāt ſolitu-
dinē ⁊ obſcuritatē ⁊ ab oib⁹ remotionē imo cōia q̄dā ſt
oib⁹ melācolicꝭ ⁊ vltra ⁊ ſempit̄na ſicut triſticia. timor de
re n̄ timēda certificatio t̄ribil' rei ⁊ timoroſe ⁊ ē ſenſus rei
q̄ n̄ ē. Itē melācolici plorāt. triſtant̄. timēt. āguſtiant̄. ſu-
ſpitioſi ſtꝭ. m'tū dormiūt. iacēt i monumētꝭ. q̄dā m'tū
comedūt. ⁊ ſi ſeł' trahūt̄ oib⁹ dieb⁹ ꝯſperāt̄ Et q̄dā oib⁹
ꝓpriū ē ꝙ ſtꝭ medicie ꝯſideratiſſimi. Fiūt āt ⁊ cauſant̄ tā
mania q̄ȝ melācolia ꝓp̄e ex melācolicꝭ cibis ex triſticia ⁊
timore. aut ex retentōe ſanguis fluer̄ ꝯſueti. aut ex nimi-
a cerebri īfrigidatōe ⁊ deſiccatiōe. aut ex corrupto ſemie
i virꝭ. aut mēſtruoſo ſanguie corrupto i feis. cauſant̄ p̄-
terea ex iordiatꝭ vigilijs. ieiunio. ſtudio. ſollicitudie ſeu
ſolitudie ac cogitatōe ꝓfunda. Quidā et̄ in p̄fatꝭ īfirmi-
tatib⁹ pl⁹ laborāt i defectu lūe ꝓp̄t qđ et̄ dicunt̄ energuie-
mi ł' lunatici Hec ex medicoꝝ corpliū diſciplia dixerim
vt cās ti. norꝭ q̄ in oi ſcrupulo ſit ꝯſcia locū h̄re p̄nt. me-
dicus aie videat ⁊ morbo aie facilius ſuccurrere valeat
Vult idē btūs Gre. i p. ſtor. ca. iiij. di. Nōnulli leti ł' tri-
ſtes n̄ reb⁹ ſupple illatꝭ fiūt. ſȝ ꝯſpſiōib⁹. i. ꝯplexiōib⁹ exi-
ſtūt. q̄b⁹ ꝓfecto ītimandū eſt. ꝙ q̄dā vicia q̄buſdā cōſpe-
ctionib⁹ immixta ſunt.

¶ Cap. v. reſidue tres alie cauſe ꝯſcie erronee ꝯclarāt̄.

TErcio cauſat̄ aliq̄n ſcrupuloſa ꝯſcia ex tēptatiōe
diabolica. Eſt ei cū diuia ꝓuidētia ꝑmittit vt to-
ta cohors tradit theologoꝝ. i ptāte demōis mo-
uer̄ melācolicos h̄uores i hoie ꝑ q̄s cōit̄ imagiatio ł' ro-
errare p̄t aut turbari ad timorē iordiatū vt āted dictū ē.
Refert idē Auic. li. iij. ꝯ melācolico morbo dicēs. Qui-
buſdā medicꝭ viſuꝫ ē ꝙ melācolia ꝯtigat a demōe. ꝙ ſi
ꝯtigat a ꝯmōio ſufficit nob̄ dicer̄. ſ. vt ꝯuertat ꝯplexiōꝫ
ad colerā nigrā. ⁊ ſic cā ei⁹ ꝓpiq̄ ē colera nig̃. ſiue ſit cau-

ſa illius colere nigre demoniū aut nō demoniū. Confir
mat idē auctoritas euāgelica q̄ tradit ih̄m lunaticos cu
raſſe Math. iiij. ⁊ ibidē. xvij. ac Lu. ix. Curauit vnicū
patris filiū quē ſm glo. tpe lune noue affligebat demō
vt lunā odibilē hoibus faceret cui⁹ lumie homies affli
gens ad inſaniā pducere videret. Sup quo dn̄s Albꝫ
tus inqͣt dici poteſt ⁊ melius ꝙ licet ſpūs imundus hu
ius afflictiōis fuerit principiū tn̄ in affligēdo humiduꝫ
habuit corpis ⁊ maxie capitis hūiduꝫ p vexationis in
ſtrumēto. Et qꝛ in nouoiluinio corruptū in capite aug
mētabatur hūiduꝫ. ideo in nouilunio plus torq̄bat de
moniacus luna, ⁊ idō lunatic⁹ dicebat. Luna em̄ hāc
ꝟtuteꝫ hꝫ in ſuo lumie ꝙ mouet humidū ⁊ corrūpit hu
midū qd̄ putrefactioni eſt paratū Et iō periculoſa fiūt
apoſtemata aialiū que de nocte lumini lune exponunt.
Hec ille Cōſtat igit ꝙ demō ſepe timorē inordinatum
cauſat vt hoiem tedioſuꝫ ⁊ pplexū faciat. vt tactū fuit ſu
pra. pte. ij. cap̄. vi. Quarta cauſa ē regimis corpalis ne
gligentie. Quis em̄ longe maior ſit habēda cura anime
q̄ꝫ corpis. tn̄ nō eſt negligēda cura corpis. Dicit enim
apl's Ro. xij. Obſecro vos frēs p miſcdiaꝫ dei vt exhi
beatis corpora vr̄a hoſtiā viuentē ſanctā deo placenteꝫ
rōnabile obſequiū vr̄m. Et p. Thi. vi. Neſcitis quia
corpora veſtra mēbra ſunt xp̄i ⁊c̄. Cuꝫ aūt ꝯſtet ex pri
ma cauſa timorate cōſcie aliquā intrare melancoliā. ⁊
erroreꝫ in imaginatione ⁊ rōne qn̄ in cibis ⁊ alijs vt in
aere ſe nō regit debite. Idcirco q̄ ſibi in talibꝫ nō rōna
biliter precauēt. videtur mēbra ſua accōmodare iniuſti
cie. Quo circa apl's ad Ro. vi. ait. Nō regnet pctm̄ in
veſtro mortali corpe vt obediatis ꝯcupiſcētijs. ſed neq̄ꝫ
exhibeatis mēbra veſtra arma iniquitatis pctō ſed ex
hibete vos deo tanq̄ꝫ ex mortuis viuētes ⁊ mēbra vr̄a

arma iuſticie. Sunt igitur plura que ſtoliditatē ⁊ amē
tiā ac errorē inducūt ſenſibus videlicet crapula ⁊ ebrie
tas. De quib⁹ Luce.xxi. Attendite autē vobis ne forte
corda veſtra grauent̄ crapula.i.cruda epula ⁊ ebrieta-
te. Et Auicē. dicit.li.iij. de ſtoliditate ⁊ amentia. Nihil
eſt magis inimicū ſenſui q̄ʒ repletio ex cibis ⁊ humidi-
tatib⁹. Et eccla.xxxvij. dē increata ſapīa. Noli auidus
eſſe in omni epulatiōe et nō te effundas ſup oēm eſcam
In multis em̄ eſcis infirmitas ⁊ auiditas appropinq̄-
bit vſqʒ ad colerā. Propter crapulam multi perierūt. q̄
āt abſtinēs ē adijciet ſibi vitā. Tradūt inſup ph̄i q᷑ cū
melancolie paſſio habeat accidētia timoroſa ⁊ periculo
ſa. Idcirco in eis auferēdis eſt ſtudendū vt cōtra ſuſpi-
tionē introducatur ſocialitas ꝯtra corruptam imagina
tionē fidarōnalitas ⁊ memoria ſuſpecta ſolerti ingenio
auferatur. Accidētia ſimiliter corpis puta vigilie. ſtudi
um. ieiuniū. ſolitudo. cogitatio profunda. nō min⁹ ſtʒ
auferēda ab eis qui talia irrōnabiliter exercent Volunt
hec ỽba diſcretiſſimi ⁊ abſtinentiſſimi Hiero. quib⁹ ſic
dicit. Nō mediocriter errat q̄ magno bono p̄fert medio
cre bonū. Nōne rōnalis hō perdit dignitatē ſuā q̄ vel ie
iuniū charitati aut vigilias p̄fert ſenſus integritati. qn̄
per imoderatā abſtinentiā aut indiſcretā pſalmoꝝ vel
officiorū decantationē aut amentie aut triſticie.i. melā-
colie q̄ triſticiā inducit incurrit notā. Audiāt itaqʒ qui
neceſſaria q̄qʒ corpori ſubtrahūt illud qd̄ p ꝓph̄aʒ dn̄s
loquit̄. Ego dn̄s odiēs rapinā in holocauſtū. De rapi-
na holocauſtū offerūt qui vel tꝑaliū bonoꝝ ſiue ciboꝝ
nimia egeſtate vel ſomni penuria corpus ſuū affligunt
Videāt itaqʒ q᷑ apl's dicat Carnis curā ne feceritis in
deſiderijs. Quinta cauſa timorate ac ſcrupuloſe con
ſciētie eſt aliqn̄ ſocietas timidoꝝ coaſſiſtētia. nā vnus ti-

midus ⁊ ſcrupuloſus aliū facit ſcrupuloſū. In cuius figura vt ſupra tactū eſt bellaturus iſrahelíticis ſic deus exercitui p̄clamare iuſſit. Quis ē hō formidoloſus ⁊ corde pauidus vadat ⁊ reuertat in domū ſuam ne faciat pauere cor fratrū ſuorū ſicut ille pteritus eſt timore. Sic etiā gedeoni preliaturo dn̄s ait loq̄re ad pplm ⁊ cūctis audiētib predicta. ⁊ q̇ formidoloſus eſt ⁊ timidus reuertat. Ubi glo. Formidoloſus eſt q̇ adoleſcētis vitio anteq̄ videat mala ſola cogitatiōe terret gelidaꝫ p mēbra formidinē voluēs vt nō tā ɔſpectu maloꝝ q̄ꝫ auditu ⁊ expectatōe ſoluat. Jō iuxta lrāꝫ. formidoloſus corde dr̄. In corde ei ⁊ ī interiorib aī defixū manet h̄ officiū. Timidus āt eſt q̇ prio aſpectu ad ingreſſum trepidat nō tn̄ toto corde tret. ſꝫ repari ⁊ aīari denuo pt.

¶ Cap. ſextū docet medicari morbū ſcrupuloſe ɔſcie ⁊ cauſas morbi aſſignat aliq̄s ⁊ de h̄ ponit regl'a pria

Aſſignatis cauſ formidoloſe ɔſcie reſtat videre de ɔditionib q̄s hr̄e debet medicus aīe. puta prudēs ɔfeſſor aut cōſiliarius vt curet erroneū in ſcrupulis. Habeat igit q̄nq̄ videlꝫ naturā morbi et cauſas ɔſideret. infirmū talē nō faciliter dure corripiat. ſpem de curādo morbo egroto tribuat pericula niſi ſeq̄tur medicū inſinuet. ⁊ regulas ſcrupulū deponēdi indicet. Primo inq̄ naturaꝫ morbi ⁊ cauſas conſideret tacta. ſcꝫ vt in p̄cedēti cap̄. Aut eīn ſcrupulus veriſſimiliter a cauſa vltia aut a. iiij. aut ab aliis tribus originatꝰ eſt. Si ab vltia ſcrupulus cauſatus eſt videlꝫ a ſocietate ſcrupuloſoꝝ ſeu ab eoꝝ doctrina incauta cauendū eſt pro tāto ab eis velutab errātib in hoc. Dicit enim Chriſ. ſup pš. Rerū natura ſic eſt. vt q̄tiens bonꝰ malo ɔiungit nō ex bono malus melioratur ſꝫ ex malo bonus ɔtaminat. Diuerſitas eīn reꝝ nunq̄ pōt hr̄e ɔcor

diā ⁊ multos ſollicitat ſocietas nephāda. Ad idē eſt b. Bernā. dicēs Viciosus ꝯſciam vitioſoꝝ non refugit. et vbi oēs ſordēt vni⁹ minime fetoꝛ ſentit. Quo circa ſeneca in ep̄la quadā. Alia inq̄t res magꝫ animi induit honeſtatē ⁊ in prauū incliabiles reuocat ad rectū q̄ȝ bonorū viroꝝ ꝯuerſatio. paulatim enī deſcēdit in pectoꝛa. ⁊ vim p̄ceptoꝝ obtinet freq̄ter aſpici freq̄nter audiri. ⁊ iterū ꝯuictus delicat⁹ paulati eneruat ⁊ emollit. neceſſe ē enī vt imiteris aut oderis. vtrūq; aūt euitandū eſt. Ne aut ſil'is malis fias. q2 multi ſtꝫ ne vel inimic⁹ multis. q2 diſſil'es ſtꝫ. Cū his ꝯuerſare q̄ te melioꝛē facturi ſtꝫ. Illos admitte q̄s tu poterꝫ facere melioꝛes. Si aūt ſcrupuloſitas videat̄ ſurgere ex tercia cā. videlꝫ ex diabolica tēptatiōe ſuccurrēduȝ ē p̲ deuotā oꝛōeȝ ⁊ p̲ ſollicitam cautelā ne ꝯplexio aut naſalis coꝛpis moꝛbꝰ demonis cadat i inſtrm tēptādi. Dic ei Iſi. li. iij. d̓ ſum. bo. Dyabol⁹ qn̄ quēpiā decipe q̄rit p̄us naturā vni⁹ cuiuſq; attēdit. ⁊ iñ applicat. vñ aptū hoīeȝ ad peccāduȝ inſpexerit. Iñ Grego. li. xix. moꝛ. ſic d̓r Pri⁹ ꝯplexionē vni⁹ cuiuſq; ꝯtiqu⁹ hoſtꝫ ꝓſpicit. ⁊ tūc tēptatōis laq̄os appōit Alius nāq; letꝫ. ali⁹ triſtibꝰ. ali⁹ timidis. ali⁹ elatꝫ moꝛibꝰ extitit. Quo igit̄ aduerſari⁹ occl'ta facile capiat vicinis cōplexionibꝰ deceptōes parat. q2 ei leticie voluptas inſita ē letꝫ moꝛibꝰ luxuriā ꝓpōit. Et q2 triſticia in irā facile labit̄. triſtibꝰ poculū diſcoꝛdie poꝛrigit Et q2 timidi ſupplicia foꝛmidāt. pauētibꝰ t̄roꝛes intētat. ⁊ q2 elatos extolli laudibꝰ ꝯſpicit eos ad quecūq; voluerit. blādis fauoꝛibꝰ trahit. Singulis igit̄ hoībus vicijs ꝯueniētibꝰ inſidiatur. nec enī facile captiuaret. ſi aut luxurioſ̄ p̄remia aut auaris ſcoꝛta p̄poneret. ſi aut voꝛaces de abſtinentie gloꝛia. aut abſtinentes de gule lubꝛicitate pulſaret ſi mites per ſtudium certamis. aut iracūdes caperet

ꝑ pauorē formidis quereret. Ob h̄ etiā phus .ij. eth. inter regl'as q̄s ꝓ ꝟtutū insertione vedit conari iubet. vt quisq; ꝯ illud viciuꝫ vigorosius pugnet. ad qđ sepius aut cōplexione aut consuetudīe tribari expcrit. Ut aūt demonē debilitet orō docet btūs August. Oratio inqt est aīe sancte presidiū. angelo bono solatiū. diabolo supplitiū. deo gratū obsequꝫ. ꝛ pnie religiōis laus. spes certa. ꝛ sanitas icorrupta. Hec ꝟtꝰ orōis ē q̄ fecit̄ chananea filia demoniū expellere potuit. Mat. xv. Si ꝟo scrupulositas fomentū capiat a pma scđa ꝛ q̄rta cauſ dicūt q̄dam exptissimi in tali negocio theologi consiliū habendū esse corpal' medici. Iō eccl'. xvij. Dicit eťna sapiētia Honora medicū ꝓpter necessitatē. Etenim creauit illū altissimꝰ. A deo em̄ est oīs medicina. Et iterū altissimꝰ de terra creauit medicinā. vt vir prudēs nō abhorrebit eā. Ubi glo. Discretos vult nos eē in oibus q2 opa đi sunt bona valde. Un̄ nō debemꝰ ea spnere q̄ ꝯstatcreatorē ad vtilitatē nrām fecisse. Sic fecit Ezechias pfectissimꝰ. ꝛ illud sibi fieri pmisit in sua egritudīe. ysa. xxxviij vbi dicit̄. Iussit ysa. vt tollerent massam de ficis. ꝛ cataplasmaret sup vulnus. s. Ezechie. vt sanaret̄. Nā glo. dicit. Aq̄la ꝛ Symachꝰ vlcus morbuꝫ regis interpretati sunt. alij non vlcus sed apostema supplicati sunt. cui iuxta artem medicorum siccis ficis ꝛ contusis subtuentur quibus sanies in supficie cutꝭ ꝓuocat̄. Quō igitur timorosi ꝛ erronei a scrupulis medicinaliter submoueri valeant. videant̄ ea q̄ dicta stꝫ in scđa causa precedētis capituli. ꝛ de cibo eorū potu passionibꝫ aīe. somno. vigilia. studio ꝛ similibꝫ. sequat̄ q̄s medicū tpalem bonū ꝛ deū timentē. Nō tn̄ putet q̄s in oibꝫ seq̄ndū eē quelibet medicū p quē nob vita interduꝫ ꝓlongari possit. Dicit em̄ btūs Ambro. sup psal. xiij. Contraria diuine ꝯditōi stꝫ

precepta medicine a ieiunio reuocant. lugubrare non ſi/
nūt a bona intentōe meditatiōis abducunt. Hec ſuper ter
reat ꝗs ꝟbo Hiero. dicētis. Nō differt vtrū magno vł
ꝑuo tp̄e te interimas. qḋ moderate exponēdū eſt. vt ſe
quenti capitulo declarabitur.

¶ Cap. vij. q̄ in exercitijs corꝑalibꝫ vt ieiunio. abſti/
nētia nō ſuper oportet mortē tiēre. ſ3 corpꝰ dꝫ caſtigari acrit.

Preterea ne ꝗs corpi ꝯtra ſpm̄ plus q̄3 decet im/
prouide indulgeat. idcirco ꝓ intellectu p̄fate Hie
ronymi auctoritatꝭ aīaduertenda eſt ꝯcluſio cā/
cellarij pariſieñ. mgr̄i Joh. de Gerſono cū ſuis declara/
tionibꝫ. licet inq̄t agere multa ſiue tpalia ſiue ſpūalia. ꝑ
que abbreuiat vita corꝑalis. aut icurrit infirmitas. dū
tn̄ intētio hois nō directe ⁊ imediate ferat ſuper eo qḋ eſt
abbreuiare vitā vł infirmitatē incurrere tanq̄3 ſuper finē
vltimū. q̇dq3 nō fiat ꝓ fine ꝓhibito queadmodū deſpe
rātes. vt ſtoici ꝯſulebant. De his em̄ intelligit auctori/
tas Hiero. dicēs: Nō differt vtrū magno vel ꝑuo tp̄e
te interimas. Qḋ aūt in multis licet abbreuiare vitā ⁊
incurrere infirmitatē modis tactis ptꝫ. Pͥo q2 ſi non.
innumere ſeq̄rent abſurditates. ſ. q̄ ſtudendū eſſet nulli
ꝑ medicinā. Itē ceſſare deberēt laboratores. curſores
milites p̄cipue. ⁊ alij hmōi ab exercitijs licitis. Itez di/
uites deberēt ꝓuidere pauꝑibus i cibis. Et ſi ꝓ iſtꝭ cor
poralibꝫ liceret morti ꝗs ſe exponat. ergo a fortioribꝫ ꝓ
ſpūalibꝫ acq̄rendis. ſeruādis ⁊ recuꝑandis. ergo ꝯclu/
ſio vera. Ex q̄ ptꝫ ſtatutū carthuſieñ. de carnibꝫ ſimplici
ter nunq̄3 comedēdis eſſe licitū. Seruet tn̄ illud Ora/
tij: Eſt modus in rebꝫ ſunt certi deniq3 fines. Ultra q̄s
citraq3 neſcit ꝯſiſtere rectū. Uirtꝰ em̄ nō in medio indi/
uiſibili. ſed in tāta latitudine ꝯſiſtit. vt ſignū ad ſagittā
ēt illud mediū ſapiens aſſignabit ſm pħm. Jō virtus

quā experientia gignit certiꝰ qꝫ ars opaꝛ. ꝛ illud mediū inveit. qꝫ qꝫ ars ꝛ doctrina multā ꝯferāt cōmoditatē ſtudētibꝫ in exercitio ꝟtutū. Sꝫ veniamꝰ ad bona ſpūalia ꝟtutū. ꝛ enumeremꝰ expedibiles rōnes ꝓpinq̄s. ꝓpter q̄s licitū eſt vite huius moriendo detrimentū pati. Primo ad obediendū deo. Scdo ad ſatiſfaciendū ꝓ pctō. Tercio ꝓ iuuamie ꝓximi charitatiuo. Quarto ꝓ euitādo graui ſcandalo. Quīto ad acq̄rendū ꝟtutes in ſe vel in alio ad exercitiū ꝓ extirpatiōe viciorū vt carnis habeaꝛ ad ſpm̄ ſubiectio. De pmo notū eſt ꝙ deus pōt hec p̄cipere. vel ad hec ſpecialiter inſtigare. vt in martyribꝫ et in Sanſone. imo vbi q̄s q̄rereꝛ ad mortē. qꝛ xpianus ē ꝛ nō obligareꝛ ſe ꝑdere poteſt tn̄ in caſu publice ſe morti offerre. ſicut plures vltro ſe obtulerūt. velut legio decē miliū martirꝫ ꝛ btī Mauricij ſocietas ac alij Tn̄ hic neceſſaria ē diſcretio. vt qn̄ et vbi. qꝛ xp̄s iuſſit ꝯſecutionē fugere de vna ciuitate in aliā vnctis docꝫ iſta. Scda ratio. qꝛ ſatiſfactio et iuſticia ſepe iubent multa fieri per q̄ abreuiaꝛ vita. vt ptꝫ de penitētijs publicis ꝛ occultis ꝛ iuſtiſſimū ē iſta deuote ſuſcipe. De ꝯdēnato q̄dꝫ ad mortē publice ꝛ iuſte dicūt q̄dā ꝙ pt fugere. alij nō. Et ꝓbabiliter tradūt oppoſitū ꝙ remanere teneꝛ ne violet iuſticiā ꝛ ſniam. tn̄ q̄cquid ſit nō dubiuꝫ eſt qn tl'is meritorie poſſit remanere et expectare mortē meritā. imo vt videꝛ nō impoſſibile eſt hoīeꝫ adiudicari poſſe. vt ſe ꝑimat ꝑ ſe qđ alteri facere licet. Cur igiꝛ n̄ poterit quis ꝓ pctis enormis quibus meruit mortē eternā tēporalem ſuſtinere penam. Igitur ſatiſfaciant hi pro peccatis preteritis ꝛ preſentibꝫ ſuis ꝛ alioꝝ ꝓ tpe mie. vt videꝛ infernus. Terciā rōnem aſſignamus charitatē erga proximū imitatricē xpi. q̄ lāguores nrōs portauit. Sic ſanctus Paulinus Nolanus eps ꝓ vidue filio ſe pagano

in ſuū dedit ꝛ ſanctulꝰ ꝑ diacono morti ſe expoſuit. hac de cā ſtꝫ religiões inſtitute ꝑ ſatiſfaciendo ꝑ ſe ꝛ ꝑ alijs Et tales in corpe myſtico eccľe tenent locū plangentiū Igr̃ ſi merces mag̃ eſt ꝑ alijs penā ſuſtinere. lꝫ ꝯñter vitā abreuiare. Aniaducrrite igr̃ de pluribꝰ p̃ſertim de virgine Anthiocena. ac milite de q̄bꝰ loqtur Amb. li. de virgi. Cur igr̃ carebūt p̄mio dicti religioſi q̄, ſepe purgati ꝑ alijs dura corpis ſuſtinēt exercitia. ꝛ q̄damm mō aiam ſuam ꝑdūt. Iſtud ē officiū eccleſiaſticoꝝ. Vñ arma clericoꝝ ſtꝫ ieiunia ꝛ lachrime. In quarta rōne ponit̃ euitatio ſcādali. ꝑ q̊ etiā mors ſubeūda ē. Si eſca inqt apľs ſcādalizat fratrē meū nō mādu cabo carnes ineternum. Vñ ponat̃ q̄s corā ydolo offerētibꝰ idolatica edēda habere ꝛ ñ alia q̄rit̃. nunq̄ pu s eliget mortē q̄ꝫ in ſcandalū fidi talia comedere ꝛ pullos ſcādalizare. vt Eleazarꝰ ſcriba ꝯſtātiſſimꝰ feciſſe legit̃. et Mat. vi. Qui carnes porcinas nec vere nec apparēter guſtare voluit. Ad h̄ p̄cipue reſpexit apľs cū ait. Caſtigo corpꝰ meū ꝛ in ſuitutē redigo. q̄ꝫtū ad refrenationē ne forte cū alijs p̄dicauero ego ip̄e repꝛobꝰ efficiar. Iſte heu modus in ꝑpaucis iuenit̃. ſꝫ pleno vētre ꝛ burſa referta xp̄s p̄dicat̃. Idcirco nō imerito eis d̄r. medice cura teip̄m. Ex q̄bꝰ etꝫ ſequit̃ ꝙ i p̄dicatoribꝰ ꝛ curatꝫ magꝫ requirit̃ vite auſteritas ꝛ exēpluꝫ. Infert̃ p̄terea ꝙ Carthuſienſ in extrema nececeſſitate pōt abſtinere a carnibꝰ ſine pctō. tū qꝛ frēs p̄ntes vel abſentes ſcādalizaret. tum qꝛ inſtitutū ē. vel qꝛ nō ſufficienter firmi tēptabunt̃ etiā extra neceſſitatē ita facere. Plures aiunt ꝙ nō ſolū nō p̄nt ſine pctō. imo tenent̃ abſtinere ꝓpter ſcandalū. Plus em̄ eſt aia proximi q̄ꝫ corpus ꝛ eſca q̄ꝫto magis aie. imo tota religio vt q̄d ꝑ mēbꝛo ꝑeunte totū corpus myſticū detrimentum patiat̃ q̄uo dares totū vite florem pro fratribꝰ qui tanta

cupiditate ṗtē marcidā cū alio ꝓ detrimento detinere conat. Nō est miles strenuus q̄ statim post plagas a ṗlio recedit. Sctūs etiā Martin⁹ moriturus in cinere ⁊ i cilicio recūbēs ꝓ lecto. cū peteret ab eo vt sibi sineret vilia stramenta supponi. Rn̄dit. nō decet inq̄t filij xp̄ianū nisi in cinere ⁊ cilicio mori. Ego si vob̄ aliud exēplū relinq̄ ip̄e peccaui. Ubi āt nullū eēt statutū et ꝑpetuo astrictus voto ꝙ a carnib⁹ abstineat i tali necessitate soluer teneret. Q2 nulla lex alit ꝯstitutō pure hūana p̄t absoluere vl̄ excipe. vel instituere ꝙ n̄ obſuet lex ⁊ diuia q̄ dicit Nō occides ⁊ pasce fame morientē. si n̄ pauisti occidisti Nec ad se minus q̄ ad alios p̄ceptū illud extēdit. tn̄ q2 raro vl̄ q̄si nunq̄ iste necessitates debite ꝯcurrūt. Jdō rōnabile ē statutū Carthusien̄. Cōstitutio etiā generał eccłe est de n̄ esu carniū in die veneꝛ. sine exceptiōe regularit nō obligat. tn̄ in extrema necessitate. imo nec excusaret ab homicidio si se vl̄ aliū mori ꝑmitteret. vbi viuere posset. nisi ꝓpter graue scandalū. vt dictū est. ⁊ de votis simile ē argumentū. Quito ꝓpter acq̄sitionē v̄tutum ⁊ exterminū viciōꝝ debilitare possum⁹ corpus. imo vl̄ tā abbreuiare fas ē. Salomō em̄ ꝓposuit a vino abstrahere suā carnē. vt transferret aiām ad sapiām. Daniel ⁊ ceteri idē fecere ꝓp haꝝ. vt abiles eēnt diuis reuelatōib⁹ Proinde tradūt illud in ꝯtēplatōe expti nō posse aiam ex egypto tn̄braꝝ ad lumē terre ꝓmissiōis ꝑuenire. nisi ꝑ desertū fortis ꝯtritiōis corꝑalis q̄ etiā a licit abstineat. et ꝓm beatū Grego. nemo nouit apprehendere qd̄ vltra ip̄m est. nisi se eleuet a carnalib⁹ ⁊ corporalibus. ꝓpter idem ip̄e in maxima egritudine extitit. Jnde est tā ta charitas cōtemplatiuoꝝ. q2 oēs contritōes corporis refugiunt. Exigit q̄ppe talis sobrietas non solum que peccatum exterminet ⁊ ſuet mandatum. sed multo aspē

cior. q̄ȝ talia dilataꝛ cor ad ſuperiora contēplanda.

¶ Cap. viij. declaraꝛ. ij. ⁊ iij. doctrina medico morali neceſſaria ⁊ multipl'r oñdiꝛ ꝙ in deū ſine ordinato timore ſperare debemus.

Ecūda doctrīa morali medico nc̄caria ē vt timidū ⁊ ſcrupuloſuȝ ñ facil'r dure corripiat. Naȝ vt dr Joh. de camba. lib. ſuo ð ꝯſolatōe theologie. In mltoꝝ taliū timoratꝫ ꝯſciētijs nichil q̄ſi mali culpe eſſe videꝛ. ſȝ ſolū error in intellectu ſeu appͥbenſiua ſcture et mltū de pfectiōe. ſ. de timore ⁊ amore deſ. Vñ ñ ſunt deridēdi talē infirmitatē hñtes. ſȝ magꝫ laudādi. vtpote q̄s adeo vrget charitas. ⁊ filialis timor dei. ꝙ p toto mūdo nollent deū ſciēter offendere. pctō mortali. licȝ timor vehemēs deū offendēdi ⁊ dubitatio de agēdis nōnullos hmōi intantū pturbet ꝙ leprā vl' morbū grauiſſimū aliuȝ eligerēt. vt a tali eēnt īfirmitate ſupportati qbꝫ ob h̄ multū cōpatiendū eſt. ꝑ durā eni inuaſionē terrenꝫ amplꝰ. ⁊ morbꝫ aut nō medeꝛ. aut inualeſcit āplius. vñ btūs Petrus. i. pe. iij. tales benigniſſime ꝯſolās ait. Filie bñfaciētes ⁊ nō timētes vllā pturbationē. viri ſil'r cohabitantes ſcḿ ſcientiā q̄ſi infirmiori vaſculo muliebri impertiētes honorē tanq̄ȝ coheredibꝫ grē vite. Taliuȝ pijſſimus fuit medicꝰ dei filius de q̄ Math. xij. allegaꝛ vaticiniū. Yſa. xlij. Ecce puer meꝰ quē elegi. dilectꝰ meus in q̄ bñ cōplacuit aīe mee. ⁊ ſequiꝛ. Nō ꝯtēdit neq̄ȝ clamabit. neq̄ȝ audiet aliq̄s ī plateis vocē eiꝰ. Arūdinē quaſſatā nō ꝯteret. ⁊ lignū ñ fumigās nō extinguet donec eijciat ad victoriā iudiciū. ſup q̄ btūs Jero. ait. Qui pctōri ñ porrigit manū nec portat onꝰ frīs ſui. iſte q̄ſſatū calamū ꝯfringit. ⁊ q̄ modicā ſcintillā ꝯtēnit fidei in puulꝫ. h̄ lignū fumigās extinguit. Dat ſimilē doctrinā beatus Greg. li. ij. paſto. ca. iiij. dicēs. Aliter ammonendi

ſunt leti. atqꝫ aliter triſtes vicꝫ letis inferēda ſūt triſticia q̄ ſequunt̄ ex ſupplicio. triſtibꝫ ꝓ inferēda ſunt leta q̄ ꝓmittunt̄ ex regno. Diſcant leti ex minarū aſperitate ꝙ ti meāt. audiāt triſtes p̄mioꝝ gaudia de q̄bꝫ p̄ſumāt. Ill' q̄ppe dr. Ve vob̄ q̄ ridetis nūcqꝫ flebitꝭ. Iſti ꝓ eodē mgr̄o dicēte audiāt iteꝝ videbo vos. ꝛ gaudebit coꝛ ve ſtrū ꝛ gaudiū vr̄m nemo tollet a vob̄. Tercio moꝛalis medicus ſcrupuloſo egroto de cura ſpem tribuat. Con ſolari debet eū vt dr ubi ſup̄ Ioh̄. de camba. ꝙ maximi viri de hac infirmitate ſcrupuloſe ꝯſcīe laboꝛaſſe viſi ſūt q̄ tandē curati fuerūt in toto vl' in p̄te q̄ꝝ q̄ꝫplures ma gni doctoꝛes i ſacra pagina effectu in ſuis didicerūt vul neribꝫ qūo alienis mederi poſſent laboꝛēt vt bonā ſpē habeāt ꝛ audaciā laudabilē ꝯſiderādo id qd̄ docet ſan ctus Tho. i. ij. q. xlv. p̄ philoſophū. ij. rethoꝛice q̄ dic̄ ꝙ cā audacie ē cū in fantaſia fuerit ſpes ſalutarium vt ꝓpe exiſtentiū. timendo ꝝ āt. vt nō exiſtentiū aut lōge exiſten tiū. Unde q̄cunqꝫ ſunt nata cauſare ſpē vel excludere ti moꝛē ſunt cauſa audacie. eo ꝙ audacia timoꝛi oppoīt̄. Eſt econuerſo ſpes appetitus excellētis boni cū fiducia obtinēdi. et hec natural' animoſitas cōſtantia ſeu auda cia nō eq̄liter oībꝫ ineſt hoībꝫ. ſicut nec timiditas. Und̄ di. Alb̄. ſup. iiij. di. xxx. ꝙ hm̄oi animoſitas nō ſequitur ſpē ſꝫ potius cōplexionē ſicut timoꝛ melācoliaꝫ ꝛ hm̄oi: Eſt ei melācolia ſicca t̄rea ꝛ frigida hn̄s euapoꝛatiōes nigras. ad cerebrū liq̄dum q̄bꝫ imp̄munt̄ terribilia fan taſmata. ꝛ eſt in eis caloꝛ nō ſufficiēs ad calefactionem coꝛdis ꝛ ſanguis. ꝛ coꝛdis motū. ſm̄ dyaſtolon ꝛ exſuf flationē ſanguinis ꝛ ſpirituū in mēbꝛa exterioꝛa ꝛ coꝛpꝰ ꝛ idō manēt deſtituta frigida. ꝛ timida refugiēte ſanguie ad coꝛ ꝛ ſtante ibi. Ecū hec cōplexio nō ſit in oībꝫ nō op tet ꝙ oēs eq̄l'r ſint ꝯſtantes vel timidi In mľieribꝫ āt ē

multū timida cōplexio ꝓpter debile calidū ꝛ vincēs hūi-
dū. in q̄ cito ꝓfundant terribilia. et calidū debile nō ſuf-
ficit calefacere coꝛ ꝛ ſanguinē vt ꝑus dictuꝫ eſt. Vñ oīs
mulier naturalr̄ ē timida. niſi ſit ꝑ accidēs vt ꝟgines q̄
nō timēt. Hec Alb. Si qdē nimia triſticia deĳcit a bo-
nis animū. teſte Salomōe ꝓuerb. xv. dicente. In timo
re animi deĳcit ſpūs ꝛ ecōuerſo eccl̄. xiiĳ. Felix q̄ non ha
buit animi triſticiā ꝛ nō excidit a ſpe ſua. idō etiā nō ē ꝯti
nue habēda mēoꝛia peccatoꝝ. nec continue cogitanda
dei iuſticia. imo ſepe p̄ſertim timidis aſſumēda eſt ſpes
in deuꝫ ꝛ fiducia vt ſpes q̄ potioꝛ eſt ꝟtus q̄ꝫ timoꝛ in
miſcdia dei reſpiret. Sūt āt q̄nq̄ ꝑ q̄ ſpes adiuuat plu
rimuꝫ videlicet diuine pietatꝭ ꝯſideratio. Mediatoꝛꝭ
chꝛiſti incarnatio. mediatricis nr̄e inuocatō. ſcripture ſa
cre atteſtatio. ꝛ ſanctoꝝ pioꝛum aduocatio. Pꝛimo va-
let diuine pietatis conſideratio. Eſt eīm creatoꝛ noſter ꝛ
opifex. Artifex aūt naturaliter adeo ſuum opus diligit.
vt illud vituperari vix audire valeat. De deo. n. ſapien̄
ĳ. dr̄. Diligis oīa q̄ ſunt ꝛ nihil odiſti eoꝝ q̄ feciſti. q̄ꝫ to
magis ergo diligit eū quē ad ſimilitudinē et imagineꝫ
ſuā creauit. et cui eſſe gratis contulit. cur bn̄ eſſe per oꝛa
tionē q̄s ab eo non ſperaret Eſt deus etiā noſter veriſſi
mus ꝛ naturał dn̄s. Diligūt āt naturaliter hoīes ea q̄
ſua ſtꝭ. ꝛ ꝯſuāt ea. ꝛ ſi ꝑdiderint gaudēt cū recuꝑant. lō
ge āplius illa d̄s facere credendus eſt de hoīe. vt doc̄ꝫ
in ꝑabola ouis ꝑdite. ꝛ dragme. Lu. xv. vbi dr̄. Ita di-
co vob̄ gaudiū erit in celo ſuꝑ vno pctōꝛe pnīam agen-
te q̄ꝫ ſuꝑ nonagintanouē iuſtꝭ Eandē p̄terea fidē ſerua
re tenet dn̄s ſeruo quā viceuerſa ſeruus dn̄o. Sicut igr̄
infidelis eſſet ſeruus q̄ dn̄o ſuo in neceſſitate non ſubue
niret cum poſſet. ita ꝛ deus. qd̄ a diuina abſit fidelitate
Certiſſime igitur credat ſe iſti. i. Choꝝ. x. Fidelis deus

qui nō patietur vos tēptari ſupra. id qđ poteſtis. ſ; fa-
ciet cū tēptatiōe ꝓuentū vt poſſitis ſuſtinere. Merito
ꝓinde btūs Martinus ꝑcutiēdus a latrone ⁊ queſitus
ſi timuiſſet. Rūdit ſe nunq̃ magis fuiſſe ſecurū. qꝛ ſcie-
bat miſcđiā dei maxīe in neceſſitate affuturā. Eſt inſu-
per ds intim̄ bonus eſſencialiter ⁊ miſericordiſſim⁹. adeo
vt petētes nō minus velit a miſeria liberare q̃ ipi libe-
rari velint. Aſſerit hec btūs Auguſti. loq̄ns de illo xp̄i
ꝟbo. Petite ⁊ accipietis. Nō tm̄ hortaret̄ vt peterem⁹
niſi dare vellet. Erubeſcat hūana pigritia plus vult il-
le dare q̃ nos accipe. plus vult ille miſeri q̃ nos a mi
ſeria liberari. Ad hoc ptinēs eſt pabula euāgelica de fi-
lio prodigo. Luce. xv. et illud Luce. v. Si vos cū ſitis
mali noſtis bona dare filijs veſtris. q̃tomagis pr̄ ve-
ſter de celo dabit ſpm̄ bonū petentibꝫ ſe. Secūdo va
let ad augmentū ſpei meditatoris xp̄i incarnatio. ꝓbet
em̄ vt ait btūs Grego. apud deū hoi magnā fiduciam
deus hō. eſt nob. ſpes mag̃ penitētibꝫ. qꝛ aduocat⁹ no-
ſter factus eſt iudex noſter. p. Joh. ij. Si qs peccauerit
aduocatū habem⁹ ad prem ihm xp̄m iuſtū. ⁊ ipe eſt ꝓ-
piciatio ꝓ pccīs nr̄is. Et Ro. viij. Chriſtus ihs eſt ad
dexterā dei q̄ etiā interpellat ꝓ nob. Dicitq̄ glo. ſup il-
lud ps. Saluū fac pp̄lm tuū dn̄e ⁊c. Ecce quāta ſpes
credenciū. cū ꝓ eis orat paſſus ꝓ eis ⁊ iudex eoꝝ fact⁹
eſt aduocatus. Clementiā hanc ſummā xp̄s noſter ad-
uocatus miſicordiſſim⁹ gratioſe oñdit cū ſctō Carpo
orāte vt duo infideles de hac vita tollerent̄. ſic xp̄us de
celo veniēs dixit Percute ꝯtra me de cetero. Parat⁹ em̄
ſū; rurſus ꝓ hoibꝫ ſaluādis pati. ⁊ h̄ amicū mihi nō q̄
alij peccāt hoies ſ; vide ſi bn̄ hn̄t māſionē in hiatu; cū
ſerpētibꝫ ꝯmutare p̄ mānſione cū deo ⁊ bonis amato-
ribꝫ hoim̄ angelis vt in exēplo refert btūs Dyo. in ep̄la

ad demophilum monachū. Tercio valet ad ſpei aug
mentatū mediatricis nr̄e inuocatio q2 ip̄a eſt vt eccleſia
canit. vita dulcedo ſpes. ꝛ aduocata nr̄a mat̄ gr̄e ꝛ ma-
ter miſc̄die. Et iterū. Tu pietatis viſcera nulli claudis
hoi. Credo btō Bern̄. dicēti. Securū habes acceſſum
o hō ad deū. vbi habes filiū ante patrē. ꝛ ante filiū ma-
trē. filius oſtendit patri cicatrices ꝛ vulnera. mat̄ oſten
dit filio pectus ꝛ vbera. Nec ibi vlla pōt eſſe repulſa.
vbi tot charitat̄ occurrūt inſignia. Et iterū. Cuȝ tu di
gnus nō eras cui filiꝰ dei daret̄. datus eſt marie. vt ꝑ
eā acciperes qcqd peteres Sileat inqt idē Bern̄. miſe
ricordiā tuā o virgo btā ſi qs inuocatā eaȝ in neceſſita-
tibus meminerit ſibi defuiſſe reuolue totā ſeriē euange
lij. et ſi qd aſperū ſi quid durū inuenias in maria. dein-
ceps eaȝ ſuſpectam habeas ꝛ ad eaȝ accedere verearis.
Prudētiſſimꝰ em̄ artifex ds hūanum genus quaſſatū
nō ꝯfregit. ſed vtilius oīno refecit vt nobis videlicȝ no-
uū adā ex veteri formaret. et euaȝ in mariā tranſfonde-
ret. Et quidē vt oīs ſufficiētia noſtra ex deo ſit. poterat
xp̄s ſufficere. ſed nob̄ nō erat bonū hoīeȝ ſolū eſſe. Con
gruū igit̄ magis fuit vt vterqȝ ſexus adeſſet quoꝝ cor-
ruptioni neuter defuiſſet plane ꝛ ꝑpotēs ꝛ fidelis ē me
diator dei ꝛ hoim hō xp̄s ieſus. Sed diuinā verent̄ in
eo hoīes maieſtatē. Etem̄ deꝰ noſter ignis ꝯſumēs eſt
ad quē veret̄ pctōr accedere ne ſicȝ cera flui a facie ignis
ſic ip̄e pereat a facie dei. Opus ig̊ erat mediatrice ad
mediatoreȝ illum hr̄e. nec nobis alter vtilior q̄ꝫ maria.
Quid hūana fragilitas ad mariā trepidet nihil auſte-
rū in ea. nihil terribile tota ſuauis eſt. lac et lanā oībus
offert ꝛ oībus oia facta ē Hec btūs bern̄. Quarto valȝ
ſcripture ſacre atteſtatio q̄ totiēs mouet ad ſpem ꝛ ſpe-
rātes btōs aſſerit. ꝛ nullibi vl raro ad ſcrupulū. immo

nunq̃ʒ ad erroneã ↄſciam. Nã Eſa. xx. Quis ambula-
bit in tenebris .ſ. ignorãtie ⁊ nõ eſt lumẽ ei. ſperet in nõ
mĩe dñi. ⁊ innitatᷣ ſup deũ ſuũ. ps. Spera in dño ⁊ fac
bonitatẽ ⁊ paſcerꝫ in diuitijs eiꝰ. ſpera in eo ⁊ ipſe faciet
ſperare in eo oĩs ↄgregatio ꝑpli. q2 ds adiutor nr̃ (inel-
nuꝫ. Sperantẽ in dño miſcdia circũdabit. In deo ſpe-
raui nõ timebo qd faciet mihi hõ. Ex q̃ patꝫ multiplex
hoim ſperantiũ in deo vtilitas. videlꝫ diuitiarũ diuina
rũ datio. orationũ exauditio dei. auxiliatio miſcdie circũ
datio ⁊ demõis vel inimici deteſtatio. Sic Hiere. xvij
Btũs vir qui ↄfidit in dño. erit quaſi lignũ qḋ planta
tur ſup aq̃s. Nec mirũ q2 arbor ſpei in optimo loco ſcꝫ
in ſummo bono poniᷣ. Hec ſpes eſt baculus nõ arũdi-
nes egypti. ſed ſethinus q̃ deo innitimur. de q̃ Sapiẽ.
iij. dr. Qui ↄfidũt in illo ſcꝫ deo intelligũt veritatem.
Quinto ad eã valet ſctõꝝ pia inuocatio. iuxta illḋ Job
iiij. Ad aliquẽ ſctõꝝ ↄuertere. ⁊ illud ps. Leuaui ocu-
los meos in mõtes vñ vẽiet. Montes ſt̃ viri ſpiritua
les. Jḋ de eis btũs Berñ. dicit. Tria ſunt que in feſti-
uitatibus ſanctorũ vigilanter ↄſiderare debemꝰ auxili-
um ſancti exẽpluꝫ ſancti ⁊ ↄfuſionẽ nrãm. Auxiliuꝫ q2
potẽs in terra potẽtior eſt in celis ante faciẽ dñi dei ſui.
ſi hic dñi adhuc viueret miſertus eſt pctõribus ⁊ orauit
ꝑ eis nũc tãto amplius q̃to verius cognouit miſerias
nrãs. orat ꝑ nobis patrẽ. q2 btã illa patria charitatem
eius nõ ĩmutauit ſed augmẽtauit. ⁊ nũc ſibi potius in-
duit viſcera miſicordie. cum ante fontẽ miſcdie aſſiſtat.
Veriſiſe igiᷣ eſt ⁊ credibile valde ꝙ hi de quoꝝ pietate
in via multũ legimꝰ i patria iuxta neceſſitates diuerſas
inẗceſſores pijſſimos habeamꝰ. Tales pſertim fuerũt
btũs Nicolaus ſup afflictos pia geſtãs viſcera Mar-
tinus qui clamidẽ diuiſit pauperi. Katherina ⁊ bono-

ſrius. ac alij qui petiuerunt clementiā ⁊ grām ſupra eorū memoriā agentib⁹ vt de eis publice canit eccl'ia.

¶ Cap̄. ix. declarat quartā doctrinā. et quātum obſint ſingularitas. inobedientia. et imperſuabilitas.

Quarta doctrina morali medico neceſſaria eſt vt pericula. niſi medicū talē ſeqtur inſinuet. q̄ pericula q̄lia ſint ⁊ q̄ ſit fruct⁹ bone ⁊ q̄ete ↄſcie dcm̄ eſt ſupra pte p̄. ca. i. ⁊. ij. Sicē em̄ q̄ corp⁹ medicū nō ſeq̄tur ſe mortis piculo ↄmittit. ſic q̄ ſcrupuloſus eſt ſi diſcretos ⁊ ſapiētes vel p̄latos nō ſequit ſe diſcrimi multorū pctō⁊ tradere nō ambigit. Ibi ſiq̄dē ſingl'aritatis viciū imo ſupbie ⁊ ſepe inobediētie incurrit. Quā ſingl'aritatē vitupabilē tria oñdūt. ſ. ſcriptura ſacra. ſctō⁊ dcā et naturalis induſtria. Scriptura q̄dē ſacra. Nā puerbio. iij. dr. habe fiduciā in dño ex toto corde tuo ⁊ ne imitteris prudētie tue In oīb⁹ vijs tuis cogita illū ⁊ ipe diriget greſſus tuos ne ſis ſapiens apd̄ temetipm̄. ſ; interroga pr̄ē tuū ⁊ annūciabit tibi maiores tuos. ⁊ dicēt tibi de vte. xxxi. ſic eccia. vi. di. In mltitudie p̄ſbyterorū prudētiū ſta. ⁊ ſapie illo⁊ ex corde ↄiūgere vt oēm narratiōe; dei poſſis audire. ⁊ puerbia laudis nō effugiāt a te. Et ſi videris ſenſatū euigila ad illū ⁊ gradus oſtiorū illi⁹ exterat pes tu⁹ Et iterū ibidē. viij. Ne deſpicias narratiōe; p̄ſbytero⁊ ſapientū. et in puerbijs eo⁊ conuerſare Ab ip̄s ei dices ſapiā; ⁊ doctrinā itellcūs. ⁊ ſeruire magis ſine q̄rela. nō te p̄tereat narratō ſenio⁊. ipi ei didicerūt a prīb⁹ ſuis qm̄ ab ipis dices intellcm̄. ⁊ in tpe nccitatis dab rñſum. Nō aūt q̄re op; inferiores ⁊ ſimplices ſeq̄ ſapiētōres aſſignat. ſap̄. ix. q̄r cogitcōes mortaliū timide ⁊ icerte prudētie nr̄e corpus ei qd̄ corrūpit aggūat aia; ⁊ trena inhitatio depmit ſenſu; mlta cogitātē ⁊ difficile eſtiam⁹ q̄ i tra ſūt ⁊ q̄ i ↄſpcū ſūt inuenim⁹

cium labore. q̄ in celis autē sunt quis inuestigabit. q. d. paucorū hoc est qui scʒ sciunt scripturas ponderare. nō eorū q̄ timore amore vel odio turbati verū a falso nesciūt discernere. Vult h̄ dictū sapi. puerbiorū. iii. dicens. Qui fortiter premit vbera ad eliciendū lac repmit butirū. ⁊ q̄ vehementer emungit elicit sanguinē. Ubi glo. Ubera fortiter premis. cū sacri eloquii verba subtili. pēsas intellectu. qua pressione dū lac querit̄ butirū inuenit̄. q2 dū tenui intellectu q̄rimus. liberalitate eterne pinguedinis inungimur. qd̄ nec semp nec vnq̄ faciendū ē ne dū lac q̄rit̄ sanguis sequat̄. q2 dū verba diuina vltra modū discutiunt̄. in carnalē intellectū cadūt. Sanguinē em̄ elicit q̄ vehemēter emūgit. q2 carnale efficit̄ h̄ qd̄ nimia discussione sentit̄. Idcirco etiā puer. xii. d2. Qui confidit in cogitationibꝫ suis impie agit. Ostēdunt idē scd̄o sanctoꝝ dicta singularitatis. scʒ viciū detestantia. quo quis primorū etiaʒ sapientiorū dictis nō acq̄escit. Dicit em̄ btūs Bern̄. li. de. xii. gradibꝫ supbie. Cū singularis ex his q̄ singulariter ⁊ inauiter agit apd̄ simpliciores eius opinio excreuerit. dū miseruʒ beatificāt ipm in errorem inducūt. credit nāq3 qd̄ audit. ⁊ qd̄ intendit nō attendit. obliuiscit̄ intētionē dū amplectit̄ opinionē. cūq3 de oī alia re credit plus sibi q̄ aliis. de se solo plus aliis q̄ sibi. ⁊ q̄cq̄d de se laudatū nouerit nō ignorantie aut beniuolētie laudatorum. sʒ suis meritis arroganter ascribit. Uñ post singularitateʒ. vbi sibi gradus supbie arrogantia vendicauit. post hāc p̄sumptio inuenit̄ in q̄ vii. gradus cōstituitur. Ad idē est cas. ex v̄bis abbatis Moysi hūilitatis nō ficte indr p̄ma pbatio hec erit. Si vniuersa nō solū q̄ agenda sunt ⁊c. vt sup positū est p̄ ce. ii. ca. vii. Predictorū ratio tercia reddit̄ ex p̄mo li. iii. ca. summe ꝯ gētiles sci doct. Per gradus intellectū vi

demus inqt ꝙ duoꝝ hoīm q̄ꝝ vnus alio rē aliquā in-
tellectu ſubtilius intuet̃. ille cuius intellectꝰ ē eleuatioꝛ
multa intelligit. q̄ alius oīno cape nō poteſt. ſicut in ru-
ſtico q̄ nullo mō phīce ſubtiles rōnes cape poteſt. Sic
pariformiter cū iuuenes ſcia ꝛ moꝛibꝰ inexꝑti in maxia
diſtantia ſint. ab exꝑtis cape nequeunt. eis in oībus ne
ceſſaria conſilia niſi ab expertꝭ manuducant. Miratur
ꝑterea bea. Hiero. in ꝓlogo biblie. Cur imperiti ꝛ no-
ui in ſacris ſcipturis legere putent in eis oībꝰ q̄ dixerint
tñ tamē in nulla alia arte aut ſcia q̄s docere audeat. qđ
diu ꝑus nō didicerit tpe ꝛ expientia diutinis.

¶ Cap. x. vltimā doctrinā expōit et annumerat ſeptē
regulas q̄s obſuare dñt illi q̄ nolūt ſcrupuloſas ꝯſcias
deponere rōnabiliter. quaꝝ hic tres declarant.

[D]Ecimū. q̄nta doctrina moꝛali medico neceſſaria
eſt. vt ſcꝫ regulas ſcrupulos deponēdi indicet in
firmo. In his em̄ eiuſdē ſcrupuloſe conſcie medi
cina curatiua latet. Sunt em̄ ſeptem generales regule.
quaruꝫ amminiculo erronea ꝯſcientia deponi pōt ꝛ dꝫ.
videlicet debita ad grām dei preparatio. ſollicita ſacre
ſcripture indagatio. oꝛationis deuote ꝯtinuatio. opinio
nis alicuius tuta electio. obedientie hūilis imitatio. ſcru
puloꝝ animoſa abiectio. ꝛ preceptoꝛuꝫ diſcreta epikeyſa
tio. q̄ ſeptem iubet habere eterna ſapientia. ꝓuerb. ij. di.
Si ſuſceperis ſmones meos. ꝛ mādata mea cuſtodie-
ris penes te. ſi ſapientiā inuocaueris ꝛ inclinaueris coꝛ
tuū prudentie ſi q̄ſierꝭ eā q̄ſi pecuniā ꝛ ſic theſaurū effo
deris illā. tūc intelliges timoꝛē dñi ꝛ ſciaꝫ dei inuenies.
Pria regla innuit ibi. Si mādata mea. Scda ibi. ſi q̄
ſieris eā q̄ſi pecuniā. Tercia ibi. ſi ſapiam inuocaueris.
Quarta ibi ſi prudētie. Quita ibi. Inclinauerꝭ coꝛ tuū
Sexta ibi. ſic theſaurū effoderis illā. Septia ibi. Si ſu

ſceperis ſmones meos.ſubaudi mō debito. Pria igi
tur regla ē vt ſe qs ad grāz q̄ztuz pt pparet dei mādas
ta ſuādo.de pctis oībꝫ ꝛ ſingulꝫ corde dolēdo ꝛ eadē pu
re ꝯfitēdo. Nā qcunq̄ꝫ facit qd in ſe ē. ds infallibilit ei
grāz infundit.ꝛ lumē doni ſapie.ſcie.intellcūs ꝛ ꝯſilij ei
tribuit.qbꝫ iuuari pt ad depoſitōez erronee ꝯſcie.put ſu
pra late patuit.pte.ij.ca.ix.ꝛ.x. Volūt hec vba ꝓphaꝝ
Nā ezech.xviij.dr. Couertimi ꝛ agite pniaz ab oibus
iniqtatibꝫ vr̄is.ꝛ nō erit vob in ruinā iniqtas. Et iterū
de grauiſſimis pctōribꝫ iſraelitꝫ in ſyon ꝛ hierlm habi
tātibꝫ dn̄s Eſa.xlix.dt. Dixit ſyon dereliqt me dn̄s et
dn̄s oblitꝰ eſt mei. Nunqd obliuiſci pōt mulier infantē
ſuū vt n̄ miſeeat filio vtei ſui. Et ſi illa oblita fuerit ego
tn̄ nunq̄ꝫ obliuiſcar tui.ecce in manibꝫ meis deſcripſi te

Secūda regula eſt ſollicita ſacre ſcripture indagatio.
Si inqt q̄ſierꝫ eā tanq̄ꝫ pecuniā ꝛ ſicꝫ theſaurū effo.ꝛc.
Scimꝰ aūt q mercatores filij huiꝰ ſeculi q̄ prudētiores
ſūtꝫ filijs lucis.ſ. in gn̄atione ſua ſummū ſtudiū hn̄t acq
rendi pecunias. Nā pceptorē pmo tritū in arte ſua do/
centē audiūt. Scđo ī libris debitoꝝ ꝛ receptoꝝ ſtudēt
ſollicite. Tercio debita ſua ꝛ auxilia alioꝝ poſtulāt aſſi
due. Ad q̄ꝝ certe ſiltudinē eadē facere tenemur. Pmo
em̄ pceptorē ſeu mgr̄m diſcretū opꝫ vt qs habeat. Do
cet em̄ hec Salo.puerb.p.vt det inqt puulus aſtutia.
et adoleſcentulis ſcia ꝛ intellectus. Idcirco audiēs ſapi
ens ſapientior erit.ꝛ intelligēs gubernacula poſſidebit
Animaduertet pabolā ꝛ interptationē verba ſapientū
et enigmata eoꝝ Idē aſſerit btūs Hiero.i epl'a ad pau
linū dicēs. Intelligere in ſacrꝫ ſcripturꝫ ſine pūio ꝛ mō
ſtrāte ſemitā nō poſſe ingredi. Taceo de grammaticꝫs
rhetoricis.philoſophicis.geometricis.dialeticꝫ.muſicꝫ
aſtronomicꝫ.medicꝫ.q̄ꝝ ſcia mortalibꝫ ſatꝫ vtiliſſima ē.

ꝛ in tres ꝑtes ſcindit. In doctrinā explorationē ꝛ vſuȝ.
Ad minores artes veniā. ꝛ q̄ n̄ tā ligua q̄ꝫ manu admi
ſtrat agricole. cementarij. fabri metalloꝝ. lignorūq̄ꝫ ceſo
res. lanarij q̄ꝫ ꝛ fullones. ꝛ ceteri q̇ variā ſuppellectilē ꝛ
vilia opuſcula fabricāt. abſq̄ꝫ doctore eſſe nō pn̄t q̇ꝺ cu
piūt. ſic etiā vas electōis poſt damaſcū arabiāq̄ꝫ luſtra
tam aſcendit hieroſolimā vt videret Petꝝ. ꝛ apud euȝ
xv. dieb⁹ fuit. Rurſuſq̄ꝫ poſt annos. xiiij. aſſumpto bar
naba ꝛ Tito expoſuit cū ap̄lis euangeliū. ne forte in va
cuū curreret aut cucurriſſet. Inſuꝑ ad pedes Gamaliel
legem Moyſi ꝛ ꝓphetas didiciſſe ſe gloriat vt armatus
ſpūalib⁹ telis poſtea doceret ꝯfidenter. Duodecim etiā
annos ſaluator īpleuerat ꝛ in tēplo ſedens de q̄ſtionib⁹
legis interrogās. magis docēs dū prudenter interrogat
Scdo exigit vt in lege dei aſſidue pro poſſe ſtudeat q̇ꝺ
q̄ꝫta aſſiduitate fieri debeat. oñdit btūs Hiero. tā viris
q̄ꝫ ſexui femineo. tā religioſ q̄ꝫ ſecularib⁹. imo adultis ꝛ
iuuenib⁹ ita. d. in ep̄la ad Paulinū. cui⁹ initiū eſt bon⁹
hō. Semꝑ ait. ī manu tua ſit ſacra lectio. Et ad ruſticū
nunq̄ꝫ de manu tua ꝛ ocul tuis recedat liber. ama ſciāȝ
ſcripturaꝝ. ꝛ carnis vicia n̄ amabis. Similiter ad Ne
potianū dicit. Diuinas ſcripturas ſepius lege. imo nūq̄ꝫ
q̄ꝫ de manu tua ſacra lectio deponatur. diſce q̇ꝺ doceas
optime cū q̇ ſm doctrinā apoſtoli eſt fidelē ſermonē. vt
poſſis exhortari in doctria ſana. ꝛ ꝯdicētes reuicere. Et
ad furiā de viduitate ſeruanda Cū inq̄t comedis cogita
ſtatim tibi orandū illico et legēdū ſic de ſcripturis ſacriſ
habeto fixū ꝟſuū numeꝝ. Iſtud pēſum dn̄o tuo redde.
Nec ante quiei mēbra ꝯcedas. q̄ꝫ calathū pectoris tui
hoc ſub tegmine cōpleueris. Poſt ſcripturas ſacras do
ctoꝝ hoim tractatus lege eoruȝ dūtaxat. quorum fides
nota eſt. Non neceſſe habes auruȝ in luto querere. mul

tis de margaritis vnā redime margaritā. Et iterū. O ſi videres ſororē tuā. ⁊ illud ſacrioris eloquiū corā audire cōtingeret. cerneres in puulo corpuſculo ingentes aīos. audires totā veterꝫ ⁊ noui teſtamēti ſupellectileꝫ ex illius corde feruere. Preterea ad Demetriadē virginē ait. Illud tibi nata deo lōqꝫ p̄ oibus p̄dico vt repetēs iterū atqꝫ iterū monebo vt aīm tuū ſacre lcōis amore occupes. nec in bona tra pectōris tui ſementē loly alienarūqꝫ ſuſcipias nē dormiēte patrefamilias inimic⁹ hō zizania ſupſeminet. ⁊ in fine eiuſdeꝫ ep̄le. Finē inq̄t iungo p̄ncipio. nec ſemel meminiſſe ↄtētus ſum Ama ſcripturas ſanctas. ⁊ amabit te ſapīa. Dilige eā. ⁊ ſuabit te. honora illā. ⁊ amplexabit te. Hec monilia ī pectore ⁊ in auribꝫ tuis hereant. nihil aliud nouerit lingua niſi xp̄m. nihil poſſit ſuare. niſi qd̄ ſctm̄ eſt. Cui ↄcordat illd̄ ꝓuerb. iiij Poſſide ſapiam. poſſide prudētiam ne obliuiſcaris neqꝫ decliēs a ꝟbis oris mei. Ne dimittas eaꝫ ⁊ cuſtodiet te. Dilige eā ⁊ ſuabit te. Tercio exigitur vt auxilia ab alienis poſtulet per orōneꝫ ſeu dep̄cationē. Nō em̄ lcōnis ſacre ſtudiuꝫ ſufficit. ſed exigitur vna cū deuota orōne ſtudiū p intellectu agendoꝝ ⁊ credendoꝝ. vt oñdit btūs Hiero. in ep̄la ad paulinuꝫ di. Quicq̄d aliȷs ſcꝫ ab ap̄lis ⁊ p̄mitiue ecc̄ie doctoribus exercitacio ⁊ q̄tidiana in lege meditacio tribuere ſolet. h̄ illis videlicet ap̄lis ⁊ ſimilibꝫ ſpūſſctūs ſuggerebat. et errant iuxta qd̄ ſcriptū eſt oēs docibiles deo Non eniꝫ ſemp ſufficit ſtudiū. ſed oratio coexigit deuota p intellectu ſacre pagine. Cui⁹ rōneꝫ aſſignat btūs Auguſtin⁹ ad Voluſianū de incarnatiōe vbi Tanta eſt inq̄t xp̄ianoꝝ ꝓfunditas lraꝝ vt in eis q̄tidie ꝓficerē ſi eas ſolas ab ineunte pueritia vſqꝫ ad decrepitā etatē maxio ocio. ſūmo ſtudio. meliori ingenio conarer addiſcere.

Capitulum vndecimum

Quid igitur in hac attinget sapientia qui ferre totuz vigorē etatis sue alijs impēdit sciētijs. solasqꝫ feces senectutis huic ꝓfunde ministrat sapie. Ad hāc tn̄ sapiam a multis orando citius q̄ꝫ studēdo ꝑuenit. Optaui inq̄t sapiēs. ⁊ datus ē mihi sensus. inuocaui ⁊ vēit in me spiritus sapie. Eundē aperit sensum August. lib. de vidēdo deū. ca. i. di. Qui didicerūt a dn̄o iesu mitis eē. ⁊ humiles corde plus cogitādo ⁊ orādo ꝓfecerūt q̄ꝫ legēdo et audiēdo. Ptꝫ hoc in barbaro illo xp̄iano de q̄ recitat lib. vij. de doctrina xp̄iana q̄ lrās ip̄as nullo docēte homīe in plenā noticiā orādo vt sibi reuelarent accepit p̄uijs triduanis precib⁹. Impetrauit idē vt codicē oblatum stupētibus q̄ aderāt legēdo ꝑcurreret. Tradūt et patrū hystorie de sctō anthonio simile qui sine vlla sciētia lrāꝝ diuīas scripturas memorit renuit fultus orationū suarū presidio. vt ibidez dicit btūs Augusti. Ad idē Hugo libro suo de aīa dicit. Ad scripture sacre cognitionē plus opus est matna ꝯpunctione q̄ꝫ ꝓfunda inuestigatiōe. suspirijs q̄ꝫ argumentis. crebris gemitib⁹ q̄ꝫ copiosis argumētatiōib⁹. lachrimis q̄ꝫ sentētijs. oratione q̄ꝫ lcōne. ⁊ grā lachrimarū q̄ꝫ scia philosophoꝝ.

Tercia igit regula ꝓ euasione erronee ꝯscie q̄ est orationis deuote continuatio. patet ex premissis ⁊ ex parte ij. cap. viij. ꝓpter quod sapiēs ait. Inuocaui ⁊ venit in me spūs sapientie Sapientie. vij.

Ca. xi. deducit. iiij. regl'aꝫ ⁊ ꝓbat auctoritatib⁹ antiqꝝ ꝗ doctorib⁹ ꝯtria sentientib⁹. lꝫ bōa ꝯscia vnā ꝑtē tenere

Quarta ꝓinde regula ꝑncipalis ē opinionis alicui⁹ tuta electio. Sūt em̄ aliq̄n de aliquib⁹ materijs moralib⁹ doctores opinionū ꝯtrariaꝝ. et tūc scrupulosi dubitāt quā ꝑtez pn̄t cū bona ꝯscia eligere. Pro enodatiōe hui⁹ difficultatis notandū in ꝑmis

ꝙ cū bona ↄſcia pt ꝗs tenere vnā partē alicuiꝰ opinióis et ſm eā opari ſaltē excluſo ſcādalo. q̄ pars hꝫ ꝓ ſe notabiles ſeu notabiliores doctores. dūmō tal' opinio nō ſit ↄ̄ expreſſaꝫ auctoritatē ſacre ſcripture. nec ↄ̄ determinationē ſacre eccl'ie catholice. dūmodoqꝫ ex ↄ̄rietate talium opinionū nō inducat' ꝗs ad dubitandū. ſꝫ bonā ↄſciaꝫ ſeu fidē ſibi formet de ꝓbabiliore pte. p̄cipue in tali caſu qn̄ ꝗs adhibet diligentiaꝫ inq̄rēdo an liceat. nec inuenit aliqđ qđ eū ſufficiēter moueat ad h̄ ꝙ ſit illicitū. Ptꝫ illud p̄mo ꝑ doct. ſctm̄ in q̄ſtionib' de quodli. quodli. iij. q. x. vbi đt ꝙ qn̄ diuerſe opiones doctoꝝ ſacre ſcriptur' nō ꝑtinēt exp̄ſſe ad fidē ꝛ bonos mores tūc abſqꝫ picu lo auditores vnā ſequi pn̄t. Ibi ei locū hꝫ illud ap'li ad Ro. xiiij. Unuſq̄ſqꝫ in ſuo ſenſu abūdet. Et iterū ibidē de illo ꝗ aſſentit opinioni magiſtrali q̄ nō ē ↄ̄ manifeſtū ſcripture teſtimoniū nec ↄtra illud qđ publice tenet' i ecclesia nequaq̄ȝ hūc ↄdēnat Un̄ idē doctor in plurib' locis etiā in materia morali ad ſalutē neceſſariā tenet opinionē vnā. vt alij doctores notabiles tenēt ↄtrariā vt ꝙ poſt lapſuꝫ in pctm̄ mortale nō opꝫ aliquē ſtatim ↄfiteri ſub p̄cepto. habita copia ↄfeſſoꝝ. Hec determinat' in q̄rto di. xvij. ꝛ tn̄ ↄtrarie opinionis ē Hugo đ ſctō vict. ꝛ Bonauētura. Similr dicit ſctūs doct. ibidē ꝙ ſi parrochianus ↄfiteret' fratri hn̄ti auctoritatē epi monēti ꝑrochianū vt plebano ſuo ↄfiteat'. tūc etiā ſi tal' ↄfeſſus nolit fratri acq̄eſcere adhuc dꝫ eū abſoluere. ꝛ tn̄ ↄtrariū eius tenēt plures doctores Nec obſtāt ea q̄ đt qđli. xiiij q. xij. vbi đt ſic. qn̄ due ſunt opiniones ↄtrarie de eodeꝫ oportet alterā eſſe verā ꝛ alterā falſam. Aut ergo ille ꝗ facit ↄtra opinionē mgroꝝ vtpote habēdo plures p̄bēdas. facit ↄ̄ verā opinionē ꝛ ſic cū faciat ↄtra legē dei. n̄ excuſat' a pctō. q̄uis nō faciat ↄ̄ conſciaꝫ. ſic cū ↄtra legē

deli faceret. Hec verba ſcti Thome nō pñt intelligi niſi de illis vbi māifeſte ptʒ ex ſcriptura vel eccl'ie determinatōe ꝙ ſit ꝯtra legē dei. ⁊ ñ de ill' intelligit vbi illud nō apparʒ ſicut ſeipm declarare videt̄ ſup̄ tacto allegato .iij. quodlibet. q. x. Alias eī̄ ſibi ꝯtradiceret in eodē libro. qđ nō eſt credenduʒ. Ex quib9 ſequi videt̄ expꝛſſe ꝙ nō opꝛʒ ſe‑ntioꝛē opinionē eligere de neceſſitate ſalutis ſed ſufficit tutā eligere. Nā tutioꝛ ē gradus cōparatiuus p̄ſupponēs poſitiuū ſcʒ aliā tutā eſſe opinionē. Patet illud qꝛ tutio‑res vident̄ eſſe opiniōes p̄fate alioꝝ q̄ꝫ quas ſctūs tho‑mas ibi tenet. Itē patet ex argumēto ſuo vbi ſup̄ qđli. xi. q. xiij. vt tactū eſt qñ aliqs ꝓpter ꝯtrarietatē doctoꝝ adhibet diligētiā inqrendo d̄ varietate nec reperit ꝙ ſuf‑ficiēter eā moueant argumēta ꝯtraria. licet tales moueāt q̄dam leuia q̄ in .iiij. di. xviij. in queſtione litterali docet abyciēda eſſe ⁊ ꝯſcias in ꝯtrariū infoꝛmādas. Nec miꝝ qꝛ per taleʒ diligentiā videtur homo facere quod in ſe eſt vt ptʒ ex ꝑte .ij. ca. ix. ⁊ x. Ad idē videt̄ eſſe quodlibet. iiij. q. xiij. vbi querit Utrum vitari debeāt illi excōicati. circa quoꝝ excōicationem ſapientes contraria opinant̄. Reſpondet̄ ꝙ excōicationis aliquoꝛum dubitatio aut pꝛecedit ſententiam iudicum aut ſequitur. ſi pꝛecedit. puta ſi non dicitur eſſe declaratum per iudicum cenſuras illos eſſe excōmunicatos: tunc non ſunt vitādi, quouſqꝫ certo iudicio terminetur. In hoc enim caſu veruʒ eſt qđ dicitur ꝙ in mitioꝛem partem interpꝛetari debet anim9 boni viri dubia. Unde deutero. xvij. Si difficile et am‑biguum apud te iudicium eſſe perſpexeris. et iudicium intra poꝛtas videris verba variari. venies ad ſacerdo‑tes ⁊ iudicem quereſqꝫ ab eis. ⁊ quecunqꝫ dixerint. ſed ſi ambiguum oꝛiatur poſt concoꝛdem iudicum determi‑natione. magis ſtandū eſt ſententie iudicū. vt ꝓbat ibi

Ecce quõ doctorib9 ꝯtrariantib9. licet iſtũ ꝑ non excõi/ cato hĩc ꝛ nõ vitare. Secundo ptꝫ ꝑncipale ꝑ altiſſio dorenſem quẽ allegat Cancella. de Gerſo. tractatu de pollutiõe. Dico inq̈t cũ dño wilh. altiſſiodoꝛ. ꝙ regula magiſtralis videlꝫ dubitãs de aliq̈ an ſit illicitũ ꝛ ſtan te dubio illud agens peccat. qꝛ diſcrimĩ ſe cõmitit. iſtã regulã intelligendã eſſe de dubio tali qd̾ eſt vehemens aut magis aut eque inducit mentẽ ad credere qd̾ eſt moꝛ/ tale illicitũ. ſicut qd̾ eſt licitũ. ſecus eñ eſt vbi mẽs plus inclinat̾. ꝛ iudicat ꝙ eſt licitũ ꝙ̃ illicitũ. q̈uis non habe at vſqꝫ quaqꝫ certitudinẽ euidentẽ. aut fixã qꝛ nec h̾ ip/ ſuꝫ requirit̾. Videbit̾ de hoc infra latius. ca. xxiij. ꝛ. xxiiij et. xiij. Tercio ptꝫ illud ꝑ plures antiq̈s theologos et canoniſtas deuotiõe ꝛ lrãtura multuꝫ famoſos. Dicit eñ Vlri. ſuꝑ. ij. ſñiaꝝ. d. xxij. ꝛ ꝯcoꝛdat in ſumma quẽ Vlri. Iohan. in ſumma valde cõmendat. Diſcit inq̈. vt ſupꝛa dictũ eſt ꝙ ſi quis de aliquo agẽdo dubio ma gis peritos ꝯſuluerit. de q̈ nullã hꝫ auctoꝛitatẽ exp̃ſſaꝫ vtrũ ita ſit vel nõ dũmodo foꝛmet ſibi bonam ꝯſciam. poſtq̈ mag̾ peritos ꝯſuluerit ꝛc̃. etiã ſi res aliter ſe hꝫ ꝙ̃ ipſe ſentit excuſat̾. fecit eñ qd̾ potuit. deus aũt nihil impoſſibile req̈rit ab hoĩe. Hec ille. Nã ibidẽ equipa/ rat iſtũ caſuꝫ ignoꝛãtie inuincibili ꝛ oĩno inuolũtarie. qꝛ ſcire nõ põt. Ad idẽ eſt monaldus in ꝓlogo ſumme ſue dicẽs. Non generat̾ aliqd̾ p̃iudiciũ erga veritatis ſentẽ tiam cũ inter diuerſas opiniones a magiſtris ꝛ appꝛo/ batis doctoꝛib9 ſcriptis autenticis annotatas illaꝫ opi nionẽ quis amplectit̾. que ſibi videt̾ magis ꝯſona rõni Vñ etiã Hũbertus in expõne ꝯſtitutionũ oꝛdinis pꝛe dicatoꝛũ dicit. qꝛ fructus aĩaruꝫ impediri ſolet ꝑ nimi/ am auſteritatẽ in ꝯſilijs ꝛ in opinionib9. terrent̾ eñ ex h̾ homĩes intm̃ vt ſaluteꝫ negligant. idcirco relaxãda eſt

q̄tum fieri poteſt auſteritas ⁊ agendū eſt benigne cum hoibus q2 ſic melius trahunt̄ ad ſalutē cū ſententie miti ores tenent̄. hec Hūbertus. Et cōcordat Hoſtieñ. qui dicit extra de cog. ſpūali. in glo. ſup ca. Sȝ vir. ꝙ vbi ſūt diuerſe opiones ⁊ diuerſa iura. ſemꝑ hūanioꝛ eſt p̄feren da. i. rōnabilioꝛ imo ⁊ eqoꝛ. extra de trāſ. ca. finali. Ubi vero vtraqȝ hūana eſt parti maioꝛi ſtandū eſt ⁊ ſanioꝛi Ad idē ē. wilh. Glo. Ray. de ſnīa p̄cepti diffinitiōis ⁊ excōicatōis. ca. xxiiij. di. In apicibus iuris vbi dubitant etiā ſapiētes excuſabilis ē ignoꝛātia. Unū ſi aliq̄s bona fide ꝑtem illā vel illā elegerit. non dȝ ſuꝑ hoc ꝯſciam ha bere nimis ſcrupuloſam. Itē idē wilh. vbi ſupꝛa in ma teria de decimis recitās duas opiniones dicit ꝙ illa pꝛi ma opinio. ſ. ꝙ ātiquas decimas ſine pctō in feudis reti nere poſſunt layci. ⁊ quod ad heredes trāſeant benigni oꝛ eſt. ⁊ iō magis amplectēda. Itē repert̄ in libꝛis vete ribꝫ oꝛdidinis nr̄i p̄dicatoꝝ reſpōſa plura q̄ data eē vi dētur a dn̄o. Alb. eo adhuc viuēte. q̄ ſic ſonāt Itē dicit idē ꝙ frater ſimplex vel q̄libet hō cū ſalute pōt ſeq̄ in cō ſilijs quācūqȝ opinionē voluerit. dūmō alicuius mḡni doctoꝝ opinionē ſequat̄. Idē in ſnīa alibi reperi ab eo dictū foꝛe in ſcriptura ſilere. Pat igit̄ ꝓpoſitū ex anti quis ſatis tā theologis q̄ȝ iure peritis.

¶ Capitulū. xij. ꝓbat idē auctoꝛitatibꝫ ma gis modernoꝝ doctoꝛum

PRobatur idem ſimiliter auctoꝛitatibꝫ moderno rū theologoꝝ famoſoꝝ Nā ad idē Goffri. d̄ fon. quodlibȝ. ix. q. xvi. Ubi querit an cōfeſſoꝛ tene atur facere ꝯſcientententiam de pctō de q̄ ꝯfitens nō videt̄ hr̄e ꝯſciam. Et d̄t ꝙ ſi q̄s ꝯfitens nō hȝ ꝯſciam de aliq̄ actu quē ꝯfeſſoꝛ opinat̄ eſſe peccatuȝ puta de vitalicijs de multitudie bn̄ficioꝝ ⁊ ſimilibꝫ qn̄ ꝯfitens talis opi

nio nō ꝓcedit ex ꝑteruia ſed ex probabili rōne dz eū con feſſor gn̄aliter in forma eccl'ie abſoluere. maxie cōfeſſor ordinari⁹ niſi eēt pctm̄ tale ꝙ certū ⁊ manifeſtū eſſet cō muniter illud pctm̄ eſſe nec de hoc ſint opiniones ꝯtra rie q̄ ab eccl'ia tolerant̄. Sz nō ſi ſit manifeſtū ⁊ qn̄ cir ca hoc ſtꝫ ſapientū opiniones ꝯtrarie. tunc ꝓponere dz ꝯfitēti ꝙ bn̄ ſtudeat de h̄ ſeipm̄ ꝑ prudētes informare. qꝛ talia ꝯtra hoc dicunt̄. Maxie tn̄ hoc dz facere ſi ipe ꝯfeſſor ſit illius opinionis ꝙ hoc ſit pctm̄. Concordat etiā in ꝑncipali Bern̄. claromōten̄. in replica ꝯtra gof fri. eadē. q. dicēs. Si ſtꝫ opiniones inter magnos dicē tes ꝙ pctm̄ eſt. Alij ꝟo dicūt ꝙ nō. tunc dz in tali caſu ꝯſulere aliq̄s de quoꝝ iudicio ꝯfidit. ⁊ ꝺm cōſiliū diſcre torū facere ⁊ pctm̄ reputare vel nō reputare. Ex q̊ eniꝫ opiniones ſtꝫ int̄ magnos ⁊ eccl'ia nō determiauit alte rā ꝑteꝫ teneat quā voluerit. dūmodo iudiciū in hoc re ſideat ꝓpter dicta eoꝝ ſaltē q̊s reputat peritos. Ibideꝫ tn̄ addit ꝯtra Gof. ꝙ nō refert an cōfeſſor ſit ordinari⁹ vel nō. dūmodo habeat auctoritatē audiēdi talē. Pari mō rn̄det Pe. de pal. ſnp. iiij. di. xvij. ad ſil'em. q. d. Si ꝯfeſſor dubitaret vtrū illud de q̄ alius nō peniteret eēt mortale. ⁊ iſte ſibi diceret ꝙ de cōſilio peritoꝝ illud face ret de quib⁹ ex vita ⁊ ꝯſcia ꝓbabile eſſet ꝙ nō ꝯſulerent niſi bn̄ pōt ſe illo iudicio ꝯformare. ſecus aūt eſſet ſi eēt certus de oppoſito. Cū premiſſis oībus ſatis ꝯcorda re videt̄ Henri. de gan. qōli. i. q. xxiiij. di. quedā ſtꝫ pec cata mortalia non diuina lege expreſſa ſed iuxta ea que exp̄ſſa ſtꝫ ex induſtria rōnis inueſtigari pn̄t. ⁊ talia tene tur magꝫ diſtincte vn⁹ ſcire q̄ꝫ alius ꝺm ꝑſonarū ꝯditio nē ⁊ gradū. ⁊ aliq̄ magis q̄ꝫ alia ꝺm ꝙ ad exp̄ſſa magis appropinq̄nt ſicut ē in articl'oꝝ noticia q̄ꝫuis nō ſit oīm ſcire q̄ hoꝝ ſtꝫ mortalia ⁊ q̄ nō. qꝛ delicta q̊s intelligit.

tū ad hoc tenet quilibet qꝛ cū in dubiū venerit an aliqd
qd faciendū eſt moꝛtale ſit. vt reqrat peritioꝛes aut de
ipo vt de moꝛtali peniteat vt de ipo locū hēat illd. Gre
go. Piaꝝ mentiū eſt ibi culpā cogſcere vbi culpa non ē
Hec hēri. Nec ꝯtradicit ſibi ibi Bern. claro. qꝯtra eiuſ
dē mgri henri. dicta replicauit. Igit ꝯſentire videtur.
Cōcoꝛdat Iohā. de cāba. tā in de ꝯſolatiōe theologie.
li. xiiij. ca. qꝛ in qſtionibꝫ de culpa et grā di. in de ꝯſola⸗
tione. In dubijs bonoꝝ viroꝝ. vita alijs viuēdi debet
eſſe regla. Eſt igit reſpiciendū ad facta bonoꝝ viroꝝ
et diſcretoꝝ. ꝛ ſi plures tales vel in pluribꝫ caſu tali eis
occurrēte ſic vel ſic ſe hēre inuenires aut eſtimatione tua
iudicares. tūc ꝛ tu ſiliter agere nō foꝛmides Dicis foꝛte
incōtrariū. tales viri ꝛ ſi bonā hñt ꝯſciam nō tñ ſciaꝫ
hñt circa illā materiā vel ecōuerſo. hñt ſciam. nō tñ cō⸗
ſciam vel ſi ſcirē qꝛ vtrūqꝫ haberēt foꝛte ſic nō facerent.
Sed rñdeo qñ nō eſt oīno certū pbabile tñ eſt ꝛ modi
cum dubiū qꝛ ſimul ſciam hñt ꝛ bonā ꝯſciam ꝛ qꝛ ita ſe
haberēt ſi caſus tales eis occurrerent tñ p excuſatione
tua noueris ſatis eſſe ſi ſiliter feceris. Nēpe in moꝛali⸗
bus ꝛ circa hūanos actus nō eſt demōſtratio requireu
da. Si qs eīn certā noticiaꝫ ꝛ hmōi reqreret nō minus
erraret qꝫ ſi in demōſtratiuis ſcientijs de apologis aut
argumentis topicis ſiue pſuaſionibꝫ rhetoꝛicis ꝯtētus
eſſet. Hec ibi. Ad ideꝫ eſt Adā ſup. iiij. di. ix. p enoda⸗
tione etiā ſcrupuloſaruꝫ ꝯſciaꝝ clarius adhuc cū predi
ctis ꝯcoꝛdando dicit Iop. de erdēberch. noſtri oꝛdinis
doctoꝛ ſatis antiquus exēplificādo in materia cōmuni⸗
candi ſup. iiij. di. di. tā in pma lectura qꝫ in ſecunda ſu
per ſententias Qui inquit non haberet peccatum moꝛ
tale. tamen crederet ſe habere aut credit hoc firmiter.
ita qꝛ eſt quieſcens in illa opinione accedēdo ad euch'a

riſtiã peccat mortaliter. Si aũt ꝓbabiliter credit ſe eſſe ĩ pctõ mortali. ſ3 nõ firmiter nec acqeſcit. vt ſi alicui dure locutus ẽ ⁊ cogitat tu peccaſti mortaliter. ſed tũc ſtatim retrahit ſe ⁊ dicit intra ſe nõ eẽ pctm̃ mortale. nõ eſt verꝫ ⁊ tñ nõ ſufficienter põt ſe retrahere. qn ſibi occurrat. Dico q̄ in tali caſu bñ põt accedere tñ ſp retrahẽdo opinionẽ ſuã q2 eñ deꝰ nõ exigit ab hoĩe ĩpoſſibile ⁊ nõ põt ſe retrahere. ḡ põt bñ accedere tñ ſp retragẽdo opinionꝫ ſuã. Similiter idẽ dicit in lectura ſua pͥma in exẽplificãdo de fractione ſilentij in religioſo. Iſte inqt q̄ nõ acquieſcit in credulitate ſua ſ3 quaſi in quadã timiditate timꝫ ſe habere aliqð pctm̃ q̄ efficiat̃ indignꝰ ad receptionẽ eucharistie. Sicut ſi nõ credat ſimplr̃ eſſe mortale loqui ĩ clauſtro. ſed timet q̄ frequẽtia aliq̊ mõ põt eſſe mortal̃. ⁊ ipẽ frequẽter in clauſtro locutus eſt ⁊ tñ ſimplr̃ nõ credit hoc eſſe mortale. ſ3 timet. talis nõ peccat. imo etiã q̄libet cũ q̈dam timore debet accedere ad hoc ſacramentũ reputãs ſe ſp eſſe indignũ facta tñ diligenti diſcuſſiõe in conſcia ſua. hec ibi.

¶ Capitulũ. xiij. oſtendit idẽ rationibus.

Usq3 modo ꝓbatũ eſt auctoritatibꝫ doctoꝝ q̄ ñ quodlibet dubiũ facti ſufficit ad cauſandũ pctm̃ mortale. qñ q̄d agit̃ illo dubio ſtãte ne quodlibꝫ dubiũ iurꝭ. Nũc q̄dem ꝓbat̃ rõnibꝫ ꝯtim cãcellarij tractatu de ꝯtractibꝫ. nã in caſu decretalis extra de ſen. ex ĩquiſitõe. Si vox incipiat ꝑ nouã informationẽ dubitar̃ an attineat viro ſuo in gradu ꝓhibito q̄ dubio ſtãte petat vir debitũ qð tũc aget vxor. Si eñ negat. eſt in periculo tranſgreſſiõis iniuſte ſpoliãdo virũ corꝑe in quod ius habet. ſi ꝟo attineat viro ſuo ⁊ cõcedat. eſt in ꝑiculo mortalis luxurie. Rñdet eñ vbi ſup papa Innocen. iij q̄ ſi ſcit impedimentũ nec reddere d3 nec exigere etiam ſi

excõmunicaret̃ Si aũt nõ ſcit ꝑ certo ſ; credit eſſe impe dimentũ. tunc aut ↄſciam̃ h; ex credulitate ꝓbabili ꝛ di ſcreta. q;uis nõ euidẽti ꝛ mãifeſta. tũc debitũ poteſt red dere. ſ; ñ d; exigere ne in adulterio vel ↄtra legẽ cõiugij vel ↄtra iudiciũ ↄſcientie cõmittat offenſa;. Aut ↄſcia; h; ex credulitale leui vel temeraria. tũc ad ſui paſtoꝝ cõ ſiliũ ↄſcientia tali expulſa. licite põt exigere ꝛ reddere Et glo. ſup ꝟbo ꝓbabili q̃rit. S; q̇d dices ꝓbabile. Rñd; puta q: vidit virũ ſup conſanguineã ſuã in locis ſuſpe ctis. in hoꝛa ſuſpecta ſolũ cũ ſolatante mr̃imoniũ hmõi p̃ſumptione ꝓbabilẽ inducũt credulitatẽ. vel q: publ'ce dicit̃ ob oĩbꝫ. Ad h̃ facit de p̃ſumptõibꝫ trito. ꝛ ca. lit teras. Similẽ etiã caſu; tãgit magiſter in. iiij. d. xviij. ꝛ sctũs Tho. in q̃ſtiõibꝫ ibidẽ litteralibꝫ. vbi ſic d̃r. Quid mulier faciet. q̃ virũ in aliena terra defunctũ putat ꝛ ali um duxit. q̇d in q; faciet de reddẽdo debitũ ſecũdo viro. Rñdet mgr̃ in textu ꝙ excuſat̃ ſi careat obpꝛobꝛio ma le volũtatꝭ. Tho. ibi. et pe. de ta. de pe. de pa. ꝛ Albtus diſtinguũt pꝛeciſe ſicut in p̃cedẽti caſu Innocentij. Ex q̃ oꝑtet ꝙ nõ oĩe dubiũ vł ſcrupulus quiſq; liget ſic ꝙ ñ poſſit q̇s facere ↄtrariũ. Secũdo ꝓbat̃ ꝓpoſitum p̃nci pale. Ponat̃ em̃ caſus q̇ eſt creberrim⁹ ꝙ dubiũ ſit apð doctoꝛes aliq̃s ex vna ꝑte ꝙ aliq̇d debeat agi. dicentibꝫ alijs in nũero pari ↄtrarium ꝙ oppoſitum fieri debeat. Nã hoc in facto ſciſmatis ↄtendentiu; de papatu ſepe fuit. Nũq̇d tũc ſcrupulus ꝑlibet aut dubiũ hñtem ligat ad cauſandũ moꝛtale pctm̃. nemo h̃ aſſerit. ſed obediẽ dũ eſt. vt in dubio ſupioꝛi dictu; eſt. ꝛ ꝓbabit̃ ca. xvij. et pꝛobatũ eſt ſup̃ ca. ix. Tercio ad idẽ. Non plus nocet hoi errare in articło fidei. q̇ nõ eſt declaratus adhuc ab eccleſia ꝙ ſit articulus de neceſſitate credendus. q; noce re poſſit act⁹ moꝛał ꝯ aliqð agibile ꝑpetratus. q̇ actus

nõ dr eẽ certus ex ſcriptura aut determinatõe eccłie' q̄ ſit illicitus. Patz hͦ qꝛ fides eſt tã neceſſaria ſicut morales ꝟtutes ſi nõ ãplius. ſʒ conſtat cõiter apud theologos q̄ in materia fidei dũ doctores ſentiũt ꝯtraria licitũ ẽ ante determinationẽ eccłi ſepe tenere vnã ꝑtem vel alterã ſine ꝑiculo pcti vel fidei. vt ptʒ in abbate Joachin q̃ tenebat ꝯtrariũ mgr̃o ſententiarũ ꝓ quo eccłia poſtmoduʒ deťmiauit. extra de ſancta trinitate. ca. dãnamus. Nec tñ dictus Joachin in hereſim incidit. aut ꝑfidiã ꝓpter hͦ vt ibidẽ tangiť qꝛ dicta ſua oĩa ſubiecit correctioni eccłe cui obedire ꝑatus erat ſi aliter determiaret ſicͭ ꝛ deťmiauit. Igiť a ſimili lʒ vnã opinionẽ etiaʒ in alĳs moralibꝫ tenere iuxta limitata ſuperius ꝛ limitanda inferius vbi ſaltẽ magis ſapiẽtes ſentiũt cõtraria. ꝛ vbi q̃s ꝑatus ẽ obedire eccłe ꝛ ſcripture ſi ei errorẽ explanauerit. Quarto ptʒ idẽ in materia inſolubiliũ. vt ſi titius iuret ſe acceptnrum Bertam in vxorẽ. ſi ꝑmũ ꝟbũ qđ dixerit fuerit verũ ꝛ nullo mõ accipiat ſi dicat falſuʒ. Tũc dicat Berta hãc ſolã ꝓpoſitionẽ. tu nõ accipies me in vxorẽ. Queriť q̃d aget Titius. Si eñ nõ accipiat ꝑiurus eſt. quia Berta dicit verũ Hec tñ ſunt relinq̃nda logicoꝝ exercitĳs. Et cõcludendũ eſt ex p̄dictꝭ oĩbꝫ q̄ ꝓbabilis certitudo ſufficit in moralibꝫ vt nõ exponat ſe q̃s ꝑiculo. vt ſic dicũt doct. de celebrãte miſſam. ꝛ ſimilibꝫ vbi req̃riť ſtatus gr̃e q̄ ſufficit ꝓbabil' cõiectura. qꝛ certitudo alia ſine reuelatõne nõ habeť. put in moralibꝫ dr Ariſt. Sumẽdũ eſſe certitudinẽ figuraliť ꝛ groſſe. q̃ certitudo ñ remouet oẽm improbitatẽ vel opinionẽ alterius ꝑtis. lʒ magis declinet ad iſtã q̄ʒ ad aliã qđ ſufficit. Verba iſtꝭ pene ꝑ totũ cãcellarĳ in tractatu de ꝯtractibꝫ. Quinto nã ſm phm falſum ſepe ẽ apparẽter ꝓbabilius q̄ʒ veꝝ. q̃d eſt ꝙ q̄ aliq̃ ita ſtatim audit.s argumẽtis credere volũt

qd̄ audiūt aut dubitare vbi pⁱus nō dubitāt. Nō itaq; oꝑtꝫ ſꝑ terreri qñ aliq̄s ſentit vel aliq̄ tenent ↄtrarium vniꝰ opiniōis q̄ a ſapiētib; tuta iudicat̃ etſ; ſi ñ tutioꝛ appareat. Ex pmiſſis ꝑterea duob; capitul̄ ſeq̄tur ꝙ inter cōtrarietatē opinionū eligēs vnā ꝑteꝫ tūc ſecurus eē videtur in ↄſcia. Pꝛio ſi opinio quā ſequit̃ nō eſt euident̃ cōtra ſacrā ſcripturā vel deťmiationeꝫ eccle. Scđo ſi ſciat ꝑ ſe l̄ ꝑ aliū cui credit ꝓbabil̄r rōnes ↄrias ſoluere q̄s videt. aut ſi ſciat eas alios prudētes contēnere aut abiicere. vt latius docebit̃ infra. c. xviij. Tercio ſi ↄtentat̃ in certitudie ciuili vel moꝛali. vt infra tāget̃. Quarto ſi mētē hꝫ ꝙ determiationi eccle in caſu q̄ declaret̃ ꝑ eā velit acq̄eſcere. ꝛ in materia q̄ ē ꝑiudicial̄ tūc reſtituer̄ l̄ ſatiſfacere Quinto ſi ſibi ꝓ tali opinione formatꝰ ꝑ poſſe bonā conſcientiam.

¶ Cap. xiiij. ꝑ q̄nq; cōcluſiōes ꝛ ꝑ alia māifeſtat q̄ certitudo ſufficit in moꝛali materia nō ſe cōmittēdo ꝑicl̄o.

Restat ꝑ declaratōe huiꝰ materie q̄ certitudinem moꝛalē tāgere dignoſcit̃ q̄ſdā ↄcluſiones ponere Cācella. Quarū pᵐa ſit iſta. Dubitās de aliq̄ an ſit pcc̄m moꝛtale. ꝛ ſtāte illo dubio agēs. tunc peccat moꝛtaliter ꝛ diſcrimī ſe cōmittit. qñ dubiū illud eſt vehemēs. aut mag; aut eq̄ ſaltē inducit mētē credere ꝙ eſt moꝛtale illicitū ſic qđ eſt illicitū. De illo ei ꝑt intelligi illud eccī. iij. Coꝛ duꝝ male hēbit in nouiſſimo. ꝛ q̄ amat ꝑiculū in illo ꝑibit. Secus ā͛t eſt vbi plus inclinat̃ q̄s et iudicat ꝙ eſt licitū q̄ȝ illicitū. q̄ȝuis nō habeat vſq̄q̄q; certitudinē euidentē. aut fixā. q2 nec h̄ requirit̃ vt patebit. Secūda concluſio. Nō omnis deliberans agit ex deliberatione ſicut nō omīs ignoꝛans aut ↄtemnens agit ex ignoꝛantia. vel contemptu Poteſt eīn aliq̄s progredi in actum pꝛimoꝛuꝫ motuum actu deliberat quide

agendū.nō tñ ex deliberatione aget ſʒ effreni appetitu. et motu paſſionis. Dicit̃ aūt aliq̄s agere ex aliq̄ cā qñ ſi nō eſſet illa cauſa ipſe ab agēdo ceſſaret.accipiēdo agere large put ad obmittere extēdit̃. Hāc ꝯcluſionē poſui ꝑ pter q̄ſdā timorate ꝯſcie.qui qñ agūt ad extra vł loquū tur aliq̄d ꝯ qḋ murmurat interior imaginatio vel cogitatio.putāt ꝙ tunc ſp exterior actus ꝓcedat ex deliberatione.qḋ nō eſt verū. Tercia concluſio.q̇ inter diuerſorū opiniones doctoꝝ fluctuat.ſi vult aliq̄d in eadē materia ſecure agere.oʒ certus eſſe illud bonuʒ. nec virtute cōtrarium.ſʒ multū refert qua certitudie.ſufficit nempe certitudo moralis q̄lem notauimus.⁊ ſequēti capitulo plus declarabit̃.vt ſcʒ vł nō ſit quis in pctō dū facit qḋ in eo eſt.aut ſaltē peccatū nō incurrit nouū p temeritatē exemplū imediate patebit de celebrādo. cuius rō eſt.qꝛ tota eſt ex diligētia ꝑparatōis excuſatio. Quarta igr̃ concluſio ponit̃ ꝑ exemplo in materia cōicandi vel celebrandi.vbi requirit̃ ſtatus gratie ⁊ carentia pctī mortalis.necꝫ oīs indeuotio aut deordinatio.aut nō attentio impediūt de neceſſitate celebrātis dignitatē.ptʒ qꝛ certitudo moralis de q̄ dicet̃ q̄ ſufficit compatit̃ ẜm vacillationē quandā animi.aut heſitationē aut ſuſpitionē ſeu ſcrupulos.ꝙ bō nō ſit ſufficienter diſpoſitus.aut ꝙ ipedimēto ligatus ſit. Quinta ꝯcluſio Ad digne celebrandū ⁊ abſcꝫ temeraria ꝑſumptiōe ⁊ ipoſſibilitate ad nouum pctm̄ nō requirit̃ certitudo euidentie ſup celebrātiſ dignitate.ſʒ ſufficit certitudo moral̃.ptʒ qꝛ tunc nullus q̄ztūcuncꝫ purus ⁊ iuſtus deberet celebrare nec ħ poſſʒ abſcꝫ diſcrimine ſi ei nō fieret reuelatio ſpēalis. Ubi dr̄ ꝙ certitudo triplex eſt in genere. vna ſupnaturalis. altera naturalis.tercia moralis ſeu ciuilis. Certitudo ſupnaturalis ita ſe habeat ꝙ non ſtat aliquē ſic aſſentire et

falli. et hec certitudo diuiditur. quia quedam est euidentie clare. et intuitiue in patria beatorum. alia euidentie reuelate in prophetarum illustratione. et alia est ſolius adherentie in ſpeculo vel enigmate. que non euidentie rationis innititur. ſed auctoritati diuine qualem certitudinem fides habet et preſtat in cordibus fidelium. Hec rectitudo omnibus fidelibus dum in via peregrinantur conuenit. quos tanta certitudine non dum duodecim articulis fidei. ſed toti ſacre ſcripture neceſſe eſt credere actu vel habitu explicite vel implicite. Alioquin dubius in fide infidelis eſt. quam certitudinem martyres habuerunt vt prius relinquerent vitam quam fidem. Eſt enim quelibet trium ſupernaturalium certitudinum tanta. quod per nullam potentiam etiam diuinam et abſolutam fallax eſſe poterit. alioquin deus negaret ſeipſum. Porro naturalis certitudo ſe habet ita quod non ſtat per naturam aliquem taliter aſſentire. et falli aſſentiendo quam philoſophi poſuerunt nobis poſſibilem in primis principiis et per ſe notis. cognitis ſcilicet ex ſola apprehenſione terminorum vt quod quodlibet eſt vel non eſt etc. poſuerunt etiam in concluſionibus demonſtratiuis. et in conſequentia euidenti deductis per talia principia. quemadmodum dixerunt mathematicam ſcientiam eſſe certiſſimam. Certitudo vero moralis ſeu ciuilis tangitur vna cum precedenti certitudine a philoſopho in ethicorum ſuo principio cuius ſententia hec eſt. diſciplinati eſt in vnaquaque re certitudinem querere iuxta exigentiam materie. Eque enim viciosum eſt inquit perſuadentem querere mathematicum. et moralem demonſtrantem non enim conſurgit certitudo moralis ex euidentia demonſtrationis. ſed ex probabilibus coniecturis groſſis et figuralibus. magis ad vnam partem quam ad alteram. Dicitur autem probabile quod pluribus et maxime ſapientibus apparet verum. Ex his habitis ſequitur quod in humanis agibilibus que tantam habent varietatem dicente Ariſt. et teſte experientia. quod viſu magis quam arte conſtare videantur ſufficit tercia certitudo qualis non ſemper omnes ſcrupulos abiicis

ſed ſufficit vt contēnat eos vel ſupet eos ſic opando. q̄ſi nō ſint vt clarius oñdet infra ca.xviij. Sufficit igit certitudo tal' q̄lem in materia morali ↄſueuimus expetere et capere q̄ certitudo appellat moral' ſeu ciuilis. Ad hanc itaqȝ certitudinē moralē ſufficit vt plurimū ꝙ hō exempli grā accedēs ad miſſaz diſcuſſerit ↄſciaz ſuā ſicut feciſſz ꝓ magna re lucrāda aut incōmodo graui deuitando. ⁊ ꝙ nō ſit ſibi ↄſcius poſt hāc diſcuſſionē d̄ peccato mortali cū ꝓpoſito nō peccādi mortal'r. ꝙ inſup ñ noſcat ſe aliqd̄ impedimentū legittimū ꝑ excōicationē aut credulitatē hr̄e. Cōſentio itaqȝ in h̄ cū Durādo.iiij. ſnīaꝝ d.iiij. ꝙ tal' ⁊ ſi eēt i pctō mortali neſcieſ nec d̄ eo expiſſaz ageret ↄfeſſionē reportaret vnū ex duob' aut remitteret ſibi tale peccatū ꝟtute ſacramēti. q: videt facere qd̄ in ſe eſt ad eius deletionē Nō em̄ deus reqrit vltra poſſe aut fieret ſibi diuinit' illuſtratio ⁊ recognitio ſui pcti. quatinus ꝑ pniaz illd̄ dilueret quēadmodū multis ↄtingere ꝓbatiſſimū eſt. q̄ in initio ſui ſacerdotij in remēorationē redeūt plurimoꝝ ⁊ occultiſſimoꝝ pctōꝝ Similē inueniūt grāz illi q̄ nouiter ad frugē melioꝝ vite ſe toto corde preparant.

Capitulū.xv. quibus vijs q̄s ad talem certitudinem venire poſſit oſtendit.

Sed q̄rit et q̄b' doctrinis colligit talis ceritutudo moral'. Rñdet ibidē ꝙ ꝑncipal'r ex vno triū modoꝝ. q̄ꝝ vnus ꝓuenit ex alterius auctoritate. alt ex ꝓꝑia eruditōe. tertius ex expimētali ↄſuetudīe. Sub ꝑmo viuūt inſipiētes ⁊ aīales. Sub ſcd̄o ꝓficiētes ⁊ rōnales. Sub tercio ꝑfecti ⁊ ſpūales. Cōſonat phus tradēs tres hmōi maneries ad doctrinā inueniri. Quartus modus addi pt vicz ex grā gratis data qua q̄dā faciliter agēda ↄcipiunt ⁊ ſcripturas. vt Auguſtin' intell

gūt Quintū āt genus deſpatū ē ad doctrinā.q̄ necꝫ do
ceri pñt necꝫ docētibꝫ aſſentire volūt. tales ſunt diſcoli
plus q̄ꝫ multa ex brutis q̄ p humanā domanť induſtri
am. vt canes. eq. ſimee. ꝛ aues aliq̄. Quo ad p̄mū mo
dū mľti ſtꝫ q̄ p alios erudiunť recipiētes ab eis indulgē
tiā ſcripturaꝝ. aut ſi nequnt credūt ſaltē dicentibꝫ et obe
diūt. puta ꝙ religionū inſtituendaruꝫ p̄ncipalis cā fuit
auctoritas regimīs cui magꝰ obediētia p̄ſtareť q̄ꝫ ꝓprie
rōni. q̄ in pluribꝫ dubia valde ē debiľ ꝛ incerta p̄ualere.
Silr hꝫ hec auctoritas reſpctū iunioꝝ q̄ꝫ ſimlibꝫ ad ma
giſtros ſeu pntes qm̄ iudiciū ꝓprie rōnis vľ nullū vel im
pfectū hñt. Hec Pytagoꝛe ſcole ꝓuabāt. Sic iubet dñs
dicēs Interroga pꝛem tuū ꝛ dicet tibi maiores tuos. et
annūciabūt tibi. Maiores intellige q̄ mľtꝭ expientijs
eruditi ſunt in agibilibꝫ hūanis q̄ꝝ iudicia Ariſtoť. tra
dit eē recipiēda tanq̄ꝫ p̄ncipia ꝓpter multa vidiſſe. Exte
dit h̄ ad eos q̄ reſpectu diuinoꝝ ꝓpter ꝯſuetudinē exerci
tatos hñt ſenſus. q̄les iaꝫ in ſolitudie ſibi viuere ſufficiūt
Quo ad ſcd̄m doctrine modū p quē ſumit in agendis
ſufficiens ꝛ moraľ certitudo q̄ oriť ex p̄ma eruditōne ta
lis nutriť ex ſacre ſcripture ſtudio ex vita debita theolo
goꝝ. ex ingenio eleuato. intuitu iuridico. ꝛ ex cōſideratō
ne circūſtantiaꝝ pticulariū. Ex ſacre ſcripture inq̄ꝫ ſtu
dio q̄le ſnadet ſapiens eccľ. iij. d. Que tibi precipit deus
hec cogita ſp. ꝛ in pluribꝫ opibꝫ eius ne fueris curioſus.
ſemel em̄ in ſcripturis ſuis locutus eſt deus. ꝛ idipm̄ n̄
repetet. qm̄ ſufficienť erudiūt ꝛ ꝯſulūt. tantūmodo relē
ganť puro fideli et integro corde. nō obſtāte ꝙ maliuoľ
ꝛ incredulis tenebroſior inde naſcitur erroris caligo. vt
in hereticis liquet ꝛ vicia ſua p ſcripturā defendentibꝫ.
Nutriť dixi ex vita debita theologoꝝ. Eſt āt theologꝰ
vir bonꝰ in ſacrꝭ litterꝭ eruditus ſicut etiā ſc̄m Ciceronē

orator deſcribit. vir bonus dicendi arte peritus. Nõ q̄ſ dē dem theologi dico eruditõe ſolius intellectus. ſꝫ mlˀ tomagis affectus vt ea q̄ p theologiā intelligit. tradu‑ducat p iugē ruminationē in affectū cordis ⁊ operꝫ exe‑cutionē. quaten⁹ ſapia ſm nomē ſuū ſapida ſit in bonis ſuauiter ⁊ iocūde in malis triſtabiliter ⁊ acerbe alioquī tales inſtar vrie ferūt litteras damnationis ſue. dāt ad‑uerſus ſemetipos ex ore ꝓprio iudiciū pluſq̄ꝫ inficiūt exē‑plo viteq̄ꝫ inſtruūt verbo doctrine. Ex ingenio etiā nu‑trif eleuato ſtudio iuridico Si eñ de quib⁹ loq̄mur nō ita in ſolis ꝯſtitutionib⁹. ⁊ decretis memoriā ſuaꝫ debēt figere. vtq̄rundā mos eſt. quin exerceāt intellectū ratio‑neq̄ꝫ conſulant. ex quib⁹ p̄ncipijs vel moralib⁹ vel theo‑logicis originanf hm̄oi conſtitutões. q2 ſic colluſtrabūtur lumine primoꝝ p̄ncipioꝝ. q̄ ſi vel nolunt vel neque‑unt. credāt vel illuſtratis. Recogitent inſup p̄ſtantiaꝫ humane conditõnis q̄ ad hoc condita eſt. vt totum ſen‑ſibilem munduꝫ. q2 deo progrediēs ꝯtinuo fit vilior in ſuis ptib⁹. quo a deo longinquior. put in elemētis patꝫ ⁊ ſolis ⁊ lune lumīe. ⁊c. Rurſus per ſenſum portas in‑grediens imprimēdo ſpecies ſuas ⁊ ſimulachra p intel‑lectū agēteꝫa corꝑalibus fantaſmatibus ſpūaliter factꝫ reducanf in p̄muꝫ p̄ncipium. Sꝫ ſunt nō cõmendandi quidā morales querētes certitudinē q̄s ex doctrīa nul‑lū lumē rõnis mouet ad aſſenſuꝫ cuiuſcūq̄ꝫ agibilis tā‑tūmodo eis ſatis videf ſi poterint dicere. hoc ſcriptū eſt hoc talis doctor in ſcriptura ſua ſenſit. hoc alius ita po‑ſuit. tales ſimiles ſunt aſpicientib⁹ ſolū ſplendorē ſolis in mõtib⁹. verſo ad ſolem dorſo q̄s nullus ſufficit digi‑tus oſtendētis attollere. q2 deorſum oculuꝫ mergere ſo‑liti ſunt. vbi n̄ aſpicif ſol niſi circūuolutus caligine. Eſt eñ natura lucꝫ nedū ſenſibilis ſed etiā intelligibilis. vt

quāto longius ab origine ꝓtendit eo fiat debilior craſ‑ſior ⁊ obſcurior. lumē igit̃ veritatis p̄fati recipiunt circū uolutū veluti quadā hūane traditiōis caligine. Et in‑tuitu inſuꝑ nutrit̃ iuridico: q2 qñ veniēdū eſt ad agibi lium tractationē. oportet rurſum in inferiora reſpicienda deſcēdere. alioqn fallerent̃ iſti ad p̄cedētes ꝯtrariū ſi ꝑncipiorū lumē haberēt. adeo ꝙ ꝯcluſionū viſiones ob mitterēt. exēplo aſtronimi cadētis ī foueā dū ambulās reſpicit aſtra. Perfect⁹ igit̃ eſſet qui cū iuriſtā foret theo logus quales fuerūt primi doctores ex quoꝝ ſentētijs decretales decreta ꝗ compacta ſūt. Poſtrēo nutrit̃ ex cir cūſpectōe circūſtantiaꝝ ꝑticularium. Infinitā eñ difficul tatē hꝫ negociū morale dū ꝓſequi querit̃ q2 nō ſufficit intelligere q̄d verū ſit. et q̄d rectū ſicut cadit ſub arte tradere: ſed ꝑticularās circumſtantias q̄ variabiles ſūt neꝗ ſub arte neꝗ ſub doctrina veniūt circūſpicere ne‑ceſſe eſt. Igit̃ videāt etiā in p̄mis ſtatum reipublice cū moribꝫ eaꝝ regentiū vt ſcꝫ iuxta ſoceri moyſi ꝯſiliū ſint viri potētes timētes deū. in quibꝫ ſit veritas ⁊ q̄ oderit auariciā. neꝗ ſit apd eos ꝑſonarū acceptio. nec incon‑ſtātia neꝗ ꝯſiliū depravatū. Alioqn nō exibit ex eis iu dicium rectū ꝗtūcūꝗ fuerit poſtulatū niſi ꝓuideret ex alto de⁹ q̄ ꝑ pueros ꝑiniq̄s ꝑ bruta ⁊ ꝑ demones exer cuit ſepe iudicia iuſta ⁊c. Verū q2 infinita vni accidūt eo ꝙ circūſtantie infinite infinitis mōis variari pñt. nec ꝑ ꝯñs ſub arte cadūt aut eruditiōe doctrinali. Idcirco de eis obmittim⁹ loq̄. Nam ꝓpterea moralis certitudo ſub vna regula tradi nō p̄t que ſufficiat in oī caſu ꝯſciē tiā agētis reddere ſecurā ſe nō deliq̄ſſe q̄d ex euētu rerū ſolet ꝓpēdi ſepi⁹. Iō etiā ꝯſtituti ſūt in figura tres ciui tates refugij. fides. ſpes charitas ꝯtinētes pnie lauacꝝ et imunitatē aſilū q̄tinus pax ꝯturbata ꝑ ea q̄ ſe feciſſē

formidat hō ꝯſolet̃ ⁊ reformet̃. ꝟba ſtꝫ ꝓ totū cācellarꝫ
¶ Cap̄. xvi. ſoluit argumēta terrentia timidas ꝯſcias ⁊ declarat quō ſpes cū hūilitate haberi debeat tam q̄ ad ꝯſciam de p̄teritis q̄ꝫ de futuris.

Eliſcet ex p̄tactis quō argumēta ſcrupuloſos terrētia faciliter ſtꝫ ſolubilia. Nāqꝫ quidā eoꝝ fren tur ex regula magiſtrali que dicit ꝙ faciēs cōtra dubiū incidit in pctm̄ ſ̄m illud Eccl. iij. Qui amat periculū peribit in illo. quib; rn̄ſum eſt ꝓ ca. xi. Alij obijciunt dicētes. Tutior via ē eligenda. quib; rn̄ſum eſt ca. xiij. Non em̄ optet ſꝑ tutiorē viā eligere. q꜖ ſtat aliā eſſe tutā que eligi pōt. Tutiorē em̄ viā eligere eſt ꝯſilij. nō p̄cepti. alias em̄ opteret multos ingredi religiones ſacras. in quib; tutius viuitur q̄ꝫ in ſclo. Nō ſic eſt ſed ſic diuerſe vie tendūt in vnā patriā terrenā quarū quelibet tuta eſt. ⁊ tn̄ vna tutior alia. ſic etiā ad ciuitatē celeſtꝫ patrie multis vijs ꝑuenit̃ tutis quaꝝ vna tutior eſt alia. ſ̄m illud ps̄. Uniuerſe vie dn̄i miſcdia ⁊ veritas ſed requirentib; teſtamentū ei⁹ ⁊ teſtimonia eius. Alios terret ꝟbuꝫ Auguſti. dicētis. Tene certū ⁊ dimitte incertum. qd̄ quidē verbū eſt. ſed q̄ certitudo ſufficiat habituꝫ eſt p̄cedēti cap̄. Nec autoritas Augu. p̄fata eſt dicta de q̄libet dubio. ſed ſolū de illo in qd̄ q̄s ſe ponit q̄ ſanus male vixit. ⁊ iā moriturus in infirmitate pniaꝫ ꝑmo poſtulat. an talis habeat verā ꝯtritionē vel nō. que peccata dimiſerūt. nec ipe pctā dimiſiſſe videt̃. ⁊ q̄ vltra peccare nō p̄t. h̄ ē dubiū de tarde penitēte. ⁊ nil aliđ vult Aug. vt ptꝫ tā ꝓ magiſtrū in. iij. ij. di. xx. vbi dictā autoritateꝫ allegat ⁊ ſumit̃ ex q̄daꝫ ſ̄mone Augu. de pnīa cui⁹ iniciū eſt penitētes. vbi ſic de morituro đt. Due res ſunt. aut ignoſcit̃ tibi. aut nō ignoſcit̃. qđ hoꝝ tibi futurū neſcio. igitur tene certuꝫ ⁊ dimitte incertum. Alij ꝓ ſe alle

gant sanctū Tho. qui quomō intelligendus sit satis dictum est cap. xi. Alij bēm Grego. adducūt. dicentem in ep̄la ad Augusti. anglo⁊ ep̄m. Bonarū mentiū est ibi agnoscere culpā vbi nō est Sed ad illud rn̄det beatus Tho. xxij. q. xiij. ar. Dicendū inquit ꝙ ad bonitatē mē tis ꝑtinet vt hō ad iusticie ꝑfectionē tēdat. ⁊ idō in culpā reputat nō solū si deficiat a cōmuni iusticia qđ vera culpa est. sed etiā si deficiat a iusticie ꝑfectione qđ qñqꝫ culpa nō est. nō aūt culpā dicit qđ ꝓ culpa recognoscit. qđ ad yronie mendaciū ꝑtinet. Hec ille. Considerant allegātes p̄fata3 autoritatē quid glo. super verbo agnoscere dicat. Ad declarationē eius verbi vt nouimꝰ. dicit ꝙ quilibet pōt se dicere pctōrez dū tñ nō credat cōtrarium. Et si obijcit illud Augu. de ꝟbis apl̄i. ⁊ ponitur xxij. q. ij. Cuz hūilitatis causa mentiris. si non eras peccator anteqꝫ mentieris mētiendo efficeris qđ euitares. Rn̄det glo. ibidē ꝙ nō ꝯtrariat Augu. Grego. q₂ in genere pōt quis se dicere esse pctōrez q₂ nemo sine crimine viuit. Itē aduertāt quid glo. alio⁊ū theologo⁊ dicat super ꝟbo agnoscere sc3 agnoscere. id est formidare. exemplo Job qui verebatur oīa opa sua. Vñ cācella. super eadē autoritate dicit. agnoscere inqꝫ non ꝑ assensu3 firmū. hoc em̄ stultum periculosumqꝫ fieret. sed sic doleat et peniteat hō postmodū. quasi veraciter in culpa teneret. Vñ ecciast. v. de ꝓpiciatu pctō⁊. noli esse sine metu. Cu3 igit allegat illud bti Grego. Bona⁊ mentiu3 est ibi culpā agnoscere ⁊c̄. Videndum q̄tenus sic agnoscat culpa. vt non indiscrete impediat opatio iusta Et q₂ q̄dam multū scrupulosi sꝫ de reb⁹ agēdis aut dimittendis de futuro. de qb⁹ iā p̄ncipalr plura dcā sꝫ. Alij ꝟo scrupulosi sꝫ de actib⁹ p̄teritis Idcirco de eisdē notat q̄ supra ꝙ q̄libet dꝫ, ⁊ pt se veracit pctōrē estiare q₂ in ho

minime duo ſunt. quedã q̄ hȝ homo a ſe vicȝ eſſe de nullo
ignorare de pluribꝫ habere infectiões oim potentiaꝝ q̄
ad pctm̄ ſunt prone nimis. vulnera inſup aïe habitꝰ vi
cioꝝ̄ ⁊ pctã forte actualia. quia nullus ſcit an ſufficient̄
cõtritus ſit ſuper eis. ⁊ an in agendis aut dimittendis
plurimū̃ errauerit. ſimilia multa defectuoſa in nob̄ ſunt
Alia ſunt q̄ hõ hȝ adeo ſolum. vt puta eſſentiã anie no
biliſſimã cū̃ ſuis potẽtijs. ꝟtutes infuſas ad minꝰ fidei
⁊ ſpei. et ſacramentoꝝ caracteres. imo imediate a deo
plus q̄ȝ alia creatura hȝ corpus ⁊ bona fortune. ppt pri
ora bona poteſt ⁊ debet ſe hõ in iudicio conſcie peccato
rẽ timere ⁊ veraciter accuſare nõ tñ firmiter credere ⁊ ſen
tentiare. ⁊ ſi fecit qd̄ in ſe eſt Exẽplo aplī qui d̄r. i. thi. i.
Venit deus pctõres ſaluos facere. q̄ꝝ pmus ego ſum
Iuſtus em̄ in pricipio accuſator eſt ſui. q̊s gloriabit̄ mū̃
dū̃ cor ſe habere. q̊s dixerit innocens ⁊ mūdus ego ſuȝ.
quis nõ ꝯſtitutus ſub iudicio dei terribilis in conſilijs
ſup filios hoim nõ trepidauerit. Propter qd̄ afflictus
Iob ait. Verebar oïa opa mea ſciẽs q̄r ñ parcis delin
quenti. Et iterū̃ ſi voluerit mecū̃ contẽdere. non potero
rñdere vnū̃ p mille Cui cõformis ẽ orõ illa eccleſia. Nõ
intres in iudicio cū̃ ſer. tu. ⁊c. Iterū̃. Si iniq̄tates obſ
uaueris dñe. dñe q̊s ſuſtinebit. ps. Hūilis etiã Eſa. ait
Omnes iuſticie noſtre q̄ſi pãnus menſtruate quis igr̄
iuſticias ſuas velut glorificabū̃dus oſtentauerit do plꝰ
q̄ȝ pannū̃ confuſiõis ſue mulier viro. Quem deniq̄ȝ nõ
exterruerit apoſtoli verbū̃ dicentis. Nichil mihi conſciꝰ
ſum. ſed in hoc nõ iuſtificatus ſum. Cauſam reddidiſſe
ſapiẽs videt̄. cū̃ ait ſapieñ. ix. Cogitatiões mortaliū̃ ti
mide ⁊ incerte prouidẽtie noſtre. Et Hiere. xvij. prauū̃
eſt cor hoïs ⁊ inſcrutabile. quis cognoſcȝ illud. Ego in
quit dominus ſcrutãs corda ⁊ probãs renes. Scio etiã

inquit apl's Ro.vij. q nō habitat in me hoc est in carne
mea, bonū. Preterea cōstituat se hō in conspectu tremē
di iudicij dei sapientiſſimi q oia videt. potentiſſimi qui
cūcta iuste plectenda nouit. in via tamen ꝓpter bonitatē
naturalē pr̄is miſericordiſſimi. ibi conſcia ſe quantū pt
ream accuſet. ita vt teſtis fiat ⁊ actor de pctīs ſingulis.
clamet p̄cordiorū vocibꝫ. Iſte eſt eq̄ſſime iudex hō qui
iuſto tuo iudicio dānandus ē. ſic etiā ex rationalibꝫ ſcru
pulus velut granū ad palea terit̃. pctīs ⁊ motibꝫ aqua
purificat̃ maritima. ⁊ tenebra lucis fugat̃ preſentia cū
timoris ſcrupulis incipit mūdari ꝯſcia. Vn̄ fit q anīa
q diu agitata eſt ſcrupulorū impulſibꝫ. velut actus tacta
ꝟtute, magne fortitudinis per ſpem diuīe miſcdie qui
eſcere ſtudeat circa poluꝫ diuini auxilij. Spes igr̄ de in
finita dei bonitate talē reū terrore diuini iudicij deiectū
erigat. ne nimis deijciat̃ timorꝫ ſcrupulis ſed de remiſſi
one confidat credēdo ꝟbis dei certiſſimis quibꝫ dr̄ per
aplm̄. Si noſipōs iudicaremus nō vtiq̄ iudicaremur
In pn̄ti eīn pegrinatōis exilio teſte pſal. Apō dn̄m mi
ſericordia ⁊ copioſa apud eū redemptio. Ignoſcat pre
terea inimico ſuo reus de q loq̄mur ⁊ cuꝫ obſuatōne de
calogi de pctīs conterat̃ p̄teritis. ⁊ certitudinalit̃ credat
certitudine quā expſſimus ſe hr̄e bullas nō ſummi i ter
ra pontificis. ſꝫ eius q de celo venit. noſq̄ ad patrē cele
ſtem dicere docuit. dimitte nob̄ debita noſtra. ſic̄ ⁊ nos
dimittimus ⁊c̄. Math. vi. Vbi poſt dn̄icam orōnem
etiaꝫ ſtatim ſubiūxit. Si eīn dimiſeritis hoibꝫ pctā eorū
dimittet ⁊ vob̄ pr̄ celeſtꝫ delicta vr̄a. Si āt n̄ dimiſeritꝫ
hoibꝫ. nec pr̄ celeſtꝫ vr̄ dimittet vob̄ pctā vr̄a Certiſſiā.
deniq̄ n̄ ſcrupuloſa rōne tenere debet oīs hō viuens q
ſine gratia dei dānatus eſſꝫ quapropter hūiliet ſe hō q̄
tuꝫ poterit. et ſibi vileſcat ac conculcet in cogitatōne ſua

q̄ non haberet q̄d deo dn̄ati r̄ndere poſſet. ꝛ q̄d obijcere dicenti. Amice n̄ facio tibi iniuriā accipe qḋ tuū eſt ꝛ vade. q̄d eſt āt tuū niſi pctm̄ defectus ꝛ mendaciuꝫ. qꝛ oīs hō mendax. ait pſ. Talē timoꝛē laudabilis ſcrupuli habuiſſe legit̄ ſctūs pr̄ Agaton. q̄ moꝛiens a fratribꝫ interrogatus an timeret. ꝛ an in oṗibꝫ ſuis ꝯfideret. R̄ndit. In veritate neqꝫ timeo neqꝫ ꝯfido in oṗibꝫ meis q̄uſqꝫ venero an̄ deū. qm̄ alia ſtꝫ iudicia dei alia hoim. Et tm̄ qꝛ miſcōia ſuperaltat iudiciū dei. ſpem in ſe oīno q̄ꝫ tuꝫ poteſt actuet. Sunt aūt q̄ttuoꝛ meditatōes velut tetragonus firmiſſimus ṗ q̄s ſpes in te erigit̄. Pꝛīa ſcripture ſacre iuſſio vt ſperes. Alia diuine ꝑmiſſiōis ſi ſperes. Tercia īmenſe dei bonitatis ne vnq̄ꝫ deſperes in ſuis miſerationibꝫ. Quarta ꝓpꝛie fragilitatis. ne ſperes in te vel ꝓpꝛijs viribus. Vt ſperes in eo. deus iubet in millo ꝛ vltra ſcripture ſacre locis. Sic ſperes deꝰ erit merces tua magnanimis. teſte apoſtolo q̄ dr̄ Fidel' deus ſemꝫ ipm̄ negare nō p̄t. Ne deſperes. qꝛ infinita eſt dei miſericoꝛdia. q̄ dicit petro Math. xviij. Nō dico tibi dimittere ſepties. ſed ſeptuagieſſeptics. id eſt ſcḋm oīs catholicos totiēs q̄tiēs peccare q̄s poterit ī hac vita. Ne et ī te ſperes. qꝛ Hiere. xvij. Maledictus hō qui ꝯfidit in homine ꝛ ponit carnē brachiū ſuū ꝛ a dn̄o recedit coꝛ eius. Et idē Bn̄dictus vir q̄ ſperat in dn̄o. Audi q̄d de ſe cōfitet̄. Aug. li. ſolilo. Sperabā inq̄t aliq̄n in ꝟtute mea q̄ nō erat ꝟtus. ꝛ cū ſic volui currere. vbi magꝫ credebā me ſtare. ibi magis cecidi. factuſqꝫ ſuꝫ magꝫ retro q̄ꝫ an̄. Dicebā em̄ hoc faciā. illud ꝓficiam. fiebatqꝫ nec hoc nec illud. quoniam de meis viribus confidebam. Nunc autem confitebor dn̄e rex pr̄ celi ꝛ terre. qm̄ non in in fortitudine ſua roboꝛabit̄ vir vt nō gloꝛietur ante te ſtulta p̄ſumptio omnis carnis.

Cap.xvij.quintā regulā declarat.ſcȝ vt q̄s ſapienti bus ⁊ expertis ac obedire dēat ſuprioribꝫ in dubijs.

Quinta p̄terea regula p̄ncipalis valēs ad depo nendū ſcrupuloſaȝ ꝯſciaȝ eſt obediētie hūilis imi tatio modis tactꝫ in p̄cedēti capitulo.et de h̄ etiā patuit ſup̄.ix.c.⁊ pte.ij.ca.vij. Hec norma neceſſaria ē p̄cipue ſimplicioribꝫ q̄ ꝓpria adinuentōe aut ſtudio vel gr̄a ſpeciali ſe q̄etare nequeunt Deducit h̄ tā auctorita te q̄ȝ rōne.i:no exēplo notabili an̄fatus Cācella.lectiōe iiij.libri ſui de vita aīe.h̄ inquit vnū gn̄ale damus docu mentū credere vicȝ ſpēal'r ſapientioꝝ ⁊ bonoꝝ iudicio. ⁊ ꝯtra cōes eoꝝ ſnias nō leuiter ſibimet formar̄ ſcrupu los anxios ⁊ timidos.fallor ſi nō iubet ſapiēs puer.iij. habe fiduciā in dn̄o ex toto corde tuo.⁊ ne imitaris pru dentie tue Et rurſus ibidē.xij.Noli tranſgredi termīos āntiq̄s q̄s poſuerūt p̄res tui. Hoc p̄cipue neceſſariū eſt apud religioſos reſpectu ſuperiorūȝ ſuoꝝ.hoc eſt apud ignaros diuinaꝝ legū.q̄n etiā minores q̄ȝ q̄ȝ theologicis ...tis imbuti talem dn̄t reuerentiā ſenioribus in q̄bus ...a cū ſcia concordauerit.vt vix ꝓpter alias nouas per/ ſuaſiones q̄ȝtūcunq̄ȝ apparentes p̄trinax vnq̄ȝ ferat cito ꝯ determinatōes eorundē aſſertio. Virtus q̄ppe q̄lem hn̄t genitam ex multis experientijs longe certior arte iudi catur ⁊ opatur. Porro iudicium rationis ſicut obtene/ bratur ⁊ luminoſa eius radiatio diuerſis vic'af apparē tijs.per interpoſitionem nubiloſaruȝ paſſionū ⁊ prauo rum affectuum etiam in litteratis. Juxta ſimilitudineȝ ſolis viſi p nubes.ſic p paucā inſtructionē intellectus ī ſciētijs p̄ſertim diuinis cauſaf nōnunq̄ȝ errores in eis. q̄ ſe totos de motōi tradere crediderūt.dū volūt pl⁹ ſape q̄ȝ ſibi ſatis erat. Ad pn̄s etiā inducamus ex^m de medi co cui⁹ ꝯſilijs aliq̄n parere dēmus ſub pena pcti morta

ſis duz ex tranſgreſſione ſui ꝯſilij. vel ſcimus. vel proba-
biliter ⁊ vehemēter formidam⁹. nos inebriādos ⁊ ꝯñr
trāſgreſſuros legē dei. Narrat p̄terea autētica p̄dicato-
ꝝ hyſtoria q̄ vitas patrū dr̄. Ibidē q̄ꝫ refert venerabil
ep̄s vlixionenſ p̄fati ordinis frater. q̄ño quidā frater p̄
dicti ordinis defunctus poſt mortē viſus eſt a quodaꝫ
viuente eiuſdeꝫ ordis fratre ad modū ſcrupuloſo. Cun-
q̄ꝫ ſcrupuloſus viuus inter cetera de ſua a defuncto q̄re-
ret ꝯſcia. rñdit que vita functus fuerat ꝯſule diſcretos.
et acq̄eſce eis. Sil'e reperim⁹ fere in btī Bern̄. legenda
vbi dr̄ Qđ inter btī bern̄. diſcipulos erat q̄daꝫ tātis in-
quietatus ſcrupulis vt ad celebrandūꝫ nullo pacto au-
deret accedere. Dixit ei btūs bern̄. poſtq̄ꝫ iſta percepit.
vade frater ⁊ in fide mea celebres. obediuit diſcipulus.
et ſcrupulus ille oīs ꝑpetuo diſceſſit. Sed di. aliquis
ſcrupuloſus. vtinam mihi talis eſſet prelatus q̄lis erat
btūs bern̄. Crederē faciliter impanti Nūc ꝓ dn̄ ſupio-
ris mei quaꝫ ſapiam ꝯſpicio. nō audeo meā ꝯſciam et
ſalutē ſue fidei ꝯſpicere. Rñdet cācella. Quiſquis que-
ſta dic̄ꝫ. ⁊ ſapis. erras ⁊ deſipis. nō em̄ cōmiſiſti te ⁊ ſa-
lutē tuā in manus hoīs. q̄r prudēs aut litteratus pluri-
mū ⁊ deuotus. ſed q̄r tibi ſ̄m regularē inſtitutionē pre-
poſitus eſt ⁊ prelat⁹. Quāobreꝫ obedias ſibi nō vt ho-
mini. ſed vt deo iubenti. ſi tñ nō ꝯtra deū precipiat. Et
ſepe tanta erit obediētia tua deo placentior. tibiq̄ꝫ fru-
ctuoſior q̄ꝫto eſt ille indignior. ⁊ cui ꝓpter deū non refu-
gis ſubijci. Caueas ad extremū nedū quer̄ꝫ ſecuritateꝫ
nec illā adipiſcaris. ⁊ in grauē tuas dijudicatiōis ⁊ p̄-
ſumptionis foueā. Itē expſſe ponit btūs Bern̄. lib. de
p̄cept̄ꝫ ⁊ diſpēſa. vbi dr̄. Si tanto pe cauēda ſt̄ꝫ ſcādala
puulo ꝝ. q̄ꝫto magis prelatorū. q̄s ſibi deus eq̄re quodā
modo in vtroq̄ꝫ dignat. ⁊ ſibimet imputat. ⁊ illoꝝ reue-

rentiã ꝛ ꝯtẽptuz ſpecialiter ꝯſtans eis. Qui vos audit me audit: ꝛ q̄ vos ſpernit me ſpnit. An nõ deniq̃ hoc ipm regula nr̃a ꝓhibet vbi ait. Obedientia q̄ maioꝛib⁹ debet̃. deo exhibet̃ Quãobrẽ qcq̄d vice dei p̄ceperit hõ qḋ nõ eſt certũ diſplicere deo. haud ſecus accipiendum eſt oĩno q̃ʒ ſibi p̄ciperet deus. Quid em̄ intereſt vtrũ ꝑ ſe vl' ꝑ ſuos miſtros ſiue hoĩes. ſiue angelos hoĩbus in notefcat ſuũ bñplacitũ deus. Sed homĩes iniq̄s facile falli in dei volũtate de reb⁹ dubijs ꝑcipiẽda. ꝛ precipiẽda fallere pñt. ſed q̄d hoc refert tua q̄ cõſcius nõ es. preſertim cũ teneas de ſcripturis. q2 labia ſacerdotis cuſtodiũt ſciam. ꝛ legẽ ei⁹ ex oꝛe requirũt. q2 angelus dñi exercituũ eſt. Requirũt dixerim legẽ nõ qualẽ autẽtica illa ſcriptura tradiderit. vel manifeſta rõ probauerit. De hmõi quippe nec p̄ceptoꝛ expectãdus. nec ꝓhibitoꝛ auſcultandus eſt. ſed q̄d ita latere aut obſcurũ eſſe cognoſcitur. vt in dubiũ venire poſſit. vtrũ nã de⁹ ſit. an aliter forte velit. ſi nõ de labijs cuſtodiẽtib⁹ ſciam. ꝛ ex oꝛe angeli dñi exercituũ certũ reddat̃. A quo deniq̃ potius diuina ꝯſilia requirent̃ q̃ʒ ab illo cui credita eſt diſpenſatio myſterioꝛũ dei. Ipm ꝓinde q̃ʒ ꝓ deo habem⁹ tanq̃ʒ deũ in his q̄ aꝑte nõ ſũt ꝯtra deũ audire debem⁹. Unde Ray. q̄ inter iuriſtas ſtricte valde videt̃ fuiſſe ꝯſcie in ſua ſumma. li. iij. de ſñia p̄cepti. ꝛ diffinitiõis ꝛ excõicationis ſic dicit. Uirtus ſiue efficatia p̄cepti eſt q2 ſubditus tenet̃ de neceſſitate obedire p̄cepto prelati ſui. alias peccat moꝛtaliter. q2 ariolus ꝛ ydolatria dĩ. vbi tñ ſi p̄cipiat̃ aliquid ꝯtra deũ. nullo mõ eſt obediendũ. q2 tũc obedire debet q̄s mag̃ deo q̃ʒ hoĩbus. Si tñ dubitat ſubditus vtrũ ſit ꝯtra deũ vel nõ illud qḋ precipit̃ debet obedire niſi eſſet tale quid in quo nullo mõ eſſet excuſabilis ignoꝛãtia puta articulus fidei. p̄cepta vel ꝓ

hibitões vel gñale ſtatutũ eccleſie. Ad idẽ eſt Goffri. in ſumma. ⁊ ad idẽ eſt Henri. de gã. quodli. viij. q. xvi. di. Si eſſet certũ ꝙ preceptũ ſupioris eſſet ꝯ deũ. eſſ; ꝯtẽnendũ. ſed in dubio an ſit contra deũ ꝑcepto ꝑlati ſtandũ eſt. qḋ et ſi eſt ꝯ deũ. ꝓpť bonũ obedientie nõ peccat ſubditus. peccat tñ ꝑlatus. xxiij. q. i. q̇d culpať i fine vbi pulchre ꝑ Auguſtini ỽba ꝓbať. ꝙ ſubditus excuſať ſi obedit dño qñ dubitat ſubdit⁹ an ſit bellũ iuſtũ ľ iniuſtũ.

¶ Caplm. xviij. deducit ſextam regulã ⁊ docet animoſe pugnare contra ſcrupulos ⁊ quid ſit liberũ arbitriu; argumentũ. volũtas. ratio ⁊ ſimilia.

Sexta ꝑinde regula ad euadẽdũ inordiatos ſcrupulos ꝯſcie eſt ſcrupuloꝝ animoſa abiectio cũ. ſ. vt leues aut friuoli ꝯ efficiores alioꝝ rõnes. vel ꝯ auctoritatẽ prelati vbi nõ eſt q̇cq̃; determinatũ ab eccleſia vel in ſcriptura manifeſte contentũ. vt ſuꝑ ca. xi. ſatis dictũ eſt. Valẽt ad hoꝝ inordiatoꝝ ſcrupuloꝝ abiectionẽ ea q̄ dicta ſunt precedẽti capitulo. Vñ cãcellarius tractatu de pollutiõe. Mille ſurgũt apud aliq̄s tl's ſcrupuli more canũ oblatrãtes. ⁊ laceraŕ minãtes ipos q̄ volũt ire ꝑ viã dei. q̇s ꝯuincere ⁊ cõpeſcere meli⁹ q̃; ꝑ ꝯtẽptũ nequis. tñmodo ſit ꝯtẽptus iſte timorat⁹ ⁊ regulatus. nõ abſq; ꝑuio alterius ꝑſertim ſupioris conſilio. alioq̇n timor inordinatus faċ caſu; aut ꝑcipitat incõſulta ꝑſumptio. Sũt itaq; nõnulli et plures q̄ fortis ſunt fantaſie. q̄ ꝑterea ſepe trepidant timore vbi iudicãt nõ eſſe timendũ. tales dñt inniti cõſilio ſupioꝝ ⁊ prudentũ ⁊ ꝯtra talẽ ipoꝝ vacillationẽ audacter ogari. ſic eñ piernq; vinceŕ abibitq;. Qui ỽo rennuũt credere ſupioꝝ et prudentũ conſilio. ad tales ſcrupulos deponẽdos et ad agendũ ꝯtra eos errãt multipľr. Pↄio ꝑ arrogantiã et ſupbiam ꝑponendo iudiciũ ſuũ ⁊ prudentiã alioꝝ;

iudicio ⁊ consilio. Rursus tales vix aut nunq̄ deuotio nē habebūt solidā nec pacē ꝯſcīe ſue a talibus. Ac ꝑin de carebit locus aīe ſue hoſpite illo. de q̄ ꝓpħa dt. In pace factus eſt locus eiꝰ. Et in tractatu de regulis moralibꝫ dicit. Conſiliū ſalubꝛe eſt freq̄nter ager̄ ꝯtra ſcrupulos leues ⁊ trepidos vitādo eos ad alioꝝ iudiciū. q̄tinus ex ꝯſuetudīe fiat hō robuſtus ſolidus ⁊ tranq̄llꝰ. in exercitio ſpūali. Exemplū in domificatoꝛibꝫ ⁊ funibularijs. Ad idē in tractatu ſuo de ꝯtractibꝫ ſic dt. Pꝛobabilis certitudo ſufficit in moꝛalibꝫ vt non exponat ſe q̄s ꝑiculo ſicut dicūt doctoꝛes de celebꝛāte miſſā ⁊ ſimilibꝫ vbi req̄rit̄ ſtatus grē. qꝛ ſufficit ad hoc ꝓbabilis cōiectura. qꝛ certitudo alia ſine reuelatōe n̄ habet̄ ꝑut in moꝛalibꝫ dicit Ariſt. ſumendā eſſe certitudinē groſſe ⁊ figuraliter. q̄ certitudo n̄ remouet in vna ꝑte oēz ꝓbabilitatē ł opinionē alteriꝰ ꝑtꝭ. lꝫ magꝭ declinet ad iſtā q̄ȝ ad aliā. qđ ſufficit. imo ſcrupuloꝭ ⁊ foꝛmidoloꝭ ꝯſcientijs ſepe ꝯſiliū eſt in oppoſitū aſſidue agere. ꝑ̄ſtim ex impio ⁊ ꝯſilio doctoꝝ. Hec ille. Ad idē ē lib̄ đ eruditōe religioſoꝝ. cuiꝰ auctoꝛ fuiſſe videt̄ Hūbtus q̄ vocat ſcrupuloſos puſillanimes in hec ꝟba. Sepe cā puſillanimitatꝭ ē cōplexio quā et̄ augēt cibi. ex q̄bꝫ hūoꝛes melācolici gn̄antur ł auget̄ etꝭ ex freq̄nti actu timēdi. auget etꝭ eā nimiū ieiuniū vel nimie vigilie. vel nimia ſollicitudo ſtudij. vł alteriꝰ modi. Hn̄ti āt hāc tēptationē vtile ē vt viſionē quā timoꝛ ille introducit n̄ reputet ꝯſciam. ⁊ eoīp̄o viſionē ſuſpectā hēat qꝛ introducta ē a timoꝛe ⁊ ſufficienti đ liberatōe eā examiet cū timoꝛ ceſſauerit. Sic eīm ira īpedit aīm ne poſſit cernere veꝝ. ita ⁊ timoꝛ. Et i his q̄ introducit puſillanimitas magis credat iudicio alieno q̄ȝ ſuo. Cum vero viſionem per ſe vel per alium erroꝛē eē ꝺeꝑ̄hēderit. audacter contra talem timoꝛem poſtea

pugnet. Sicut em̄ timēdo timidi. ita audiēdo audaces efficimur. Ualet etiā vt ab his ſe cuſtodiat. q̄ puſillanimitatē augent. Hec em̄ inſtrumēta ſunt demōis. idō vtīlis ē orō. Hec ibi Docet etiā ſcrupulos dubioſos deponere. ꝛ conſilia fixa tenere ſacra ſcriptura. Eccl. xxij. vbi dicit ſapiens. Sicut lorameutū lineū colligatū in fundamēto edificij nō diſſoluetur. ſic ꝛ cor confirmatū in cogitatione conſilij cogitatus ſenſati in oī tempe vel metu non deprauabit. ſicut palee in excelſis. ꝛ cemēta ſiue impenſa poſita ꝯ faciē venti nō ꝑmanebūt. ſic ꝛ cor timidū in cogitatōne ſtulti contra impedimentū timoris nō reſiſtit. Sꝫ qꝛ multꝭ ſcrupuloſis videt̄ difficile aut impoſſibile ꝗ ſcrupuloſos deponāt. reſpectu q̄rundā contēptum. Idcirco opus eſt videre q̄uo hoc eſt poſſibile hn̄ti vſum rōnis ꝛ volūtatis. ꝑfectuꝫ ſaltem. Pro cuius intellectu notāde ſtꝭ diffinitiones liberi arbitrij imperij eius dictamis. rōnis ꝛ volūtatis. Eſt em̄ vt dr̄ cācellarius de regulis moralib̄ liberū arbitriū facultas rōnis atq̄ volūtatis. potēs impare ceterꝭ viribus cognitiuis ꝛ affectiuis. imo rōni. ꝛ q̄nq̄ volūtati cū ceteris reſpectibus. Imperiū liberi arbitrij eſt dominiū rōnis dictātis aliq̄d motus. ꝛ volūtatis exeq̄ntis ipm in īferiores vires. vel tanq̄ inferiores in hoc obediētes Dictamen aūt rōnis exꝑmit̄ ꝑ ꝟbum indicatiuū vel modū indicatiuum. vt hoc ē faciendū. executio ꝑ ꝟbum impatiuū. vt fac hoc. Rō eſt potentia aīe cognitiua reſpectu cognitionū deducibiliū. ex ꝑncipijs libera. libera ſm aliq̄s eſſentialiter. ſm alios ſolū ꝑticipatiue. Sꝫ volūtas eſt potētia aīe affectiua rōnalis. hec ex cognitōe rōnis pōt ceteris omib̄ eq̄liter ſe hn̄tib̄ elicere actus ſuos imanētes. Actus aūt imanētes ſunt velle ꝛ nolle deliberatū. ꝛ actus q̄dem medius ſuſpēſiu⁹ vel experimentatiuus. Nota

pterea regulã ſupra.xiiij.ca.videlʒ. Non ois deliberãs agit ex deliberatõe ⁊c. Rememorãde ſunt etiã diffinitiões ſcie.opinionis credulitatis. ⁊ ſimiliuʒ poſite ſupra primo capitulo.

Capitulũ.xix.latius docet idẽ rõnibus quomodo ſcrupuli ſunt abijciendi.

Re intellectis igr̃ nominũ ſignificationib9 facile erit videre quõ quis põt ⁊ dʒ ſcrupulos aut contẽnere nõ curãdo aut deponer̃ ratiocinãdo. Pro quo aduertendũ eſt id qđ dicit Guil. pariſienſis in de fide ⁊ legi.in pncipio ſcʒ de opationib9 intellectus ſolum credere bellũ hʒ. Compꝛ̃hendimus aũt dicit opinari in eo qđ eſt credere. Credere ẽ em̃ vehemẽt̃ opinari. Scire aũt nõ hʒ bellũ ꝑpter firmitatẽ ſuã niſi ſophiſticũ. qđ qñ luminoſitate ſua nõ taʒ vincit̃ q̃ʒ velut nebula diſſoluitur. Cogitare aũt bellũ hr̃e videt̃ ꝑpter cogitatiões q̃ improbiſſime ſe ingerunt. qđ euidẽtiſſimũ ⁊ duriſſimũ eſt in cogitatõib9 blaſphemie. ſicut ⁊ cogitatões mũde vix obtinẽtur. vñ.ij. Cor.iij. Nõ q̃ ſufficiẽtes ſimus cogitare aliq̃d ex nob q̃ſi ex nob. ſʒ ſufficiẽtia nrã a deo eſt Nec mirũ. Ipm em̃ cogitare voluntariũ eſt. ideo belluʒ hʒ. Scire aũt nõ eſt volũtariũ. q2 eſt in eis q̃ per ſe nota ſunt. ⁊ maxie in pmis ipꝛeſſiõib9 ñ ẽ in ptãte arbitrij ſcire vl̃ ñ ſcire ꝑpt̃ primitatẽ ipoꝝ ad intellectũ ⁊ vehemẽtẽ ipꝛeſſionẽ eoꝝ q̃uis aliq̃ mõ ſcia volũtaria videatur vt ſtudere. inſpicere libꝛos ⁊ querere. ⁊ iõ laudabilia l̃ ñ. Sʒ obijceres ſic pma pncipia ingerũt ſui ſciaʒ ⁊ certitudinẽ. ſic pma pbabilia credulitatẽ. g̃ credere ñ ẽ volũtariũ in ipis. ſic nec ſcire i iſtis. Rñdet̃. pbabilitas q̃ntacũq̃ ſit. ñ ingerit credulitatẽ ſeu fidẽ ex necitate hoib9 intelligẽtib9 ⁊ exercitatis. cũ ipi certi ſint nõ oẽ qđ videt̃ ẽẽ verũ. veꝝ ẽẽ. vel etiã ſil'e ꝟo ẽẽ verũ. Idẽ ãt ẽ pbabile qđ ve

riſimile ⁊ idē qḋ videt̄ verū. Sapientū aūt ē tā a veri ſi militudīe ⁊ ꝓbabilitate q̄ꝫ a ficto colore timere ſp̄ ⁊ ca uere. Illḋ tn̄ verꝫ ē q̄ illi q̄ credit ꝑncipijs ſyllogiſtice oꝛ dinatꝭ neceſſe h̄ꝫ ⁊ credeꝛ ꝯcluſiōi. poſita credulitate pn cipioꝝ neccitate n̄ abſoluta. ſꝫ ꝯditionata Voluntariū tn̄ ſimplr̄ ē ⁊ liberꝫ de oī ꝓbabili vt ei q̄s credat. vel n̄ cre dat. qm̄ nihil adeo ꝓbabile ē q̄ n̄ hēat aut diſſuaſioneꝫ q̄ poſſit videri falſuꝫ. aut ſaltē q̄ poſſit videri n̄ credēdū eē ꝑpt̄ piculū erroꝛꝭ. Sufficit ei ſapiēti cū ꝟitatē appre hēdere n̄ p̄t nō illḋ a falſitateꝫ n̄ errare atꝫ n̄ falli. queadmodū ⁊ bellatoꝛi cū hoſtē ſuꝑare n̄ p̄t. ſatis eſt ei ſi n̄ ſu ꝑet̄ ab ipo. ⁊ negociatoꝛi cū lucꝝ capere n̄ p̄t ſi dānū euitꝫ Et ne putes philoſophantib̄ꝰ leue dānuꝫ credulitatꝭ et opiniōis erroꝛē. h̄ eīm totꝭ ſtudijs effugere ꝯtēdūt. ne. ſ. ſuꝑent̄ ab erroꝛib̄ꝰ ⁊ ne ꝑ ꝟitate quā q̄rūt accipiāt fallē tē ꝓbabilitatē. aut ꝑ veri ſilr̄itudīe mēdaciū. Notandū tn̄ q̄ cogitare ſi nudū ē. ⁊ ſolū cogitare informe ē valde ⁊ materiale. ſi n̄ h̄ꝫ aſſentionē aut certitudinē aut diſſen tionē. Vn̄ nec ab ipa materia ſupra quā cadit q̄ꝫtūcun q̄ꝫ bona ſit aut mala. vnq̄ꝫ formaꝛ̄ aut denoiat̄. neq̄ꝫ vn̄ q̄ꝫ h̄ꝫ ex ea laudē vel vituperiuꝫ Cogitare eīm. q̄ꝫtūcūq̄ꝫ hoꝛribile ⁊ q̄ꝫtūcunq̄ꝫ deteſtandū malū ſi nudū ē vt di ximꝰ. n̄ ē malū ſic nec videre malū. malū eſt q̄ꝫtūcūq̄ꝫ vi ſuꝫ malū ſit dūmō videre nudū ſit a delectatōneꝫ aſſen ſiōe. Alioqn ds malus eēt q̄ oia ſcit ⁊ videt. hec ille Ex q̄b̄ꝰ p̄tꝫ q̄ q̄s p̄t ꝑ liberꝫ arbitriū opinionē aliquā vl̄ rō nē l̄ argumentū vl̄ auctoꝛitatē ꝑ quā abijcere ꝯtēnere nol le ſentire. aut ſuū actū de credēdo ſuſpēdere. ⁊ ſm̄ h̄ con ſciaꝫ ſuā īformare Ad idē ē Matheus d cracouia li. d rōnali diuinoꝝ opeꝝ vbi ſic d̄t. Hoc argumētū n̄ eſt bo nū. neſcio ſoluere dubiū qḋ circa hāc ꝯcluſionē occurrit igr̄ debeo d ea dubitare. rō ē. q̄ʒ mag̃ dubia occurrūt cir

ta ꝯcluſiões geometrice. ꝛ infallibiliter demonſtratas Idē ſimilr̄ circa fidei ꝯcluſiões. Itē eſt materia tā facil᷑ q̄n ſubtiliter inueſtigātibꝫ occurrāt in ea q̄ vix aliqñ aut nunq̄ forte plene pñt ſolui. Vñ ꝯcluſionibus fidei vel rationi ſeu argumēto q̄ fidei ꝯſona ſunt aut rōni q̄ euidens eſt ꝛ gñaliter approbata vel alijs ꝯſimilibꝫ mēs idubitāter adhereat quiſq̄ eque vel magis euidens aut fortis rō occurrat q̄ etiā añ aſſenſuꝫ plene diu ꝓbat᷑ Et ſi h̄ q̄dem facerēt nō tam multi vacillarent. ſꝫ qꝛ multi volunt ſtatī vacillare q̄ꝫcito occurrit dubiū vel argumētū qd̄ neſciūt ſoluere. iō multi erroribꝫ īplicant᷑ ꝛ dubijs ac infirmant᷑ in fide. ꝛ ſe ſciolis putāt qd̄ peius ē l' alijs oñdunt. Hec ille. Vñ intuemur q̄ſi in luce q̄les ſint de q̄bꝫ dr̄ eccī. xix. q̄ facile credit leuis ē corde ꝛ minorabit᷑. Sꝫ q̄d de ill' q̄ ꝓpt̄ defectū naturalē aut accidētalē melācolie vel manie ſcrupulos deponere nō pñt. De qua infirmitate naturali dictū ſunt ſup̄ tractatu iſto ca. iij. et. v Rñdet᷑ q̄ ds̄ neminē obligat ad īpoſſibile ſm̄ btm̄ hierony. Et in his q̄ ñ ſubſunt libero arbitrio ſm̄ ph̄m nemo laudādus ē nec vitupandus. ꝛ per conſeq̄ns talibꝫ nec meremur nec demeremur. Nam cancella. tractatu de pollutōne. de talibꝫ ſimilibꝫ ſic dicit. Dicūt doctores aliq̄ q̄bꝫ aſſentio q̄ aliqñ ñ tā meritoriū ē credere ſic vel ſe credere nec dolere de petīs ſenſualiter ſicut velle dolere ꝛ ñ poſſe. ꝓbat ꝑ pſal. q̄ dr̄. Deſideriū pauperū exaudiuit dñs. ꝑparatōeꝫ cordis eoꝝ audiuit aur̄ꝭ tua. Deus inq̄t iudicat nos ſm̄ ſupiorꝭ rōnis arbitriū volūtatē ꝛ iudiciū. ꝛ ñ ſm̄ ea q̄ nob̄ inuitꝭ atq̄ꝫ contra nitētibus portio ſenſualitatis inferior aduehit ꝛ producit. qualia ſunt volubilitas imaginationū ꝛ fantaſiarū. Stimul⁹ inſup carnis ille crebroſus aut vincentes vacillatōnes Preterea timide ꝛ incerte ſunt cogitatōes nr̄e ſup agen

dis ꝛ ſup eis credendis. que noſtris nequaqꝫ ſenſibus attingimus ꝛ ꝯſimilia. Decipimur, ex h̄ multi ex ſimplicibus. diſtinguere neſcientes inter ea q̄ portio aie ſupior agit p ſenſum. et ea q̄ portio inferior patiť abſqꝫ ſupioris aſſenſu. darēt idcirco tales ſepe alijs ſalubre conſilium. qui neſciunt illud pſtare ſibi. Quare ſic eſt. ob turbam certe paſſionū ſimul irruentium tumultuantem ꝛ ritalitatem. Hec ille.

¶ Cap. xx. ſeptimā regulā declarat valentē ad depoſitionē ſcrupulorum p epykeam. cuiꝰ pprietates ponuntur ꝛ octuplex doctria ſm eā dať quaꝝ tres declarātur

Septima ex eodē poſtremo regula pro ſcrupulorū depoſitiōe neceſſaria eſt p̄ceptoꝝ diſcreta epykeyſatio ſeu interp̄tatio vel declaratio. Equitas em̄ dicit Cancel. vbi ſupra quā noiat phus epykeyam ppondcrat iuris rigori. vt inquiūt iuriſperiti. Eſt autē equitas iuſticia penſati oibus circūſtantijs pticularibꝰ dulcore mie tpata. Hoc itelligit q̇ dixit. ipſe em̄ leges cupiūt vt iure regant. Et ſapiēs. Noli eē iuſtꝰ nimis. alioqn ſūma iuſticia ſūma iniuſticia fit. Ambulandū em̄ eſt in virtutū doctria via regia. vt nec ſtrictius fiat dei mādatū nec latius qꝫ ipſe mādauerit. qꝫuis ide poſſint ſumere aliq̇ aut malicie velamē libertatis. aut cōtra in deſperationē corruere. nō tn̄ oibus ꝓ omi tpe vel loco predicandū aſſerimus oēm veritatē. Eſt igiť epykeye virtutis ꝯſiderare nō nudū preceptū ſed circūſtantias omnes pticulariter ipm veſtiētes. Vnū phs. v. ethi. Epykeya exiſtens interp̄tatiua legū. melior eſt qꝫ iuſticia legalis. Itez ſm hanc ꝟtutez precepta dei et eccľie ac platoꝝ ſeu iudicū benigniter interp̄tari poſſumꝰ. Hec valet ſi in cōtrariū dicatur qꝫ eius eſt legē interp̄tari cuius eſt cōdere. Eſto em̄ vt dicit Iohan. de cābu. lib. xiij. de

conſalatione theologie. q in foro cauſarum interpreta
tio non ſufficiat. niſi q̄ fieret a p̄ncipe vel a legis latore.
bene tn̄ ſufficit ꝟtus epykeye in foro ꝯſcie. non ſolū cir-
ca p̄cepta hūana. ſed etiā circa p̄cepta diuina ꝛ tāto ma
gis circa diuia q̄nto deus rōnabilior eſt magiſq; beni-
gnus q̄ȝ quicūq; alius legiſlator. Vn̄ ſm eundē ꝑ vir-
tutē epykeye octuplicē doctrinā ꝯſcie ſcrupuloſe ꝓficuā
colligere poſſumꝰ. Prima eſt q inter durā ꝛ benignaȝ
circa p̄cepta ſniam ꝓ benigna eſt potius ceteris paribꝫ
interp̄tatio facienda vt ꝑ wilhel. cap̄. xi. ꝛ alios ſupra
patuit. Cuius ratio eſt. qꝛ p̄cepta dei non ſūt ad tollen-
dum oēm ſpūalem dulcedinē. qualis certe tollitᷣ qn̄ q̄s
nimis ſcrupuloſe precepta interpretatᷣ ꝛ timide nimis.
Nā ſicut tinea veſtimēto. ꝛ vermis ligno. ita triſticia vi
ri nocet cordi. ꝓuerb. xxv. Qđ caſſianus li. ix. inſtitutoꝝ
de vicio triſticie loquēs ſic exponit. Satis inq̄t euiden-
ter ac ꝓprie vim noxꝗ. huius ac pernicioſi vicij ſpūs diui
nus exp̄ſſit Veſtimentū eñ eſu tineaꝝ attactū nullius
precij. vel honeſti vſus poterit vlterius hēc cōmercium
Idēq; lignū vermibꝫ exaratū. nō ad ornatū vel medio
cris edificij. ſed ad ꝯbuſtionem ignis merebitᷣ deputari
Ita igitur ꝛ aia que edaciſſimis triſticie morſibꝫ deuo-
ratur. inutilis erit vel veſtimēto illo pontificali qđ vn-
guentū ſpūſſancti de celo deſcendēs prius in barbam
aaron. deinde in orā ſuaȝ ſolere ſuſcipe ſcti dauid vatici
nio ꝓhibetᷣ ſm illud Sicut vnguentū in capite qđ de. ꝛc̄.
quod deſcendit in oram veſtimenta eius ꝛc̄. Sed nec
ad ſtructuram tēpli illius ſpiritualis atq; ornatum po
terit pertinere. cuius paulus architectus ſapiens po-
ſuit fundamēta dicens Vos eſtis tēpluȝ dei. ꝛ ſpiritus
dei habitat in vob Quo circa xp̄s Math. xi. dicit con
ſolando. Venite ad me oēs qui onerati eſtis ꝛ ego refi

etiam vos. vbi dicit btūs Hilarius. legis difficultatib⁹ laborantes ꝛ pcti ſeculi inuolutos ad ſe aduocat ꝛ poſt modū de iugo euāgelij ſubdit. Jugū em̄ meū ſuaue ē. ꝛ onus meū leue. Secūda doctria ſm̄ ꝟtutē epikeye eſt ꝙ nec de⁹. nec eccia intēdit per ſua p̄cepta obligare ad vix poſſibile alicui. Vñ ſctūs Tho. ſup. iiij. di. xvij. dr p̄cepta iuris poſitiui nō ſe extēdunt vltra intētionē pre‑cipiētis q̄ eſt finis p̄cepti. hec aūt ē charitas Et p̄ma. ij. q. xv. d. Nullus obligat̄ ad īpoſſibile. Illō aūt īpoſſibi le ad qō nullus obligat̄. videt̄ ſm̄ ꝟtutē epikeye in lege noua q̄ eſt pfecte libtat̄ interp̄tandū nō ſolū de abſolu te īpoſſibili. nec de eo etiā ꝓut dicti doctoris ſonāt ꝟba qō vix ē poſſibile. vtpote nimiā hn̄s difficultatē alias n̄ apparet qūo intelligi poſſit illud xp̄i ꝯſolatoriū. Onus meū leue. qūo em̄ leue dr̄ qō multū aut nimis ē difficile

Tercia doctria eſt Nec de⁹ nec eccia intēdit median‑tib⁹ ſuis p̄ceptis aliquē obligare ad h̄ ꝙ ſit fatuus. i. ta lia p̄cepta loco ꝛ tpe nō obligāt quēlibet vbi coꝝ obſer uātia foret ridiculoſa. ſaltē apud diſcretos ꝛ bonos vi ros. Pꝫ illud a ſili de vot̄ ex diuio p̄cepto deo reddē‑dis. ad q̄ deo reddēda ſi ſint ſtulta vt dicūt doctores cō muniť nullus obligat̄. Auctoritas ē ad h̄ late Jnnocē tij in iure Jn glo. ſup ca. nouit. de ſen. ex. ꝛ codē titu. ca. cū medicinalis. li. vi. Rō p̄t etiā aſſignari qꝛ precepta eccie dant̄ ex charitate qō ſaltē p̄ſupponendū eſt ꝛ preſu mendū. Sꝫ qō ex charitate ſtatutū eſt nō dꝫ ꝯ̄ charita‑tē militare. vt ait Bern̄. li. de p̄cep. ꝛ diſpē. Militarent aūt p̄cepta eccie ꝯ̄ charitatē ſi obligarēt ad ſui obſuāti‑am in caſib⁹ ea obſuando fatuū aliquē iudicarēt obſer uantē viri boni ꝛ diſcreti ac deriderent.

Cap. xxi. reſiduas qnqꝫ doctrinas deducit.

Quarta doctrina Qui vult abſolui a debito ali‑

cuius p̄cepti faciat in materia eiuſdez notabiliter vltra debitū. h̄ em̄ faciēdo q̄s ſperare dʒ firmit̄ ſe abſolutū fore a debito. Exēpli grā. tenens ex p̄ceptis diebꝫ dn̄icis et feſtiuis a ſuilibꝫ opibꝫ abſtinere. Si āt pluribꝫ diebꝫ in hebdomada. aut etiā regl'arit̄ a ſuilibꝫ vacare opibꝫ ꝯſueuiſti. p̄ſerti vacādo do. ꝛ oꝛōnibꝫ intēdēdo ꝛ caſu te ꝯtingat ī die feſtiuo q̄ndā aut ob neceſſitatē aliq̄d opari dn̄mō h̄ ſine ſcandalo notabili fiat te ꝓpter hec ḡuari in ꝯſcia nō opꝫ. Pꝫ h̄ in ſil'i. Nā ſi q̄s alicui teneret̄ in v. ſolidis ꝛ p modū nūeris. xx. centū vel mille marcas liberalit̄ ei daret. nūq̄d talis deberet bn̄ ſupponereqꝫ de v. ſolidis alias ſoluēdis q̄tat⁹ eēt Eſt em̄ d̄s in infinitū liberalioꝛ ꝛ clemētioꝛ hoībꝫ Ad idē ſatꝫ expſſe ē Caſſianus coll'. pa. col. abbatꝫ theonis ca. xiij. ꝛ in m'tis locis ꝓbādo qꝫ ieiunia ꝛ alia hmōi ꝓ locoꝛ tpe ſuāda ſtꝫ et moderanda. Quadrageſime inq̄t lege q̄ iuſt⁹ eſt atqꝫ pfect⁹ nō tenet̄. nec exigui hui⁹ canonis ſubiectiōe ꝯtentus eſt. quē ꝓfecto illis q̄ p totū anni ſpaciū delicijs vel negocijs ſecularibꝫ īplicant̄ eccl'iarū p̄ncipes ſtatuerunt vt hac legali q̄drageſimali neceſſitate ꝯſtricti. his ſaltez diebus dn̄o vacare cogerent̄. ac dierū vite ſue q̄s totos q̄ſi fruct⁹ quoſdā fuerāt voꝛaturi vl' decimas dn̄o dedicarēt. Ceterū iuſti quibꝫ lex nō eſt poſita q̄ ſpūalibꝫ officijs nō exiguā illā. i. decimā ptez. ſed totuꝫ vite ſue tp̄s impendūt. qꝛ liberi ſtꝫ a decimarū legaliū functiōe. Idcirco ſi eos ſuueniēs honeſta ꝛ ſctā neceſſitas coartauerit. audēt ſtationē ieiunij abſqꝫ vlla diſceptatōe laxare. nō em̄ deciaꝝ ab eis exiguitas mutuat̄. q̄ oīa ſua domino ſuo ſecū pariter obtulerūt qd̄ ꝓfecto abſqꝫ ſummo fraudis reatu facere ille nō poterit. q̄ nihil volūtarie offerens deo inexcuſabiliter ſoluere decias ſuas legis neceſſitate ꝯpellit̄. Illō tn̄ ꝟbū Caſſia. videlꝫ. q̄drageſiē

lege qui iuſtus atq; pfectus eſt non tenet ſane intelligē-
dum eſt ſic videlz q2 nō tenet eā ſm lrām adeo rigide z
onerose obſuare q̄minus ipam ſm virtutē epykeye in-
terp̄tari valeat. pro loco. ſ. z tpe. dūmodo nō ꝯtra intē
tionē legiſlatoris ſeruare poſſint z etiā moderare. Per
qđ quidē non remouet quin q̄ntumcūq; iuſtus de lege
cōmuni ſuare teneat precepta eccl'ie ſana intellecta ſm
intentionē precipiētis. Ex p̄miſſis igiẗ ptz q̧ q̄s abſol
ui pōt ꝑ tpe a ſuo debito. Per hoc quidē q̧ in eodē ge-
nere notabiliter facit vltra debituz maxie in caſu q̄ an il-
lud ſuuz ſit aut nō ſit debitū dubitat. Quinta doctria
q̧ in dubijs bonorū vita dz alijs eſſe viuēdi regula. p-
ut tactū eſt ſupra. ca. xvi. Rō eſt. q2 tales ſm virtutem
epykeye preſumi dn̄t hr̄e rectū iudiciū. Sexta doctria
In his que ſolū ſū mala. q2 ꝓhibita multū excuſat. vl
in toto vel in tāto ꝯſuetudo. imo in caſib9 ex vi rōnalis
ꝯſuetudinis p̄ſertim ſi preſcripta ſit eſt ꝯtra ius ſcriptū
multotiēs faciendū. Rō dicti q2 ſicut epikeya eſt mode
ratiua vel interp̄tatiua leguz. ſic z ꝯſuetudo eſt optima
legum interpres ſi de poſitiuis legib9 ſmo fiat. Et in d̄
vita aie dicit Cancellar. Omis lex hūana vel poſitiua
pōt abrogari in eo q̧ non neceſſario pticipat cū natura
li z diuina. hec aūt abrogatio fit ꝑ ꝯſuetudinē oppoſitā
Iuxta qđ dicūt iuriſte z verū eſt q̧ ꝯſuetudo ē optima
legum interpres. nec vnq̄ dicenda ē corruptela niſi vbi
legē diuinā. aut naturalē ledere cōuincit. Naz ſicut con-
ſuetudo dr altera natura ſic lex ꝯſuetudinalis quaſi lex
naturalis habēda eſt. Fit tn̄ abrogatio eius ſicut aliaꝝ
ꝯſtitutionū ꝑ exp̄ſſam aut intp̄retatiuā reuocatōnez fa
ctam ab illo q̄ condēdi habuit ptātem. Fit deniq; abro
gatio cauſa manifeſte dānoſitatis ſi lex iſta ſuaret. Pa
tent hec oia ex deſcriptione z ꝯditionib9 legis bone q̄m

honeſta eſſe dȝ iuſta poſſibilis iuxta naturã ⁊ ɔſuetudi-
nẽ p̃rie loco tꝑiq3 cõueniẽs. neceſſaria vtilis ⁊ manife
ſta. vt hĩ ex dictis Iſid. ex his ſiquidẽ ɔſtat q̃ temera-
riuȝ eſt ⁊ iniquũ velle oĩa decreta ſiue eccĩaſtica ſiue ciui
lia ad omne tꝑs ad oẽm genteȝ ⁊ patriã extẽdere. Om̃
lex q̃ ꝓ vno tꝑe aut loco aut perſonis eſſet vtilis eſſet in
alijs loco ⁊ tꝑe ⁊ ꝑſonis impoſſibil' aut damnoſa. imo
velle ſic oĩa ſtatuta ſtabilire hoĩm eſt delirãciũ. ⁊ qua
ſi ɔtẽdentiũ vt oppoſite leges ſimul obſuent̃. Preterea
poſitũ eſt in decretis. d. iiij. q leges inſtituunt̃ cũ ꝓmul-
gant̃. firmãtur cũ moribꝫ vtentiũ approbant̃. Igitur ꝑ
argumentũ a ɔtrario ſenſu. ſi moribꝫ vtentiuȝ nequaq̃
approbant̃. ille nulluȝ hñt firmamentũ. ⁊ ita ppl's habȝ
multũ in ſua ptãte dare robur aut tollere preſtitum ab in
itio Quantũ autẽ de tꝑe ſit neceſſariũ vt ɔſuetudo vim
legis habeat. vel arrogare habeat legeȝ. Dicimus inq̃t
vbi non eſt taxatũ tꝑs a legibꝫ alijs debet fieri abroga
tio ꝓut ſapiẽs iudicabit. nũc tardius. nunc citius iuxta
neceſſitatis aut vtilitatis qualitatẽ. Verũtamẽ qꝛ con
ſuetudo eſt altera natura. leges aſſuete ⁊ quaſi iã in na-
tura verſe non dñt abſq3 manifeſta neceſſitate vel vtili-
tate. vel tolli vel mutari. Septima doctrina Hõ po-
teſt informare ɔſciam ſuã. dicit Pe. de pal. ſup. iiij. diſ.
xviij. q vbi hõ non peccat mortal'r nunq̃ incurrit ſentẽ
tiaȝ excõicationis iuris. Excõicatio eñ debet eſſe in ec-
cleſia ſicut ouis dȝ eſſe in ouili. qd eſt neceſſariuȝ ad bo-
nũ gregis. licȝ videat̃ nociuũ vni oui. Si eñ ouis mor
bida eſt. curet̃ ſi põt. ſi non p̃t expellat̃ ne totus grex in-
ficiatur ⁊ ſic vt ouile xpi ſit ſanũ non morbiduȝ qñ vna
ouis mortali morbo laborat. monitionibꝫ moueat̃. Si
aũt ꝑ ɔtumaciã appareat iſanabil' plaga eiꝰ. tũc ab oui
li abijciẽda ẽ. ne ɔtagione peſtifera plurimos ꝑdat. vñ

Apl'us .p. Cor.v. Ego em̄ hmōi tradidi ſathane.in interitum carnis vt ſaluus fiat ſpūs ei⁹ ſcʒ ⁊ alioꝝ. Ex quo ſequitur ꝙ ꝫcōicatio nō niſi ꝑ mortali pctō debet infligi. qꝛ ille ſolus iudicio ecclie pſcidēdus ē. ꝗ iudicio dei creditur pciſus Vñ cū ſnia iuris non ſit iniuſta poſſet hō informare ꝯſciaꝫ ſuā ꝙ vbi hō nō peccat mortaliter. nūꝗꝫ incurrit ſniaꝫ iuris qꝛ iniuria dr̄ eſſe ꝙ nō iure fit Nō aūt dʒ Vñ iura naſcunt̄. inde naſci iniurioſa excōicatio vñ cū ſit ininrioſa excōicatio que fert̄ ſine mortali. iō nō eſt ſnia iuris vbi nō eſt mortale pctm̄. Octaua preterea doctrina pōt addi. quā tradit Joh. de cāba. in lib. de culpa ⁊ grā. q. xv. circa finē materie tercie ꝯcluſionis Vbi ꝯtra eos ꝗ dicūt ex ꝯſuetudine teneri quēlibʒ poſt peccatū mortale. etiā cōtritū ꝯfiteri añ euchariſtie ſumptionē ſic dicit. Si inquit eſſet de hoc ꝯſuetudo etiā generalis ⁊ vim legꝭ hñs. tñ illa vim legis nō excedit in obligādo vel in artādo. Et ideo in quocūꝗꝫ caſu pretermittens faceret hoc ꝙ lex īponit poſſet excuſari a peccato. puta ſi hʼ faceret ſine ꝯtēptu ⁊ ꝑ ꝟtuteꝫ epikeye. ꝗ rōne ꝑiculi alicui⁹ ꝯſiderari pōt qñꝗꝫ fieri ꝯtra verba legꝭ ſm ꝙ pulchre declarat ſctūs Tho. ij. q. xcvi. ar. vi. ⁊. ij. ij. q. cxx. arti. .p. In eodē caſu vel ꝯſili poſſet ꝑtermitti talis ꝯſuetudo abſꝗꝫ pctō. puta ſi etiā pretermitteret̄ abſꝗꝫ ꝯtēptu ⁊ ꝑ ꝟtutē epikeye attēdēdo ꝑiculū aie rōe nimie inuolutiōis erronee ꝯſcie. Vñ ⁊ de ꝯſuetudie Hoſti. ca. .p. circa finē dt ſic. Gñaliter tibi trado vbicūꝗꝫ ꝯſuetudine ꝑuata anima ꝑiclitaret̄ non valet. Hec hoſti. qđ poteſt intelligi ſimpliciter vel in caſu quare ⁊c̄. Hec Johan. de cambaco.

¶ Cap. xvij. ad ſciendū quō precepta diuina humana ligent diffiniunt̄ leges. diuine. ⁊ ꝑ nouē cōcluſiones fit preceptorū aliquoꝝ interpretatio.

Verum vt ſcrupuloſi p̄ precepta non vltra q̄ȝ neceſſe ſit ſe artari putēt. de eiſdeȝ q̄uo ligēt q̄ȝtum qn̄ vbi et qualiter notāde ſtȝ prime diffinitiōes legum ſeu preceptoꝝ. Cancella. deinde. ix. cōcluſiones eiuſdeȝ. Eſt igit̄ lex multiplex q̄daȝ eterna ſiue prima. alia naturalis hoīm alia diuia hoīm. alia priuata. alia poſitiua. alia ciuilis ꝛ tp̄alis. alia ciuilis ꝛ ſpūalis. alia charitatis. Lex em̄ in genere ē recta rō practica ſm quē motus ꝛ operationes rerū in ſuos fines ordinate regulātur. Vel eſt ipa talis regulatio in quocūqȝ Lex eterna ſeu prima eſt bn̄placitū. ſeu voluntas ſuprema dn̄i dei preſtituentis reb9 a ſe ꝯditis fines ſuos ꝛ motus ꝛ operationes ad illas Lex naturalis hoīm eſt dictamē legȝ practicū qđ natus eſt h̄re quilibet hō nō impeditus in vſu rōnis. nec diſpōne corporis. nec ex diſpōne vicioꝝ. Lex diuia ꝓprie eſt in hoībus ꝛ eſt lex per diuinā clemētiā accepta ad regimē plurimoꝝ ꝓ fine btitudinis ꝓn cipaliter ordinata. Primū ponit̄ ad differentiā legȝ priuate. Aliud ponit̄ ad differentiā legis iudicialis in antiqua lege. Lex ꝓuata eſt p̄ diuinā reuelationeȝ accepta ad regimē pſone ſingularis vel paucoꝝ. Eſt aūt diuia reuelatio illumiatio hūane nature rōnalis ad quā habendā vel modū habēdi ipa de cōi curſu ſibi indito nō attingit. Lex hūana ſiue poſitiua eſt lex p̄ rōneȝ ex lege naturali deducta in ꝯſeq̄ntiјs ꝓbabilib9 ad finē debitū hūane creature. Dicitur autem probabile quod pluribus et maxime ſapientibus apparet verum. Lex ciuilis et temporalis eſt lex humana ad finem naturalem ſocialis vite bene regende immediate vel principaliter ordinata per illum qui curam communitatis gerit ſufficienter promulgata. Sed lex ciuilis ꝛ ſpiritualis ē lex humana ex principiјs creditis vł ratione notis proba

biliter deducta ad finē ſupnaturalē imediate ꝛ pͥncipaliter ordinata. p illū vel illos q̄ curam hñt cōitatis ſufficienter pmulgata. In his oīb' p regula tenenduʒ ē ꝙ oīs obligatio finaliter reducit̄ ad dictamē liberi arbitrij diuini ſic volētis obligare creaturā. qḋ dictamē nob' innoteſcit vel in lumine fidei ꝛ gratie infuſarum. vł in lūie naturali ſignato ſup nos. Vñ practica iudicia rōis habemus aut p lumia ſcientiaꝝ tā diuinarū ꝙ hūanaꝝ ex duplici lumie pͦori emanantiū aut poſtremo p expientie multiplicis luminoſuʒ documentū. p qḋ fit vt taʒ ꝓtus ꝙ ars certius opent̄. Eſt etiam hͦ aduertendū ꝙ in pͥncipijs moralib' fit pceſſus qñꝙ a notiorib' vt q̄ſi a poſterioꝛib' vt ex his q̄ videm' in hūana politia aſſurgendo ad diuinā legē. qñꝙ fit econtra a pͦori ꝯſiderādo eas leges q̄ natura ſunt notiores q̄lis eſt lex eterna. His pmiſſis eſt hec cōcluſio pͥma. Solus deus. ꝛ nullus alius abſꝙ cōmiſſiōe eius pt directe ꝛ p ſe obligare aliq̄ʒ hoiem etiā ſibi ſubditū abſꝙ eius ꝯſenſu libero ad actus interiores ꝛ latentes hñdos. Solus ꝗppe deus pt de talibus iudicare. alij aūt nō niſi ex eius mādato et reuelatōe ſʒ tm̄ de exteriorib' Notāter ꝓo dr directe ꝛ per ſe. ꝛ abſꝙ conſenſu libero. qꝛ indirecte ꝛ p accidēs. vł ex conſenſu ſubditi hͦ pōt fieri niſi ab interiori procedat.
Scḋa ꝯcluſio. Qm̄ rōnabile eſt. vt nullus hō aliq̄ precipiat niſi illud de q̄ pōt agnoſcer̄ iudicialiter ſm moduʒ ſuū i foro ſuo. Idcirco finis ꝛ ītentio legiſlatoꝝ ñ cadūt ſub obligatione ſubditoꝝ. ſʒ tm̄modo opationes exteriores preceptorū. Et ita dicēs horas aut ieiunās in peccato mortali; aut intentōe ſiniſtra. vel abſꝙ intentōe abſoluit ſe a pcepto eccl'ie. ſed ñ apḋ deū. De negligentia āt pūerſaꝙ intentiōe ſepius excuſat̄. Tercia ꝯcluſio. Diſpenſatio plátoꝝ q̄ eſt iuris cōmunis q̄dā relaxatio

ſeu mitigatio. locū hꝫ p̄cipue circa ꝑticulares caſus ꝛ ꝑ ſonas ſingulares qm̄ aliqua ſtatuta ſunt ꝑ cōmunitatē q̄ huic ꝑſone vel illi ꝛ in iſto caſu vel in illo nō ita ꝯgrue dignoſcunt. Quarta concluſio. Cōſentire ſenſendi iſtꝫ ſuꝑiores ſaltem interp̄tatiue in abſolutionē legū ſuaꝝ poſitiuarū. qñ paſſim eas diu nō obſeruari ſciūt aut ſcire poſſunt. ꝛ nec ꝟbo nec facto reclamāt. Quita ꝯcluſio. Lex non inſtituit niſi dū ꝓmulgat. necꝫ vigorē hꝫ niſi cū moribus vtētium approbat. ꝛ hoc ſi ſit lex pure poſitiua ad populi regimē. ſecus de diuia atcꝫ naturali diceret ꝯtra q̄s nō eſt p̄ſcriptio vel ad oppoſitū conſuetudo ſed tm̄ corruptela. Sexta cōcluſio. In oī lege q̄ntūcuncꝫ poſitiua bñ inſtituta eſt aliq̇d de iure naturali et diuino vt q̄ expedit hoīes legib⁹ reg̃lari q̄ qui p̄tāti reſiſtit dei ordinatōi r̄ſiſtit ꝛ ſimiles Septia ꝯcluſio Diſcernere ius diuinū ꝛ naturale a poſitiuis ſicut eſt difficile. ita maxie neceſſariū eſt ꝛ vtile in oi doctrina morali ꝛ politica. ꝛ hoc fieri ꝑfecte neq̇t abſcꝫ ſacra ſapiētia. q̄ legib⁹ eternis innitit atꝫ fundat ꝛc̄. Octaua ꝯcluſio. Eccleſiaſti p̄lati reſpectu p̄ceptoꝝ diuinoꝝ ꝛ regule euāgelice nullomō conditores ſunt ſꝫ dūtaxat q̇dam interpretatores. expoſitores. p̄cones doctoreſcꝫ. Nona ꝯcluſio. Interpretatio ꝛ limitatio vel expoſito p̄latorū in lege diuia q̄ꝫdiu p̄lati nō ꝯgnoſcunt abuti ſua p̄tāte. ſuſcipienda eſt reuerent tancꝫ lex dei Abuterent aūt ſi manifeſte īponerēt onera nimis grauia ceruicibus popl'i xp̄iani. vt ſi ad feſtinandū q̄tidie vel ad aſtuta q̄lia hñt religioſi oēs paſſim reſtringere quererent.

Cap. xxiiij. ꝺclarat pctoꝝ mortaliū ꝛ venialiū dr̄ntiaꝫ ꝛ diffinitionē ꝛ ꝓprietatē.

PRoinde q: timorate conſcie ſcire vellent in q̄libꝫ caſu vbi eſſet pctm̄ mortale ꝛ vbi veniale vel nul

lũ. Jdcirco q̄d de h̄ ſentiendũ ſit reſtat declarandũ. vbi notandũ ſm ſanctũ Thomã ⁊ alios circa di.xxiiij.ſcdi. q̄ oē peccatũ eſt deuiatio ab aliqua lege naturali vel diuina vel quacũq̄ alia lege recte poſita. Et q2 oīs lex h3 vim coactionis p penã alioqn fruſtra ferrent leges ſi eas liceret ipune tranſgredi. iō ſm vnãquãq̄ legē illud pctm̄ dicit mortale qd̄ pena mortis dãnat. Ueniale vero qd̄ leuiori pena punit. vñ Aug. omel. vij. ſup Joh. dicit q̄ crimē eſt qd̄ dãnationē meret. licz aũt ꝓprie mors ſit ꝑuatio vite corporalis. tñ ad quãdaz ſimilitudinē ꝑuari finaliter diuina viſione et incurrere penaz gehenne mors dr̄. ſicut et ipa viſio vita dicit p chriſtũ. Johã. xvij Hec eſt inq̄t vita eterna vt cognoſcãt te. vnuſq̄ſq̄ eniz dicit vitã ſuã ↄſiſtere in eo in q̄ delectat. iō ꝓpter ſummã delectationē q̄ eſt in viſiōe beata. in ipa dr̄ vita nr̄a cōſiſtere. et in eius ꝑuatōne cũ afflictione gehēne mors. Sic igr̄ q̄ ad theologos q̄r̄ eſt ↄſiderare hũana opa q̄tinus regulent lege diuina pctm̄ mortale dr̄ q̄ quis meret hãc penã. Sunt aũt q̄daz pctã mortalia ex genere actus. q̄dam venialia ex genere actus vocãdo genus actus rōnem quã ſortit actus ex materia vel obiecto. Et ſic veniale diſtinguit ↄtra mortale iuxta diſtinctionē materie in q̄ peccatur h̄ modo. q2 peccatũ eſt quedã infirmitas aie. Et iō ſicut in morbis morbus ille dicit mortalis qui infallibiliter inducit ꝑuationē vite corpalis. Sic in peccatis illud dr̄ mortale qd̄ inducit ꝑuationē ꝑncipij ſpũalis vite. Ueniale aũt dicit illd̄ qd̄ talē ꝑuationē non inducit. Principiuz aũt q̄ viuimus ſpũaliter eſt charitas p quã homo ordinat bñ ad deũ ⁊ ad primũ ⁊ ad ſeipſ3 ⁊ iō illud ē pctm̄ mortale ex genere ſuo quod repugnat dilectioni dei proximi aut ſui. Dei vt facere ↄtra ſpem; fidē et charitatē. piuriũ cōmittere. ⁊ ſimilia q̄ ad tēpus,

z alia ſacra q̄ precipiunt in pmis trib⁹ mādatis decalo
gi Proximi ſicut de honore parentū. homicidio. mechia
furto et falſo teſtimonio et ſimiliū q̄ ſunt ɔtra ꝓximuz.
Sm vo in actib⁹ interiorib⁹ q̄ ɔp̄hēdunt in vltimis du
obus mandatis. ſ. nō concupiſces rē ꝓximi tui. aut vx
orem zc. Hec eñ z ſimilia ꝯuertūt debitū ordinē ſubie
ctionis ad deū z fedus hūane ſocietatis ad ꝓximuz. ꝓt
qđ ex generē ſuo ſunt mortalia pctā. qñ vo volūtas pec
cantis fertur in illud quod in ſe q̄dem continet quādaz
inordinationē. z tamen non contrariat̄ dilectōni dei aut
ꝓximi nec tollit ordinē debite ſubiectionis ad deū nec fe
dus hūane ſocietatis ad ꝓximū. ſicut vbū ocioſuz riſus
ſupfluus z ſimilia. taliuz dicunt̄ venialia ex genere. Ad
hoc videt̄ accedere dictū Rich. de ſctō vict. li. de differē
tia peti mortalis z venialis vbi dicit. Mortale pctm̄ ē
quod a q̄uis non pōt cōmitti ſine grandi corruptiōe ſui
ſine graui leſione ꝓximi z ſine magno ɔtemptu dei. Ce
tera vo oīa vident̄ mihi venialia. ſup quo dicit Aure
olus quodli. ij. q. xv. Ex iſto videt̄ poſſe accipi ꝙ mor-
tale ē inordinatio grādis valde. ac ꝑ hoc ꝙ oppoſita or
dinationi nō parue ſed magne neceſſarie ad finē ɔſeq̄n
dū. veniale aūt deordinatio leuis z parua eſt. z ꝑ h̄ op
poſita ordinationi vtile ſiue congrue vel accōmode. nō
aūt ad attingendū finē neceſſarie. Ad idē videt̄ eſſe ſan
ctus Tho. ſumma cōtra gentiles li. iij. ca. xxiiij. ſic dicēs
Peccatur mortaliter qñ totaliter intētio mētis abrūpit̄
ab ordine ad deū qui eſt vltimus finis bonoruz. In eo
eñ qui peccat mortaliter oīno auertit̄ intentio volunta
tis a fine vltimo In eo aūt q̄ peccat venialiter manet in
tentio conuerſa ad finem. ſed aliqualiter impedit̄ ex hoc
ꝙ plus debito inhereret his q̄ ſunt ad finē. hec Tho. Et
ibi ex intentōe conat̄ tradere differentiā pcti mortalis a

veniali. Differunt igit̃ mortalia pctã a venialib⁹ ſimili tudine multorũ actuũ aliorũ defectuoſorũ vicꝫ ſicut co‑ meſtio cibi mortiferi a nõ mortifero. ſicut vulnus letale et icurabile ꝑ naturã a curabili ꝑ naturã. ſic infirmitas certitudinalit̃ morté inducẽs ab ifirmitate vite nõ ꝓua te. ſꝫ ſanitate ꝑ ꝑte adimẽte. ſic offenſa ꝓ q̃ q̇s ab aliq̃ ci uitate ꝑpetuo exilio ꝛ carceri dãnat̃ aut morte plectit̃ ab offenſa q̃ tp̱alẽ penã meret̃ ſic actus q̄ oẽ lumẽ ocul' ſub trahit̃ ab actu q̄ oculi ꝑ mediũ ſubtile lumẽ intuent̃. ſic infectio radicꝭ arboris alicui⁹ a leſione ramuſculi alicui⁹ in eadẽ arbore. ꝛ ſicut curſor in via vadẽs in ꝯriũ t̃mio ad quẽ ad eũ q̇ ꝓſus t̃minũ ad quẽ vadit claudus ſtãs vel pauliſper a via deuians.

¶ Cap. xxiiij. qꝫ per pctm̃ mortale charitas ꝑditur. ꝛ qꝫ ſcire nõ poſſum⁹ ſemꝑ vbi ſit pctm̃ mortale. imoqꝫ peri culoſuꝫ ſit illud diffinire oſtendit.

Ex p̃miſſis ꝛ ꝓ eoꝝ latiori mãifeſtatõne ponant̃ ꝯcluſiões. Pria ꝯcluſio habitus charitatꝭ eſt vita aie. ptꝫ ꝑ Auguſ. iiij. de trinitate. ca. ix. dicẽtẽ Mors ſpũs ẽ a deo deſeri. mors ãt corpis a ſpũ deſeri Nec itelligas deũ ſepari ab aĩa abſolute. Eſt em̃ aliq̃l' p̃ſentia dei ipi aie etꝭ peccatrici. ſꝫ ñ ꝑm illũ effectum dei ſpũalẽ ꝑ quẽ ds aĩaꝫ viuificat. tal' ãt effectus ẽ charitas qr nullus effectus ſine charitate valꝫ. vt dr̃. i. Coꝝ. xiij. Separat̃ ãt ds cuꝫ effectũ talem ſubtrahit Secũda ꝯcluſio. Nullus actus de gñe moris in habẽte vſuꝫ rõ‑ nis eſt ſimpl'r indifferẽs. neqꝫ q̄ ad bonitatẽ moris. nec q̄ ad meritũ vel demeritũ. ſaltẽ boni tp̱alis. ſatꝭ ptꝫ per ſanctũ tho. pria. ij q. x. Jõ q̇ minima negligit. paulatiꝫ d cidit. ꝛ in maiora plabit̃. Nam veniale pctm̃ ꝛ ſi nõ per imit de ꝑ ſe vitã grẽ. q̃ ẽ vita p̱ma. infirmat tñ operatõꝫ eius. q̃ eſt vita aie ſecũda. ꝛ ad mortẽ ſi mĺtiplicet̃ diſpo

níe.retardatqꝫ a ꝑfectu meriti.ꝛ ab acceleratiōe viſiōis
dei. In via em̄ dei nō ꝓgredi regredi eſt. Tercia cōclu
ſio. Deus vitā ab aia nō ſubtrahit niſi aia pͥus vnā de
ſerat.pbaꝛ p Aug.in de vera et falſa pnia.dicētē an̄ fi
nem. Deus cū incipit ſemel bn̄facere niſi delinq̄remus
eū eiuſdē beneficiū.qđ oīno noſtrū eſt.cū prioꝛ ſit inſpi
rādo.cogiꝛ ex neceſſitate iuſte mie neminē poſſe pͥus reli
quere. Nō em̄ ſui eſt relinq̄re niſi relinq̄ntē ſe. Itē in de
natura ꝛ gratia. Deus nō deſerit niſi deſeraꝛ vt pie iu
ſteqꝫ viuaꝛ. Et.xiij.ď ci.dei.ca.xij. Aliq̄n aia deſeriꝛ a vi
ta ſua.q̄ illi deus eſt.nō deſerta eſt vt deſereret.ſed vt de
ſereꝛ deſeruit.ad malū ei pͦꝛ eſt volūtas eius. ad bonū
vero pͦꝛ eſt volūtas creatoꝛ. Quarta ꝯcluſio. Licet
in mltꝭ ſcire teneaꝛ ďs vbi cōmittiꝛ pctm̄ moꝛtale. Nul
lus tn̄ teneꝛ ſcire nec ſcire pͭ ſpēaliter in oibus difficulta
tibus an vbi ſit pctm̄ tale. Pꝛia ps ptꝫ ex pͥma parte.ca.
iiij.ꝛ.v.alias em̄ ignoꝛās ignoꝛabiꝛ. Secūda pars ptꝫ
de multis materijs.vbi doctoꝛes ꝯtraria opinātur. Il
lud etiā ſentire videꝛ Aug.xxi.de ci.dei.ca.vlti.dicens
Quis iſte ſit modus.ꝛ q̄ ſunt ipa pctā q̄ ita impediunt
ꝑuentionē ad regnū dei.vt tn̄ ſanctoꝝ amicoꝝ meritis
impetrent indulgentiā difficilimū eſt.inuenire periculo
ſiſſimū eſt diffinire. Ego certe vſqꝫ ad hoc tēpus cū in
de ſatagerē ad coꝝ inſatagīnē ꝑuenire nō potui foꝛtaſſ
ꝛ poterea latent.ne ſtudiū ꝓficiēdi ad oīa cauēda pctā
pigreſcat qm̄ ſi ſciret q̄ vel qualis ſint delicta ꝓ q̄b etiā
ꝑmanētibus nec ꝓuectu vite melioꝛis aſſumptis inter
ceſſio ſit inq̄rēda ſcōꝝ ꝛ ſpanda.eis ſecura ſe obuoluerꝫ
hūana ſegnitia nec euolui talib implicamentis. vllius
ꝟtutis expeditione curaret. Quinta ꝯcluſio. Valde
periculoſiuꝫ eſt diffinire aliq̄d eſſe pctm̄ moꝛtale niſi hoc
ꝯſtet multū euidenter. Patꝫ hͦ ꝑ pͥfatam Auguſtini au

ctoꝛitatē. vbi dicit. Difficillimū ē inueniṙ. piculoſiſſimū eſt diffinire. Vñ ſctūs tho. quodli. viij. q. xv. dicit. Ois queſtio. in q̄ de pctō moꝛtali q̄riṫ niſi expſſe ꝟitas habeatur piculoſe determiāṫ. qꝛ erroꝛ q̊ nō crediṫ eē peccatū moꝛtale qḋ peccatū moꝛtale eſt ꝯſciaꝫ nō excuſat a toto ſed forte a tanto quod intellige vt capitulo ſcḋo dictū ē et p. i. ca. iij. ꝛ. v. Erroꝛ ꝟo q̊ crediṫ eſſe moꝛtale qḋ moꝛtale non eſt. conſciam ligat ad pctm̄ moꝛtale. Precipue vero piculoſum eſt vbi veritas eſt ambigua. vñ Cācellari⁹ de vita aīe ḋt. Doctrīa ſalubꝛꝭ p doctoꝛibꝫ theologie eſt vt ñ ſint faciles aſſerere actōnes aliq̄s aut omiſſiones eſſe pctā moꝛtalia p̄ſṫim ſub ꝟbo vniuerſali. et duꝫ pꝛedicandū erit ad populū. A litterato inq̇t ꝛ expto viro accepi pniciosum eſſe in oī arte vel doctrina aſſertionē audacē ꝛ extremā maxie vbi obſuatō cōmūis omittiṫ obuiatꝗ Itaqꝫ dꝫ q̇libet nunꝗ obliuiſci q̄ꝫ incerta ē ſcitēcia nr̄a. ita vt idē hō ſepe bꝛeui momēto tēpoꝛꝭ nūc i hāc nūc in oppoſitā feraṫ ſniam. Fit p̄terea q̄nꝗ vt p tales aſſertiōes publicas nimis duras gñales ꝛ ſtrictas p̄ſṫim nō certiſſimas nequāꝗ eruant hoīes a luto peccatoꝝ ſed in illud pfundius quia deſperatius imergunṫur. Varij p̄terea caſus ſunt et quaſi infinite circūſtātie Pro quarū diuerſitate diuerſificari debet iudiciū. ita vt vix poſſit aliqua in moꝛibꝫ regula tradi. que in particularibꝫ caſibus exceptionē nō admittat Deniqꝫ generantur exhinc ſcrupuli inquietiui. conſcientiarū ſimpliciū vt in eis ſit ſolidū nihil Nā ꝛ ſi beatus ē vir q̇ ſemp eſt pauidus ꝛ qui vereṫ oīa opa ſua. obſeruanduꝫ tñ ſummo ope illḋ terētianū. q̇d nimis ꝛ vt idē loquiṫ ne i cirpo nodū querat. ne quoꝗ ei ipꝛopereṫ illud eiuſdē Quid ſi celū ruat. Demū q̊ꝫ q̇d pꝛodeſt. imo q̇d nō obeſt coartare plus iuſto mandatū dei eſt latū nimis. q̇d inſuper expe

dit amarius grauiusq3 redere illud iugū xpī qđ ſuaue ē
⁊ onus eius leue. Nā et ſi ↄtēptus ex hac laxatione apđ
qſdam iprobos maioꝛ oꝛiat̄ hñtes velamē malitie liber
tatē. Aſt apđ alios bñ inſtitutos grarū reſonabunt ac
tiones. preſtabit̄ etiā ſedulus obſequium dño ⁊ pr̄i tāte
māſuetudis. cui⁹ mādatis gratia nō ſunt. ⁊ q̄ vult nos
tēptari ⁊ nō grauari ſup illud qđ poſſum⁹. Seq̄tur ex
p̄miſſis q̄ ſtulte q̄runt q̄ petūt diſtinctionē aut differen
tiā pcti moꝛtal' a veniali p regulā generalē facientē par
ticularit̄ ⁊ infallibiliter ſcire de q̄lib3 actu ſi eſt moꝛtalis
aut venialis pat3 ex p̄miſſis. Et illud ſic oñdit Cācella
rius vbi ſup̄. Tales inq̄t petūt ac ſi q̄rerēt a medico do
ceri ſe vno v̄bo regulas generales de oib9 moꝛbis ⁊ ve
nenis et cbis ⁊ vulneribus qñ ⁊ qūo nō moꝛtē inferrēt.
Et certe ad ſingulares circūſtantias. ⁊ ad pticularia le-
gis p̄cepta diligēs noſtra ↄſideratio deſcēdat opoꝛtet q̄
bus ppenſit loq̄ndū eſt vt ſapiēs iudicabit. Idē cib9 ex
empli grā nōne q̄ſo p̄t vni moꝛtē certā alteri leuē egritu
dinē inducere. Vide q̄ venenū foꝛtiſſimū moꝛtis indu-
ctiuū ipi cōpoſitoꝛes tyꝛiace ad moꝛt3 euaſionē ↄficiūt.
Poꝛro diuerſ̄ hoib9 imo eidē hoi varijs tpib9 d̄s neſci
at eundē cibū nūc ſalutifex fieri nūc moꝛtē celerit̄ opari.

Capitulū. xxv. dat ſex regulas vniuerſa
les ad cognoſcendū pctā moꝛtalia.

SEd quereres. quid igitur proderit doctrina vni-
uerſalis ſuper talib9 cognoſcēdis. Reſpōdet̄ q̄
plurimū pdeſt p omnē modū Nā regule genera
les fundamentaliter tradite dū ad pticularia ventū eſt
oſtenduntˀ q̄d de ſingularib9 iudicandum ſit. Singula
res quippe ad regulas illas vniuerſales reſoluere cōue
nit. quo facto veritas illuceſcit. Carens autem noticia
huiuſmodi regularū vniuerſaliu3 quando peccoꝛ potē

rit his reſolutionib⁹ vti. q̄uo mēſurabit ad regulā qui re
gulas nō hȝ. proderit tñ nō negam⁹ circa ſpēs pctōꝝ re
gulas apponere ſpeāles. ſed hoc alterius ꝯſideratiōis ē
Nūc tñ ſup regulas vniuerſales quaſdā tactas p̄ceden
ti ca. et. xiij. ac. xxi. ponenſ adhuc alie. xv. Cancella. ꝛ ab
alijs theologis notabilius ꝑdite. Eſt igit̃ ſm cācell'.
pͥma regula q̄ nulluȝ eſt pctm̄ mortale actuale abſq̄ cō
ſenſu libero. rōnis ꝓe vel interp̄tatiue Interp̄tatiuū au
tē ꝯſenſum dicimus eſſe dū habuit rō tp̄s deliberādi ꝛ
refugiendi ea circa q̄ vitāda puigil eſſe tenebat̃. qualit̃
dicit lex forenſ q̄ q̄ tacet. ꝯſentire videt̃ dū ſcȝ repugna-
re deberet. Conſenſus tñ ſolū in actū venial'r maluȝ eſt
tm̄modo venialis loq̄ndo de veniali ex genere ſuo' vt ē
ꝟbuȝ ocioſum Secūda regula. Nō quilibet tenet̃ ſcire
de q̄libet pctm̄ mortale an ſit tale. lȝ expediat illud inq̄-
rere ꝛ ſcire iuxta vniuſcuiuſq̄ vires ꝛ ſtatuȝ ꝛ plus eccle
ſiaſtices q̄ȝ laycos. Et int̃ eccleſiaſticos p̄lati ex officio
tenent̃ q̄ ſint parati om̄i paſcēti reddere rōnem de ea q̄
in eis eſt fide ꝛ ſpe. Tercia regula eſt q̄ ꝯpatio pctōꝝ
ad inuicē ſm q̄uitatē maiorē ꝛ minorē gn̄aliter ſumi ne
quit niſi ꝯpent̃ in gn̄e ſuo ꝛ ceteris parib⁹. Om̄ ſm ali-
as circūſtantias ꝑticulares ſe hn̄t plurimū vt exceden-
tia ꝛ exceſſa Quarta regula q̄ntificatio pctōꝝ a poſte
riori ſumit̃ a pena lȝ nō ſufficiēter vſq̄q̄. ꝛ a p̄ori pe-
nes gen⁹ obiecti ꝛ intētionē finis. ꝛ libidinē ſeu conatū
volūtatis maiorē vel minorē ꝛ cām motiuā tp̄s ꝛ locū
et penes dāna inde ſeq̄ntia q̄ peccās p̄uidebat aut p̄ui
dere tenebat̃. Quinta regula bonitas moralis ſumit̃
ex obiecto ſȝ totalis bonitas moralis ſpeāliter depēdet
ex circūſtantijs finis ꝛ alioꝝ ſil' adunatis. Maliciā ve
ro ex vnius aliarū circūſtantiaꝝ carētia ponim⁹ reſulta
re. Ceterū bonitatē gratuitaȝ et meritoriā gr̄a gratum

faciēs operaṫ. Sexta regula. Oīs actus cuius finis in-
tentus eſt pctm̄ mortale. mortalis eſt ſiue intendaṫ actu
vel habitu. qđ ſciṫ ſi operās interrogatus cur hoc facis
ꝛ aduertēs tandē rn̄debit ad hūc finez feci. Septima
regula. Actus qui aliūde nō eſſz mortalis. et fit ꝓpter fi-
nē venialez videṫ ſolū eē venial' niſi forte ꝯſtituaṫ finis
ille vt vltimus ꝛ ꝗetans ꝛ nō ſolū vt incidens ꝛ minus
ꝑncipalis actu vel habitu. Octaua regula Nulluz etꝫ
deſideriū rei illicite factū tm̄modo ſub conditione actu-
alit' vel habitualiter adhibita eſt de ꝑ ſe mortale ꝺlictū
De ꝑ accedēs tn̄ ꝓpter appetitus ſenſualis cōmotionez
nimiā qua ſcienṫ dimittiṫ inualeſcere ex talis ꝺſiderij cō
tinuatōe libera pt ipm̄ inter mortalia deputari. Nona
regula. Si qs mouetṫ occaſionalit' ſolū ex pctō mortali
ad aliquē actū faciendū nō oportz illū actū eſſe peccatū
mortale. Secus ſi cauſa ꝑncipalis hu9 actus eēt mor-
tale pctm̄. Decima regula Exponere ſe periculo pec-
cati mortalis. eſt mortale pctm̄. vel ſic. agere incertū ꝛ di
mittere certū in materia morali. eſt pctm̄ mortale. ſi tale
ſit incertū ꝙ ſit mortale. n̄ ſolū ꝑ ꝯiecturas leues aut ex
ſuſpitione trepida ꝛ ſcrupuloſa ꝓueniēte ex nimio timo
re cadendi in via dei. ſed intelligiṫ dū tale eſt vehemēter
ꝛ ꝓbabiliter incertū eque ſicut oppoſitū vel magis. tunc
ei illđ qđ agiṫ n̄ carebit mortali culpa aliter nō oportet
vt tactū fuit ſupra. ca. xi. et. xiij. Undecima regula eſt.
Oīs agēs ꝯtra ꝯſciam edificat ad gehennā vel morta
liter ſi ꝯſcia ſit fixa ꝙ id quod agiṫ eſt mortale vel venia
liter ſolū q̄ntū eſt ex parte vnius circūſtantie q̄ eſt faceṝ
ꝯ ꝯſciaz. ſi ꝯſcia videtur ſolū illud eſſe veniale. Duo-
decima regulā. Nullus eſt actus adeo mortalis ꝗn ipe
vel ſibi ſimilis ſit nō mortalis. ſi diſplicet vł ſi nō placz
ꝯſenſu ꝑfecto ꝛ deliberato. Similr nullū peccatuz eſt a

adeo veniale qn ipm vel ſibi ſit̃e fiat mortale dũ placꝫ. h̃
eſt dũ ꝯſenſus addit̃ ſi tñ illud veniale erat act⁹ mortal̃
ex genere ſuo. ⁊ ex eo qd nõ fiebat ex ꝯſenſu libero ⁊ pfe
cto venialis reddebat̃. Tredecima regl̃a Multa ex ge
nere mortalia ſtꝫ q̃ꝝ ſimilia pñt effici bona dũ trahunt̃
extra rõnem ſuã quẽadmodũ dolere ꝺliberate de bono
alterius ẽ mortale pctm̃. Si ꝟo h̃ fiat ꝑ zelo iuſticie bo
ni cõis. cui ꝯriũ ẽ male bonũ iſte dolor ꝟtus erit. Plerũ
qꝫ etꝫ multa ex gñe bona eẽnt q̃ ex aliq̃ circũſtantia per
uerſa fiũt mala et ſpeciẽ mortalẽ imitãtia. Decimaqr
ta regula Nihil eſt adeo conſiliũ in lege euãgelica qn in
caſu poſſit obligatoriũ eſſe. et ita q̃libet vtens rõne tenet̃
ſꝫm ꝑparationẽ animi ad qdlibet ꝯſiliũ. vtputa martyri
um vel dimiſſionẽ oĩm ſuoꝝ ⁊ ſimiliũ ſi et ibi neceſſitas
imineret ad h̃ agẽdi. Obligat inſuꝑ qdlibꝫ ꝯſiliũ vt nõ
ꝯtẽnat̃ tanq̃ nõ ſit ſalubrior ſeruatio ei⁹ q̃ oppoſiti. Et
tñ nullus ita ꝯſilijs ꝑuãdis aſtringit̃ qn ab eo aut poſ
ſit aut debeat in caſu eorũ obſ̃uatio ꝟbalis qñqꝫ ꝑter
mitti. vt de nõ habẽdo duas tunicas ⁊ de ꝑbendo pal
lio tunicã auferẽti ⁊ ſimilib⁹. Decimaqnta regula. qr
ars nõ delibe rat ſi ex ꝟtute agit aliqs qñqꝫ q̃ſi ſubito ſit
ex ꝑuerſa aſſuefactione vicioſus. q̃ſi repẽte ꝑcipiat̃. Et
ita male habituatus in vicijs. vt in iurãdo ꝯcupiſcẽdo.
odiẽdo. in iudicãdo ⁊ ſimilib⁹. fere demeret̃ ꝯtinue ſicut
ꝟtuoſo ꝯtinuo merces accreſcit vt veꝝ ſit q in ſordib⁹ ẽ
ſordeſcat adhuc. ⁊ iuſtus iuſticiã faciat adhuc Decimaſe
xta regula eſt de ꝑmiſſiõib⁹ pctõꝝ ⁊ relaxatiõe penarũ
vicꝫ qꝛ pene ſunt reſtringende. ſic qꝛ abſqꝫ vtilitate reipu
blice vl̃ ei⁹ cui infligunt̃. nec inſtitui nec inſtitute exequi
deberent. ⁊ peccãt oppoſitũ faciẽtes vel eas cũ iſtituerit
nõ tollentes. In oĩ ãt republica tolerari pñt aut dñt vi
cia. q̃ abſqꝫ deteriori periculo neqꝫ corrigi neqꝫ extirpari

valerēt. qñ āt illō ē ⁊ qñ nō difficile eſt ⁊ ſepe īpoſſibile gñalit̃ diffinire niſi ꝑ particulares circūſtantijs ꝑticular͛ib⁹ inſpect⁹ ꝑlati ſupiores ⁊ ſapientiores determinabūt. Exemplū ē de meretricib⁹. vſuris ⁊ ſimilib⁹. q̄ qñq₃ ꝑmittunt̃. ⁊ ita de ꝯcubinarijs ꝑ loco ⁊ tp̄e ſtaret forte eē faciendū.

¶ Cap̄. xxvi. docet q̄ aliq̄d ſit peccatū in regulis religioſoꝝ ⁊ in alijs ſtatutis hūanis. ⁊ q̄d ſit ꝯtēptus.

Sunt etiā alie regule de q̄buſdā pctīs q̄ ꝯtingere pñt circa varios actus. vicȝ de ſcādalo ignorantia ⁊ ꝯtēptu. de q̄bus ſit hec p̄ma regula. Nullus agens bñ ſm oēs circūſtātias dici d₃ dare ſcādalū alteri q̄ntūcunq₃ ſcādalizet̃ alius. Scādalū eī eſt dictū vel factū min⁹ rectū p̄bens alteri occaſionē ruine naȝ in via oīno recta ſi q̄s occiderit nō ex ſcādalo vie ſed ex ꝓprio defectu ꝓuenit. Solus ille ſcādalizat actiue. q̄ aduertēs l̃ aduertere debēs alios ꝓniores eē ad peccandū ex mō ſuo agēdi q̄ ſibi non eſt in p̄cepto. nihilo min⁹ ipe opari nō deſiſtit. Secus in caſibus h̄ excluſis vbi malitia ꝓpria eſt ſcādalū grat̃ acceptū. Ubi p̄terea nō eſt aduertentia nec eē debet de ſcādalo alterius. ⁊ vbi q̄s ad illō opandū tenet̃. Dī ꝓ̄o ille ex malitia ſua peccare ⁊ ſcādalū accipe ñ ex actu alteri⁹. q̄ informatus ſufficient̃ de bonitate hmōi act⁹ nihilomin⁹ in ruinā vult cadere. vt ſi ex voto religiōis emiſſo parētes poſt ſufficientē de religionis ꝑfectiōe informationē ſe ſcādalizari ꝯquerant̃ Scandalū eſt hmōi ñ puſilloꝝ ſȝ phariſeoꝝ acceptū. ſ. et nō datū. Unū q̄liber ab oī actu cui nō eſt ꝯſtrictus aliunde tenet̃ deſiſtere qñ timet vel timere d₃ ſm vehemētem coniecturā ſcādalū puſilloꝝ quouſq₃ de iſto cōpeſcendo diligentiā cōpleuerit niſi forte ꝑ cōmuni vtilitate vnctio ſpūſſanti doceat illud tūc agenduȝ vt chriſtus fecit in publicatōe veritatis. Secūda regula eſt de igno

rantia. Ignorãtia iuris diuini ſi ſit culpabilis nõ cadit in facientẽ illud qđ in ſe eſt. qꝛ ſcꝫ taleꝫ hoiem de neceſſa riјs ad ſalutẽ q̄ vires ſuas excedũt docere imediate pa ratus ẽ deus. Ita etiã ignorãtia inuincibilis excuſat in eis. preſtim q̄ ſtꝭ facti nõ aũt craſſa vel ſupina q̄ ꝓuenit ex negligẽtia ſciẽdi ⁊ faciẽdi qđ in ſe eſt. Dr̃ aũt inuincibi lis nõ qn vinci poſſit. aut ꝙ neceſſe ſit ex ea tũc opari. ſꝫ qꝛ opans ſufficiẽter ſm caſus euentum diligentiã appo ſuit ſciendi illud qđ neſcit. De ignorãtia vero iuris hu mani ſufficiẽter ꝓmulgati tenendũ eſt ꝙ nõ liberat ſub ditos a pena in foro exteriori. lꝫ freq̄nter q̊ ad deũ excu ſet a culpa q̊ſdã ignorãtes. Inſuꝑ ſciendũ ꝙ dans ope rã rei illicite ad ſe nõ ſpectãti nõ excuſat̃ ꝑ ignorãtiã de pctõ ſeq̄nti. Preſtim q̊ ad penas in foro exteriori de ri gore ſoluẽdas. ſed apud deũ nõ imputaꝰ ad nouũ. vel maius pctm̃. ſicut infectio hoĩs ꝑ ebriũ nõ vtentem ra tõne nõ hꝫ culpam maiorẽ q̄ꝫ fuerit talis ebrietas. De adorãte ꝓo adoratiõe deo debita abſolute ydolũ vel di abolũ trãſfigurantẽ ſe in angelũ lucis ſeu xpi. dicenduꝫ ꝙ talis a mortali crimine nequaq̄ꝫ excuſat̃. nec hic igno rantia inuincibilis locũ hꝫ ſed ꝓbandi ſtꝭ ſpũs ſi ex deo ſunt. Secus ſi ſub ꝯditiõe ĩplicita vel explicita hec ado ratio fieret vbi ꝓbabilis ꝯiectura de ſic agẽdo ꝯtigeret queẽadmodũ hoſtiã nõ ꝯſecratã imo lapidẽ hoſtie ſiĺeꝫ caſus aliq̄s licite faceret adorare. Tercia regula ẽ de ꝯtẽptu hec videlꝫ contẽnens autoritatẽ ſuꝑioris non ex paſſione vel fragilitate vel ignorãtia. ſed ex contẽptu q̄ eſt ꝑncipalis, cã aut finis trãſgreſſionis ſue. reus pecca ti mortalis exiſtit. vt dũ q̄s dt ſuꝑiori ĩ eo ꝙ ſuꝑior. ego in deſpectũ vr̃i hoc agã qđ inhiberꝭ alias nõ acturus.

Pro cuiꝰ verbi intellectu notat Antiſi. in ſumma ꝙ conteptus tribꝫ modis fieri põt. Uno mõ eſt appreciari

rem minus iuſto. Alio mō eſt rem negligere. ⁊ de ea nō curare: vt cū peccans hȝ circūſtantias retrahētes ſȝ eas nō curat aduertere. Claudit quoqȝ oculos qōdāmodo et vertit tergū ad eas. Tercio mō eſt iraſci rei tanqȝ vili ⁊ eā aſpernari. Primū eſt malū. ſecunduȝ ē peius. tercium peſſimū Dicam⁹ igit̃ ꝙ in oīnī pctō etiā veniali cōmitit̃ ꝯtēptus dei. pmo mō vere vel interp̄tatiue. Secūdus contēptus interuenire pōt. tā in mortali qȝ in ſolo veniali. Tercius ꝯtēptus cōtra deū precipientē ⁊ cōtra prelatū ſuū inqȝtum p̄latus eſt. nō videt̃ vnqȝ fieri cū deliberatiōe cōpleta abſqȝ pctō mortali. ⁊ hoc vocat̃ ꝓprie contēptus. Diligēter tn̄ aduertendū ꝙ refert plurimū dicere aliquid fieri ex ꝯtēptu. ⁊ aliquid eſſe cū contēptu. ſicut refert aliquid fieri ignorāter. ⁊ alid̄d ex ignorātia. Dicit̃ quippe alid̄d fieri ex ꝯtēptu qn̄ ꝯtēptus pncipalis cauſa talis actionis ſic ꝙ illo nō exiſtente nō fieret actio. Ita d̄s opatur ex ignorātia. qn̄ iſta nō exiſtēte nullo mō fieret id qō fit. ꝯuenit aūt actus nōnunqȝ cū contēptu vere vel interp̄tatiue. nō tn̄ ex contēptu. qr cōtēptus nō eſt in cauſa. ſed vel infirmitas aut debilitas. aut ignorātia. aut affectio aliq̄ vicioſa ⁊ libidinoſa dn̄atur. ſicut peccat alid̄s qn̄qȝ ignorāter. ita tn̄ ꝙ non minus opareť qō opatur ſi illud cognoſceret. ideo palam eſt ignorantiā tūc non eſſe cām agentē ſed circūſtantem Ex his oībus ptȝ ꝙ nō videt̃ regula gn̄alis poſſe ſumi de diſtinctione inter mortale penes hōc qō eſt eē vel non eſſe ex ꝯtēptu qm̄ ſi capiat̃ ꝯtēptus pmo mō nō eſt neceſſe oēm actū factū ex ꝯtēptu eſſe mortalē dū ſcȝ de⁹ p̄latus appreciat̃ minus iuſto ſolū venialiter. ⁊ ex contēptu tali mentit̃ alid̄s. aut ocioſe iocat̃. aut lente reſiſtit primis motib⁹. Siliter ex ſcđo ꝯtēptu pōt euenire qȝuis non ita leuiter nec freq̄nter. ſȝ actus ſi ꝯuenit delibe

rate ex deliberatione completa ex tercio contemptu ſemper eſt mortalis. Hoc em̄ fit quādo peccās attendit ad p̄cipientem ⁊ ad p̄ceptum eius licitum ſiue ſit deus aut prelatus ⁊ propter vilipenſionem aut aſpernationē precipientis ſuiq₃ precepti aſſurgit effrenate ad talem actū faciendum vel omittendum. alioquin non facturus vel non omiſſurus hoc proprie eſt agere ex contemptu tanq̄₃ ſi dicat aliquis ego in deſpectum veſtri. et quia ſic p̄cipitis agam oppoſitum non tamen om̄e peccatū mortale tali veſtitur circūſtantia. Egidius vero quodli. vi. q. xxi. vbi querit. An religioſus frangens ſilentiu₃ agat contra conſtitutiōes peccet mortaliter. diſtinguit di. Ex contemptu peccat quis dupliciter. Primo ſi hoc ipſo q2 hoc religioſo precipi poteſt ipſe vult contrarium facere vbi maxime appar₃ contemptus ſicut diceretur aliquis in contemptu₃ et deſpectum facere contra aliquem quādo videretur facere ea que ſibi ſunt contraria. Secūdo dicitur facere in contemptum religionis quando non tenet ſe ad finem religionis. et religionem non reuereť niſi q̄ntum timet vel propter aliam cauſam cuius ratione nihil curat obſeruare de ſtatutis religionis ſicut dicim⁹ q̄ aliquis ꝯgnoſcens vxorem ſuam peccat mortaliter ſi cognoſcat ea₃ non quia vxor eſt ſed quia femina Ille āt cognoſcit vxorem ſuam vt vxor eſt. quādo nullo modo alij ſe vellet coniungere Ille autem vt feminā. q̄ coniungit ſe ei non habēs differentiam cui ſe coniungat aut vxori aut aut alteri Sic et multi in religione viuūt q2 non pn̄t ł q2 verecūdanť aliter viuer̄. et ſi poſſent ſine verecūdia libēter colla ab onere religiōis excluderēt. Tales vt plurimū manēte tali volūtate reuerentiā ad religionē nō hn̄t. Vn̄ tales p̄uaricanť religiōis ſtatuta ex ꝯtēptu. q2 religionē ꝯtēnentes nihil curant de religione obſ̄uare.

niſi q̄tenus poſſent in religione tolerari. Si ḡ ſic frangi tur ſilentiū q̄ frangens in nullo frenū religiōis hñs libē ter in alijs contrairet ſicut ꝯiugatus in nullo frenū con iugi hñs libēter alijs cāiugis cōmiſceret. pōt eſſe pctm̄ mortale. Sed ſi q̄s ex ſocietate vel aliter ſine religionis ꝯtemptu frangat ſilentiū vl̄ ſit ꝑuaricator eorū q̄ ſm ſe n̄ ſunt mala. ſꝫ ſunt in religiōe vetata ſolū ꝓpter obligatio nē ad penā nō ad culpā nō dicimus q̄ mortal̄r peccet. Hec Egidius. Satꝭ ꝯcordare videt̄ Cācella. vbi ſup̄ vbi ſic dicit. Si religioſus ꝯtempſerit regulā ſuaꝫ ⁊ ſui ſupioris auctoritatē etiā in his q̄ appellamus monitio nes ſeu monitoria. ⁊ ꝑ q̄b ſola diſciplina ordinis ſtatu ta aut ſupioris eſt arbitrio derelicta ille peccat grauiter. q: et monitū ꝯtēnit et remedium. vt Bern̄. in depre. ait Itaqꝫ paſſim et abſqꝫ ꝑtenſo quaſlibet ignorantie vel fragilitatis velo ſꝫ ſola libidine tranſgrediendi. q̄ moni ta ſunt religionis effrenus eſt ad oīa velut vnus ex ſecu laribus. palam eſt q̄ cōtemnit preſertim ſi ſuper his ip ſe addiderit pertinaciam que recuſat diſciplinaꝫ. Sic ac cipiendum reor illud beati Bernar. ⁊ aliorum communi ter dicentium talia eſſe criminalia ſi contemnentur vl̄ ſi fiant ex contemptu. Carent autem hoc contemptu qui ex fragilitate humana vel quadam leui curialitate fran gunt ſilentiuꝫ aut alia agunt oppoſita his que monita ſūt vel ſm Ber. factiua ꝑcipue q: pati ſunt ad diſcipli nam ordinis. dum illa iuſte requiritur ab eis conformit̄ ad regularem inſtitutionem ⁊ conſuetudineꝫ bonam in ſalibus obſeruatam.

¶ Capitulum. xxvij. docet quando precep tum diuinum ſit obligans ad mortale pec catum et quando non. ⁊ q̄ꝫ latum ſit medi um ꝟtutis ſm ꝟtutem epikeye.

AD maiorē aūt declaratōnē q̄ ſint p̄cepta ad mortale obligātia z q̄ ſolū ad venialia ꝓ finali cōcluſion: huius tractatus notandū eſt ſm p̄dictū cācelariū ꝙ q: dei mandatū eſt latū nimis ſm pſalmiſtā Jō in p̄ceptꝫ q̄buſlibet attēdit quadruplex latitudo. videlꝫ magna parua minor minima. Magna inq̄ꝫ qua ſm quas mortaliter z venialiter peccare poſſumꝰ. Minor ꝓo vbi aliq̄d eſt ꝯſiliū ſolū. Sed minima vbi iā eſt ꝯſummata iuſticia. q̄ ſolū hz in patria de q̄ Augꝫ. dicit ꝙ p̄ceptū d dilectōe dei ex toto corde ſolū in patria ꝑfecte z ꝓprie adimplet. Magna igr̄ latitudo eſt infra quē ꝯſiſtit iuſticia. q̄lem a nob̄ req̄rit deus ſub pena incurrēdi odiū ſuū cū reatu mortꝫ eterne. Extra hāc latitudinē nō ſtat rectitudo quā q̄ trāſit z egreditur agēdo vl̄ omittendo ip̄e in tortuoſitatē pcti mortalis ſemꝑ labit. Hec latitudo magna eſt mediū ꝟtutis quale poſuit Ariſtoteles eſſe viſibile tanq̄ꝫ ſignū ad ſagittam Conformiter ad h̄ loquit Oratius Eſt modus in reb́ ſunt certi deniq̄ꝫ fines. Quos vltra citraq̄ꝫ neſcit ꝯſiſtere rectū. Alia latitudo ſtrictior z parua eſt infra cuius limites cōſiſtit iuſticia ſeu rectitudo. q̄lem a nob̄ req̄rit deus mediate l̄ immediate ſi volumus vitare nō tm̄ odium ſuū cū reatu pene eterne ſm legem ſed etiam offenſam eius qua libet. aut nō retardari a vita eterna. aut corpaliter nō puniri. Exorbitatio ab hac latitudine conſtituit aliq̄ñ tm̄modo pctm̄ veniale dū vicꝫ deuiatio nō eſt tanta ꝙ exeat ꝑmaꝫ latitudinē. nec ita parua ꝙ maneat infra ſecundā. Certū enim eſt ꝙ in pueris z infirmis z alijs nō habētibꝫ plenitudinē vſus rōnis ſepe venialia ſunt q̄ apō viros grandiores merito crimialia dicunt. ſicut etiaꝫ q̄dam ex genere mortalia. ſunt venialia in alijs hoīb ex ꝺfectu plene ꝺliberationis et ꝯſenſus. vt ſunt cogitatōes

illecebroſe non moroſe. Exe^m de latitudine pfata duplē ci in pceptis. Si eñi illud preceptū honora deū z parē tes. Poteſt aliqs nō honorare parētes multiplr. Uno mō qz pro tempore z loco quibz honorandi ſunt ipe dū cogitat de eis ſpernit eos conſenſu pleno et deliberato aut ſcienter cū deliberatōe pfecta. iſta tunc omittit. q ad honorem debitū pertinent. Erit eñi hec latitudo precepti ſic explicabil'. Honora deū z parētes loco tpe quibz cogitabis de eis. ſic ꝯſenſu pfecto z dliberato eos nec malignāter inhonores. nec honore ſuo volūtarie ſciēter atqz notabiliter priues. Quiſqs exierit hoc mediū ꝟtutis eamqz latitudinē. ille pfecto tenebit reus deuiatiōis tortuoſe z crimialis. At ꝟo qz cōtingit aliter inhonorare deū z pntes Erit rurſus alia latitudo pcepti ſumpta p epikeyā et alijs circūſtantijs. Poteſt itaqz inhonoratio talis contingere. q nō erit notabilis malicie in genere ſuo. vt leuis guſtus aut riſus aut ꝟbum aliqd minꝰ ſobriū in preſentia ſanctorum dei aut parentum ſuoꝝ etiam cū deliberatōe. Et dū actualis ad iſta hz conſideratio poteſt nihilominus talis inhonoratio reperiri. q licz ex ſe ſit notabilis caret tñ conſenſu pleno moroſo z deliberato ob etatē. infirmitatē. ignorantiā. ſurreptionē nō faciētes. Primā inhonorationē dū tñ abſqz ſcandalo fiat aliorū qs auderet culpe mortalis arguere. Scdāz ſimiliter nullus opinor mortalē accuſabit. Ita in oñi ferre pcepto reperire eſt. Exhinc etiam elicit euidēs neceſſitas ꝟtutis illius quā Ariſto. epikeyam appellat. Cuiꝰ eſt conſiderare nedū pceptū de ſe. ſz circūſtantias oēs pticularit ipm veſtientes. De q dictū eſt ca. xix. ſup. Ex his conſeqnter habētur modi cōcordādi rigorē iuſticie atqz ſeueritatē diſcipline cū leuitate mie z fauorabilis indulgentie. imo neceſſe eſt vt in oñi actu noſtro vt alteri

rum cantemus deo iudiciū ꝛ miſericordiā. Alioquin iuſti cia in iniquitatē ꝛ ſeueritas in crudelitatē cōuerteretur. quēadmodū ſi quis paruulū filiū ſuum dānare vellet ad carcerē. quia puerili ira motus matrē percuſſit. Ita de ebrio fatuo aut inaduertēte quis non cognoſcit hanc penā eſſe iuſtiſſimā. quā in aliū grandeuū ſobriū ꝛ dliberatū lice ret inferre. Quare ↄcludit ꝙ preceptū ſi ſub pria latitudie explicata rogitet aliter obligat ꝙ̄ ſub ſecūda. Pria latitu do ꝑprie vocat preceptū. Scda vero mādatū ſtatutū or dinatio. vel magis apte vocat monitio qd ſonat vt ra tio ſit peruigil. vt nec venialibꝫ deturpetur. Sic etiā pꝫ ꝙ eſt quedam lex inter preceptū ꝛ ↄſiliū q̄ lex plus ligat ꝙ̄ ↄſiliū ꝛ minus ꝙ̄ preceptū. tanꝙ̄ ſi diceremus in oī policia illā legem dūtaxat eē cuius tranſgreſſio ſcḋm oēs circūſtantias penſatas extremo mortis ſupplicio plectē da cenſet. Illi vero legi monitōis nomē appropriate dice mus cuius trāſgreſſio circūſtātijs oībꝫ pōderatis veniā hꝫ aut tpalem ſolā punitionē demeret.

Capitulū. xxviij. ſimile docet de votis iuramētis ꝛ p̄ceptis cōmunibus.

Sequitur ex p̄habitis hec. i. regula generalis. Sic in preceptis ita in votis ſaltem cōmunibus et in iuramētis ac inobediētia duplex illa latitudo p̄ dicta intelligenda eſt ſic ꝙ nō oīni voti cōmunis. aut iu ramenti vel alia tranſgreſſio eſt peccatū mortale. Jura mēta ei ꝛ vota talia ita nūꝙ̄ ꝑferūt abſolute quin interpreta tiōes ↄditōes gloſas aut ciuiles itelligētias ſuſcipiāt vt ſapiens epykes iudicabit. hoc eīm iam ſup ꝓbatū eſt ca. xix. Ad idē ſunt iura plura. ad idē eſt rō ex ſacra ſcriptu ra ſumpta. Cū ei finis oīs legis ſit charitas ſcḋm apl̄m .i. thi. i. Cū p̄terea religiōes ꝛ auctoritates prelatorū da te ſint ad edificationē corporis xpi myſtici. nō ad ſubuer

ſionē et illaqueationē fideliū ſe eis ſubmittentiū qs au-
deret dicere aut cogitare ꝙ ſancti viri ſancto ſpiritu ple-
ni ſup iugū chri ſuaue. ꝛ facultatē leg ſue adijcere volu
erint onus grande tot ꝛ taliū conſtitutionuꝫ ſub obliga
tione pari ad precepta pure diuina hoc eſt ſub reatu et
pena dānationis eterne. Dictū eſt aūt in votis cōmuni
bus notanter. qꝛ ſecus eſt de pticularibꝫ votis. qꝛ vota
in cōmunitatibꝫ interptenda ſunt magis ad intentionē
cōmunē q illic habet aut haberi debet ꝙ ad pticulareꝫ
intentionē vouētis. Vouēs āt pticulariter in re ꝓpria ſi
cut eſt actor voti. ita eſt ſuus interptator ex intētōe ꝓpria
ꝙuis itētio ſi ſit palā erronea aut ſtulta peccet. certe nec
ad voti ligat iplectōꝫ imo ꝙ ſupiori auctoritati ſp refue
tur hꝫ vſus vniuerſal eccie. Scda regla gnal. Sic nō
oīs pfitēs euāgelicaꝫ regulā l legē ꝛ ad obſuationē ſui
ſe obligās qd fit in baptiſmo peccat mortalr i omi trāſ
greſſiōe cuiuſcūqꝫ in eadē lege ɔtēti. ſic nec omis pfitēs
alicu religiōis reglaꝫ l iurās ſtatuta alicuius cōitatis
peccat mortalit in oī trāgreſſiōe cuiuſcūqꝫ ɔtēti i regla
vel ſtatut. Rō ē qꝛ ſic i veteri lege. ſic ꝛ i noua ſtꝫ mlte
traditōes q qnqꝫ pcepta. qnqꝫ mādata. qnqꝫ inſtitutio
nes. qnqꝫ leges diuie noiant. Quaꝝ tn aliq ſtꝫ pcepta
ſtricto noie. Alie monitōnes imo alie cōſilia ſolū. ꝛ alie
iuſticia cōſummata. eodē modo ē in regul ꝛ ſtatutis re-
ligionū. Eſt igr tercia regula ɔſolatoria hec ꝙ inſtituti
ones hūane nō dūt tales interptatōes aſpnari qles iu-
ramēta ꝛ vota ſm ɔcordē doctorū ſniaꝫ recipiūt etiam
dū pferunt abſolute. Alioqn em in laqueū et magnuꝫ
ſalut diſpēdiū vterent. Sꝫ argueres ſic. Oīs violans
iuramentū aut votū peccat mortalit qꝛ piuriū eſt mortē
ferū. Sꝫ Johānes monachus iurat oīa ſuare q ſunt i
regula. nō ei fecit exceptionē. g in omi tranſgreſſiōe huiuſ

modi voti ꝛ iuramenti et obedientie peccat moꝛtaliter. Rñdetur cõcedendo maioꝛẽ ſed negando minoꝛẽ vicꝫ ꝙ iuramẽtũ ꝛ votũ cadat iſto modo ſuꝑ oĩa q̃ in regula cõtinent̃ Sed q̃reres ſuꝑ q̃ cadũt ꝛ ſuꝑ q̃ ñ. Accipe de hoc regulã generalẽ hanc ꝙ ſuper ſola p̃cepta ꝓprie di cta hoc eſt ſm ꝑmaꝫ latitudinẽ cõſiderata cadit hoc mõ votũ et iuramẽtuꝫ ꝓfitentis regulã. ꝛ q̇cquid regule ver ba ſonant tñ interp̃tatio talis habenda eſt. tum ꝑ rectã rationẽ. tum ꝑ ſuperioꝛꝫ diſcretionẽ. tũ deniq̃ꝫ ꝑ legeꝫ q̃ maioꝛ eſt legẽ inq̃ꝫ diuinã ꝛ legẽ charitatis. Sed dice res multi ſimplices imo ꝛ litterati foꝛtaſſis putãt ſe vo uiſſe vel iuraſſe regulã aut ſtatuta ſuare et oĩa que illic ſcripta ſunt ſine oĩ condĩtõe aut exceptione. Rñdetur ſi hũiles ſunt ſicut eſſe debent nõ ita adherent ſenſui ſuo q̇n explicite vel ĩplicite actu vel habitu parati ſint ſtare ĩ talibus ad interpꝛetationẽ ꝛ iudiciũ pꝛudentioꝝ. Ita di cimus de oĩbus ſtatutis collegioꝛũ vniuerſitatũ ꝛ capi tuloꝛũ cũ dicit̃ alicui. Tu iuras ſuare inuiolabiliter oĩa ſtatuta. iura. ꝑuilegia. libertates. conſuetudĩes laudabi les. nec ipis q̃modolibꝫ ꝯtrariari clã vel occulte. directe vel indirecte. ꝛ obedĩes tali vel tali ſuꝑioꝛi tuo in oĩbꝫ li citis ꝛ honeſtis. Dehinc particularia talia iuramẽta in terpꝛetanda ſunt ciuiliter. aut in illis mõ ſuꝑdicto ſtatu enda eſt latitudo magna ſeu interp̃tatio epikeye. Eſt ãt interpꝛetatio hec vl' ſilis ꝙ iurãs ſuabit ea ſic a legiſla toꝛibꝫ oꝛdĩata ſtꝫ aut oꝛdiari debuerĩt. vtpote p̃cepta ꝓ pꝛie dicta. vt p̃cepta monitões. ꝯcilia ſic ꝯcilia. ꝙ inſuꝑ obediat in oĩbꝫ licitꝫ ꝛ honeſtꝫ ſuꝑioꝛi ſuo Verbi grã. ſit ille rectoꝛ obediat inq̃ꝫ ĩ eis q̃ ad officiũ rectoꝝ ſpectãt. ꝛ q̃ ꝓ vtilitate mãifeſta policie cui p̃eſt ſibi p̃cepit ſꝫ iſti tutões ꝛ ꝯſuetudĩes. laudabiles eiuſdẽ policie. Et niſi valeat legitĩa excuſatõe l' ex exceptiõe ſe tueri. vt qꝛ plꝰ

alijs ↄtrís oneraꝛ vt qꝛ ab alijs vꝛgentiorib⁹ īpediꝛ ꝙ ſi nō poſſit ita iurans docere ſufficienꝛ de īpedimēto legit mo. ille ꝗdez puníeꝛ ꝑ rectorē ciuiliꝛ ꝓ inobediētia. Cer tū deus ꝗ cor intueꝛ eundē liberabit. Et ſic de regul' ge neralib⁹ pctōꝝ ꝓ ↄſcie directorio dixiſſe ſufficiat. Nā ꝺ ſpecialib⁹ videanꝛ ſumme doctoꝝ ꝛ ↄtractus moderno rū. ſpecialia tñ pctā in mltis cognoſci pñt ſi regle ꝑfate vníuerſales vt opoꝛꝫ applicenꝛ caſib⁹ ꝑticularib⁹ Et ꝺ h̄ vide tractatū quē collegi de lepꝛa aie.

¶ Cap. xxix. docet qūo in opinionib⁹ de fide. doctorib⁹ ↄ̄ria tenentib⁹ ſcrupuloſus tute ſe habere valeat.

Penultimo nunc q̄riꝛ Vtrꝫ doctorib⁹ in materia fidei ↄtrariātib⁹ ꝗs poſſit ſeꝗ vnā opinionē ſine ꝑiculo pctī moꝛtal' ſicē multi dicūt in caſu ſimili ꝺ moralib⁹. Rñdeꝛ ꝙ btūs Aug⁹. lib. ij. ꝺ predeſti ſancto ruꝫ ꝺt. Intereſt in q̄ntis ꝛ in ꝗb⁹ rebus erreꝛ. ꝛ q̄ꝫ facile ſe ꝗſꝗs corrigat vel quāta ꝑtinatia ſuū defendere coneꝛ errorē. iō multiplici diſtinctōe in his vtēduꝫ eſt ꝛ ſilib⁹ Vna de materia circa quā doctores varianꝛ in opiniōi bus Alia de ipoꝝ auditorib⁹. Quarta de modo adhe rendi opinionib⁹ ipis aut ſuoꝝ auctorib⁹. Quinta de ef ficatia moꝛtuoꝝ in auctoritate doctorū rōne ꝛ argumē tis. Quo ad p̄muꝫ notandū ꝙ materie circa quas va rianꝛ doctorū opiniōes. vel ꝑtinēt ad fidem vel bonos mores aut nō. ſed ꝑtinēt ſeu ſunt circa mateiriā faculta tū artiuꝫ. puta grāmatice. logice. philoſophie. medicine. metaphice ꝛc̄. Si p̄mo mō adhuc diſtinguendū eſt qꝛ ea que ad fideꝫ ꝑtinēt aut expꝛeſſe ꝛ māifeſte habenꝛ in ſacra ſcriptura vel ex auctoritate eccl'ie māifeſte fidelib⁹ tanq̄ꝫ credēda ſtꝫ expoſita Aut talia q̄ꝝ nec teſtimoniū manifeſtū ſacre ſcripture habeꝛ. nec exp̄ſſa eccle vniuer ſal' doctria de eis aliꝗd explicite docet q̄ꝫq̄ꝫ icludanꝛ in

eis quoꝝ explicita fides neceſſaria eſt vniuerſalis fidelibꝰ. Si de p̄mis fiat ſmo adhuc eſt diſtiguendū vt ponit ſan. Tho. q. de. ve. ix. videlꝫ qꝫ ad fidez aliq̄d ptinet dupl'r. Vno° directe ⁊ p̄ncipal'r ſicut ſt̄ credibilia ī articulo fidei explicita. Scōo mō indirecte ⁊ ſecundarie ſicut ſt̄ ea q̄ in diuiſa ſcriptura ſt̄ reuelata ſicꝫ qꝫ abraaz habuit duos filios. Scōa p̄ncipalis deiñ diſtinctio eſt h̄n̄da doctoꝝ circa q̄s respicieda ē q̄litas ⁊ q̄ntitas diſcreta. ſ. q̄litas inq̄ꝫ vtpote q̄ p vna pte ſt̄ opiniōis an ſit lr̄is famoſi ī facultate ſua expti. ⁊ moꝝ honeſtate ac ꝯſcia gues. ne ſibi q̄rat aliq̄s ad ſui appetitꝰ ſiue erroꝝ coloratiōez prurientes auribꝰ. De q̄bꝰ ꝓphetauit. ij. thi. iiij. apl's. Erit q̄dez tp̄s cū ſanā doctrinā nō ſuſtiebūt ſed ſm ſua deſideria coarceruabūt ſibi mgr̄os prurientes auribꝰ. glo. q̄ ea doceāt q̄ volūt. Tales ei q̄rere. nā eſt q̄rere ꝟitatis ſinceritatē. ſed deſiderare mētis cecitatē ⁊ ꝓpriā affectionē q̄ꝫ obrē videdi ſt̄ doctores hi potius q̄ ſcrōꝝ doctrinis patruꝫ inhererēt. Amplꝰ ſm illd Ecci. viij. Ne deſpicias narratiōez pr̄ſbyteroꝝ. i. doctrinā ſapientiū doctoꝝ. ⁊ in ꝓuerbijs eoꝝ ꝯuerſare. i. ſm eorū doctrinā viue. Ab ipis em̄ diſces ſapiam. ſ. de diuinis cuiuſmodi ſt̄ credibilia ⁊ doctrina intellectꝰ videlicet de moribꝰ q̄bus opa veſtimēta ſt̄. Videda inſup eſt doctoꝝ q̄ntitas diſcreta q̄t videlꝫ ſint doctores pro opinione vna ⁊ q̄t p alia. qꝛ ꝓbabile eſt mag̃ veritatē ꝯtinere dictū multoꝝ ceteris paribꝰ q̄ꝫ dictū vnius vl' paucoꝝ. Jō ecci. vi. dr̄. Jn multitudine preſbyterorūꝫ prudentiū ſta. ⁊ ſapie illoꝝ ex corde ꝯiungere. Tercia diſtinctio eſt attēdenda ex pte auditoꝝ ſiue opiniōes pſeq̄ntiū qꝛ q̄dez ſt̄ ſimplices q̄ nō obligant̄ ſcire multa aliūde incūbit rōis vomere fraꝫ ſcindere ſacre ſcripture q̄tenꝰ inde ſimplices paſci poſſint. Iuxta illud Job. iij.

Boues arabant et aſine paſcebant iuxta illos. Unde eti
am quibuſdam magis incumbit ſtudio intendere. et examen do
ctrine variarum opinionum audire quam incumbat aliis qui non ita
dono maioris induſtrie et illuminationis intelligentie vel
altioris gradus dignitate in dei eccleſia ſunt ſublimati.
Quarta diſtinctio eſt capienda circa modum adherendi opi
nionibus quia aliquis adheret vni aut pertinaciter. aut non. ſed aio
patus eſt corrigi veritate ſibi oſtenſa. De pertinaciter inherente
te dicit Augu. et ponitur. xxiiii. q. iii. Qui in eccleſia xpi morbi
dum aliquid prauumque ſapiunt ſi correcti et ſanum rectumque aliquid
ſapiant reſiſtunt nihilominus contumaciter ſuaque peſtifera
et mortifera dogmata emendare nolunt. ſed defenſare per
ſiſtunt heretici ſunt. De non pertinaciter adherentibus dicit idem. et po
nitur ibidem in ca. di. apl's. Qui ſententiam ſuam quamuis falſam et per
uerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt preſertim quam non
audacia ſue preſumptionis pepererunt. ſed a ſeductis in errorem
lapſis parentibus acceperunt querunt tanta ſolicitudine veritatem
corrigi parati cum inuenerint nequaquam ſunt inter hereticos com
putandi. Quinta diſtinctio eſt accipienda ex parte rationum et
motiuorum diuerſarum opinionum ſunt enim a quibuſdam quibus
hoc competit examinande rationes et virtus argumentorum eſt penſan
da quia in rebus dubiis non dicit facile eſſe preſtandus aſſenſus. quinimo vt
dicit b. Aug. iii. de doc. xpiana. Conſulere debet quis regulam fidei
quam de ſcripturarum planioribus locis et eccleſie auctoritati percepit
Iob. Iob. xix. Cauſam quam neſciebam diligentiſſime inueſtigabam.
Scriptura inſuper dicit. Qui cito credit leuis eſt corde. Et
prouerb. xxiiii. Innocens glo. Stultus credit omni verbo.
Beatus quoque Amb. li. de parad. dicit. Nemo debet ſe alteri
facili credere. niſi cuius virtutem probauerit. His premiſſis di
ſtinctionibus ad queſitum reſpondetur per quinque concluſiones.

Prima In primis materiis ad fidem et bonos mo
res non pertinentibus ſed ad facultates artium vel natu

ralium poteſt quis ſequi abſq₃ periculo peccati q̃ʒtum eſt ex parte obiecti ſeu materie opinionū vnius reiecta opinione alterius. Ptʒ q₂ nullum ſeq̃tur periculum ibi. cum nec ad fidem nec ad mores pertineant. ſm quorū habit⁹ vł carētias ſolū pctōre aut boni adeo iudicamur Dicit̃ aūt notāter quantuʒ eſt ex parte materie opinionū q₂ q̃ntuʒ ex pte intentiōis q̇s ibi peccare poſſet vł ex inordinatiōe affectus vt ſi ex inuidia. odio. amore. precio. vel inordinata volūtate potius ſeq̃ret̃ vnā opinionē q̃ȝ aliā. Secūda cōcluſio Circa ea q̄ ſtꝫ ad fidē pertinētia p̄mo mō nullus rōnis capax excuſat̃ a labe peccati inherēdo alicui opinioni erronee cōtra ea videlʒ q̄ directe ⁊ p̄ncipaliter ad fidē ptinēt ꝓpter opinionē contrariā cuiuſcūq₃ mgr̄i q₂ tenet̃ ad credendū explicite q̇libet fidelis talia Cuʒ apl's dicat ad Heb. xi. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Alias vt ſctūs Tho. dicit quodli. iij. Ignorātia excuſaſſet eos qui ſecuti ſunt errores arij neſtorij. ⁊ ſimiliū. Nullus eñ pōt ab erroris vicio excuſari. qui aſſentit opinioni alicuius magiſtri. vt ibi ꝯcludēdo dicit ſan. Tho. ꝯtra māifeſtū ſcripture teſtimoniū. ſiue etiā ꝯtra id qđ publice tenet̃ ſm eccl'ie auctoritatē vbi currit illđ xp̄i verbū euāgelij. Si cecus ceco ducatū preſtat. ambo in foueā cadūt. Tercia cōcluſio Quis pōt opinari cōtrariū eoꝝ q̄ ptinēt ad fidē indirecte. ⁊ ſecūdarie abſq₃ periculo pcti. lʒ exp̄ſſe cōtrarium habeat̃ in textu veteris aut noui teſtamēti ſicut q̄ dauid nō fuerit filius Eſa. et ſimilia patet q₂ talia non tenet̃ quilicet explicite credere. ſed ſoluʒ implicite vel in preparatione animi. inq̃ʒtum paratus eſt. ⁊ eē debet quilibet credere q̇cq̇d in diuia ſcriptura cōtinet̃. ſed tūc ſolum hō tenet̃ hmōi explicite credere. q̄ñ ei hoc cōſtiterit in doctrina fidei cōtineri. ⁊ interim q̄ nō cōſtat nec ſcire

obligatur. poteſt aliquis ſine ꝑtinacia tñ ꝯtrariam opi nionē tenere. Quarta ꝯcluſio Aliq̄s pt abſq; pericu lo pcti tenere opinionē alicuiꝰ magiſtri etiā cōtrariā ve ritati fidei in his q̄ ad fidē ꝑtinēt. ſcdo mō pncipali di ſtinctionis. ſ. quoꝝ veritas nec ſcripture teſtionio. nec ec cleſie vniuerſalis determiatiōe habeť expſſa dū tñ fctā determiatione abſq; pſumptionis cuiuſcūq; timore illi cito intellctm ſuū hūili ꝛ determiatiōi vniuerſalis eccle ſie. Ptz qꝛ nullus peccat illo tpe nō credēdo id qđ non teneť credere p illo tpe. ſed q̄ expſſe nō ꝯtineť in ſacra ſcriptura nec p eccl'iam ſtꝫ determiata. nec ſunt alicui re uelata neq; rōne euidēti oñſa ꝑtinere debere ad fidei ve ritatē nullus teneť credere explicite cū fides ſit ex auditu Ad Ro. iiij. ergo ꝯcluſio vera. Vñ ꝛ ſctūs Tho. ij. ij. q. ij. ar. vi. dicit ꝙ ſi ſimplices in his q̄ ad fidei ſubtilita tē ꝑtinent nō inueniantᷣ ꝑtinaciter inherere ſi in talibus ex ſimplicitate deficiāt nō eis imputať. Circa maiores ſuo varie opiniones. quos interdum diſcipuli in varias opiniones ꝑtiti ſequūtur. Dicit ibidē vnū notabile ver buꝫ Cū inq̄t miores nō habeāt fidē implicitam in fide maiorū niſi quatenus maiores adherēt doctrine diuie ſm illud Apl's. p. Coꝛ. iiij. Imitatores mei eſtote ſicꝫ et ego xpi. cū hūana cognitio nō eſt regula fidei ſed veri tas diuia a q̄ ſi aliq̄ maioꝝ deficiāt. nō preiudicat fidei ſimpliciū q̄ eos rectā fidē hr̄e credūt niſi ꝑtinaciter eoꝝ erroribꝰ in ꝑticulari adhereāt ꝯtra vniuerſal' eccie fideꝫ q̄ nō pt deficere dicēte dño. Luc. xxij. Ego p te rogaui petre vt nō deficiat fides tua. Hac rōne multi tenētes plura erronea ea rōnuꝫ multitudie defendētes. qꝛ tamē eccie vniuerſalis detminatiōi colla ſubmiſerūt. ꝛ nihil ꝯtra fidē explicitā ꝑtinaciť attēptati erūt. iō heretici nō fuerūt vt abbas Ioachim ꝛ multi alij. Quinta ꝯclu

ſio ſeq̃tur ex premiſſis ꝙ ſtat aliquē circa ea q̄ ſunt fidei errare ꝛ tñ nō peccare ſicut iā p̄oſtenſuȝ ē ſup̄.ij.pte ca.v

¶ Capitulū.xxx.docet quō tā in fide q̄ȝ moribꝫ diuerſꝰ diuerſa ſentientibꝫ ſcrupuloſe tute ambulare poſſit. ꝛ in ſententia breuiſſima explicaf q̇s error excuſet ꝛ q̇s non.

Ultimo qꝛ ſupponitꝛ in q̄ſtiōe precedentꝭ capituli ꝙ de adherēdo vni opinioni vbi doctores ꝯtrariantꝛ in moralibꝫ ſic ſicut de credibilibꝫ q̄ȝq̄ȝ ſup̄ ſit expeditū ſatis ca.xi.iſtius ptis.tñ p̄notatꝭ diſtinctionibꝫ p̄cedentis capituli adhuc ꝓ latiori declaratiōe Notandū ꝙ cū pctm̄ ſit exorbitatio a lege diuīa ſiue hūana a diuina deriuata a btō Ambroſio dicēte. Pctm̄ eſt preuaricatō legis diuine ꝛ inobedientia celeſtiū mandatorū. Et ſm Augꝭ Eſt dictū factū vel ꝯcupitū ꝯtra legē dei Idcirco neceſſaria eſt hec diſtiſtinctio pariformis ei q̄ ſupra aſſignata fuit ptinentiū ad fidē videlȝ de ptinētibꝫ ad legē dei. Om̄ aliq̄ ſtꝭ exp̄ſſa i lege dei ꝯtēta vt d̄ nō occidendo.de nō furando ꝛ ſimilia q̄ ſunt oībꝫ cōia. alia āt ad legē pñt ptinerꝛ ſicut ꝯcluſiōes elicibiles ex cōtentis exp̄ſſe in lege dei.non tñ exp̄ſſe ſeu clare legis aut ſcripture teſtimonio aut vniuerſalis eccleſie vulgata determiatione patēt ad legē dei ptinerꝛ.ſicut ſunt multa ſuper q̇bus varie adhuc inter doctores currūt opiniones ſicut eſt materia de pluralitate bñficioꝝ ꝛ materia ꝯtractuū multoꝝ. His p̄ſuppoſitis eſt p̄ma ꝯcluſio Nullus rōis cōpos abſqȝ lege dei offenſa p̄t agere ꝯ̄ exp̄ſſe in lege d̄i poſita q̄ȝtūcunqȝ currat ſup hīs opinio aduerſarij.ptȝ qꝛ maledicti q̇ declināt a mādatis tuis. Pſal. Et ex diffinitiōibꝫ pcti.vñ ſctūs Tho.qōli.xi.ſic d̄t Faciens aliq̇d ꝯtra opiniōes mgr̄oꝝ ſic fac̄ ꝯ̄ opinionē verā cū tūc faciat ꝯ̄ legē dei nō excuſaf a pctō q̄ȝuis nō faciat ꝯ̄ ꝯſciaȝ.ſic em̄ ꝯtra legē dei fac̄.hec ille. Qd̄ intelli

gendũ eſt cũ materia circa quã varietas magiſtroꝝ ẽ ꝑ tineat ad ea q̄ ſunt lege diuina expꝛeſſa q̊ꝝ q̄ olibet ſicut ꝛ diuinã legẽ neceſſariã ad ſalutẽ tenetᷣ ſcire q̄libꝫ arbitrij vſuꝫ hñs nec aliq̄s hõ ex hoꝛũ ignoꝛãtia excuſatõeꝫ pec cãti hꝛe p̄t cũ ſit ignoꝛãtia iuris. Scd̄a ꝯcluſio Pōt q̄s abſqꝫ offenſa dei ſine pctō facere ꝯ̄ ea q̄ ſunt legis diui ne. ſcd̄o mō q̄ ſunt fidei explicite. Sicut em̄ ſup̄ dictũ eſt nō eſt eadẽ ratio de oibus q̄ ad fidẽ pertinẽt. q̄dam em̄ ſunt notioꝛa alijs ad hoc ꝙ hoies dirigantᷣ in finẽ ſupꝰ naturalẽ Quedã etiã alijs ſunt obſcurioꝛa. ita intᷣ opa bilia ſiue ad moꝛes ꝑtinentia eſt diſtinctio. Nō em̄ oim eſt ſcire q̄ ſint pctã moꝛtalia ꝛ pctōꝝ ſpẽs ꝛ hmōi. q̄daꝫ etiã alijs ſunt planioꝛa. alijs etiã ad ſciendũ accōmoda magiſqꝫ diſponentia ad cōpoſitionẽ moꝝ ꝛ directionẽ operũ in finẽ ſup̄dictũ. vñ ſctūs Tho. in. iiij. d. xxiiij. dt Sacerdotibus etiã curatis dꝫ eſſe ſcia. nō q̄dem vt oẽs difficiles q̄ſtiões legꝭ ſciãt. qꝛ in his dꝫ eſſe ad ſupioꝛes recurſus. ſꝫ ſciãt illa q̄ pp̄ls dꝫ credere ꝛ obſuare de lege Sꝫ ad ſupioꝛes ſacerdotes. ſ. epōs ꝑtinꝫ vt etꝭ ea q̄ dif ficultatẽ in lege facere pñt. ſciãt ꝛ tãtomagꝭ q̄ꝫto ĩ maio ri g̃du collocantᷣ. Preterea tã p̄ma ꝯcluſio q̄ꝫ ſcd̄a expꝛeſ ſa ꝓbantᷣ auctoꝛitate leonis pape. de pe. d. xiiij. dicentis. Sic q̄dã ſtꝭ q̄ nulla pñt rōne conuelli. ita multa ſunt q̄ aut ꝓ nccitate tp̄m. aut ꝓ ꝯſideratiõe etatũ opꝫ tẽꝑari. illa ſp ꝯditõe ſuata vt in his q̄ vl̕ dubia fuerint aut ob ſcura. illd̄ nouerimꝰ ſeq̄ndũ ꝙ nec p̄ceptis euãgelicꝭ ꝯ̄ri um nec decretꝭ ſctōꝝ patrũ inueniatᷣ aduerſum glo. ſup ħ nulla pñt rōne cōuelli. dicit. vt p̄cepta decalogi. et foꝛ ma baptiſmi. ꝛ foꝛma ꝯficiendi coꝛpus xp̄i Ex q̄bꝫ oibꝫ ptꝫ ꝙ argumẽtũ ad ꝓbandũ ꝯcluſionẽ ſcd̄a p̄t foꝛmari ꝛ oꝛdinari ſicut foꝛmatũ fuit argumẽtũ ꝓbãs q̄rtam cō cluſionem p̄cedentis capituli. Et tñ ſciendũ ꝙ vt p̄fa

ta huius capituli ſcđa ꝯcluſio vniuerſaliter ſit ꝟa p̄ſup⸗
poſitis ſup̄ in p̄cedēti capitulo diſtinctōib⁹ notatis duo
req̄runt. Primū eſt ꝙ abſq₃ dubitatōne ꝓbabili aut no
tabili de ꝯtrario q̇s adhereat p̄fate opiniōi ne diſcrimi
ſe exponat. De q̊ dictuȝ eſt ſup̄ ca.xv.c.v.ꝛ.xiij.ꝛ ca.xi.
Secundū qđ req̄rit̄ eſt vt adhereat p̄fate opiniōi ſiue cō
ſcia de oppoſito vt late etiā tractatū eſt in ſcđa ꝑte hui⁹
tractatus. Et de hac difficultate huius videlȝ capituli
latiſſime ſup̄ in multꝭ locꝭ diffuſe diffinitū eſt. Sed ori⸗
unt̄ circa p̄miſſa dubia duo ſcrupuloſa Primū ſi ſimpli
ces nō teneant̄ de neceſſitate oia credibilia explicite ꝛ di
ſtincte credere. tūc nō q̇libet tenet̄ errorē ſuū ꝯrīū articu⸗
lis fidei cuitare. qꝛ nō tenet̄ oppoſitū illius cauere cuius
oppoſitū nō tenet̄ agnoſcere et ita videt̄ ꝙ poſſet aliq̇s li
cite in erorē repugnantē alicui articl'o cadere. ꝛ eodē mō
argueret̄ p̄ciſe ꝙ q̇s poſſet in actū p̄cti mortal' cadere ſi
ne peccato mortali. qꝛ nō tenet̄ ſimplex oēs dn̄tias pec
catoꝝ mortaliuȝ ꝛ p̄ceptoꝝ dei et eccleſie ſcire explicite.
Rn̄det̄ ſm ſctm̄ Tho. ꝛ ſco. in. iij. di. xxv. negando ꝯſe⸗
q̄ntiā qꝛ nō ſolū tenet̄ q̇libet ſimplex cauere oēm erroreȝ
ꝯtrariū articulis nūeratis ſȝ tenet̄ cauere oē qđ eſt ꝯrīū
veritati ſcripture. ſcȝ canoni biblie. qꝛ nullus poſſet ꝑti⸗
naciter adherere ꝯrīo alicuius ꝟitatꝭ in biblia q̇n hereti
cus iudicaret̄ et cū arguit̄ nō tenet̄ ad errorē cauendū ni
ſi tenear̄ ad credendū explicite eius oppoſitū. dico ꝙ ꝯſe
quētia nō valet. ſicut patȝ in moralib⁹ alijs. qꝛ q̇libet te⸗
net̄ cauere oē p̄ctm̄ mortale. ꝛ tn̄ nō tenet̄ ſcire et cogno⸗
ſcere i q̊ gradu ſupbia eſt p̄ctm̄ mortale. vel gula. qꝛ nec
hoc ſciūt multi exꝑti in ſcia. ſȝ circa h̊ ſunt multe alterca⸗
tōes Scđm dubiū eſt Si ſufficiat ſimplicib⁹ hr̄e fidē ex
plicitā de aliq̄b⁹. ꝛ de aliq̄bus implicitaȝ. tūc ſi iſte cui in
cūbit inſtruere ſimplices p̄dicarȝ aliquid oppoſitū fidei

poſſet ſimplex licite adherere doctrine eius .credēdo tan q̄ verū aliqđ falſuȝ.et tūc ſimilis eſſet fidelis ⁊ infidel'. Fidelis q2 nō tenet actū explicite hr̄e de ꝯrio articl'o In fidelis ſc'o q2 credit aliq̄d eſſe verū quod repugnat fidei Prefatū eñ argumentū inducit q̄ndam doctorē nota/ bilē ſcribere et concedere ꝙ q̇s ſimplex etiam poſſet mar tirizari.qñ ex ignorātia tenerȝ erroneū articulū ſibi a ſuo p̄lato heretico p̄dicatū Rñdet pȝ ſcm̄ Thom̄.in.iij.di. xxv.q.ij.et ſcotus vbi ſup̄.ꝙ aliqua ſtȝ q̄ cōiter p̄dicant in eccia.et talia ſunt neceſſaria ſimplicit' ad explicite cre dendū.ſ.ꝙ xp̄s natus eſt ex maria virgine.ꝙ fuit cruci/ fixus ꝓ redemptōne hūani generꝭ. Sed ſi ſit aliq̄d qđ credendū eſt qđ tñ nō p̄dicat cōiter in eccia. ſed ꝓponit' ſpecialiter in vno loco de nouo nō eſt neceſſariuȝ ſimpli ci credere illud firmiter illi tanq̄ vero adherēdo.īmo ne ceſſariū eſt magis illi nō adherere q̄uſq̄ ſciat illud credi ab eccia tāq̄ verū Verba ſunt ſcoti in.iij.⁊ ſancti Tho me. vbi prius clari⁹ ſic dicit in.iiij.articulo. Prelato cō/ tra fidē predicanti nō eſt aſſentiendū.q2 in h̄ diſcordat a prima reg'la. Nec ꝑ ignorantiā ſubditus excuſat a toto. q2 habitus fidei facit inclinationē ad ꝯrium.cuȝ vnctio neceſſario doceat de oībus q̄ ꝑtinēt ad ſaluteȝ. Job.iij. Vñ ſi hō nō ſit nimis facilis ad credēduȝ oī ſpiritui qñ aliq̄d inſolidū p̄dicat nō aſſentiet.ſed aliunde reqret. v'l deo ſe cōmittet in ei⁹ ſecreta nō ſe ſup̄ ſuū modū ingerē/ do. Sed q̄reret aliq̇s hō ſimplex q̇ ignorat differentias plures pctōȝuȝ mortaliū vel articulos fidei q̄ ſunt litte/ ratoribꝰ nota. ꝑ q̇d cauebit iſte ſimplex pctā q̄ ignorat eē mortalia.aut ꝑfidiā quā ignorat Rñdȝ ſctūs Tho. ꝙ tal' aut eſt extra charitatē aut i charitate.ſi primū ⁊ eſt fidelis.tūc fidei habitus eū a ꝑfidia p̄ſuare pt. Si ſc'o ē infidel'.nō miꝝ ſi ſecus offenditꝛ vulnerat āplius q2 iꝯ

rans ignorabit. Si vo ē fidel' ꝛ in charitate tūc ꝑ habi̅
tū charitatꝭ ꝛ per alios habitꝰ oīm v̄tutū moraliū ꝛ the
ologicaliū infusoꝝ inclinat̄ ꝑ inhabitantē spm̄ sctm̄ vt
caueat pctā mortalia. qꝛ vnctio scꝫ spūssancti docet de
oībꝫ. vt hēs ē. Si et' eēt fidel' extra charitatē exn̄s tnuc
qꝛ habitibus ꝯtuitꝭ charitatis caret non ita p̄ſuaret̄. et
pctā in q̄ icideret eēnt pena pcti. A perfidia tn̄ ꝓpter ha
bitū fidei quē haberet inclinaret̄ ꝯ oēm articulū ꝑfidū.
vn̄ d̄t sctūs Tho. in. iij. dist. xxv. q. ij. ar. p̄mo. Sicut ha
bitus temperātie inclinat ad resistendū luxurie. ita ha-
bitus fidei inclinat ad resistendū oībus q̄ stꝭ ꝯria fidei
Vn̄ in tēpore qn̄ emergit necessitas explicite cog̃scendi
vel ꝓpter doctrinā ꝯriaꝫ. q̄ iminet vel ꝓpter motū dubiū
q̇ insurgit. tūc hō fidel' ex illūinatōe fidei nō ꝯsentit his
q̄ stꝭ ꝯ fidē. sꝫ differt q̊usqꝫ plenius instruat̄. Idē on̄dit
in p̄ma parte. q. i. ar. vi. ꝙ q̇ est in gr̄a charitatis hꝫ ex cō
seq̄nti septē dona spūssctī inter q̄ summū est sapia quaꝫ
etiā hꝫ minus in charitate exn̄s. Et iō etꝭ pōt iudicare
tal' per modū inclinatōis hītus de necessarijs sibi ad sa
lutē. Cū in q̇t iudicare ad sapiaꝫ pertineat. iō ꝭm dupli
cem modū iudicādi duplex scientia accipit̄. Cōtingit ei
aliquē iudicare vno mō per modū inclinatōnis. sicut q̇
hꝫ habitū v̄tutis. recte iudicat de his q̄ stꝭ v̄tute ag̃da
inq̄ꝫtū ad illa faciēda inclinat̄. Vn̄. ij. ethicoꝝ d̄r. ꝙ vir
tuosus est regula ꝛ mēsura hūanoꝝ actuuꝫ. Alio mō ꝑ
modū cognitōis. sic animꝰ instructus in scia morali pos
set iudicare de actibus v̄tutꝭ etiā si habitū non haberet
Primus igr̄ modus iudicādi de rebꝫ diuinis ꝑtinet ad
sapiam q̄ ponit̄ donū spūssctī ꝭm ill d̄. ij. Coꝝ. ij. spūal'
hō iudicat oīa. Itē Dion̄. ij. c. d̄ di. no. dicit ꝙ Ierothe
reus doctus erat nō solū patiēs sꝫ etꝭ discēs diuia. Se
cūdus āt modus iudicādi ꝑtinet ad doctrinā sacre scri

pture. ſm q ſtudiū hñt. lȝ eius pncipia ex reuelatōe ha-
beant. Hec ſanctus Tho.

¶ Cap. xxxi. ſub diuerſis diuiſionib9 determinat ð qualibet ignorātia. qñ excuſat ⁊ qñ nō excuſet pctm̄.

Finaliter p ↄcluſione notandū ſumopere q̄ igrā-
tia excuſet ⁊ que nō. vel que augeat pctm̄ ⁊ q̄ mi-
nuat qꝛ in ultius ſcia reſidȝ remediū pncipale ad
ſubueniendū timorate ↄſcie. Dis ei error ex ignorantia
venit. Et q̄ꝫ q̄ꝫ ſup pte. ij. ca. v. plura dicta ſint de igran-
tia tñ ſub ↄpēdio hec eadē materia ſumet ſm diſtinctō-
nē Ulri. de argē. antiq̄ illi9 notabiliſſimi doctorꝫ. Que-
rit igr̄ an igrātia excuſet pctm̄. Rñdet diſtinguēdo Eſt
ei quedā igrantia vincibil' que ē in ptāte ſcȝ ſciētꝫ ⁊ alio
noie dr̄ affectata. et ē multiplex vt infra dicet. Alia inui-
cibil'. ſ. que nō eſt in ptāte ſcientꝫ. ⁊ eſt etiā multiplex qꝛ
inuincibil' aut ineſt a natura q̄lis naturaliter ineſt ſtutꝫ
maniacꝫ et melācolicis. et hec in ſe nō eſt pctm̄. ⁊ ex ea ſe-
quēs excuſat in toto. Alia ineſt ex accidēte. vt ex infirmi-
tate aut ebrietate. Si ineſt accidente. aut eaȝ hñs dedit
operā. vt qñ aliq̄s nō nouit ↄturē vini. aut alteri9 opi-
latiui. ⁊ vniuerſaliter qñ ignorat ſibi futuꝝ tale accidēs
tūc etiam hec ignorātia nō eſt pctm̄. et in toto excuſat ſe-
quens pctm̄ q̄ꝫdiu manȝ tale accidēs. Aut eā. ſ. ignorā-
tiā ex accidēte hñs dedit operā. ⁊ ſi dedit operā aut hoc
factū eſt per rē licitā ſic̄ aliq̄s ex deuotōe vel alio exerci-
tio ſpūali incidit io inſaniā. hec etiaȝ excuſat a toto. Aut
factū eſt per rē illicitā. Et hoc dupliciter adhuc. qꝛ velȝ
aut dedit operā per rē illicitā que fuit veniale peccatum
vt ſi aliq̄s per iram veniale inciderit in freneſim. ⁊ hec ex-
cuſat a toto. aut dedit pperam per rem illicitaȝ que fuit
mortale pctm̄. ⁊ hec ignorātia in ſe eſt pctm̄. ⁊ non excu-
ſat ſequēs pctm̄ in toto. ſed ſm phm. iij. ethicoꝝ tal' me

retur duplices malediciones. tñ excuſat a tãto. q2 licet inq̄tuz petm̄ eſt ſic volũtariũ. ꝛ iõ illa rõne nõ excuſet. tñ inq̄ztum ẽ ex ignorã cauſat quodãmõ inuolũtarium. Et iõ diminuit de rõne peti. q2 oĩe petm̄ eſt volũtariũ. Modo ſequit̃ primũ mẽbrũ p̄ͥe diuiſionis. q2 ſi ignorãtia eſt vincibilis aut eſt ignorãtia iuris aut facti. Ignorãtia iuris dr a pho ignorãtia vniuerſal' qd̄ in idem redit. q2 iura hic vocant̃ regule vniuerſales regẽtes vitã. Aut eſt ignorãtia vincibilis facti q̄ a phis ꝛ a theologꝭ vocat̃ ignorãtia pticularis qd̄ in idẽ redit. q2 factũ vocatur aliqd̄ pticulare detmĩatũ p aliquã circũſtãtiã quã ↄtingit etiã ſapientẽ ignorare. Si ex ignorãtia iuris. hͦ fit adhuc dupl'r. q2 aut eſt iuris vniuerſalis. qd̄ oĩbus imponit̃ ad ſciendũ ꝛ tenendũ. ꝛ hm̄õi ignorãtia craſſa eſt ꝛ ſupina. ꝛ hec nõ excuſat. imo eſt petm̄ ſpeciale ſm Augu. Si eſt volũtaria aut eſt pticularis ſeu iuris pticularis qd̄ nõ ſcit̃ niſi p ſtudiũ. ꝛ hec excuſat a tanto ꝛ a toto ſi ſit caſus multũ difficilis. Si aũt eſt ignorãtia facti. hoc fit etiã dupl'r. Aut em̄ ip̄a eſt cauſa actus q2 ſi ñ ignoraret nõ faceret. ꝛ hu9 ſignuz eſt plenitudo in actu. et hec ſil'iter cauſat inuolũtariũ. ꝛ iõ excuſat ĩ toto. vt pꝫ in Jacob ꝛ lya. Aut nõ eſt cauſa act9. ſꝫ p accidẽs ſe hꝫ ad actũ. q2 idẽ faceret etiã ſi nõ ignoraret. ꝛ talis nõ penitet in actu. vt ſi aliq̄s credẽs accedere ad vnã mulierẽ accedit ad aliã ad quã nõ dꝫ. talis nõ dr p ignorãtiã facere ſed ignorãs ꝛ talis ignorãtia nec diminuit peccatũ nec auget. Alia eſt aũt ig̃rantia q̄ ↄſequit̃ effectũ peccati. vt qñ ↄcupiſcẽtia peti quã volũtas nõ dep̄mit abſorbet iudiciũ rõnis in pticulari opabili. ſicut impedit ira animũ ne poſſit cernere verũ. vt dr in vi. ethi. q2 delectatio corrũpit eſtimatiõez prudẽtie. ꝛ hec eſt ig̃rantia electionis ſm quã oĩs malus dr ignorãs. ꝛ hec ſequit̃ effe

ctum peccati. ꝛ ideo non minuit rōnem voluntarij. imo volūtas ip̄a iā p̄cedit. Et iō nullo mō diminuit pctm̄. qꝛ nulla alia rōne igrantia excuſat. nec minuit pctm̄ niſi in q̄ꝫtum cauſat aliquo mō inuolūtariū. Hec ille.

¶ Tantū de ꝯſolatione timoꝛate ꝯſciētie dixiſſe ſuffi-ciat. A cuiuſmōi cōpilatione ſi q̄ſq̄ꝫ quod ſuū eſt recipe velit. nihil aut modicū autoꝛi manebit.

¶ Tabula conſolatoꝛij timoꝛate conſcien-tie magiſtri Johannis Nyder Incipit.

ABſolutio ſacramentalis magne eſt efficacie In pꝛima parte cap̄. viij.
Adoꝛare. In tercia parte. cap̄. xxvi.
Ambiguitas quid ſit. ꝛ q̄liter differt ab alijs plurimis In tercia parte. cap̄. ij.
Ammonendi ſīt alit̄ leti q̄ꝫ triſtes. in. iij. pte. cap̄. viij.
Attritus ꝛ nō plene ꝯtrit⁹. bñficiū abſolutōis ſacr̄alis ſuſcipe pōt. ꝛ. ij. recupare grām. in p̄ma pte cap̄. viij.
De attritiōe ꝯtritiōe. ꝛ iuſtificatiōe ipij. ſi. i. pte ca. viij.
Rememoꝛatio ſingulorum pctōrum non requirit̄ in ip̄o mo mento iuſtificationis impij ſeu infuſionis gratie, ſed ſuf ficit attritio generalis. In pꝛima parte. cap̄. viij.
BOnitas dei inexplicabil̄ eſt ad gen⁹ hūanū. In. ij. pte. ca. x. Et in. iij. pte cap̄. viij. ꝛ. ca. x.
CHaritas et fides ſine opibus hominē non ſaluāt In pꝛima parte. cap̄. quarto.
An poſſit aliquis ſcire ſe habere charitatē vel bonam conſcientiam. in pꝛima parte cap̄. vi. per totum.
De charitate habita ꝛ de conſcia bona haberi pōt expe rimentalis ſcientia. in p̄ma pte cap̄. vi. fere p totū.
Septem ſunt differentie hominū respectu charitatis

aut bone ɔſcientie.in prima parte cap̄.vi.ꝛ.vij.
De ſignis ꝙ aliquis habet charitatem grām ꝛ bonam ɔſcientiam tractatur in prima parte ca.vij.ꝛ.viij.
Caſtigare corpus licitū eſt.licet ꝑ hmōi abbreuiet̃ vita vel incurrat̃ infirmitas.in tcia pte ca.ſeptimo.
Cōfeſſio ſacralis magnā hꝫ efficaciā.in pma pte.c.viij
An ɔfeſſor teneat̃ facere ɔſciam de pctō de q̄ cōfitens nō videt̃ facere ɔſciam.in tcia parte ca.xij.circa pncipi.
An poſt lapſuꝫ in pctm̄ mortale ſit necē ſtati ɔfiteri ha bita copia ɔfeſſorꝫ.in.iij.pte.c.xi.
Cogitat̃ ſcire ꝛ cre dere qūo bellū hꝫ ꝛ qū a nō.in tcia pte ca.xix.in pnci.
Cogitare q̄ntūcunqꝫ horribile aut deteſtabile malum ſi nudū ſit a delectiōe ꝛ aſſenſu.malū nō ē.i.iij.pte.c.xix
Communio ſacra.vide infra in eucbariſtia.
Conſcientia retrahit a peccato.in prima pte cap̄.pma
Conſcia eſt radix ſpei bona ꝛ charitatis.in p.pte.ca.p.
Si mūdus in fama te ɔdēnet vbi ꝓpria ɔſcia te irreuꝫ iudicat ꝛ ꝑ oppoſitū ſi mūdus te iuſtuꝫ ꝛ ſctm̄ ꝓclamet vbi ꝓpria ɔſcia te ɔdēnat qd ſentiēduꝫ ē in vtroqꝫ.in p ma pte.c.p.
Conſcia aliqua eſt nimis lata.alia eſt nimis arta.in prima pte ca.iij.Et in tcia pte ca.prima.
De ɔſcia eoꝝ q̄ poſt freq̄ntatiuos relapſus in pctā licꝫ ſepi⁹ poſt lapſuꝫ peniteāt iterato tn̄ cadūt.in.i.pte.c.iij.
Conſcia aliqua eſt bona ꝛ trāquilla.in p.pte ca.iij.
Cōſcia tenet̃ angelica cuſtodia ꝛ ɔuerſatiōe honeſta.in prima parte capitulo quarto.
Cōſcia bona ſepi⁹ eſt tergēda.in.i.p.c.iiij.
Conſcientiam bonam charitatem aut gratiam aliqui dubitant ſe habere.in prima parte cap̄.ſexto.
Ligatus conſcientia erronea non eſt ſimpliciter ꝑplex9 ſed tantum ſm quid.Jn.ij.pte ca.iij.iiij.ꝛ.v.ſeq̄n.
Conſcientia erronea errat tripl'r.in ſcda pte ca.tercio

Conſcientia aliquando accipitur pro ſpe bona quam quis habet de dei amicitia. in prima parte ca. prima.

Conſcientie bone ſeptē ſunt fructus ſeu vtilitates. in p̄ſma pte. c. i. circa p̄n.

Conſcia mala ſeptē gignit fructus amariſſimos. in prima parte ca. ij. per totū.

Septē reperiunt̄ ꝯſcie differentes. in prima parte ca. tercio per totū. Et in ſcd̄a parte ca. tercio.

Septem ſunt differentie hominū reſpectu charitatis aut bone conſcientie. in prima parte ca. ſexto.

Conſcientia bona ad ſimilitudinem domus materialis eſt regenda. in prima parte cap̄. quarto.

Quid ſit ꝯſcia ꝓprie dicta. in ſcd̄a pte ca. i. per totum

Conſcientia recta qualiter diſtinguunt̄ ab erronea. In ſecūda parte ca. ij. ꝛ in ca. tercio circa principium.

Conſcientia ligat ſicut lex. in ſcd̄a parte ca. tercio

Ille q̄ agitat̄ ꝑ ꝯſciam erroneā ꝑ prius ꝛ magꝭ teneret̄ deponere talē ꝯſciā ꝙ ꝙ agat ſm eā. in ſcd̄a pte. c. iij.

Utrū ꝯſcia erronea aliqñ excuſet. i ſcd̄a pte ca. iij. ꝛ. iiij.

Utrum conſcia erronea plus ligat ꝙ preceptū prelati in indifferentibꝫ. in ſcd̄a parte ca. iij. ꝛ in ca. vi.

Plus obligat dictamē ꝯſcie ꝙ preceptū p̄lati. in. ij. pte ca. vi.

Conſcie error qñq̄ excuſat a peccato ꝛ qñq̄ non. in ſecunda parte capl'o quarto.

An plus peccat qui facit contra conſciam erroneā aut qui ſequitur eam. in ſecūda parte ca. ſexto.

Conſcientia erronea oritur ex. v. cauſis In ſecūda parte capitulo ſeptimo.

Error conſcientie oritur aliquotiens ex prauo affectu. In ſecunda parte capitulo ſeptimo.

Origo erronee conſcientie eſt ignorantia vincibilis iuris et facti que habet in ſe duo mala. In ſecunda parte capitulo octauo.

De medicamine erronee ꝯſcie tractatur ca.viij.ſcđe partis Docentur em̄ ibi remedia ne q̇s in ignorātia dānet. Qui hʒ ꝯſciaʒ erroneā hʒ ignorantiā ſeu defectū ſcientie quā hʒ vel hře dʒ ille q̇ hʒ bonā et tranq̇llā ꝯſciaʒ Et iſte defectus ſeu ignorātia tollitur ſeu nō iputatur ꝑ debitā diligētiam faciēdo qđ in ſe eſt In ſcđa ꝑte ca.viij.

Hoies hñtes malā ꝯſciam ſunt in triplici ſtatu. oēs tñ iſti ſi fecerint qđ in ſe ē grāʒ ꝯſeq̄ntur In.iij.ꝑte.ca.xi.

Quid ſit ſcrupuloſa ꝯſcia ſcrupulus puſillanimitas.timor.ſciētia.fides.opinio.dubiū ꝛ ābiguitas.et qūo differūt inter ſe ꝛ a ꝯſcientia. In.iij.parte.ca.ꝑmo.

Hereticꝰ ligatur erronea ꝯſcia ad ñ faciēduꝫ ꝯ eā In.iij.parte capi.ꝑmo. (Thomā In.iij.ꝑte ca.i.

Iſta tria ꝯſcia.ſcia ꝛ ſcrupulꝰ ꝯſcie differunt inter ſe ſm

Quid ſit ſcrupuloſa ꝯſcia definiatur In.iij.ꝑte.c.i.in pn.

Periculoſa eſt tēptatio erronee conſcie Et differt ab aliis paſſionibꝫ in multis. In.iij.ꝑte ca.ij.ꝑ totū.

Erronea ꝯſcia ꝯfert bona pluria. In.iij.ꝑte.c.iij.ꝛ.viij

Quinq̨ cauſe erronee ꝯſcie recitantur. In.iij.ꝑte ca.iiij.ꝛ v. Traduntur etiā q̄dā alie cauſe eiꝰ. In.ij.ꝑte ca.vij.

Malū regimē q̊ ad corpꝰ cauſat qñq̨ in melancoliā ꝛ timorē iordiatū.ꝛ ex ꝯſeq̄nti erroneā ꝯſciaʒ.in.iij.ꝑ.c.v

Septē ſunt regule gñales q̄ꝝ āminiculo erronea ꝯſcia deponi pt ꝛ dʒ. In.iij.ꝑte.c.x.ꝛ ifra i duobꝫ ľ tribus capitulis proxime ſequentibus.

Pro q̇eta ꝯſcia in hūanis agibilibꝫ ſufficit moralis certitudo q̄ ex ꝓbabilibꝫ ꝓcedit. In.iij.ꝑte ca.xiiij.ꝛ.xviij.

Auctoritates argumēta terrētia timidas ꝯſcientias ſolvuntur In.tercia parte ca.xvi.

Conſcientia emundari pōt ex timoris ſcrupulis cauteꝛ prudenter ordinatis.in tercia ꝑte ca.xvi.

Pñcipale rmediū ad ſubueniēdū timorate ꝯſcie ſtat in

noticia ignorātie.q̄ vicȝ ignorātia pctm̄ excuſat.minuit
Cōſenſus in actū ſolū venialit (l' auget.in.iij.p.c.xxxi.
malū eſt tan:ū venialis.in.iij.pte.c.xxv.in cōcluſiōe.i.
Cōſenſus int'pretatiuus q̄s ē.in.iij.p c.xxv.ꝯcluſiōe.i.
Cōſilia medicoꝝ ꝛ veroꝝ theologoꝝ qn̄ꝗ ſunt cōia.in
Cū ꝯſilio fac oīa qꝛ ꝯſiliū ꝑitoꝝ m̄gnā (iij.p.c.vi.i fi.
hȝ efficatiā in ſimplici ꝛ ignaro.in.iij.pte ca.iiij.ꝛ.vij
Illū diabolus neſcit illudere q̄ vniuerſas cogitatōes in
corde naſcētes examie ꝛ ꝯſilio maturo reꝓbat vl' admit
tit In tercia parte capitulo.viij.ꝛ in ca.vij.
In agēdis plus credere dȝ ꝯſilio alioꝝ q̄ ſibi ipi.in.ij.
Conſuetudo corruptela.vide infra in lex (pte ca.vij.
Nō oīs ꝯtēnens vel ignorās agit ex ꝯtēptu vl' ignorā
tia.ſic n̄ oīs d̄liberās agit ex deliberatōe.in.iij.pte.c.xiiij
De contēptu vide aliqua in.iij.pte.ca.xiiij.
Qn̄ꝗ n̄ tā meritoriū eſt ꝯteri ſine dolore de pctis ſenſi
bilit' aut credere.ſic velle ꝯteri ſiue velle dolere de pctis
aut velle credere ꝛ nō poſſe.in.iij.pte.ca.xix.circa finē.
Contritio generalis magnā hȝ efficatiā.in.i.pte ca.viij
Debitū reddi dȝ.reqre infra in matrimoniū.
Nō oīs deliberās agit ex deliberatōe.in.iij.pte.ca.xiiij
Demōes callidi ſūt in tēptando.in.ij.pte.ca.vi (viij
Deū ꝛ ſctōs eiꝰ hō inuocare dȝ i ncēitatibꝫ ſuis.in.ij.p.c.
Diuia bōitas ad genꝰ hūanū iexplicabil' eſt.in.ij.pte.c.
x.ꝛ in.iij.pte.c.viij.ꝛ in cap.x.in p̄ma regula.
In diebꝫ feſtiuis q̄d agere dȝ hō.in.ij.pte.c.viij.ꝛ in.iij
pte.ca.viij.circa finē.in p̄ma p.c.viij. (tes.in.i.p.c.iiij
Diſcretio in ope ꝟtutis ē mltū recōmēdata apd̄ ſapien
Diſpenſatio q̄d ſit.in.iij.pte.ca.xxij.in ꝯcluſiōe.iij.
Diuinā eſſentiā q̄dē in hac mortali vita clare viderunt
vt Moyſes ꝛ paulus.in p̄ma pte ca.vi.
Dubiū q̄d ſit ꝛ q̄lit' differt a q̄buſdā aliis.in.iij.pte.c.i.

Epikeya ē pia inťpretatio pceptoꝝ.in.iij.pte.ca.xx.
Eſſentiā diuinā q̄dā clare i hac vita viderit.in.i.p.
De eucharistie ſuſceptōe.in pte.i.c.vij.ꝛ.viij. (ca.vi.
Quid faciet ille q̄ cupit ſuſcipe eucharistie ſacramentuꝫ
ſi timet ſe hr̄e mortale ſed nō ſcit firmiter.ꝛ tēdit ad hoc
qꝺ nō q̄ꝺlibet dubiū facti vł iuris ſufficit ad cauſandū
mortale pctm̄ qn̄ aliq̄d agit̄ illo dubio ſtāte.in.iij.pte.c
Pro epiſcopatu duobꝫ con (xij.p totū.ꝛ infra.ca.xiij
tēdentibꝫ cui erit obediendū.In.iij.pte ca.xiij
De ſententia excōicatiōis.in.iij.parte capitulo.xiij.
Utrū vitari dn̄t illi excōicati circa q̄ꝝ excōicationem ſa
pientes contraria opinant̄.in.iij.parte ca.xi.
Faciens id qꝺ in ſe eſt.remiſſionē pctōꝝ ꝯſequit̄.in
ſecūda parte capi.viij.ꝛ in ca.ix (ca.viij.
Ad faciendū qꝺ in ſe eſt.q̄tuor ꝛ q̄nqꝫ req̄runt̄.in.ij.pte
Si p īpoſſibile ꝺus hoī faciēti qꝺ in ſe eſt nō daret gra
tiā.adhuc tn̄ nō faceret ei iniuriā In.ij.pte ca.ix.
Fama populi ſi te condemnet vbi ꝓpria ꝯſcia te excuſat
Et ecōtra ſi mūdus te iuſtū ꝛ ſcm̄ eſtimet vbi ꝓpria ꝯſci
entia ꝯdēnet q̄d agere debes in vtroqꝫ In.i.pte.ca.i.
Utrūqꝫ ſcꝫ ꝯtēptus ꝛ appetitus fame bone q̄nqꝫ eſt vi
cioſuꝫ ꝛ q̄nqꝫ laudabile.In pma pte ca.v.
Feſtiuo die q̄d populus xpianus facere debere.in.ij.pte
ca.viij.et.iij.parte circa finem.
Fides q̄nqꝫ nō eſt tā meritoriū credere ſicut velle crede
re ſimpliciter ſine oī murmure ꝛ ꝯ̄dictiōe interioꝝ hoīs
ꝛ nō poſſe.in.iij.pte ca.xix.circa finē
Fides ꝛ charitas ſine opibꝫ nō ſaluāt hoīeꝫ.in.i.p.c.iiij.
Si aliq̄s parrochianus audierit aliqꝺ dogma hereticū
a plato ſuo.Etiā ſi tal' prochianus ſimplex fuerit i aliq̄
pctō mortali.adhuc hitus fidei p̄ſuabit eū ne ſtatim aſ
ſentiat illi articl'o pfido Sꝫ expectabit reformationē ab

alio l'alijs in ſcia ſacra magis ptis.in.iij.parte cap.
De fide inuenies aliq̃ bñ notanda.in tercia pte ca.xxix.ĩ
ↄcluſionib⁹ ibi poſitis. Itē in.ij.parte ca.i.⁊ in ca.ix.
Quilibꝫ in credēdis pl⁹ dꝫ aſſentire fidei q̃ꝫ ſibiipſi. In
Oē qđ ñ ē ex fide pctm̃ ē.in.ij.pte.c.iij. (ij.pte ca.vij.
Inter iſta quīqꝫ q̃ ſunt fides.ſuſpitio.dubiũ.opinio ⁊ ſci
entia ſunt gradus q̃ꝫtũ ad certitudinē.in.iij.parte ca.i.
An teneatur homo ſp ſe pdere ⁊ morti ſe offerre pro fi
de chriſti.in tercia parte cap.vij.
In fide notat̃ triplex certitudo in gñe.in.iij.pte ca.xiiij.
Circa ↄcluſiões fidei circa quaſcũqꝫ rões argumēta vl'
auctoritates pt q̇s ſecure ⁊ ſine oĩ ſcrupulo p liberũ arbi
triũ ſuũ actũ de credēdo ſuſpēdere ↄſciam ſuã valeat ſe
curius informare.in tercia parte ca.xix.
Cur tot ⁊ tanti viri informant̃ in fide ⁊ diuerſ implican
tur erroribꝫ.in.iij.ca.xix.
In materia fidei doctoribꝫ ↄria ſentientibꝫ quõ ſcrupu
loſus tute ſe hrē valeat.in.iij.pte.c.xix.p totũ.⁊ in ca.xxx
De fide vide aliqua in.iij.parte ca.xxix.⁊ in concluſione
ſecũda tercia quarta ⁊ quinta ⁊ in ca.xxx.
Formidoloſus differt a timido.in tercia pte ca.v.ĩ fine
Freneſis.vide infra in mania.
Gratiã ſuã negare nõ põt deus illi qui facit id qđ ĩ
ſe eſt.in ſecũda pte ca.ix.⁊ ca.x.per totum.
Qualiter illi qui ſunt pctõ mortali facient id qđ in ſe ē.
vt gratiam impetrent.in ſcđa parte ca.ix.
Quidã dubitant ſe hrē grãm ⁊ charitatē.in.i.p.ca.v
An pt aliq̇s ſcire ſe hrē grãm.in pma pte ca.vi.
De grã vide q̃dam bñ notanda.in pte pma.ca.viij.
Itē in pte ſcđa.ca.vi.⁊ in ca.ix.⁊ in ca.x.p totum.
De grã data põt haberi expimētalis ſcia.in.i.pte.c.vi.
Signa ꝙ q̇s habeat grãm recitant̃.in.i.pte.c.vij.⁊.viij

Si p impoſſibile ds hoi facienti id qd in ſe eſt no daret grām. adhuc tn̄ nō faceret ei iniuriā. in .ij. pte. ca. ix.
Deus ab aia grām nō ſubtrahit niſi aia pus deū z grāz ſuā deſerat. in tercia pte ca. xxiiij. in pcluſione tercia.
Hereſis De hac vide aliqua. in tercia pte. c. xix. z in ca. xxix. z in cōcluſione. ſcda. tercia quarta z qnta.
De horis canonicis. vide in .iij. pte ca. xxij. in pclo. ij.
De homicido. quere infra in vita.
Ieiuniū Utrū ſit licitū in infirmitate valida comedere carnes in ſexta feria aut i ieiunio qdragesima
Ignorantia qnq excuſat a pctō (li. in. tcia pte. c. vij. et quandoq non. in ſecūda parte cap. quarto.
Nō oīs ignorās agit ex ignorātia. in tcia pte. ca. xiij.
Ignorantia qntuplex eſt. in ſecūda parte. ca. quarto.
Ignorātia inuincibilis multiplex ē. in ſcda pte. ca. iiij.
Ignorātia inuincibilis qnq excuſat a pctō z qnq nō.
Tm̄ tres ignorātie excuſant au (in ſcda pte ca. qrto gent vel diminuūt pctm̄. in ſecūda parte cap. quarto
De ignorātia plura tāgunt ſub pēdia. in tcia pte ca. finali. Et pterea in tcia pte ca. xxix. in pclone ſecūda.
Ignorātia vincibil' iuris z facti duo hz in ſe mala. in ſe
De ignorantia multiplicata repies (cūda pte. c. viij. in tcia pte. ca. xxvi. z ca. xxv. in pcluſione. ij.
Infirmus tenet obedire medico. in tcia pte. ca. xvij.
De iudicio vtili qd qs ſibi formare poterit. i. iij. p. c. xvi
De iuramentis et ſtatutis vniuerſitatū collegiorum. ac ciuitatum. in tertia parte capm. xxviij.
De iuſtificatione impij. in prima parte cap. viij.
Lex in lege dei aſſidue libros ſacros ſtudeas. in tercia parte. cap. x. in ſecunda regula.
Conſcientia ligat ſicut lex. in ſecūda pte. ca. iij.
Conſuetudo legi poſitiua ptraria quādoq dicitur in

terpretatio legis.z quãdoqꝫ corruptela.
De abrogatiõe legũ.z ꝓpter q̃ lex abnegari pt. in tercia
Distinguunť z diffiniũ (pte.ca.xxi.z.xxij.ↄclo.iiij.v.
tur leges multiplices.in ťcia parte ca.xxij.circa prin.
Liberũ arbitriũ distiguiť ab impio liberi arbitrij.z ab
De influxu lune.in.iiij.te.c.v. (aliis.i.iij.pte.c.xviij.
Mania.melãcolia z frenesis drñt inť se.in.iij.pte.c.
Opus erat maria mediatrice inť deũ z ge (q̃rto
nus humanuz.in tercia parte ca.octauo.
Mandatũ dei latũ est nimis.z onus ei⁹ leue. in tercia
Quid sit mandatũ.z qualr (pte.ca.xxiiij.in ↄclo.vij.
differt a q̇buſdaz aliis.in ťcia parte ca.xxvij.circa finez.
In mãdatis dei q̃druplex ẽ latitudo.in.iij.pte.c.xxvij.
De matrimonio.in tercia parte ca.xxvi.
Si mlier in mrĩmonio ↄstituta p nouã informatiões i
cipiat dubitare.an attineat viro ſuo ĩ g̃du ꝓhibito vtꝝ
poſſit reddere z exigere debitũ ab illo viro.in.iij.pte ca.
Mulier putãs virũ ſuũ mortuũ in ťra aliẽa mri (xiij
monialr ↄiũcto viro ſcdo. an reddere dz debitũ viro ſe
cundo vel non.In tercia parte ca.xiij.
De medicina corporali.in tercia parte capi.ſexto.
Medicoꝝ z veroꝝ theologoꝝ p̃cepta qñqꝫ ſtꝫ ↄtraria
Melãcolia origînať qñqꝫ ex ma (in.iij. pte.c.vi.in fi.
lo regimine corporali.in tercia parte ca.v.
Miſſaz celebraturo ſufficit probabilis cõiectura q̇ nõ
ſit in peccato mortali.in tercia pte ca.xiij.
De miſſaz celebraturo ſeu cõicaturo. vide in ťcia pte.c.
Moralis certitudo ſeu doctri (xiiij.z s̃.ĩ eucharistia
na aliq̃ a diuerẛ diuerſimode acq̇riť.in ťcia pte.c xv.
Moralis certitudo ſufficit p q̇eta ↄſcia in hũanis agi
bilib⁹ q̃ ex pbabilib⁹ ꝓcedit.in ťcia pte cap̃.xiiij.z xviij.
Moralis certitudo que oritur ex eruditione prima nue

trif ex q̄tuoꝛ.in tercia parte.c.xv. (ca.xxv.ī ꝯcluſiōe.v.
Penes q̄d attēdif bōitas ⁊ malicia ī moꝛalibꝫ. in.iij.p.
Ad moꝛtē adiudicat⁹ an poſſit licite fugere. in.iij.c.xvj.
An poſſit aliq̄s ſic iudicari ad moꝛtē q̄ ſeip̄m inficeret
Obediencia. In tercia pte ca.xvij. (in.iij.pte.ca.vij.
Qui obedit p̄cepto p̄lati pape vel īpatoꝛis q̄ntū ad o-
pus extremū ſatiſfacit p̄cepto q̄uis ſubdit⁹ nō cōpleat
illō eo mō ſic̄ ex intētōe q̄s legiſlatoꝛ p̄cōcepit.in.iij.p.c
Solus ds p̄t obligare hoīez ad (xxij.in ꝯcluſiōe.ij.
actus intrāneos ⁊ latētes.in.iij.pte.c.xxij. in ꝯcluſiōe.i.
Duobꝫ ꝯtendentibus p papatu vel ep̄atu vertef in du
biū cui ſit obediendū.in.iij.parte ca.xiij.
Opinioī alicuius famoſi doctoꝛis p̄t q̄s tenere cū bōa
ꝯſcia.⁊ ſm eā opari. In.iij.p.c.xi.⁊.xiij.in coꝛrelario.v.
Nō opꝫ ſp tutioꝛē opinionē eligere de neccitate ſalutꝭ. ſꝫ
Quid ſit opinio.et q̄ (ſufficit eligere tutā.in.iij.p.c.xi.
lif differt a q̄buſdā alijs q̄ntū ad certitudinē.i.iij.p.c.i.
De efficatia oꝛōis.in tercia pte ca.vi.in.ij.pte ca.viij.
Oꝛō deuota req̄rif p ītellectu āgēdoꝝ ⁊ credēdoꝝ. Nō
ei ſufficit lectōis ſacre ſtudiū.in.iij.p.c.x.in ſcdaꝯcluſiōe
Paſtoꝛ. De ſcia req̄ſita ad paſtoꝛes.curatos ⁊ p̄-
Duobꝫ ꝯtēdentibꝫ p pa (latos.in.iij.p.ca.xxx.
patu vel epiſcopatu cui ſit obediendū.in.iij.p.ca.xiij.
Quid ſit pctm̄ In tercia parte.c.xxx.in p̄n.
Differunt rnt ſe pctm̄ veniale et moꝛtale. in.iij.pte ca.
xxiij.p totū.⁊ in ca.xxv.in ꝯcluſiōe.vi.⁊ infra per totū.
De effectu pcti venial.in.iij.parte.c.xxiiij.in ꝯcluſiōe.ij
Nullus ſcire p̄t in oībꝫ difficultatibꝫ an pctm̄ ſit moꝛta
le vel nō.in.iij.parte.c.xxiiij.in cōcluſiōe q̄rta ⁊ q̄nta.
Nullū ē pctm̄ actuale moꝛtale abſq̄ ꝯſenſu libero rōis
xp̄o vel interp̄tatiuo.in.iij.par.ca.xxv.in ꝯcluſiōe p̄ma
Cōſenſus in actū pcti ſolū venialif mali ē tm̄ venialis

In tercia parte ca.xxv.in ꝯclusiōe pͥma.
Nō q̄libet tenet̄ ſcire de q̄libet pctō mortali an ſpẽ ſit ta
le.lʒ expediat illud inq̄rere ⁊ ſcire Et in hac pte plati ſtꝫ
magꝭ obligati.in tercia parte cap.xxv. in ꝯcluſiōe ſcda.
Cōparant̄ adinuicē pctā ſm grauitatē.in tercia parte ca
pit.xxv.in concluſiōe tertia ⁊ q̄rta.
Mlta ſtꝫ pctā mortalia.q̄ꝝ ſimilia pn̄t fieri bona ⁊ me
ritoria.dū trahūt̄ iuxta ſuā rōem.in.iij.p.c.xxv.in ꝯcluſi
Pro materia pctōꝝ mortaliū ponūt̄.xvi.p (one.xiij
poſitiōes gn̄ales multū notabiles.in.iij.p.c.xxv.
Si ꝯuerſus ex pͥua aſſuefactōe q̄ſi repēte pcipitet̄ i pec-
catū aliqd̄ q̄lr offenſa erit iudicāda. in.iij.p.c.xxv. in cō
Si q̄s in pctm̄ ceciderit nō diu in illo p (cluſiōe.xxv
maneat.in ſecūda parte capit.viij.
Mlta ex euāgelijs colligūt̄ p q̄ pctā dimittunt̄.in.ij.p.
Qn̄qꝫ n̄ ē tā meritoriū dolere ſenſibilit̄ de (ca.viij.
pctis.ſic velle dolere ⁊ nō poſſe.in.iij.p.ca.xix.circa finē
Pene reſtringēde ſtꝫ.in.iij.p.c.xv.in cōcluſiōe.xvi.
Quot mōis pt q̄s eſſe pplexus..in ſcda par.c.vi.
Ligatus ꝯſcia erronea nō ē ſimplr̄ pplexus ſʒ tm̄ ſꝫ q̄d
in.ij.p.c.iij.circa finē.⁊ in q̄rto ⁊ q̄nto ſeq̄ntibꝰ.
Que pcepta obligāt ad mortale ⁊ q̄ ad veīale.in.iij.p.
Differūt int̄ ſe pceptū.mādatū.ſtatutū (ca.xxviij
ordinatio ſeu monitio.in tercia parte ca.xxvij.circa finē.
Medicoꝝ veroꝝ theologoꝝ pcepta q̄nqꝫ ſtꝫ ꝯtraria.
in tercia parte ca.vi.in fine.
De preceptꝭ ⁊ alijs in lege diuīa ꝯtētꝭ. in.iij.p.ca.xxx.
Preceptū plati n̄ tm̄ ligat q̄ntū dictamen ꝓprie ꝯſcie.in
Nec ds̄ nec eccl̄ia intendūt p ſua pcepta (ij.p.ca.vi.
homines ad vix poſſibile.in.iij.pte ca.xx.
Pia epikeyſatio interptatio ſeu declaratio pceproꝝ dei
eccie aut platoꝝ valet ad depoſitionē inordinatoꝝ ſcru-

pilorum.in tercia parte ca.xx.
De auctoritate p̄latoꝝ.in.iij.p.c.xxij.in ꝯcluſ.viij.ꝛ.ix.
Statū p̄latoꝝ ſuoꝝ dꝫ q̄libꝫ inferioꝛ m̄gnipēdere.in.iij
Quid ſit ꝓbabile.in.iij.p.ca.xiij.ꝛ in ca. (p.c.xvij
xiiij.ꝛ in ca.xxiiij.circa p̄ncipium.
Certitudo moral' q̄ ex ꝓbabilibꝫ ꝓcedit ſufficit in hūa-
nis agibilibꝫ ꝓ q̄eta ꝯſcia.in.iij.p.c.xiiij. et in in.c.xviij.
Remedia ꝯ puſillanimitatē.in.iij.p.ca.vi.ꝛ ca.p̄mo
Ratō ſupioꝛ ꝛ inferioꝛ n̄ ſūt due potētie ſꝫ rōis duo offi
Differūt int̄ ſe rō volūtas ꝛc̄.i.iij.p.c.xviij (cia.i.iij.p.c.i
Rectores reipublice quales erūt.in.iij.pte.c.xv.
Regl'e q̄dā artie q̄l'r ſint itelligēde ꝓ illo vide id qō ſeq̄r
Dī regula q̄dā mgr̄al' ꝙ dubitās de aliq̄ ope an ſit illi
citū ſi illō agit ſtāte dubio peccat Idē in.iij.p.c.xi.ꝛ.xiiij
Qui facit ꝯtra dubiū incidit in pctm̄.in.iij.p.ca.xvi.
Tene certū ꝛ dimitte incertū.dt Augꝰ.in.iij.ca.xvi.
Bonarū mentiū ibi cognoſcere culpā vbi culpa nō eſt
docet Greg. Idē in tercia par.cap̄.xvi.
Cū religioſi ꝓclamati ī capit'o dicūt culpa mea ad q̄s
ſenſuꝫ illa v̄ba ſic ꝓlata recipi dn̄t vt ſꝫ veꝝ ſit qō dicūt
Multū valꝫ abijcere ꝯtēnere ꝛ nō pō (in.iij.p.c.xvi.
derare ſcrupulos leues ſi quis velit liberari ab inq̄etu-
dine ſcrupulorū.in tercia parte.cap̄.xviij.
Omne qō nō eſt ex fide pctm̄ eſt.in ſcd̄a par.ca.tercio
Bonorū vita alijs dꝫ eē viuēdi regula.in.iij.par.c.xxi.
Agere incertum ꝛ dimittere certuꝫ pctm̄ mortale eſt.in
tercia parte capit.xxv.in concluſiōe.x.
Pene reſtringēde ſūt.in.iij.p.c.xxv.in ꝯcluſiō.xvi.
Qui facit ꝯtra ꝯſciāꝫ edificat ad gehennā.in.iij.pte ca.
xxv.ꝛ in p̄ma parte ca.ij.ꝛ in ſcd̄a parte ca.tercio
Nullus eſt actus adeo mortal' q̄n ipē vel ſibi ſil'e fit n̄
mortalis ſi diſplicet.in.iij.p.ca.xxv.in ꝯcluſiōe.xij.

Talis hō efficit̄ qualiū ſocietate fruit̄.in.iij.p.ca.vi.
Scrupuloſus eligere dʒ p̄ceptorē expertū ⁊ mgr̄m diſcretū queʒ audire dʒ ſi ſcrupulos deponere velit.in tcia parte.ca.x.in ſcda regula ⁊ in ca.xvij.
Multa ex genere ſuo ſūt pctā mortalia q̄ꝝ ſimilia p̄nt fieri bona ⁊ meritoria dū trahunt̄ extra rōneʒ ſuam.in tercia parte ca.xxv.in concluſione.xiij.
Quid ſit reuelatio diuiā.in.iij.p.c.xvij.circa p̄ncipiū.
Sapiētia q̄d ſignificat put ē donū ſpūſſcti.in.iij.p.ca.xxx.in fine.
Scandalū.in.iij.p.c.xxvi.
Scire credere ⁊ cogitare q̄uo bellū hn̄t vel non habent. In tercia par.ca.decimonono in p̄ncipio.
Sciētia duplex ē in aīa.ſ.ꝯgnitia ⁊ affectia.in.ij.p.c.vi
Que ſunt illa q̄ quilibʒ chriſtianus ſcire tenet̄. in tercia par.ca.xix.in p̄nci.in ſcda par.ca.vij (xxx
De ſcia req̄ſita ad paſtores curatos ⁊ p̄latos.in.iij.p.c
Sciētia expimētalis haberi p̄t de hoc ꝙ aliq̄s hēat bonā ꝯſciām charitatē ⁊ grām.in.i.par.ca.vi.
Quid ſit ſcia.q̄d ſcrupulus ⁊ q̄r ꝯdifferūt int̄ ſe ab alijs (in.iij.p.c.i.
Ista q̄nqꝫ ſcia.ſuſpitio.dubiū.opinio ⁊ fides differūt inter ſe q̄ꝫtū ad gdū certitudis.i.iij.p.c.i.
Sapiētibꝫ ⁊ exptꝭ credere dʒ ſcrupuloſus.in.iij.p.c.xvij
Mltū valʒ abijcere ꝯtēnere ⁊ n̄ pōderare ſcrupulos leues ſi velit q̄s libari ab īq̄etudīe ſcruploꝫ.i.iij.p.c.xviij
Que ſūt illa q̄ cauſant ⁊ augēt ſcrupulos.i.iij.p c.xviij
Multis ſcrupuloſis videt̄ īpoſſibile d̄ponere ſcruplos ſuos lʒ n̄ ſit ita in ꝟitate.in.iij.p.c.xviij.in fine ⁊ in.c.xix
Scrupuloſi plures laudabiles hn̄t ꝯditōes. Nō ſūt ꝯdemnādi ſʒ multū cōmēdandi.in tcia par.c.viij.in p̄nc.
Per ꝟtutē epikeye Johānes de cābaco mltas colligit doctrinas ſcrupuloꝝ pficuas.in tercia pte ca.ſcdo.
Pia epikeyſatio.declaratio ſeu interp̄tatio p̄ceptoꝫ dei

eccle aut plator valet ad diſpoſitionē inordinator ſcru
pulor. in tercia pte ca. xx. et fit ibi mētio de epikeya.
Scrupuloſi z puſillanimes ſup oia vitare dñt ne ɔuer
ſatōnē habeāt cū ſcrupuloſis. in tcia pte ca. v. z in. c. vi.
Ex timoris ſcrupulis caute z prudēter ordinatis ɔſcia
poterit emūdari. vbi fit mētio de iudicio puato qꝫ qs ſi
bij pi formare poterit. in tercia parte cap. xvi.
Scrupuloſi ñ ſtꝫ dire z idiſcrete corripiēdi. i. iij. p. c. viij
Scrupuloſus eligere dꝫ pceptorē ſeu mgrꝫ expertū z di
ſcretū. quē audire dꝫ ſi ſcrupulos deponere velit. in tcia
Singlaritatꝫ viciū q qs primor (pte. c. x. i regla.
etꝫ ſapiētior dictꝫ ñ acqeſcit. ē pe deteſtādū. i. iij. p. c. ix.
De ſilētio religioſor. in. iij. pte. c. xxvi. (p totū.
Tal hō efficit qliū ſocietate fruit. in tercia par. ca. vi.
Spes pie erigit de qtuor meditatōib. in tcia pte. c. xvi.
Iuuenes ſtꝫ bone ſpei z audaces. mulieres po ſenes et
melācolici timidi ſtꝫ z puſillanimes z cur tā varie. i. iij.
De ſpe z cā audacie. in. iij. p. c. viij. (pte. cap. qrto
Quinqꝫ ſtꝫ p q ſpes adiuuat. in tercia pte. c. viij.
De ſtatutis z iuramētis vniuerſitatū collegior z ciuita
Quid ſit ſtatutū z qlr differt a (tū. in. iij. p. ca. xxviij.
qbuſdā alijs. in tercia par. ca. xxvij. circa finē.
Studeat freqnt libros ſacros. in. iij. p. c. x. in ſcda regla
Nō ſufficit lectōnis ſacre ſtudiū. ſꝫ reqrit etꝫ deuota orō
p intellectu agēdor z credēdor. i. iij. p. c. x. i. ij. ɔcluſiōe
Quid ſit ſuſpitio. z qlr differt a qbuſdā alijs q ad certi
tudinē. in tercia parte capit. pmo.
TEmptat demō cū aſtutia mg. in tcia pte. ca. vi.
Tēptatio piculoſa ē erronea ɔſcia. z differt ab alijs
paſſionib in multꝫ. in. iij. parte cap. ſcdo p totū.
Theologus. in tercia parte cap. xv.
Quid ſit timor. z qlr differt a qbuſdā alijs. in. iij. p. c. ſe

Differt int ſe timidus ⁊ formidoloſus.in.iij.p.c.v.i fi.

Virtus.diſcretio in ope multũ eſt cõmendata apd ſapientes In pma pte cap.quarto.

Qui ex ṽtutũ habitu vel vſu facit.ↄtinue pficit ⁊ meret Hereticus autẽ in crimie mortali ex ↄſuetudic aliquid agens q̊tidie magis ac magis demeret.

Licitũ eſt in exercitijs corpalib' fortiter caſtigare corp⁹: q̃uis p hmõi abreuiet vita. vel incurrat infirmitas ſeu corporis debilitas.in tercia par.ca.vij.

Diſtinguunt iter ſe volũtas.ratio.liberũ arbitriũ. ⁊ imperiũ liberi arbitrij.in tercia parte ca.xviij.

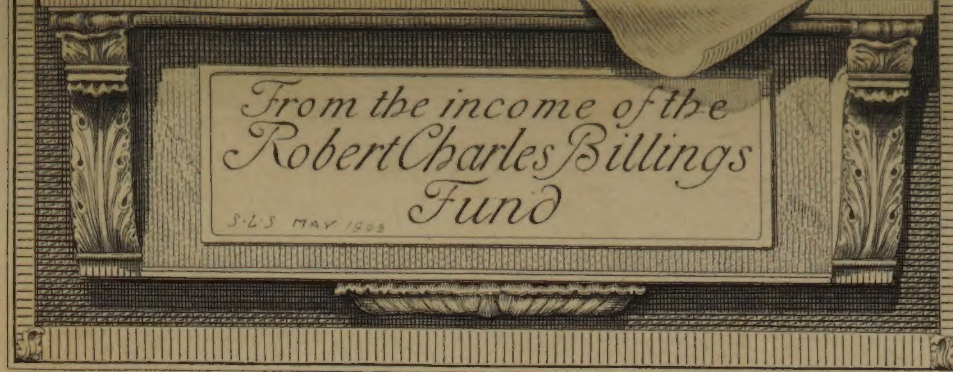
De votꝫ religioſoꝝ In tercia parte capit.ſecũdo.

Explicit Tabula ſiue directoriũ ⁊ per ↄſeques totus tractatus timorate ↄſcientie Johãnis Nyder theologie profeſſoris eximij editus. Impreſſus in Colonie iuxta predicatores p me Cornelium de zyrchzee diligenti cura reuiſus. Anno dõmice incarnatiõis.M.ccccc.vi.viceſimo Marcij

Matheus [illegible]
[illegible]

Matheus:

[illegible]

From the income of the
Robert Charles Billings
Fund
S·L·S MAY 1903

No G.402.22

·BOSTON·PUBLIC·LIBRARY·

